

UZUN YÜRÜYÜŞ

AYLIK

SİYASİ

DERGİ

SAYI 52

750.000 TL

www.uzunyuruyus.com

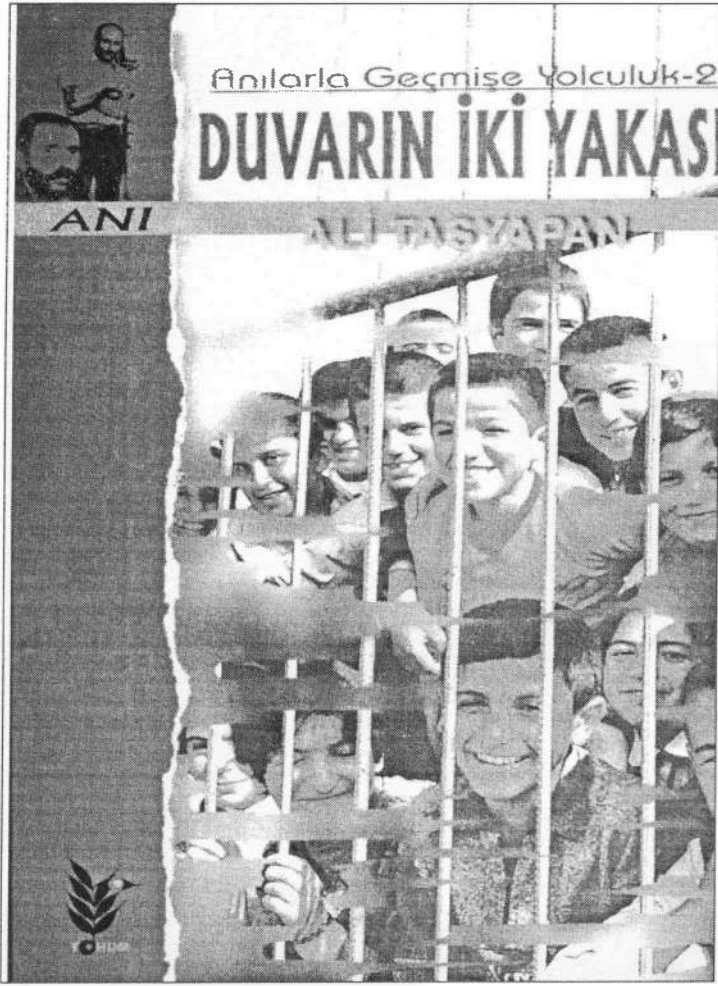
HAZİRAN - TEMMUZ 2001

*UMUDU AYDINLIĞA, SOLUĞU
KARANLIĞA SÜR!..*

ISSN: 1301-9163

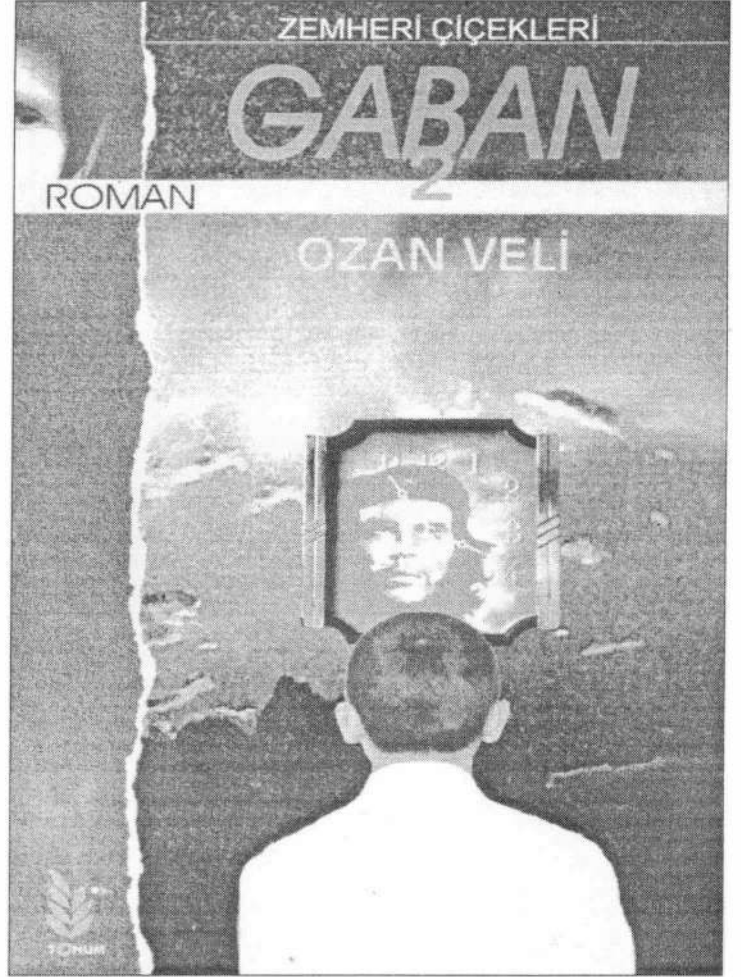

9 771301 916284

Anılarla Geçmişe Yolculuk 2
DUVARIN İKİ YAKASI
ALİ TAŞYAPAN
480 Sayfa

Zemheri Çiçekleri
GABAN 2
OZAN VELİ
480 Sayfa
Çıktı

İsteme adresi
TOHUM BASIM YAYIN GÖSTERİ VE ORGANİZASYON LTD. ŞTİ.
İstiklal Cad. Turnacıbaşı Sk. Çeşme Han
21/3 Beyoğlu-İstanbul
Tel: 0212 245 54 24

Yurtdışı İsteme Adresi

Almanya
Nuri ASLAN
Florstadter Str 16
60385 Frankfurt am Main
Almanya
Tel: 0049 694 699 92 06

Avusturya
Bahtiyar KAHRAMAN
Enns gasse 21/33
1020 Wien Avusturya
Tel: 0043 676 363 41 72

İsviçre
Mustafa KORU
Grabmatt Weg 14
3176 Neuenegg
Bern İsviçre
Tel: 0041 031 741 59 86

MERHABA

Emperyalist boyunduruk altında, yoksullaşan halklarımızın sesine ses vermek iddiasıyla, 52. sayımızla soluğumuzu soluklarınızın yanında karanlığın üstüne sürüyoruz. Umuda yürüyebilmek, geçmişin ve bugünün devrimci değerlerini sahiplenmekten geçtiği inancıyla, daha fazla çaba, daha fazla ısrar diyoruz!.. Devrimciler egemenlerin yönetimlerini boşa çıkarmalı, fiili direnişleri sonuç alma perspektifiyle örmelidirler. Ekonomik ve toplumsal altyapı buhranı yaşayan bütün toplumsal kategoriler, bunun kaynaklandığı sistemi tanımaktadırlar ve bunu devirip düzelterek sistemi arzu etmektedirler. Devrimciler burdan hareketle; krizleri uzun kavramlarla düzeltmek yerine, bunun ancak devrimle çözülebileceği bilinciyle kitlelere gidilmeli, devrimci mücadelenin acil görevleri örülmelidir. Kuşkusuz son yıllarda egemenlerin, hapishaneler-

deki siyasi tutsaklara ilişkin tutumları, can almaya devam ediyor. Hayata dönüş maskesiyle, yapılan katliamları unutmak ve afetmek ihanettir. Bu katliamları destekler tarzda veya bu uygulamada 'çorbada benimde tuzum olsun' mantığıyla olsa bile yoldaşlarımızın kanına girmişse, onlardan hesap sorup, katilleri yargılamakta ezilen mazlumun boyun borcu olsun.

Her zamanki gibi faşist anlayışın adaletine takıldık. Geçen sayımızda toplatıldı. Y.İ.Müdürümüz hakkında 48. sayıdaki söyleşi'den gıyabı tutuklama kararı çıkarıldı.

Almanya'da oyuncaklarını satıp bizlere destek sunan 10 yaşındaki Umut yoldaşa, çabasından dolayı teşekkür ederiz.

Ayrıca, yazıların yoğunluğundan dolayı bu sayıda yer veremediğimiz yazarlarımızdan özür diliyoruz.

Ön Kapak: Coşkun Aral

Arka Kapak: Zeynep Özgül

**TOHUM BASIM YAYIN,
GÖSTERİ VE ORGANİZASYON
LTD. ŞTİ. ADINA**

Sahibi ve Yazışmaları Müdürü: M. Ali VARİŞ
Adres: İstiklal cad. Turnacıbaşı sok. Çeşme han
No: 21/3 Beyoğlu / İSTANBUL
TEL: (0212) 245 54 24 FAX: 245 43 70
uzunyuruyus@uzunyuruyus.com
bilgi@uzunyuruyus.com
www.uzunyuruyus.com
Dizgi : Tohum Basım Yayın
Baskı: Berdan Matbaacılık

Avusturya İrtibat: B. KAHRAMAN
Enns gasse 21/33 1020 Wien AVUSTURYA

Alanya irtibat: NURİ ASLAN
Florstadter Str 16 60385 Frankfurt am Main ALMANYA
Tel: 0049 6946999206

İsviçre irtibat: MUSTAFA KORU
Grabmatt Weg 14 3176 Neuenegg Bern
Tel: 0041 0317415986

ABONE KOŞULLARI:

Bir yıllık Altı aylık
Yurtiçi: 9.000.000 TL **Yurtiçi: 3.500.000 TL**
Yurtdışı: 100 DM **Yurtdışı: 50 DM**

Banka Hesabı: Hayati GÜNGÖREN T. İş Bankası
TL Hesabı/ Ga atasaray Subesi: 736293
Pound(İngi tere) Hesabı/Beyoğlu Şub. : 3179665
Mark(Almanya) Hesabı/ Beyoğlu Şub. : 3179670
VAKIFBANK/Şilin Hesabı/Beyoğlu Şub(026):4025512

UZUN YÜRÜYÜŞ

HAZİRAN-TEMMUZ 2001 SAYI: 52

Fiyatı: 750.000 TL (KDV Dahildir)

İÇİNDEKİLER

SUNU.....	01
UZUN YÜRÜYÜŞ'TEN	
Zulmün Kalelerinde İmha Devam Ediyor	
CAN CEMAL.....	04
Krizin Güncesi	
DÜZGÜN KALMAN	05
Bulanıklığın Panzehiri Devrimci Tutumda...	
MEHMET YEŞİLTEPE.....	07
İnsan Doğanın Aç Onurudur	
ZEYNEL ABİDİN.....	10
Kasım, Şubat Sonrası Ya da Krizin sürekliliği	
TEMEL DEMİRER.....	13
Kitlesel Eğitim Okulu İşlevi Gören Grevler...	
CİHAN GÜL.....	30
Dönüm Noktasındaki Hareket	
L.A. KAUFFMAN.....	36
Sondan Başlamamak	
MAHMUD DERVİŞ.....	38
Nizam-ül Mülk ve Machiavelli'nin Devlet Teorisi	
DİNAR KAYMAKÇI.....	39
Adalet Mülkün Temelidir, Kazıklarda Düşüncenin	
EREN CAN.....	43
Özgürleşmenin bir Yolu da Doğru Tartışabil...	
GAMZE DOĞAN.....	46
Umut'tan umutsuz Çabalar	
AYDIN HEVAL.....	50
Sanalın Politigi	
ROJA DEMİR.....	52
Tütün Tarihi...	
BAHTİYAR KAHRAMAN.....	54
Küreselleşme ve Kültürel Sonuçları	
SİBEL ÖZBUDUN.....	57
Karşılaştırmalı Mitoloji, Mapushane Mitosu...	
HAŞMET ZEYBEK.....	61
Sanat ve Edebiyat'ın Düşündürdükleri	
CİHAN ŞAN.....	67
Bir Çepni Öyküsü	
DİLAN.....	70
Şark Bülbüllerinin Gül Figanı	
AYTEKİN YILMAZ.....	73
KİTAP TANITIM	75
Hadi Beni İkna Et	
İBRAHİM KOR.....	76
Bürokratizm	
ARZU KILIÇ.....	78
Devletin "Çizgi" Tahamülsüzlüğü	
M. ALİ VARİŞ.....	80

Umudu Aydınlığa, Soluğu Karanlığa Sür!..

Karanlık, en ücra köşelere sızmaya devam ediyor. Yerin göğün feryadını duyan yok. Sermaye her koldan saldırıyor. Mallar satılıyor, parsalar belirleniyor, sömürgecilik; görülmedik boyutlarda meşrulaştırılıyor. Öyle ki; IMF'nin programlarına uyma şaklabanlıkları, insanın tepkisel doğasını dahi alt üst ediyor. Ortalıktaki yalanın her türü, soğan ekmeğe satılırcasına satılıyor. Halk, soğana ekmeğe muhtaç hale gelir oldu. Doğaya hızla yok ediliyor, kültürler yasaklanıyor, dünya ezilenleri Amerika barbarlıklarına baş eğmeye zorlanıyor. Çelişkiler, kutuplaşmalar giderek en keskin halini alıyor. Bu çelişkilerden yararlanarak payını daha da artırmak isteyen sermaye güçleri, her alanı kiriz yerine çeviriyor. Çünkü onlar için; Pazar payının artırılması, geri ulusların elinde kalan kamu mallarının yağmalanması; ucuza iş gücü ve hammadde elde edilmesi gerekiyor ve kendi iktisadi realitesinin kaçınılmazı olan bu krizler iyi birer fırsat durumu yaratıyor. Sermayenin bu 'fırsatları', emekçi dünya için karanlık üretmeye devam ediyor. İşsizlik, göç, sefalet, kaos, toplumsal bunalım, kültürel erozyon, baskı, yabancılaştırma, yozlaşma vb. vb. her türden yıkım kırıntıları, emekçinin payına düşenler oluyor.

Çelişmeler her zamankinden daha keskin ve belirgin bir hal almaya başlıyor. Emperyalistler arasındaki karşıtlıklarda giderek daha belirgin sonuçlarla ortaya çıkıyor. Her bunalımın ve krizin yükü, az gelişmiş ülke halklarına yükleniyor ve yerel ulusal devletlerin sadece ulusallık kisvesi olarak adları kalıyor geriye. Türkiye'de olduğu gibi, çiftçinin buğdayına ne kadar taban fiyatı verileceğinden tutalım da,

hangi fabrikadan ne kadar işçinin çıkarılacağından, hangi grevlerin yasaklanacağından, hangi sigaranın içileceğinden, hangi mezara kimin gireceğinden ne kadar her şeyi emperyalizmin uzmanları belirliyor. Bu tip ülkelerin komprador burjuva sınıfları gibi, devlet bürokrasisinde, politikada, iletişimde, kültür sanatta ve hayatın her alanında, diğer alt sınıfların tümünde bir yamanma, yaranma ve yalaka olma kültürü geliştiriliyor. Sömürge valileri kurtarıcı ilan edilip, suyunun suyuna secdeye durulup, yalvar yakar olunuyor. Değerler buna göre şekilleniyor, ahlak kuralları büyük sermayenin çıkarlarını koruma kültürü etrafında biçimleniyor. Bu yozlaşma öylesine cialanarak satılıyor ki, bir günde milyonlarca insan, umudunu o rotaya çevirip, kendi gerçeğine gözlerini kapatabiliyor. Çünkü, iktidarı ellerinde tutanlar, öncelikle kültürel iktidarı kazanmış durumdalar. İnsanları belirleyen değerleri, anında kendi çıkarlarına uygun hale getirip satıyorlar. Teknolojinin nimetlerinden son derece iyi yararlanıyorlar ve bir dünyayı aynı anda, onlarca merkezden sadece kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirebiliyorlar. Her gelişme bize; kutuplaşmanın boyutlarını ve çelişkilerin kaynaşmasını gösteriyor. Yine her gelişme emperyalizmin ve kapitalizmin kendi mezarını daha kesin biçimde kazmaya devam ettiğini tanıtıyor. Asalak sermayenin sadece sermaye dolaşımından elde ettiği devasa kârlar, bulundukları kaba sığmadığı gibi, dolaşımın riske girmesi kendi varlık koşulunu zorluyor ve her geçen gün zeminini dinamitliyor. Sıkıştırılmış sermaye, kendi alanını doldurup, onun dışına taşıkça patlamaya ve kendisini imha etmeye zorunlu kalacak.

Bütün bu gelişmeler, bir tür evrimsel gelişmeyi ifade ediyor ve toplumsal alandaki köktenci değişimler önemli oranda devrimlere gebe kalmaya devam ediyor. Kapitalizm bunalım üretiyor ve giderek daha çok kendi sonunu getirecek koşulları hazırlıyor ama bu kendiliğinden kendisini yok edecek anlamında da gelmiyor. Yamalarla idare etmeye, geri ülkelerin servetlerini iç edinmeyle, kimi geçici yeni çözümlerle, en önemlisi de ellerindeki askeri olanaklarla ayakta kalma sürecini uzatabilirler. Dolayısıyla; karanlık koyulaşmaya devam edecek ve sabahın gelişi, uzay sistemlerinin zorunluluğu gibi işlemeyecek. Aydınlik, ancak uğruna dövüşenler varsa kalıcı olabilir. Bu nedenle insanın bilinçli faaliyeti bu evrede de, dünyanın toplumsal değişimi üzerinde belirleyici olacaktır. Bu nedenle, yaşamak için dövüşmek zorunda insanlık. Yaşamak ve yaşama mücadelesi her alanda zorunluluğunu dayatıyor. Çok geçmeden, dünyanın tüm canlılarının yok olma tehlikesi; sosyalizmi, ortak dünya düzenini daha istenir kılacaktır. Üretenlerin, dünyaya ve kendi geleceklerine sahip olabildikleri, kendileri için yaşayabildikleri, birlikte üretip, ortakça paylaşabildikleri bir dünya; bu günün günahlarını yok edebilir ancak. Başka yolu yok.

Türkiye ve Karduk'da değişen bir şey yok. Görünen tek yüz, riyakarlığın ve talanın yüzü. Emperyalizm kendi maskesini her şeyin yüzüne geçirmiş, kendisinin olmayan her şeyi, kendisine benzetip yozlaştırarak işini kolaylaştırmış. Bu kolaylaştırma, halkların kanayan buhranının içten içe büyümesini de kaçınılmaz hale getirmiştir. Her şey hem kendisi hem de diğeridir. Emperyalizm hem kendisini devasa boyutlarda büyütürken, hem de yok edi-

yor. Tarih kendisine ağır gelen her şeyi söküp atacaktır.

Zindanlardaki canhıraş kavgası, bu büyük çelişmelerin bir alandaki yansıması. Emek sermaye ilişkisinin, ezen ezilen ulus ilişkisinin, insan ve ataerkil dünya ilişkisinin, mazlum ile zalim, bilen ile bilmeyen, geri ile ilerinin ve daha bir çok ilişkisinin bir bileşeni. Faşizm alabildiğine saldırıyor ve bunun karşısında insanlık onuru direniyor. Bu direniş, karanlığa karşı yaşamın direnişidir. Uluslararası sermayenin ve onun icracısı IMF'nin talim ve terbiye operasyonlarına, ehlileştirme, kimlik-sizleştirme, inançlarından arındırma saldırılarına karşı, inançlarını, siyasal kimliklerini korumanın mücadelesidir. Türkiye devleti, sadece bir uygulayıcı memur durumuna gelmiştir ve efendileri ne buyurursa onu yapmaktadır. Ulusal çıkarlar falan, işin yalanı ve ikiyüzlülüğünden başka bir şey değildir. IMF'nin Türkiye şefi buğday fiyatlarında ölçüyü kaçırdınız, diye çıkışıyor ve ikinci gün; yeminli uşaklığa soyunmuş devletin bürokratları, bunu başka yollarla telafi edeceğiz, diye teminat veriyor. Üçüncü gün sömürge valisi, köprü geçişlerine ve paralı yollara zam yaparak, bu açığı gidereceklerini beyan ediyor. Halkı, iyiden iyiye aptal yerine koyan yabancı sermayenin yerli bürokratları da, ulusal çıkarlar, diyerek palavra sıkıyor. Karanlığın bekçileri her bir yandan örmeye devam ediyorlar karanlığı.

Ne olacak? Bütün bu karartılan insanı güzellikler nasıl kurtulacak? Karanlıktan kaçmak, karanlığın yayılmasından daha hızlı olabilir mi? Bir anda, boğum boğum vadilere doluşan karanlığa karşı, insanın yapabileceği ne var? Soruları çoğaltmak mümkün. Soruları çoğaltmaktan önce, sorular sormayı öğrenmek gerek. Halklarımız, soru sormayı unuttu. Daha doğrusu, soru sorma becerileri yok ediliyor. Her şeyin cevabını onlar kendileri hazırlamış ve sen çelişmelere eğilmeden, onlar sana kendi alternatiflerini sıralayıveriyor. Görsel medya satmak istediği en berbat fikri dahi kısa sürede cazibeli

hale sokuveriyor. Soru sormaya ne gerek var, diyor. Bir tek tuşu tıklatmanız yeter. Her an her yerde sana hazır cevap. Bunlar bir yanda yaşamı albenilere boğan, diğer yanda da gerçekleri gizleyen ve halkı koyun sürüsü gibi güden kapitalizmin 'becerileri'. Ama nafiye; bu dengesiz dağılım, bu devasa yoksullaşmaya karşı devasa zenginleşme, bu adaletsizlik, bu yıkım, bu talan, bu doğa düşmanlığı, bu sömürge politikaları yok olmadıkça, kapitalizm ve emperyalizm diken üzerinde oturmaya devam edecek. Yok olması da ancak, bu karanlığın yıkılmasına bağlı olduğu

bilindiğinde, geriye; gelişmelere daha pratik müdahale etmek kalıyor. Karanlığın üzerine yürümek, ondan kurtulmanın tek yolu. Onu kavradıkça, onun doğasını anladıkça, gözlerimiz ve diğer becerilerimiz, onu yarıp geçmesini öğrenecek. Ve karanlık geçilmeye başladığında anlamsızlaşacak. Karanlığın yıkılması bununla birlikte başlar. Aydınlığı, en derin, en içten, en iyi düşlemek karanlıkta olasıdır. Karanlığı kavramadan, onu anlamadan aydınlığı anlamak olanaklı değildir. Yıkılсын karanlık diyip, üzerine üzerine yürümektir insanlığın önündeki tek çare...

Zulmün Kalelerinde İmha Devam Ediyor!

Can CEMAL

Önce günlerin ağırlığı kanıksandı; sonra aylar ve giderek mevsimler. Keskin çatışmaların zemininde imhaya dönüştü ve bu imha hâlâ pişkince de sürdürülmekte. Karşı devrim açısından saldırıların imha boyutunda ele alınması; var olan çelişmelerin bir yansıması ve hiç beklenmeyen bir durum değilken; devrim güçleri açısından hesaba kitaba dayanması gereken bir muharebenin kendi mevzisini yitirmesidir. Her eylem, bir mevzii korumak, ya da yenilerini kazanmak içindir. Bu türden muharebelerde, kazanımlar ve kayıplar oldukça nesnel değerlendirilmeyi gerektirir.

Devletin genel faşizan karakteri, her an yeni türden saldırıların olası olabileceğini gösterdi, göstermeye de devam ediyor. Devrim güçleri açısından bunun bilinmeyen bir tarafı da yok. Sadece buna çok iyi karşılık verebilmek için, her saldırıyı karşı saldırıya dönüştürebilmek için, saldırıları en az kayıpla atlatabilmek için; çok titiz çalışmak, havayı iyi koklamak, güçleri ve koşulları doğru değerlendirmek, zamanı ve konumlanmayı uygun biçimde yapmak, değişik mevzilerden aynı noktalara doğru ateş yoğunluğu oluşturmak, iyi bir koordine sağlamak, ajitasyon ve propaganda yöntemlerini etkili olabilecek seviyelere taşımak gerekmektedir. 'F tipi saldırılar'la başlayan, başlayacağı önceden malum imha politikalarına karşı, yukarıdaki gereklerin ne kadarını yerine getirdiğimiz ileride daha detaylı tartışılacaktır; ama bu gün genel koordine, zamanlama ve mevzi genişletmek anlamında çok yetersiz kaldığımız gün gibi açık. Bu nedenlerdir ki; zindanlardaki imha hat safhaya vardırılabilmektedir. Dışarıda dalı kıpırdatamayınca, devletin uygulamalarını daha kolay yürütmesinin zemini oluştu. Onlarca ölü ve yüzlerce yaralı seriliyken günce-mize; yürütebildiğimiz tepkiler devde kulak. Devlet oldukça riskli bulunduğu bu imha uygulamalarını, tahmininden de kolay yürütmektedir. Çünkü buna dışarıda yeterince hazırlıklı giremediğimiz, koordine edemediğimiz, ateşi, propaganda, demokratik çabayı ve direniş mevziilerini aynı devrimle harekete geçiremediğimiz açık. Bu nedenle, im-

hanın daha kolay uygulanması kaçınılmaz hale gelmiştir.

Uluslararası sermayenin saldırıları, dünya genelinde ezilen halklar ve uluslar üzerinde daha da yoğunlaşırken, yaşanan iktisadi açmazların giderilmesinde uygulanan programlar kapsamında, emekçiler üzerindeki bu baskıların daha da yoğunlaştırılması gerekiyordu ve yapılanda bunun bir parçasıdır. IMF programlarıyla uşaklığı tekrardan sınanan TC devleti; içteki baskıları yoğunlaştırarak ve demokratik tepkileri baskılayarak, sömürge valileriyle yönetimi tamamen emperyalistlere teslim ederken; muhalefetin en uç olanını imha etmek, diğer kesimlerini de iyice sindirmek, bu uşaklığın gereğidir. Her şey bir diğer şeyle yakından ilintili, her şey bir diğer şeyin etkileyeni belirleyeni durumundadır.

Saldırıları, sadece siyasal boyutuyla değil, en başta iktisadi, kültürel, ahlaki ve siyasidir. Bu genel durum, ideolojik çatışmaların bir versiyonu, güncel görünümüdür. Her alanda özelleştirmelerle işçilerin kazanılmış haklarına yönelirken; grevler yasaklanıyor, zindanlarda katliamlar yapılıyor, gösteri, toplantı, yürüyüş gibi en demokratik tepkiler yasaklanıyor. Her alanda devlet terörü azgınca saldırıyor. Uşak medya en iyi biçimde kullanılırken, muhalif sesler yasaklanıyor, ambargolar, para cezaları, kapatmalar, vb.

Bütün bunlar bilinmeyen şeyler olmamakla birlikte; bunların önceden yeterince hesaba kitaba vurulduğundan ne yazık ki bahsedemiyoruz. Saldırıya uğrayan 'yan' çılgılık koparıken, diğer 'yan' uzayın boşluğunda alemde; ve bu çılgılık kopartan hal, sırayla her 'yan'ı dolaşıyor. Faşizm; gücünü, bizim 'yan'larımızın duyarsızlığından, birbirini duymamasındaki ısrarından, dağınıklığından, örgütsüz ve ateşsiz kalışından alıyor.

Gelinen noktada devletin imha politikasında bir esneme olmadığı gibi, duyarlı olan kesimler de giderek bu işin 'doğallığına' alışmaya başladılar. Mevsimlerin kanıksanması da bu nedenlerdir. Ölümler, ölüm sessizliğini üretirse bu kötüdür. Yok eğer kendi bedeni üzerinde yükselen ağıtların gürleşmesini kamçılıyorsa, isyan türkülünün yayılım yayılım dolanmasını sağ-

lıyorsa, kendi sessizliğini gürleyen patlamalara dönüştürebiliyorsa, durum iyiye gidiyor demektir. Fiziki imhanın; ruhsal, kültürel, siyasal ve ideolojik imhaya karşı duvarlar örmesi iyidir. Eğer fiziki imha, diğer değerlerin imhasına dönüşmeye başlarsa bu kötüdür. Önemli olan, siyasal devrimci kazanımların kitlelerde yer edinmesi, ölümlerin ateşi harlamasıdır. Dayatılan bir imhaya karşı, meşru direnişler gerekçe yapılarak daha üst boyutta dayatılan bir imha varsa, ona dikkat etmek gerekiyor. Bu durumda, faşizmin pervasızlığını kırarak yeni yöntemler bulmak kaçınılmaz olur. Özellikle de ateş gücünü, kritik hedeflere yöneltmek, iktisadi alanda bel bağlanan hayatı noktalara çevirmek; içerideki direnişin, daha az kayıplarla kazanmasına katkı sunabilir. Ama bu konuda yeterli bir hazırlık ve planlamayla hareket edenlerin yeterli olmadıklarını, hatta böylesi planlarının olmadığını da, ne yazık ki görüyoruz. Yük ağırlıklı biçimde içerdekilerin omuzlarında. Bu omuzlar; kendi kaderini kendi alınlarından damlayan kanlarla yıkamaya devam edecekler. İnsanlık tarihine kalıcı izler düşürecek bu evrenin sorumluluğunun daha fazla duyumsanması gerekmektedir. Devrimci güçlerin yeni taktikler üretmesi, eylemi çok yönlü yaygınlaştırması, başka alanlara taşınması gerekmektedir. Faşizmin imha politikasından vazgeçmesi de bu yöntem zenginliği ile olanaklı olacaktır. Yetersizlikleri gidermek için, güçleri birleştirmek, ortak ateş hatları düzenlemek gerekmektedir.

Kirlenen bir dünyada, ak kalan yanlarımızı saldıran sermayeye karşı, bir tutam eylem eylemişse başı göğe değenler; bunda her ezilenin çıkarının olduğu bilinmelidir. Devrimci güçler; devrimin ezilen halkın büyük çoğunluğunun çıkarına olduğunu bilirler; ama kendi çıkarını sermaye patronlarının elini öpmekten, yağından beslenmekte olduğunu sananlar da hep oldu, hep olacaklar. Gerçekler, kimi kere uzun zamanlar gizlenebilmiş, olduğundan farklı gösterilebilmişlerdir. Fakat bilinmeli ki, her adım, ya gerçeklerin kulvarındadır ya da değil. Ve, er yada geç, ama mutlaka gerçekler galip gelecektir. Biz gerçeklerden yana olmaya devam edelim.

Krizin Güncesi

Düzgün KALMAN

Kriz üstüne kriz. Sistem krizi, kriz de sistemi besliyor. Ege-menler, "Kabuk değiştirme", "Sistemi ıslah etme" vb. söylemler altında rejimin eski Gestapo özellikleri ile (TÜSİAD'ın dile getirdiği) yeni liberal tekeli özellikler birleştirilerek, ikisinin birleşiminden melez bir şey üretme çabasındadırlar. Dolayısıyla, zemin hayli kaygan ve gelişimin yönü belli olmasına rağmen çetrefillidir. Neredeyse bir asıra varan eski tarz ve kurumlar artık emperyalizm ve büyük sermaye için hantal ve fazla işlevli görünmüyor. Sermayenin daha serbest hareketi ve belli merkezlere daha rahat pompalanması için uyum gerektiren yeni kurum veya belli kurumların "ıslahı", en önemlisi de bunların zemininin (Hukuk, siyasi, idari) yaratılması gerekiyor. Bu, şu veya bu ölçüde gerçekleştirilecek. Gerçekleştirilirken de zeminin kayganlığı ve klikler arası çatışmanın hangi noktaya varacağı konusundaki belirsizlik, diğer kaygılarla birlikte İMF vb. emperyalist kurumların programlarının uygulanması 'ateşten gömlek' misali risk oluşturmaktadır.

Bu riskleri, cezaevleriyle ilgili dayanışma eylemleriyle başlayan, giderek "demokrasi" isteme vb. siyasal-demokratik talepleri içeren bir eğilimi de içine alarak gelişme, yaygınlaşma (kararlı olmasa da) istidadı gösteren; keza, krizle birlikte ve sonraki süreçte, ağırlıklı olarak çeşitli egemen kliklerce manipüle edilen ve dolayısıyla bu kesimlerin bağlantısını aramayan esnaf eylemlerinde görmekteyiz. Ki, her ikisi de kısa sürede susturulmuştur... Bakıldığında süreç, temel bir özellik ve

komple bir durumu göstermektedir.

Dünyanın (Özellikle bazı bölgelerinin) yeniden dizayn edilmesi yolundaki ve hummalı çok yönlü çalışmalar yeni değil. Bölgemizde, Öcalan operasyonu ile açığa çıkan ve cephenin düşürülmesinden sonra, cephe gerisinin de halledilmesi, var olan ufak tefek baş ağrıtıcı şeylerin en aza indirilmesi gereği (ki bu, hep düşünülmüş olmasına rağmen dinamik bir cepheye ek olarak geride de bir cepheye yol açabileceği kaygısı ve politize olmuş kesimlerin başa açacağı belalar bilindiğinden susmayı dağıtılma yöntemi uygulanmıştır. Cephe düştükten sonra "Öküz öldü, ortaklık bitti" misali eski anlaşmalar dahi feshedilmiş, bırakalım hak talebinin karşılanması var olanlar dahi gasp edilmiştir; ücretler daha geriye çekilmiştir...) ortaya çıkmıştır. Bu gerek icabı, belli başlı dinamik ve tehdit noktalarının ezilmesi icraatı da kaçınılmaz hale gelmiştir. Bahsi geçen programların benzeri kaç hükümetin ortak arzusuydu. Ama yerel ölçekteki durum ve özellikle Kürt sorunu bu programların bu günkü gibi uygulanmasını engelliyordu. Orta ve yakın vadede Kürt sorununun önemli ölçüde tehdit eder boyutunun bertaraf edilmiş olması, yarı hükümetin hem müsebbibi hem de programın rahat uygulanmasının ön açıcı özelliklerinden biri olmuştur. Bu tür programlar, ister 12 Eylül gibi uzun, katı, despotik yöntemlerin devamlılığı, ister bugünkü gibi geçiş ve melez bir yapı çıkarmak için, isterse de farklı bir boyut içermiş olsun emperyalizmin ve büyük sermayenin güdümünde geliştirildiği için ülkenin sosyo-politik-ekonomik özelliklerinden kaynaklı olarak bu sınıfların diğer

kesimlerinin silindiri altından geçirilmesine vesile olur. Amaç, halk yığınları ve onların canlı ve dinamik kesimlerinin sindirilmesidir. Günümüz koşullarında da, bu dinamik kesimlerin mevzi olarak tuttıkları bazı alanlara (geçmiş lokal saldırı ve katliamlara rağmen) yönelmeyi de hedefleyerek diğer cephede elde edilen inisiyatifin burada da pekiştirilerek, fiili-psikolojik vb. alanlarda üstünlük elde etmeye yöneliktir. Çünkü, "Melez" yapı, katı programların eşliğinde çıkarıldığında, peşinde bir heyulanın doğmaması için neden yoktur. Yani, böylesi bir heyula için yeterince neden yaratılmış olur. Bu durumda, kendiliğinden hareketler -zayıfda olsa- belli dinamik öncüyle birleştiklerinde kolay politize olur; yurtseverlik ve haklarının korunması, gasp edilerek başkasına hortumlanan ve yetmiyormuşçasına büyük gruplara aktarılan emeklerine sahiplenme duygusu artar. Bir sıçrama, bin musibetten daha fazla bir etki yapabilir; tabi belirli koşullarda. Tüm bu vb. bazı nedenlerden ötürü bilinen saldırı politikaları hayata geçirilmiştir. Ve güç dengeleri, konjonktürel faktörler göz önüne alındığında, hedeflenenin birbir olmasa da çok önemli ölçüde gerçekleştiği görülecektir.

Bizim özgülümüzde ise yaklaşık bir tablo söz konusudur. Fiiliyatta, ileri boyutta ve olması gereken bir direnç ile karşı konulmuştur. Alanın özgülüğü ve güç dengelerinin bilinen eşitsizliği top yekün (Yukarıda bahsi geçen sürece uygun olarak) bir saldırı karşısında bilinen duruma gelmesi engellenemezdi. Tutsaklık koşulları, insanların iradi olarak en güçlü olduğu koşullar olsa da mekan itibarı ile sahiplerinin hem güçlü oldukları ve

yaptırıma açık bir alan olduğu unutulmamalıdır. Dolayısı ile klasik zafer, yenilgi tespitleri bu alan için yapılamaz. Bu alanlar, sınıf mücadelesinin bir alanı olsa da ancak bu durum dolaylı kalmaktadır; yani direk olarak iktidarı hedefleyen bir mücadele alanı değil, bu alanın bir parçasıdır. Zaman zaman bir boşluk veya geriliğin, bu tür alanlarda telafi edildiği durumlar olmuştur. Ancak bu asıl bir durum değildir.

Gelenen aşamada, kırdırılmayan, ve de bilinen yöntemi mutlaklaştırıp devam ettirmekle kırmaya, seterliğe yatırmak anlamsızlaştığı gibi; karşı tarafın da rahatsız olmadığı, bilakis 'gebersinler' mantığının egemen olduğu, idam edemediklerini, kurşunlayamadıklarını bu yolla kellesini ister oldukları malumumuz....

İşlevsizleşen ve zaman itibarıyla bakıldığında ilk önemini ve çözümleyici gücünü yitiren yöntemi bir nevi kutsamak, basit hesap ve küçük dünyalar gütmeye özgü bir şey olur hale gelmiştir. Bugün itibarıyla devrimcileşmek özgü olandan geçmiyor, parça

parça niceliği ileri sürmekle olmuyor. Nitelikli bir duruş ve hesap gerek. Bazı şeylerin içi fazla dejenere edilmeden o niteliği konuşturmak gerekiyor. Ben merkezilik, söylediğimden dönmem hesabı yerine, gelinen aşamada kazanılacak olanın azami ve asgari sınırı az çok ortaya çıkmıştır. Azami sınırı dahi hesaba kattığınızda, 'değmez buna, bu yöntem' denilebilir. Ve her halükarda bahsettiğim kazanımlar çeşitli vesile ve yöntemlerle elde edilecektir. Savunma aracı olarak karşılanma ve belli bir süre için, yöntem doğrudur. Belli bir süredir, koşulların ve sürecin rengi dikkate alınarak manevra yapılmalıydı... AB'nin ağzına bakılarak gerçekleşeceklerin azami sınırının da bellidir.

Yani bunları bir polemik veya polemik vesilesi olsun diye söylemiyoruz. Tersine yapıcı olmaya ve desteği şu ya da bu oranda vermeye devam etmek gerek; bu yönlü motivasyonu bozmamakla beraber gerçekçi olmamız ve bilimsel bir tarzı akılda tutma gereğinin uzağına düşmememiz gerektiğinedir vurgumuz.

yitikliğin

adını gizlice anıyorum
kimseler duymasın diye
yüreğimin sana bakan penceresini
gönülsüzce kapıyorum
ve
yasaklı sevdamin gizliliğinde
saklı duran fotoğrafına sarılarak
düşünü kuruyorum yitimlerin...

....
yokluğunda
acılardan artan küllerimize
sayısızca gözyaşı bıraktım
yeniden yeşersin diye...

hep
yüreğimin derinliklerinde
bir umut besledim
hiç sönmeyen deniz fenerleri gibi
tüm boranlara rağmen
her gecenin yalnızlığında
nöbetleşiriz
bir gün dönersin diye

....
kuruyan yapraklar dalından düştü-
günde
ardında bıraktığın özleme
ağitlar yakıldı

genç kızlar
yasını tuttu sevdanın ve
sembolik katafalkında
saygıya durdular

bir kez daha
sevdanın ölümsüzlüğü önünde eği-
lererek

ant içtiler
bıraktığın o şarapla

....
kış buzlarını çözmüştü artık
toprak açmıştı gözelerini sevdaya
bense
ömrümün baharında
kırılmış kanadımın sızısıyla
dalımda intiharımı seçtim
hem de

inadına direnç derken
oysa ki
yaptığın son resimde bunlar yoktu
düşlerimiz prangaya vurulurken
sen doyumsuzluğu seçmiştin
ayrılık

kapılarını aralarken sevdaya
sen kilit olurum demiştin
ama
gürül gürül akan nehrin seyrine
set olamamıştın

....
bulanık seller kapımıza bir ölü
bıraktı
ve artık yoksun sen....

Ocak/98/Çanakkale

Bulanıklığın Panzehiri Devrimci Tutumda Isrardır

Mehmet YEŞİLTEPE

Geçmişinde yalanın, talanın, çapulun eksik olmadığı bilinen bir devletin; bugün için, tarihin gördüğü en zorba örneklerle taş çıkartacak biçimde “geliştirilmiş” yöntemlerle sahnede yerini alması, şaşırtıcı olmamalıdır. Dün, **Dersim**’de öldürdüğü 70 bin kişiyi, “birkaç yüz” diye açıklayan devletin; bugün, 32 devrimci tutsağı katledip yüzlercesini yaraladıktan sonra, “operasyon, insan haklarına uygun bir şekilde yapılmıştır” demesi şaşırtıcı olmamalıdır.

Dün, yakıp yıktığı **Dersim**’in adını yasaklayıp, **Tunceli** ismini zorunlu hale getiren; kentteki en büyük mahalleye, operasyonu yürüten **Abdullah Alpdoğan**’ın ismini veren devletin; bugün, devrimci tutsaklara kimliksizliği dayatması şaşırtmamalıdır.

Dün, Erzincan’da vaatler sonucu, “Daha fazla kırımı engellemek” saf düşüncesiyle teslim olan **Seyyid Rıza**’nın yaşını küçülten, sonra oğlunun idamını izlettirip ardından kendisini de asan devletin; bugünkü tüm vaatlerinin ve olumluluk tanımlamalarının ardında çirkinliğin, yalanın ve halk düşmanlığının yatıyor olması şaşırtmamalıdır.

İşkencehanede, yalnızlaştırdığına inandığı tutsaklar üzerinde her türlü çirkinlik denemesini, sınıfsal duruşunun gereği olarak, zevkle yapan bir işkencecinin gerçekte yansıttığı kesit, kişisel değil, sistemeldir. Yani, sistem ve onun temsilcileri için, hedefe varmak amacıyla mümkün olan tüm çirkinlikler mubahtır. Onlar, tutsakların lehine hiçbir şeyi, durduk yerde vermezler. Bu nedenle, direnişle hak aramak ve kazanılanı, direniş potansiyeli ile korumak bir zorunluluktur.

“Hapisliğin bir savaş demek olduğunu kavramamış tutuklulara veyl! Kendini, benliğini, insanlığını yitir-

mek istemiyorsan dayanacaksın. Cellatların her çıkışına karşı bir başka çıkışla cevap vereceksin. Onların en önemsiz, en entipüften çıkışlarına bile. Hiçbir iş amaçsız yapılmaz. Sana yapılan işkenceler daima soğukkanlılıkla hazırlanmış, hesaplanmış, en garip ayrıntılarına kadar gözden geçirilip kararlaştırılmıştır.” (Themos Komaros, Haydari Kampı, s:150-151). Demek ki, devletin “en entipüften çıkışlarına bile” bir başka çıkışla cevap vermek; sadece Türkiyeli devrimcilere has, keyfi/amaçsız bir tutum değilmiş... Demek ki, “hapisliğin bir savaş demek olduğunu kavramak”; Türkiyeli devrimcilerin savaş hayranlığından ileri gelmiyormuş...

*Sanki
sevdiği bir insana vermek için
denizkabuğu toplayan bir kadın
dalgalara kapılmış.*

*Sanki
yeşili bol bir kasabadan gelen
toprak kokusuna kastediyorlar.*

*Ve sanki
ancak esmer bakınca güzelleşen
gözlerin
rengini çalacaklarmış gibi
yüreğine kafesi*

*hiç bu denli dar gelmemişti.
Körükten ve sağırılıktan bir abluka
büyütülüyor etrafımızda.*

*Kulaklardaki sağırlık
gözlerdeki anlamı söndürmüş.
Bir atışta onlarca kuşu vuran tü-
feğe bile*

*başkaldırmayan bir ruhsuzluk
akılları teslim almış.*

*Ve biliyoruz ki artık
bu abluka
tetiği bol bir öfkeyle kuşanmış
yürekle
dağılabilir ancak*

Devletin, eline fırsat geçirdiğinde, tutsaklara karşı yemeği, suyu, toplu

yaşam alanlarını, ziyareti, infaz indirimini, vb. bir silah olarak kullandığına daha önce **Metris, Diyarbakır**, vb. yerlerde tanık olduk. Arama bahanesiyle **Metris**’te koğuşlara giren askerler, önce tutsakları zorla maltaya çıkarıp yoğun işkence eşliğinde çırpıp çıplak soyup; “makat”larında not arar, daha sonra da koğuşu, üzerinden düşman geçmiş bir talan bölgesine çevirirdi. Söktükleri yataklar ve yastıklardan çıkan pamukları yere saçar, bunlara iç çamaşırı, çorap, kazak, ayakkabı, zeytin, ekmek, zeytin yağı, kısacası koğuşta ne varsa karıştırır ve sonra çekip giderlerdi. Bu saldırının aynı gün içinde, gece dahil olmak üzere iki kez tekrarlandığı olurdu. Hükümü kesinleşen tutsakların infazının yakılabiliyor olması da bir silah olarak kullanılır; hüküm kesinleştiği gün, işbirliğini reddeden tutsağa, uydurma disiplin cezaları verilir ve on dakika içinde infazı yakırlardı. Revire çıkmak bile bir pazarlık aracıydı.

İşte bu tür deneyimleri birbirine ekleyerek insandışılaşmada uzmanlığı geliştiren günümüz zebanileri; F Tipi’ni, dünyadaki ve ülkemizdeki örneklerin toplam sonucu ile inşa etmiş ve yıllardır gönüllerinden geçen hesaplar için kolları sıvamışlardır. Eğer F Tipi, bu boyutu ile algılanmaz ve “tutsakların inadı”, “kör dövüşü”, vb. yaklaşımlar ölçü olarak alınırsa; hiçbir şey anlaşılmamış demektir. Tutsak alınmış bir devrimcinin elindeki imkanları kullanarak direnç göstermesi kadar doğal ve meşru ne olabilir ki? **Eylem seçiminde yanlış yapılmış olsa dahi** devrimci tutsakların, cellatlara karşı duruşuna “inat, keyfiyet, vb.” yakıştırmalar yapmak, devrimcilerle gönül bağı içerisinde olanların başvuracağı bir tarz değildir.

Ölüm Orucu konusu ise, ne hafife alınması ne de “joker” haline getiril-

mesi gereken bir konudur. Ölüm Orucu, kendini diğer eylem biçimlerinden ayıran özgün nitelikler taşır. Örneğin, tarihte doğruluğu kanıtlanmış ve sonuç almış Ölüm Orucu örnekleri için bile; “başvurulması gereken yegane eylem biçimiydi” demek, zorlama bir değerlendirmedir. Karşısına, teslimiyet konulmadığı sürece; Ölüm Orucu yerine farklı eylem tercihinde bulunmak, bir olumsuzluk olarak nitelenmemelidir. Örneğin, her sabah sayımda kendisine dayatılan yaptırıma, dövüşerek karşılık veren bir tutsak, her gün aldığı darbelerle yaşamını yitirse de yitirmese de, aynı yaptırıma Ölüm Orucu ile karşılık veren bir başka tutsaktan daha geri bir konumda mı olacaktır? Aynı şey 2000 Ekim’i için de geçerlidir. Tutsakların, karşı-duruş halini kalıcılaştırdığı ve kendi iradelerini egemen kıldıkları bir dönemde; sanki Marks’tan vasiyet kalmış gibi, 2000 Ekim’inde Ölüm Orucuna başlamak kavganın vazgeçilmez istikameti gibi gösterildi; kavga içinde oluşmuş birliği parçalamak pahasına Ölüm Orucuna başlandı ve hiç hakketmedikleri halde; başlamayanlara “edilgenler, bekle görcüler, vs.” suçlaması yapıldı.

F Tipi’nden önce, 2000’in Ekiminde DHKP-C, TKP(ML) ve TKİP Dava Tutsakları tarafından başlatılan ölüm orucunun ardında, politik öngörü eksikliğinden kendini merkeze koymaya, araçla amacı karıştırmaktan yoğun öznelliğe kadar eleştirilebilecek pek çok boyut vardır. Hatta o an için, “önünü görebilenlerin başvuracağı en son eylem ölüm orucu olmalıydı” diyebiliriz. Bu noktada; ölüm orucu eyleminin sürdürülüş şekli, katılım yoğunluğu, vb. konularda da söylenecek çok şeyin olduğunu belirtmekte yarar görüyoruz. En azından ‘96’dan 2000’e uzanan süreçte mütahiş bir bellek yitiminin yaşandığını, deneyim aktarma ve ders çıkarma konusunda sol’un büyük oranda sınıfta kaldığını rahatlıkla söyleyebiliriz.

Ne var ki, F Tipi’ne girildikten sonra, şu veya bu biçimde bir direnişin gerekli olduğu, devletin tut-

sakları adeta soluksuz bırakmayı amaçlayan oyunlarını bozmanın başka yolu olmadığı bir gerçektir. İçinde önceki süreçten sarkan boyutlar bulunsun da bu aşamada, uygun bir biçim almak ve tamamlayıcılığı gözeterek hareket etmek bir zorunluluk olmuştur. Belki tekil veya çoğul olarak tartışılabilir pek çok şey vardır; hatalar ve yanlışlar da yapılmaktadır; ancak, böyle bir aşamada öncelikle öne çıkarılması gereken şey, tutsakların haklı, devletin ise haksız olduğu ve orada hak aramak için tutsakların önünde direnişten başka yolun bulunmadığıdır.

Hatırlanacağı gibi “sorunsuz” kabul edilen önceki hapishanelerde bile; yayın, ziyaret, arama, hastane, avukat, posta, yemek, koğuşlar arası iletişim, vb. konuda pek çok sorun yaşanmaktaydı. Bu sorunların F Tipi’ne iz düşürüldüğünde ne denli büyüyeceğini, hele ki devletin kimliksizleştirme, teslim alma politikalarına karşı durulmadığında bunun nasıl bir vahamete dönüşeceğini kestiremeyenler devleti tanımıyor demektir.

Aslında egemenler, uzun süredir sömürü yolunda karşısına bir tek dikenin dahi çıkmasına tahammülü olmayan bir saldırganlıkla hareket ediyor ve bütün bir yaşamı halka zindan etmeye çalıştıklarını çeşitli biçimlerde gösteriyor. Sokağa dökülen halka tehditten başka bir şey vermeyen; İnsan Hakları Demeği’nin, Halkevleri’nin, sendikaların ve çeşitli kitle örgütlerinin yöneticilerini talimatlarla tutuklatan; sınıfın kazanılmış haklarını kapsamlı bir saldırı ile adım adım yok eden; kriz yaratıp, krizin yükünü halkın sırtına yıkan **21. yüzyıl haramileri**; gerçekte, hapishaneleri dışardan veya dışarıyı hapishanelerden ayrı görmemekte ve sömürü, yokluk ve zulüm konusunda ileri gittiklerinin bilincinde olarak ellerindeki “sopa” imkânını güçlendirmeye çalışmaktadırlar.

Hapishanelerin, egemenler tarafından dışarıdakilere bir tehdit oluşturacak şekilde düzenlendiği; insanların yüreğine korku salan yıldırıcı örnek-

ler oluşturabilmek için her türlü vahşete, ince veya kaba her yöntemle başvurulduğu bilinmektedir.

“İnsan duygularını bir kimyacı inceliğiyle tahlil etmişler, dayanma gücünü ölçmüşler, seni felce uğratmak, tek başına bir köşeye sıkıştırıp yok etmek, eritmek için gerekli ‘yerel unsurları’ saptamışlar bu canavarlar. Kâbusların, korkulu rüyaların, uykusuzluğun sonucu olan bu sinirlilik hali devam ederken yapılan bu gece baskınlarının da amacı bu zaten.

Azar azar, yedire yedire, sindire sindire! Her an bir yanını dumura uğrattıyorlar. Durmadan, aman vermeden, acımasızca, hayasızca, tıpkı fârelerin ağacın direnişini kemirmesi gibi, yavaş yavaş, sabırla insanı kemirip parça parça, toz toz ediyorlar. Ama insan iradesini kırmak o kadar kolay olmuyor. ‘Cepheden saldırı’ bir sonuç vermiyor. Bunu bildikleri için istenilen sonucu sinsice almak istiyorlar.” (age. s:148)

Zorba iktidarlar, elde ettikleri deneyimleri birbirine aktarmakta ve halk adına direnme eğilimlerinin kırılması için yoğun bir işbirliği yapmaktadırlar. Yani, devrimciler istediği kadar dikkatli davranırsın ve mümkün olduğunca hata yapmasın; onlar, yine de teslim almanın, köleleştirmenin, kimliksizleştirmenin hesabını yapacak ve gereklerini yerine getirmek için kendi yasalarını da çiğnemekten kaçınmayacak; her türlü hile, yalan ve oyuna başvuracaktır. Demek ki devrimciliğini ve kişiliğini eskitmiş bazı şahsiyetlerin iddia ettiğinin aksine; mesele, **devrimcilerin hatalarından değil, sınıf düşmanlarının maksatlarından kaynaklanmaktadır.**

Devrimcilerin, toplumun diğer kesimleri gibi hata yapma olasılığı elbette ki vardır. Hatta bu olasılık, uğraşlarının özgünlüğü sebebiyle hiç de zayıf değildir. Amacı “bağcıyı dövmek” olan egemenler için bu durum devrimcilere yönelik saldırılarda yer yer bir gerekçe olarak kullanılıyor ise de gerçekte söz konusu olan şey, planlı ve amaçlı saldırıların zorlama

gerekçelerle kamufle edilmeye çalışılmasıdır. Düzen sahiplerini tanıyan herkes bilmektedir ki onlar, tutsakların hiçbir hakkını bahsetmeyecek; günlük yaşamın sıradan gerekleri bile mücadelesiz kazanılamayacaktır.

Konudan ne denli habersiz olunursa olsun, sadece günlük gazetelerde çıkan veya kulaklara çalınan haberler bir araya toplanıp üzerinde düşünülürse; devrimci tutsakların, nasıl bir keyfiyetle ve saldırganlığı çeşitlendirmekten zevk alan bir düşmanlıkla karşı karşıya olduğu görülür. Sık sık duyulan "çöpü dökmeyen tutsaklara saldırıldı", "sayım sırasında 'hazır ol'da durmayan tutsaklar dövüldü", "sevk sırasında tutsakların elleri ayaklarına zincirleniyor", vb. haberler olayın ne derece tek yanlı olduğunu ve 21. Yüzyıl Nazileri'nin saldırmak için bahaneyle bile ihtiyaç duymadığını yeterince anlatmıyor mu? Tutsaklarda; "tahrik edicilik", "saldırıya gerekçe oluşturmak", vb. nitelikler arayanlara Kurt ile Kuzu hikayesini hatırlatmayı gerekli görüyoruz.

"Kurt, kuzunun peşinde dolandıktan sonra derenin kenarında kıstırılmış, kuzu bakmış olacak gibi değil su içer gibi yapmış. Kurt gelmiş kuzunun yanına 'seni yiyeceğim' demiş. Kuzu sormuş: 'Ama neden?' Kurt cevap vermiş: 'Suyumu bulandırdın!' Kuzu belki canımı kurtarıyorum umuduyla, 'ama' diye kendini savunmaya kalkmış, 'suyunu nasıl bulandırabilirim, su aşağı akıyor sen yukardasın.' Kurt sırtıtmış: 'Bir kere kafama koydum, suyum bulandırsan da seni yiyeceğim, bulandırmasan da'"

Evet, devletin hapishanedeki saldırganlığı bu denli tek yanlı ve gerekçeleri bu denli boş ve uydurmadır. Bu nedenle onunla başedebilmenin yolu, "kuzulaşmak" değil, karşı durmak ve mümkün olan yer ve koşullarda anladığı dilden yanıt vermektir.

Bugün, tüm bu gerçeklere gözünü kapayıp, devrimci tutsakları bu sürecin müsebbibi olarak gösterenlere yazımızda daha fazla yer ayırmak istemiyoruz. Onlar, aslında taşıdıkları

hiçbir kiri, samimi bakan gözlerden gizleyememekte; ancak kader ortakları ile utanç verici bir uzlaşma içinde vicdan rahatlatmaktadırlar.

Yürek ve beyin iletişiminde problem yaşamayan samimi insanların ise yapabileceği çok şey var. Çünkü, bu iktidardan canı yananların sayısı çok fazla; iktidar ise, kaybettirici hamleleri tekrarlayarak yol alacağı bir rotaya girmiş durumda. Tüm felaket tellallarının bozucu rüzgarlarının aksine, umut verici bir bahara 1 Mayıs coşkusuyla girdik. Eğer, devrimciliği aynadaki kendi görüntüsünden ibaret zanneden ve hala çocukluk çağını yaşayan olgunluk özrümlülere bakacak olursak; 1 Mayıs, Abide-i Hürriyet Meydanı'nda kutlandığı için bir anlamı yok. Gerçekte ise, egemenlerin tedirginliği boşuna değildir.

Bugün, baharda ölümü dayatan; insanlık dalını meyvesiz bırakmanın hesabını yapan; kendi sistemlerinden çürük kokular yayıldığı halde, sosyalizmin ölümünden söz eden hokkabazlara; Chiga-go'lu işçi önderi Agust Spies, yıllar önce gerekli yanıt vermişti: "...burada, önünüzde, arkanızda, her yerde yeniden alevler parlayacak. Bu, yerin altından gelen bir yangın, onu söndüremezsiniz." (abç.)

DEVİRİMCİ TUTSAKLARA

İstünlüklerimizi
övgü ve böbürlenmeyle sulandır-
madan
sırtımızdaki teri
molalarda soğutmadan
yol aldıkça
sanki ellerimiz ellerinize
daha çok değişiyor
Ve sanki
o birkaç metrekairelik kafesten
bedeninizi çekip bedenimize kata-

rak arttırıyoruz
yokuşlarda ihtiyaç duyduğumuz
direnci.

Siz
fırtınayı cepheden karşılayan
yolumuzun albatrosları
orada ekmeği
ekmek kokusuna hasret çiğnerken
çayda dem
betonda çiğdem ararken
bilesiniz ki dışarıdaki yokluklar
daha küçük ve daha az yaralayıcı
değil.

Çocukların ağzından
gülücükleri çalan
anılara bile yasak koyan
Hitler'in ve Göbels'in torunları
size çiçeği çok görüyor.
Ama içinizdeki çiçeklenmeyle
çaresizleşiyor.

İnsan, Doğanın Aç Onurudur!

Zeynel ABİDİN

Bütün sevgileri yakın ey korkaklar, yürüyün karanlığa... Karanlık, insanın kendisinden çoğalı ve insan, son tutsaklığıdır doğanın...

Doğa aydınlıktır ve insan denen karanlığı aydınlattıkça kararmaktadır. Çelikten bir kazan gibi sert ve isten kapkara olmuş duvarları var aklımızın. Bizi karanlığa sürükleyen koyu bir umutsuzluk olarak daima var olacaktır. Bizi tarihimizin bu amansız savaşında doğayla düşman kılan nedir? Bizi yalnız bir "uygar" olarak barbarlığın müptelası yapan, hangi aklın ortaya çıkışıdır? Bizi insan olmaya mecbur eden pişmanlıklarımız ne zaman ıslah olur ve biz kiminle yaşayacağız, koynumuzda sonsuz bir ağlayış gibi koruduğumuz tutsaklığımızı? Neyi özgürleştireceğiz ya da kim paylaşacak bizim uçarlığımızı?

Ateşte kavrulmuş ve her yanı bilmemez bir kuşkuyla örülmüş bu soru girdaplarından kurtulmak mümkün değil. Sömürgeleştirilen bir dünyada insan olmuşuz ve bu yüzden bütün sorular aleyhimizedir. İnsan olmaya karar verdiğimiz gün kendimizle çatışmaya başlattık bize yabancı olan her şeyi. Asıl o gün bugündür, bizim olan her şeye en az bizim olmayanlar kadar yabancılaştık. İnsan, insanın yanı başında duran ve onu dipsiz karanlığına çekmekle büyüleyen bir uçurumdur. İnsan, insanın ölümünden kopardığı bereketle kendi gövdesini doyurmaya alışmıştır. İnsan, kendisi için ağlayarak gerçekte sevincin kurak tarlalarını sulamaktadır.

Çünkü insan, doğanın en aç onurudur.

Bütün sorular aleyhimizedir. Çünkü biz soruları kendimizi kurtarmak için gecenin kovuklarından çıkardık ve korkularımızı yenmek uğruna başkalarını bu cendereden geçirmek istiyoruz. Bu istek için; söndürmeyeceğimiz ocak, yakmayacağımız orman ve yıkmayacağımız şehir yoktur. Karanlık ve nemli sokaklarında bir kuşku

gibi büyüttüğümüz şehirler, birbirimizin cesetlerine basarak girmeye çalıştığımız ıssız mezarlıklara benziyor ve biz hala orada hayatın varlığından yana umutlanıyoruz. Heyhat!

Umutlarımızda bile ne kadar yoksuluz ve en çok da bu yaralıyor merhabalarımızı...

Merhabalar, yüzümüzü gizlemenin ve yeni bir insanı daha korku cenderemize almanın sihirleridir. Selam, insanın acizliğinden keşfettiği akıl almaz bir siyasettir ve insan bu işin kendi ruhunda denenene kobayı olmuştur. Yani hükmedenin hükmetmek için zavallılara sunduğu zehirli tuzak yemidir ve hiç bir zavallı bu yemden kurtulacak kadar kurnaz ve güçlü değildir. Çünkü zavallılık, güçsüzlerin de bir kuyusu bulunsun diye hükmedenlerce açılmış evrensel bir uçurumdur. Bütün hükmedenler bu evrensel uçurumlarda ruhlarına binecekleri ve her türlü ölüm olasılığını onların ölü yüzlerinde deneyecekleri Azap Ordularını oluştururlar. Bu orduda terfi; merhabalardadır. Dünya; bu merhabanın mihnetinde ve karnı doyurulmuş ruhların insanlığı ortadan kaldırmaya yeminli sadakatinde dönüyor. Karnı doyurulmuş bütün köleler gibi ruhlarda sadıktır ve insanın kendi kutsal varlığına karşı işlediği ihanet, bu ruhların tanrılardan aldığı kudrettendir.

Çünkü her ihanetin kabzasında doyurulmuş bir ruhun eli vardır.

Çünkü adalet, kaybedilmiş insandır. Emegün ve yaratıcılığın insan elinden doğaya kazılmış her zerresinde adaletin hikmeti vardır. Adalet bir hikmettir her şeyden önce ve insan bu hikmetten yoksun bırakılmıştır.

Oysa insan dünyaya gelişinde doğaya katılan ilk çılgından sonsuz bir adalet yaratabilirdi. İlk çılgılık, insanın insana söyleyeceği en erdemli söz, doğanın sunacağı en pürüzsüz hukuktu. İnsan ilk çılgınlığa sessiz kaldığı günden bu yana ateşin tininden suya dönüşen yüceliğini unuttu. Bütün haşmetiyle kendi gerçeğini gölgeledi insan. Hepimiz birlikte bu gölgenin al-

tında yaşamaya alıştırdık, işte bu yüzden kendine acıyan bir varlık olup çıktık. Kendisine acıyan ve bu sonsuz acıyla bir sürüngen gibi de olsa yaşamaya mahkum olan bir varlık düşünabiliyor musun? Acımanın ve acımasızlığın, merhametin ve merhametsizliğin o ince çizgisinde ömrünün kalan kısmını korkunç bir paradoks ve günahkar bir seçimle tüketen başka bir varlık biliyor musun? İşte o biziz! Ben, sen ve diğerleri, hepimiz yüzü kararmış bir sabah kadar günahkar, bir kış gecesi gibi de koyu ve dipsiziz...

"Bilen iyidir!" demiş Sokrates ve kendisiyle birlikte bütün bir insanlığı katmış aldatının suç ortaklığına. Bilenlerin bilmeyenleri doğradığı bir dünyada bu önermeden daha büyük ve amansız bir inkar olabilir mi insan onuruna? Bilenlerin bilmeyenleri akıl almaz işkencelerden geçirdiği, bir kene gibi kanını sömürdüğü, insanlığın ve doğanın akla gelebilecek hangi nimeti varsa ölümün ve yok edişin sıradan bir sebebi haline getirdiği bir dünyada hangi bilen iyidir? Bilenler yönetir, yönetenler hükmeder, hükmedenler zalim olur ya da zalim olmaktan başka bir alternatifleri de "yoktur." Çünkü bilenler yönetmek için bilmeyenleri aldatmak zorundadırlar ve bunun için de kendi çevrelerinde köşe bucak olacak ve tek amaçları kendilerinin yönetme "erdemini" iğrenç ve "akıllı" metotlarını üretecek daha iyi bilenlere ihtiyaçları vardır. Daha kestirmeden söylersem, yürek yangınım, bilenler bilmeyenleri aldatıp yönetebilmek için daha iyi bilenleri kullanmak zorundadır.

Bu da şu demektir: Bilenler diktatör olur, daha iyi bilenler ise dalkavuk... Unutma ki; yeryüzünün bütün uğursuzlukları, bu en iyi bilenlerin yaltaklanmasından ve böylece en koyu diktatörlerin yaratılmasından neşet eder. Bilenlerin, daha iyi bilenlerce diktatörleştirildiği ve bilmeyenlerin başına yeryüzünün bütün lanetlerini yağdırdığı bir bilmeler dünyasındayız. Sokrates, bilen iyidir demekle

büyük suç işledi. Bize bu bilmenin vahşetini bahşeden bütün diktatörleri ve onların, kafası ve bedeniyle beslenen, bedeni kalmayınca kendi kendini yiyerek tükenen olan dalkavuklarını lanetliyorum. Ağlama demine sığmıyorum şimdilik...

“Zalimden de ahlaksızdır, zulme tanık olup karşı çıkmayan!” demişti Demokritos ve sanırım bu sözünün muhatabı da Platon’dur. Çünkü Platon gerçek bir dalkavuktur. O gün bugündür dalkavukluk, filozofların dönüp dönüp tadına baktıkları ve asla doymadıkları bir meze oldu bilgilerine. Tanrıyla başlatıp krallarda semirtilen dalkavukluğu. Tabii ki onların bu mezelerinin yanında en çok içtikleri de kahramanların kanları oldu. Bilirsin, hiçbir kahraman uzun yaşayamaz ve diktatörlerin uzun yaşaması için dalkavukların da uzun yaşaması gerekir. Dalkavukluk ile kahramanlık bu küçük dünyamıza aynı anda sığmaz ve dalkavukların seslerini yükselten, onların sonu gelmeyen kahramanlık söylevlerine esin kaynağı olan şey de kahramanların zamanından çok önce ölüştür. Biraz da uçarı ve çılgin bir akıl yürütme yaparsak şunu ekleyebiliriz: Kahramanlar erken ölse, yani kahramanlar olmasa dünyamız da ne diktatör kalacak ne de dalkavuk.... Senin (aynı zamanda benim) değerler sistemine biraz dokundum ama gerçek bu! Kahramanları olmayan bir ülke istiyorum. Bilenleri de ... Çünkü bütün bilenler karanlıklarda ortaya çıkarlar ve onların, insanlığımızı mum ışığına muhtaç eden de, bizi karanlıktan kurtarma vaatleridir.

Biz vaatlerle yaşadığımız sürece karanlık koyulaşacaktır. Çünkü karanlık; bilenlerin, bilmeyenlerin gözlerine çektiği siyah bir perdedir. Bizim asıl karanlığa tapınmamızın altında yatan hikmet, gözlerimize çekilen perdelerin altından kendimizi güvende hissedişimizdir. Çünkü gözleri görmeyenlerin mutluluğu, ellerinden tutulup bir yerlere götürülmesiyle başlar. Kısacası, bilenlerin bize yaptıkları en büyük iyilik, karanlığımızı derinleştirmeleri oluyor ve biz bu derinliklerde yalnız kalmaktan korkuyoruz. Bu yüzden en az onlar kadar biz de diktatörlerimize ve onların dalkavukluklarına muhtacız. Zira akıl, elleri ve gözleri bağlı kölelerin ruhlarında ateşten bir fırtınayla esecek ve o gün hiç kimse-nin bir şey bilmesi gerekmeyecek...

Bilenlerin değil bilgelerin çağı başlayacak o zaman... Korkuların yerine, karanlıklardan yırtılarak insanın soylu yüreğine doğan korkusuzluk erdemi göğerecek ve insanın “İşte O, benim” diyeceği bir yüz incek, görünecek herkese. Bilmenin değil bilmeyi umut etmiş yeni insanların güneşi o zaman doğacak kendi karanlıklarından. O güneş, insanın kendisi olacak ve yeryüzü, ruhundan yaralanmış ama gövdesi gürbüz bir çocuğun ki kadar saf ve temiz bir sevgiyle saracak insanı kollarına. Yeryüzüyle gökyüzünün ayrıldığı yerden seyredecek insan kendi gövdesini ve inan yürek yangını; hiç kimse utanmayacak bu yaptığından. Peşin söyleyeyim, bu ne bir vaat, ne de bir efsanedir. Üstelik bir tek kahraman bile yok bu öyküde. Bu, isimsizlerin ve yüreğinden başka hiçbir hükümdarı bulunmayan yeni yüzlerin yürek gözüyle okunacak öyküsüdür. Bu öykü henüz başlamadı ve çok iyi biliyorum ki henüz başlamamış bir öyküyü böyle durduk yerde ilan-ı âlem etmek öyle akıllıca bir iş değil. Ama ben bütün akıllıca işlerin başımızın belası olduğunu söylemişim.

Bu yüzden zamansız ve mekansız bir acının bizi yitirciler gibi parçaladığı umutsuzluk okyanusunda o kadar akıl ve “umut” gerekmeyecek bize. Akılla işimiz yok ve hiçbir şeyi bilmek de istemiyorum. Üç bin yıldır bilenlerle kaybettim geleceğimi ve sonunda erken bir muştuyla da olsa bilmemenden zuhur eden bir cesaretle haykırıyorum:

“Göksel nizâm yerde de vardır” demiş Sümerler ve ben buna inanmak isterdim. İnsan denen kaosun sonuncu yıkılışındayız bence. Zerdüşt’e göre de bu “nizâm” ikinci üç binin başlangıcında (yaklaşık olarak M.Ö.1000 yılları) yerdeki zorbanın, Ahriman’ın kötücülüğüyle bozuldu. Ama hayat aslını sever ve onun aslından başka kendini sürdürebileceği başka bir sonsuzluk yoktur. Bu yüzden Zerdüşt’e de inanmak istiyorum ve üçüncü üç binin başlangıcında, (2000 yılları) göksel düzenin tılsımından kopmuş dünyamızın yeniden bir insanlaşma serüvenine kutsal bir ada oluşunu umut ediyorum. Çünkü ben bilgisizliğimle umudu yaşatmasını öğrendim. Bilgelik; bilmeyenlerin öldürülmüş düşlerinden, yaşamak için umut yaratmasıdır. Sadece kendisini sınavanlar onlardır çünkü!

Hoş geldin bilgisizlerin dünyasına ve sen asıl bundan sonra olacakları görmelisin. Ben bir bilgeyim yürek yangını; bilmediğini kutsal bir onur gibi yüreğinin dehlizine asmış ve asla bundan utanmamış bir varlığın kaybedeceği hiçbir şey kalmamıştır. Böylece onu; vaatlere ve köleliğin ütülü yularına boynuna uzatacak “kaybetme korkusu” nun intihar ettiğini söyleyebilirim.

Çünkü ben bir kayıbmı zaten... Bundan ötesi kendini bulma çağı olacaktır.

Benimle ağlmalısın, herkes ağlamalıdır ki, biz basit bir ölümün kibirli haliyiz. İnsan karanlığını kendisi yarattı, aydınlığını da kendisi yaratacak ve bu yüzden hiçbir kahramana borçlu kalmayacak.... Bizim bu öykümüzde kahramanlar olmayacak!

Mutluluğun mayasında, öncekilerin acılarından sonrakilere yarattığımız ikiyüzlülüğün siyah “tılsımı” vardır ve bu yüzden ikiyüzlülük bizim en zifiri karanlığımızdır. Çünkü biz karanlıkların varisiyiz ve geleceğe bırakmakta tereddüt etmediğimiz, geriye dönerek bir kez bile pişmanlık duymadığımız tek “erdemimiz” bu ikiyüzlülüktür. Bu nedenle herkes bir evlat gibi korur gözbebeklerinde gizlediği ikiyüzlülüğü. Hani her koşulda güçlülere hak verip güçsüzlerin gözünü çıkartmaktan asla imtina etmediğimiz biricik maharetimiz var ya, işte bizi afacan çocukluğumuza düşman kılan sahtekarlık budur. Ama biz hala insan kalmayı düşlemekteyiz ve korkularımızın bizi bencil bir yaratık yapan gölgesinden güneşe çıkmaya hiç niyetimiz yok. Çürümüş yanlarıyla kıvranan biz değil miyiz?

İkiyüzlülük en üretken yeteneğimizdir. İki satır yazıyı doğru dürüst yazmaktan aciz olanlarımızın dahi ikiyüzlülük yeteneğinde aşmayacağı dağ, yıkmayacağı şehir, koparmayacağı fırtına yoktur. Doğruyu değil, doğru diye kafamıza vurula vurula yüreğimizin derinliklerinde açılan yaranın üzerini kapayan yanlışların önünde eğilir, onlara tapınırız. Üstelik bu tapınmadan dolayı kendimizi aldatmanın zevkine doyum olmaz; o sahte mutluluğuna bizim kadar kendini kaptıran başka bir canlı yoktur.

İkiyüzlülüğün ve korkunun, ruhu-na ipek kefenler giydirilmiş cenazesi, kendini aldatmanın sessiz ve mağrur ölüleriyiz biz. Basit bir ölümün kibirli halidir yaşadığımız...

Doğrular söylenmediği için değil, ruhumuzun karanlıklarını yara yara itiraf edildiği için kıyamet koparlardan. Yalanlarımızı dinleyecek başka kimsemiz olmadığı için yer yer kadere itiraz eder görünsek de, aslında köleliğimizin en iyi ifadesi olan yalın kaderinden hoşnut kimseleriyiz, küçük dünyalarımızın. Bize kalsa bütün egemenler haklı, bütün zalimler gerekli olanı yapıyor, bütün itaatkarlar boyun eğmeye mecburdurlar. İsyân dediğimiz şey, şiirlerin onuru yaralı dizelerini süsleyen bir fantezi, namus ise korkudan yılışan boynumuzu giyotinine uzattığımız despotların bize yaşamak için öngördüğü yasaları savunmaktır. Bunun için gerekirse kendi çocukluğumuzu bile bu zehirli ırmakta yıkamaktır. Bize göre olgunlaşmak demek, uçarı bir ceylan ve ürpere bir havar gibi bizim insan olmak için tek borçlu olduğumuz çocukluğumuzu korkunun ucuz pazarlarında satıp kurtulmaktır.

Oysa yürek yangınım, ey sevgili ülkem, asıl bunu yapmakla içi kan ve irin dolu bir sele kapılarak kurtuluşumuzun duru ırmaklarından koştuk. Eğer bugün yüzlerimiz tanınmaz haldeyse ve bu şekilsizliğimizden memnunsak, yüreğimize hükmeden irin sellerindendir. Şahdamarımızı tutarak bizi gerçeğimize dönmek için ensemizi sıkın bencilliğin ve korkunun kirli, siyah ve barbar elleridir. Ellerimize, gökyüzünde uçuşan ve düşlerimizin üstünde bahar örtüleri gibi duran ak köpüklü bulutlar kadar uzağız. En kötüsü de biz, gırtlığımızı dayatılan bu insansızlaşma zulmünün sadece tanığıyız.

Yani üstümüze düşen bu koyu gecenin ve ruhumuza indirilen zehirli hançerlerin korkunç öldürücülüğüne karşı bir sanık bile olmadık.

Biz, kendi kanımızla işlenmiş suçlara karşı bile tarafsızız.

İşığımızı, gözlerimize çekilen ölüm korkusundan koparmalıyız oysa. Işığımız bizim korkularımızda saklı, üstelik bunun için önderlere gerek yok. Sorun kendi gerçeklerimizin yaralı öncülerini olmayı göze almaktır. Yaralanmış onurumuzu tek yürekle de olsa, taşımaktır.

Zira insanın yaralanmış onurunu yere düşürmeden taşıyacak bir "reisi" henüz yaratılmamıştır.

Bizi insanlaştıran hangi acımızı çaldırmadık, ey sevgili ülkem? Kılıç-

tan geçirilmiş kavmimizin küllenmiş ocaklarına ve bir öksüz melodiyle soğumuş ağıtlarına yabancılaştık. Biz sana yabancılaştık ey ülkem ve soğuk bir namı gibi duruyoruz tarihimizin ürpere kanlı yüzüne. Ağlayışımızın, -ağıtlardan insan dehlizine damlayan ağlayışımızın- sırrını çözemedik ki! Bir geçmiş neden bu kadar meçhul olur, bir gelecek neden bu kadar derin bir yakarıştır? Neden, evet neden insanlığımız yani kızgın sacın üzerinde kanatları parçalanmış bir turna gibi sekiyor yanan ayaklarımız ve biz neden hala buz gibi duruyoruz ayaklarımızın altındaki bu cehennem yangınlarına? Acının okyanuslarına savrulan ve bir tek bizim ocaklarımızda yaslı ağıtlarıyla da olsa soluk soluğa yaşanan insanlığımızı itiraf edemiyoruz, neden? Bizi trajik öykülerle oyalayan bu sahte umudu kim ekti düşlerimize ve biz neden hala ağlamaktan utanıyoruz?

Bizi insanlaştıran hangi acımızı çaldırmadık?

Acının gölgesinde yaşanmaz, çünkü acı yaşadıkça aydınlanacaktır ve asıl o zaman karanlığın bilinci tarihe karışacaktır. Oysa yenilen ve çirkin bir söz gibi bilincimizin kaynayan girdaplarında çığlık çığlığa kaybolan gerçek umutlarımızdır.

Umutlarımız, bütün kayıplarımız gibi gövdemizden koparılan dallarımızdır.

Ama her şeye rağmen ısrar eden bir yüreğim var ve ben sonsuz yokluğun doymaz, doyurulmaz açlığını, seni anlamamın kaoslarıyla yatıştırıyorum ey halkım! Bu asi ve arsız yüreği, sonu belirsiz bir serüven de olsa korkusuzca kışkırtacağım. Artık yüreklerimizin kışkırtılmaya ihtiyacı var.

Gerçi kirlenilmiş bir okyanusun en karanlık mavisinden yankılanarak çoğalıyor sessizliğim. Sevmek sessizliğini çoğaltmaktır karanlıklarda ve ben yüreğimin katmer katmer eskimiş suçlarından bir an olsun bile kopmadan sevgini sürüyorum, birlikte karar altına aldığımız ve ilmeğine boynumuzu uzattığımız yasaklara, yasakçılara bin kere inat! Gerçi biz çığlıklarımıza kavuşmadan yazılmıştı yasaklar ve bize kandırılmış bir kadercilikle onaylamak kalmıştı onu, ama yine de suçsuz değiliz. Bu yüzden kirli bir gece gibi duygularıma en ağır suçları giydireceğim. Çünkü bütün duygular çırılçıplaktır ve bize zorba bir etiğin kölesi olmayı öğreten de bu çıplaklık-

tan ödümüzün kopmasıdır. Ölü bir yüzle yaşamamın en sevimsiz rolünü kendimize oynatmaktır. Olsun, kirli sudan içer gibi bu amansız dalkavukluğumuzu çıkarıyorum karşımıza ve bağırarak istiyorum: Evet avazım çıktığı kadar bağırıyorum ki gökyüzü örtmesin ürkekliliğimi ve bir kez bile olsun sevginin itirafıyla uyanmak istiyorum sabaha. Sabahı taze yalanlarımızdan kopardık ve asıl aydınlığı, sırlarında siyahlarla çoğalan itiraflarımızdan yaratabiliriz. Karanlığımızın, sevginin dilinden konuşan tanıklığıdır şafak. İşte bu yüzden tepeden turnağa kire ve eskiye kesmiş bir yüzle de olsa bu mektubumda sevgini anlamayı deneyeceğim. Seni anlamaya muhtacım ve biliyorsun ki bu son muhtaçlığımıdır dünya yüzünde. "Seni seviyorum" diyemeyeceğimden değil, ey yürek yangınım; seni anlamamın, benim aciz insanlığıma daha koyu zindanlar yaratmasından korkuyorum. Çünkü sen ateşten bir yumruk gibi göğüs kafesinde gittikçe büyüyen bir korkusun, işte bu yüzden korkuyu yenmeliyim, yani seni sevebilmeliyim ey ülkem! Kanlı yüreğini ellerinin arasında yaralı bir kuş gibi tutmanın kederini dişleyen biri olabilmeliyim! İnsanın kendisine karşı savaştığı ve bu savaştan acının efendisi olarak çıktığı bir sevgidir bu ve ben artık bu amansız cesareti yaratabilmeliyim.

Cesaret gerçek adalettir. Hiçbir adalet, boynunu uslu uslu yasakların, kahpeliklerin giyotinine uzatanların ufalmış benliğine sığmaz. Adalet asla bir gölgeyle yaratılamaz. Çünkü adalet renklerin dostluğudur ve bir gölge gibi yaşamaya alışmışların "bu benim rengim!" diyecekleri hiçbir şeyleri yoktur. Yürek yangınım, ey bahtsız ülkem, yaralı Kürdistan! Sen kurtulasın diye değil ama kurtulsun diye adaletimizin ilkesi; adı sömürgecilik olan ve onun kan ve irin değirmenlerini yüreğimin orta yerine kuranlara ve umutlarımı tarihimin ve geleceğimin barbar cellatlarının sofrasına meze yapanlara karşı sonsuza dek direneceğim. Çünkü senin sevgin, karanlığa oturup direnmektir her koşul altında.... Çünkü Reislerimizin bizi bırakıp sığındıkları karanlıklara karşı senin yakan ve insanlaştıran aydınlığın var sevgili yurdum!

Bu yüzden şimdi, ağla, ağlayabildiğin kadar....

Kasım, Şubat ve sonrası... Ya Da Krizin Sürekliliği...

Temel DEMİRER

III-) ŞUBAT 2001 VE SONRASI

*"Pratik, aldanmaların ve
yanılmaların yüce açıklayıcısı-
dır..."⁽⁶³⁾*

Şükri Kızılot'un ifade ettiği gibi, "Türkiye'de faiz, repo ve borsa geliri vergiden muaftır. 2000'de banka faizi, döviz tevdiat hesabı ve repo geliri olanlar, tutarı ne olursa olsun beyan etmeyecekler ve vergi de ödemeyeceklerdir. Banka mevduat faizinden ve döviz tevdiat hesabı faizinden yüzde 15 stopaj, fon payı ile birlikte yüzde 16.5, repodan da yüzde 14 stopaj, fon payı ile birlikte yüzde 15.4 kesinti yapılması yeterli olacaktır. Bu oranlar 1 Ocak 2001'den itibaren mevduat faizi, döviz tevdiat faizi ve repoda yüzde 17.6'yı buluyor."⁽⁶⁴⁾ Yani Türkiye'de parayı paradan değil de, mesleğinizden kazanırsanız, devlet neredeyse kazancınıza ortaktır. 2.5 milyar net kazancınız varsa vergisi 500 milyon liradır. 62.5 milyar lira kazanmışsanız 22 milyar 375 milyon lira ödersiniz. Vergi dilimleri yüzde 20'den başlayıp yüzde 45'e kadar aşamalı olarak yükselir... Bunu yanı başında vergi adaletsizliği emekçiler için geçerlidir! Asgari ücretin vergi oranı da yüzde 20'dir. Bu oran da parayla para kazananlara göre yüksektir. Ancak ayda 16 milyon 632 bin lira tutan SSK primi ile geçim indirimi vergi

matrahından düşüldüğü için vergi tutarı 12 milyon 156 bin 300 liraya iner. Asgari ücretlinin eline geçen net para ise 86 milyon 922 bin 900 lira olur...

Bütçe girdilerinin en büyük kalemini emekçilerden gasbedilen vergiler oluştururken, bütçe militarist ve müf-lis emellerle hortumlandı...

HALKA YETERLİ HİZMET YOK (yüzde) ⁽⁶⁵⁾				
Yıl	Eğitim	Sağlık	Sosyal Hizmet	Toplam Eğitim Sağlık ve Sosyal Hizmet
1987	12.4	2.9	0.7	16.0
1990	19.1	4.8	1.1	25.0
1993	16.7	3.9	0.9	21.6
1994	13.5	3.5	0.6	7.6
1997	11.9	3.2	0.6	15.8
1998	12.4	3.0	0.5	15.9
1999	11.8	2.9	0.5	15.2
2000	9.4	2.3	0.4	12.0
2001	1.3	2.7	0.4	14.3

KAMU YATIRIMLARI GİDEREK AZALIYOR (yüzde) (Temel altyapı harcamalarının bütçe içindeki payı: Bayındırlık + Enerji + Su İşleri + Karayolları + Ulaştırma) ⁽⁶⁶⁾	
YIL	KAMU PAYI
1987	15.2
1990	11.2
1993	9.8
1994	6.9
1997	7.1
1998	5.5
1999	5.0
2000	3.9
2001	5.7

ÜCRETLER SON 25 YILIN EN DÜŞÜK DÜZEYİNDE (yüzde) (Memur maaşlarının bütçe içindeki payı) ⁽⁶⁷⁾	
YIL	ÜCRET PAYI
1975	38.4
1980	31.7
1987	23.6
1990	39.4
1992	42.4
1994	30.4
1997	25.8
1998	24.8
1999	24.6
2000	19.7
2001	18.9

Bu olumsuzluklara bir de, sonuçları itibariyle emekçilere ciro edilen ekonomik "denge(sizlik)ler"i katmerlendiren borç-faiz (ve ödemeleri) sarmalının açmazı eklenmelidir. "Kamunun son yirmi yıldır aşırı borçlanması nedeniyle 2000 yılında iç ve dış borç faiz ödemeleri, toplam vergi gelirlerinin yüzde 80'ini emmiştir. 2001 için yüzde 55 olacağı umulan bu ödemelerin son krizle birlikte en iyi ihtimalle yüzde 80'leri bulması kaçınılmaz görünüyor. (...) Borç tiryakiliği, 1989'da sermaye hareketlerinin libere edilmesi ile birlikte zincirinden boşandı ve 1989'dan beri ekonominin genişleme-daralma sarkacı, büyük ölçüde dışarıdan gelen ve adına sıcak para da denilen sermaye girişlerine bağımlı hale geldi."⁽⁶⁸⁾

"Borç batağı derinleşiyor... Hazine'nin son verilerine göre Türkiye'nin 2000 yılı üçüncü çeyreği itibariyle 107 milyar dolarlık dış borç stoku bulunuyor... Dış borç stokunun ulusal gelire oranı yüzde 84.7'ye çıktı... Dış borç stokunun dışsatım oranı yüzde 392.8 oldu... Dış borç geri ödemesinin dışsatım oranı yüzde 69.7'ye ulaştı... Faiz ödemelerinin dışsatım oranı yüzde 21.74'e tırmandı..."⁽⁶⁹⁾

"1.4 katrilyon liralık iç ve dış borç ödemesi için Nisan 2001'de Hazine 2 katrilyon borçlanacak..."⁽⁷⁰⁾

mik krizi aşmanın 'üretim'den geçtiğini görmezden gelen programlara mahkûm edilen Türkiye'de keyfi tüketime dayanan ürünlerin ithalatı 'dur durak' bilmedi. İthalat ve ihracat rakamlarındaki makas açılmaya devam ederken ülkedeki döviz soslardan çikolatalara, köpek mamalarından lüks ciplere harcandı. Bir zamanlar kendi tarımını öldüren politikalarla dışa bağımlı hale gelen Türkiye, üretebileceği ürünleri dahi artık dışarıdan satın alıyor. 2000 yılının Ocak-Eylül döneminde hububat ürünleri ithali 1999'un aynı dönemine göre yüzde 7.7 oranında artarak 336 milyon dolar olurken 125 milyon dolarlık da meyve ve sebze ithali yapıldı. 2000 yılında Türkiye'nin en hızlı artan ithalat kalemlerinin başında yüzde 42.6 ile tüketim malları geldi; 1999 yılında 5 milyar 62.4 milyon dolar iken 2000 yılında 7 milyar 220.9 milyon dolara yükseldi.

2000 yılında 5 bin tonu aşkın köpek maması ithalatı yapılırken bunun için 6.2 milyon dolar döviz harcandı. Ekonominin lokomotif sektör-

durumda. Türkiye'ye 2000 yılında 807 bin adet kadın külo, 338 bin adet de gecelik ve pijama ithal edildi... Büyük kentlerin yollarının azımsanmayacak sayıda lüks ithal jiplerle dolduğu gözlemlendi. Türkiye'de yaşanan döviz savurganlığını doğrular nitelikte olan DTM verilerine göre, 2000 yılı Ocak-Eylül döneminde binek otomobil ithali yüzde 111 oranında arttı."⁽⁷²⁾

Bunlar böyleyken, "2000 yılı sonunda 10 bankanın battığı da unutulmamalıdır. Ya da 'ABD'deki Uluslararası Stratejik Etüdler Merkezi tarafından hazırlanan Türkiye raporu yolsuzluklar almanasına benziyor..."⁽⁷³⁾ "Bunların devlet Hazinesi'ne getirdiği yükün 50-60 milyar dolar olduğu hesaplanmıştır."⁽⁷⁴⁾ "Çöken bankalar sisteminin Hazine'ye ve dolayısıyla yurttaşlara olan maliyetinin yaklaşık 25 milyar dolar olduğu hesaplanıyor."⁽⁷⁵⁾ "Fona devredilen 13 batık bankanın"⁽⁷⁶⁾ dev-

BATIK BANKALARI ZARARI⁽⁷⁶⁾

BANKA	SAHİBİ	VERDİĞİ ZARAR
ETİBANK	Dinç Bilgin	438 milyon dolar
BANK CAPITAL	Mehmet Ceylan	168 milyon dolar
SÜMERBANK	Hayyam Garipoğlu	450 milyon dolar
YURT BANK	Ali Avni Balkaner	650 milyon dolar
ESBANK	Yavuz Zeytinoglu	1.5 milyar dolar
TUTUNBANK	Selçuk Yaşar	1.1 milyar dolar
İTERBANK	Cavit Çağlar	1 milyar dolar
BANK EKSPRES	Korkmaz Yiğit	50 milyon dolar
EGEBANK	Murat Demirel	1.3 milyar dolar
TÜRK BANK	Emekli Sandığı-Vakıf ve Hazine	700 milyon dolar

BÜTÇE FAİZE GİDİYOR (yüzde)

(Faize ve sosyal harcamalara ayrılan payların karşılaştırılması)⁽⁷¹⁾

YIL	SOSYAL HARCAMA	FAİZ
1987	16.0	17.7
1990	25.0	20.4
1993	21.6	23.7
1994	17.6	33.1
1997	15.8	28.3
1998	15.9	39.6
1999	15.2	38.2
2000	12.0	45.2
2001	14.3	34.5

İş bununla da bitmedi: Dışa bağımlı "Müflis Mali Talan Modeli" ile "Ekono-

lerinden biri olan tekstilde ise Türkiye tam bir ithal cennetine dönüşmüş

lete yükü günde 1 trilyon liranın üzerinde"dir.⁽⁷⁷⁾ "Ziraat Bankası, Halk Bankası⁽⁷⁸⁾ ve Emlakbank'ın görev zararı 13.2 katrilyon liraya yükselmiş"tir⁽⁷⁹⁾

Dinç Bilgin örneğinde olduğu gibi batık bankalardan hortumlanan kaynakların, ağır sosyo-ekonomik maliyet⁽⁸¹⁾ içeren özelleştirme⁽⁸²⁾ gelirlerini⁽⁸³⁾ yaklaştığı düşünülürse durumun vahameti kavranabilir...

DİNÇ BİLGİN'E AIT NEW YORK BANK OFF-SHORE'UN KREDİ LİSTESİ⁽¹⁾

MURAKIP RAPORU'NDAN: "25 Şubat 2000 Tarihine kadar geçen yaklaşık bir yıllık süre içerisinde New York Offshore'a yapılan depolar dolayısıyla, kredi açma yetkisinin yönetim kuruluna ait olduğunu belirten mülga 3182 sayılı Bankalar Kanunu'nun 44b maddesi ile 4389 sayılı Bankalar kanunun 9'uncu maddesine aykırılık oluşmuştur. Söz konusu aykırılık Bankalar yeminli Murakibi Yalçın KARAGÖZ ile bankalar yeminli murakibi Fahrettin SOYLU tarafından düzenlenen 25. 10 2000 tarih ve R-9. R-9 sayılı rapor'da belirtilmiştir. New York Offshore'un kuruluşundan itibaren kullandığı tüm kredilere ilişkin LİSTE aşağıdadır:"

NEW YORK BANK OFF SHORE LTD ÜZERİNDEN KREDİ KULLANDIRIMI

KREDİ KULLANAN KURUM	KREDİ TARİHİ	KREDİ TUTARI
SABAH YAYINCILIK A.Ş.	22 Şubat 1999:	5.000.000 USD
SATEL SABAH TV PROD. A.Ş.	22 Şubat 1999:	2.000.000 USD
MEDYA SABAH HOLD. A.Ş.	24 Haziran 1999:	3.000.000 USD
MEDYA HOLDING A.Ş.	9 Temmuz 1999:	1.200.000 USD
BİLGİN ELEKRONİK A.Ş.	13 Temmuz 1999:	450.000 USD
BİLGİN ELEKRONİK A.Ş.	20 Temmuz 1999:	1.000.000 USD
MEDYA BAS. SERV. TIC. A.Ş.	30 Eylül 1999:	3.000.000 USD
MEDYA HOLDING A.Ş.	22 Ekim 1999:	575.000 USD
SABAH YAYINCILIK A.Ş.	22 Ekim 1999:	575.000 USD
SABAH DIŞ TIC. VE PAZ. A.Ş.	29 Kasım 1999:	1.000.000 USD
SABAH DIŞ TIC. VE PAZ. A.Ş.	30 Kasım 1999:	1.500.000 USD
SABAH DIŞ TIC. VE PAZ. A.Ş.	2 Aralık 1999:	3.970.000 USD
STÜDYO 1 TV PROG. A.Ş.	2 Aralık 1999:	1.000.000 USD
STÜDYO 1 TV PROG. A.Ş.	6 Aralık 1999:	1.500.000 USD
STÜDYO 1 TV PROG. A.Ş.	14 Aralık 1999:	2.000.000 USD
MEDYA BAS. SERV. TIC. A.Ş.	17 Aralık 1999:	1.950.000 USD
SABAH DIŞ TIC. VE PAZ. A.Ş.	17 Aralık 1999:	5.000.000 USD
SPORT İLETİŞİM A.Ş.	17 Aralık 1999:	4.000.000 USD
ATV HABER AJANSI A.Ş.	17 Aralık 1999:	2.281.000 USD
KARACAN MEDYA YAY. A.Ş.	17 Ocak 1999:	2.280.000 USD
STÜDYO 1 TV PROG. A.Ş.	17 Aralık 1999:	6.000.000 USD
STÜDYO 1 TV PROG. A.Ş.	14 Temmuz 1999:	6.500.000 USD
ATV HABER AJANSI A.Ş.	14 Temmuz 2000:	6.500.000 USD
FİLMCİLİK SAN. VE MÜŞ. A.Ş.	14 Temmuz 2000:	6.500.000 USD
SATEL SABAH TV PROD. A.Ş.	11 Ağustos 2000:	7.000.000 USD
SATEL SABAH TV PROD. A.Ş.	16 Ağustos 2000:	2.000.000 USD
SATEL SABAH TV PROD. A.Ş.	16 Ağustos 2000:	610.000 USD
SATEL SABAH TV PROD. A.Ş.	17 Ağustos 2000:	3.000.000 USD
SABAH YAYINCILIK A.Ş.	17 Ağustos 2000:	1.525.000 USD
MEDYA SABAH HOLD. A.Ş.	17 Ağustos 2000:	770.000 USD
BİLGİN ELEKRONİK A.Ş.	17 Ağustos 2000:	595.000 USD
MEDYA HOLDING A.Ş.	17 Ağustos 2000:	310.000 USD
SATEL SABAH TV PROD. A.Ş.	21 Ağustos 2000:	2.000.000 USD
SATEL SABAH TV PROD. A.Ş.	24 Ağustos 2000:	1.850.000 USD
KARACAN MEDYA YAY. A.Ş.	31 Ağustos 2000:	3.800.000 USD
BİLGİN ELEKRONİK A.Ş.	6 Eylül 2000:	4.000.000 USD
BİLGİN HOLDING A.Ş.	6 Eylül 2000:	4.000.000 USD
MEDYA BAS. SERV. TIC. A.Ş.	22 Eylül 2000:	1.500.000 USD
KARACAN MEDYA YAY. A.Ş.	29 Eylül 2000:	715.000 USD
BİLGİN ELEKRONİK A.Ş.	21 Temmuz 1999:	1.925.000 DM
SPORT İLETİŞİM A.Ş.	16 Eylül 1999:	3.000.000 DM
SPORT İLETİŞİM A.Ş.	17 Eylül 1999:	4.500.000 DM
SPORT İLETİŞİM A.Ş.	12 Ekim 1999:	2.200.000 DM
MEDYA SABAH HOLD. A.Ş.	18 Ekim 1999:	6585.827 DM
SATEL SABAH TV PROD. A.Ş.	14 Aralık 1999:	19.460.000 DM
ETİ MENKUL KIYMETLER A.Ş.	15 Kasım 1999:	250.000.000.000 TL
ETİ MENKUL KIYMETLER A.Ş.	10 Aralık 1999:	250.000.000.000 TL
ETİ MENKUL KIYMETLER A.Ş.	8 Şubat 2000:	931.445.603.577 TL
MEDYA BAS. SERV. TIC. A.Ş.	16 Aralık 1999:	530.000.000.000 TL
SABAH HABERAJANSI A.Ş.	17 Aralık 1999:	530.000.000.000 TL
MEDYA HOLDING A.Ş.	27 Aralık 1999:	800.000.000.000 TL
MEDYA HOLDING A.Ş.	28 Aralık 1999:	100.000.000.000 TL
MEDYA HOLDING A.Ş.	29 Aralık 1999:	1.600.000.000.000 TL
MEDYA HOLDING A.Ş.	30 Aralık 1999:	100.000.000.000 TL
MEDYA HOLDING A.Ş.	28 Ocak 2000:	1.388.625.000.000 TL
ETİ MENKUL KIYMETLER A.Ş.	8 Şubat 2000:	1593.054.396.423 TL
BİLGİN HOLDING A.Ş.	28 Şubat 2000:	2.375.002.000 TL
CARENS TRADING INC.	26 Ekim 1999:	4.000.000 USD
EVCİL TEKS VE SAN. TIC. A.Ş.	12 Mart 1999:	10.604.500 USD
ETİ FİN. KİRALAMA A.Ş.	14 Haziran 1999:	1.000.000 USD
ETİ FİN. KİRALAMA A.Ş.	14 Haziran 1999:	500.000 USD
STÜDYO 1 TV PROG. A.Ş.	18 Mart 1999:	1.500.000 USD
ABİ-HAT İNŞ. LTD. ŞTİ.	2 Kasım 1999:	2.300.000 USD

SONUÇ: "Yukarıdaki tablodan da görüldüğü üzere New York Off Shore tarafından kuruluşundan itibaren ⁽¹⁾ adet kredi açılmıştır. Bu kredilerin toplam tutarı 122.360.500 USD, 37.670.827 DEM ve 10.448.127.000.000 TL'dir. Bu kredilerin sadece 4 adedi kapatılmıştır. 2 firma dışında hiç bir firmadan nakden faiz tahsilatı yapılmamıştır. Sonuç olarak New York off shore'un kullandığı ve riski halen açık olan 59 adet kredinin toplam tutarı 105.456.000 USD, 37.670.827 DEM ve 9.516.681.396.423 TL'dir. Söz konusu risk Dinç Bilgin grubuna ait firmalar üzerindedir.

BANKALAR YEMİNLİ MURAKİPLERİ: DENİZ OKAT, ABDULLAH ÇELİK, YALÇIN KARAGÖZ."

Buraya kadar ifade ettiğimiz soru(n)lara, bir de Türkiye'deki militarist giderler eklenmelidir... Siz bakmayın; "Devlet bütçesinin yüzde 20'sini kullandıkları iddiasını yalanlayan Genelkurmay, Türkiye'nin içinde bulunduğu krizi dikkate alarak savunma harcamalarını kısacağını açıkladı,"⁽⁸⁵⁾ dediklerine... Bu konuda ABD-TC askeri işbirliğinin ekonomik (ve elbette siyasi)⁽⁸⁶⁾ boyutlarından neyin ne olduğunu, rakamların kesinliğinde görülebilir...

1990-1998 MALİ YILLARI ARASINDA TÜRKİYE'YE YAPILAN HİBELER (EK SAVUNMA HÜKÜMLERİ (ESH) BÖLÜM 516 ÇERÇEVESİNDE) ⁽⁸⁷⁾	
MALİ YILLAR (MY)	GERÇEK DEĞERİ (dolar)
MY 1990	56.800.000
MY 1991	342.400.000
MY 1992	238.300.000
MY 1993	626.300.000
MY 1994	107.900.000
MY 1995	156.900.000
MY 1996	18.125.000
MY 1997	273.350.000
MY 1998	111.547.000
TOPLAM	1.931.622.000

KAYNAK: ABD Dışişleri Bakanlığı, 1999-2000 Mali Yılları Yurtdışı Operasyonlar için Kongre'ye sunulan Tebliğ

DOĞRUDAN TİCARİ SATIŞLAR (DTS) VE DIŞ ASKERİ SATIŞLAR (DAS) PROGRAMLARI ÇERÇEVESİNDE 1950 İLE 1998 MALİ YILLARI ARASINDA ABD TARAFINDAN TÜRKİYE TESLİM EDİLEN KAYNAK (bin dolar olarak) ⁽⁸⁷⁾			
MALİ YIL (MY)	DTS	DAS	TOPLAM
MY 1950-1983	63.831	1.132.234	1.196.065 dolar
MY 1984	26.751	304.907	331.658 dolar
MY 1985	27.848	389.296	417.144 dolar
MY 1986	23.813	282.300	306.113 dolar
MY 1987	67.947	277.138	345.085 dolar
MY 1988	47.464	699.944	747.408 dolar
MY 1989	342.653	620.929	963.582 dolar
MY 1990	220.302	760.801	981.103 dolar
MY 1991	79.922	626.575	706.497 dolar
MY 1992	37.673	703.369	741.042 dolar
MY 1993	122.481	755.811	878.292 dolar
MY 1994	14.824	937.019	951.843 dolar
MY 1995	162.510	374.425	536.935 dolar
MY 1996	64.124	482.850	546.974 dolar
MY 1997	103.866	1.167.109	1.270.975 dolar
MY 1998* (TAHMINİ)	201.000	541.204	742.204 dolar
1984-1998 ARASI TOPLAM	1.543.178 dolar	8.923.677 dolar	10.466.855 dolar
1993-1998 AR. TOP. (CLINTON DÖ.)	668.805 dolar	4.258.418 dolar	4.927.223 dolar
1950-1998 MY GENEL TOPLAM	1.607.000 dolar	10.055.911 dolar	11.662.920 dolar

KAYNAK: Eylül 1997 itibarıyla, Dış Askeri Satışlar, Dış Yapısal Askeri Satışlar ve Askeri Yardım Verileri ve Savunma ve Güvenlik Yardım Teşkilatı, 1998 Mali Yılı Doğrudan Ticari Satış Tahminleri, ABD Dışişleri Bakanlığı tarafından 2000 Mali Yılı için Kongre'ye sunulan Yurtdışı Operasyonlar Raporu'ndan, 1998 Yılı Mali Dış Askeri Satış rakamları ise, Savunma ve Güvenlik İşbirliği Teşkilatı tarafından hazırlanan raporun 655. Bölümünden.

Bu verilere bir de, TSK patentli sermaye grubu olan OYAK'ın iştiraklerini ekleyelim...

OYAK'IN BAZI İŞTİRAKLERİ ⁽⁸⁸⁾	
KURULUŞ	İŞTİRAK (yüzde)
OMSAN NAKLİYAT	61.5
SELYAK PETROL ÜRÜNLERİ	25
GOODYEAR LASTİKLERİ	11.48
MAIS MOTORLU ARAÇLAR	99.99
OYSAN ÇİMENTO	13.50
MARDİN ÇİMENTO	50.11
ADANA ÇİMENTO	54.4
BOLU ÇİMENTO	47.77
UNYE ÇİMENTO	26
TUKAŞ KONSERVEÇİLİK	26
ETİ PAZARLAMA	26
OYAK SİGORTA	61.12
OYAK MENKUL KIYMETLER	99.99
TURK BOSTON BANK	44
HALK FİNANSAL KİRALAMA	46
OYAK İNŞAAT	99.99
OYAK-RENAULT	41
ASELSAN	82.7

1984-1999 MALİ YILLARI ARASINDA ABD TARAFINDAN TÜRKİYE'YE YAPILAN ASKERİ YARDIM (bin dolar) ⁽⁸⁹⁾						
MALİ YIL (MY)	ASKERİ YARDIM PROGRAMI (AYP-1)-HİBE	YURTDIŞI ASKERİ ASKERİ FİNANS (YAF-2-) HİBE	SÜBVANSİYON	EKONOMİK DESTEK FONU (EDF-3-) HİBE	SÜBVANSİYON	TOPLAM
MY 1984	130.000	0	585.000	75.000	63.500	853.500
MY 1985	215.000	0	485.000	90.000	85.000	875.000
MY 1986	205.755	0	409.453	119.625	0	34.833
MY 1987	312.059	0	177.941	100.000	0	590.000
MY 1988	156.000	156.000	178.000	32.000	0	522.000
MY 1989	69.250	340.750	90.000	60.000	0	560.000
MY 1990	-	412.220	85.630	14.263	0	512.000
MY 1991	-	500.000	100.000	250.000	0	850.000
MY 1992	-	475.000	25.000	75.000	0	575.000
MY 1993	-	0	450.000	125.000	0	575.000
MY 1994	-	0	405.000	119.978	0	524.978
MY 1995	-	0	328.050	45.750	0	373.800
MY 1996	-	0	320.000	33.500	0	353.500
MY 1997	-	0	175.000	22.000	0	197.000
MY 1998	-	-	-	-	-	-
MY 1999	-	-	-	-	-	-
TOPLAM	1.088.064 dolar	1.883.970 dolar	3.814.074 dolar	1.162.116 dolar	148.500 dolar	8.096.724 dolar

KAYNAK: ABD Dışişleri Bakanlığı 1986-2000 Mali Yılları Yurtdışı Operasyonlar için Kongre'ye sunulan Tebliğ.

(1) Askeri Yardım Programı (AYP) bir zamanlar ABD tarafından yabancı ülkelere yapılan askeri donanım hibelerinin başlıca kanalıydı. Ancak 1980'li yıllara gelindiğinde AYP yürlürlükten kaldındı ve onun yerine, Yurtdışı Askeri Finansman (YAF) programı, yabancı ülkelere yapılan ABD askeri donanım hibelerinin başlıca kanalı haline geldi.

(2) Pentagon'un YAF programı çerçevesinde kullandığı sübvansiyonlar, ABD'deki vergi mükelleflerinin ödemeleriyle oluşturulan rezerv fonlarından kullanılmaktadır. Örneğin 1994 yılından beri Türkiye'ye verilen 1.2 milyar doları aşkın sübvansiyonu desteklemek üzere vergi mükellefleri fonundan 106.9 milyon dolar rezerv fonlarına aktarılmıştır. Yabancı hükümetlerin geri ödeme yapmaması durumunda, ABD hükümeti bu sübvansiyonları geri ödemekle mükelleftir.

(3) Türkiye'ye yapılan Ekonomik Destek Fonu (EDF) yardımı çoğunlukla, ABD'den aldığı silahların maliyetini karşılaması için Türkiye'ye nakit olarak sağlanmıştır. Böylece Türkiye'ye yapılan EDF, ABD'den Türkiye'ye yapılan silah ihracatı için önemli bir dolaylı sübvansiyonu temsil etmektedir.

1950-1999 MALİ YILLARI ARASINDA ULUSLARARASI ASKERİ EĞİTİM VE TALİM (UA-ET) PROGRAMI ÇERÇEVESİNDE TÜRKİYE'YE YAPILAN YARDIM (bin dolar olarak)⁽⁹⁸⁾

MALİ YILLAR (MY)	DOLAR DEĞERİ	ÖĞRENCİ
1950-1983	119.937	20.413
MY 1984	3.160	215
MY 1985	3.297	255
MY 1986	3.075	207
MY 1987	3.375	196
MY 1988	3.461	210
MY 1989	3.408	201
MY 1990	3.371	212
MY 1991	3.552	223
MY 1992	3.288	189
MY 1993	3.032	211
MY 1994	1.006	64
MY 1995	1.102	109
MY 1996	1.095	121
MY 1997	1.454	84
MY 1998	1.505	194
MY 1999 (TAHMINİ)	1.500	193
1984-1999 ARASI	1.500	193
MY 1999 (TAHMINİ)	1.500	193
1984-1999 ARASI TOPLAM	40.681	2.884
1984-1999 AR. TOP. (CLİNTON DÖN.)	10.694	976
1950-1999 ARASI TOPLAM	160.618	23.297

KAYNAK: ABD Dışişleri Bakanlığı, 2000 Mali Yılı Yurtdışı Operasyonlar için Kongre'ye sunulan Tebliğ ve Eylül 1997 itibarıyla, Dış Askeri Satışlar, Dış Yapısal Askeri Satışlar, Askeri Yardım Verileri ve Savunma ve Güvenlik Yardım Teşkilâtı.

Tam da bu noktada manşetlere yansıyan gerçek şudur...

"Carlo Cottarelli, 'Kâra göre ücret artışı' önerdi... IMF'nin kamu kesiminde 2001 yılı için yapılacak toplu iş sözleşmelerinde KİT'lerin kârına göre ücret verilmesi yönünde tavır koyduğu açıklandı..."⁽⁹²⁾

"IMF'ye teslim olundu..."⁽⁹³⁾
 "IMF'den dost olmaz..."⁽⁹⁴⁾ "IMF Türkiye'yi yanlış politikalara yönlendirdi. Asıl sorun IMF reçetesi..."⁽⁹⁵⁾ "IMF politikalarının iflası..."⁽⁹⁶⁾ "Krizin sorumlusu IMF..."⁽⁹⁷⁾ "Türkiye'deki krizin asıl suçlusu IMF..."⁽⁹⁸⁾ "Krizi IMF politikası yarattı..."⁽⁹⁹⁾ "IMF'nin teşhisi ve ilacı yanlış..."⁽¹⁰⁰⁾

"Uygulamaya sokulan IMF programının iflası ardından 15 ay sonra aynı noktadayız..."⁽¹⁰¹⁾ "Emekçinin dramı... Gelir-gider dengesi altüst..."⁽¹⁰²⁾ "Yurttaş can derdine düştü..."⁽¹⁰³⁾ "Yoksullaştık!"⁽¹⁰⁴⁾ "Ücretliler yoksullaştırılıyor..."⁽¹⁰⁵⁾

"Türkiye krizler ülkesi..."⁽¹⁰⁶⁾ "Ekonomide zor dönem..."⁽¹⁰⁷⁾ "İşadamları

nın umudu azaldı... ATO'nun anketine göre işadamlarının yüzde 59'u gelecek hakkında kötümser, yüzde 90'ı ise 'Enflasyon düşmez' diyor..."⁽¹⁰⁸⁾ "TÜSİAD patladı: 'Anlatıyoruz, ama Ankara krizin ciddiyetini anlamıyor'..."⁽¹⁰⁹⁾ "Borsadaki yabancı yatırımcının portföyü 5.3 milyar dolar geriledi..."⁽¹¹⁰⁾ "Borsa iki yıl öncesine, 1999'daki düzeyine geri döndü... Kasım 2000-Şubat 2001 kesitinde yaşanan iki finansal kriz borsayı çökertti..."⁽¹¹¹⁾

"Zam ve işsizlik yolda..."⁽¹¹²⁾ "Zamlar başladı..."⁽¹¹³⁾ "Sepet, sepet zam..."⁽¹¹⁴⁾ "Büyük zam dalgası..."⁽¹¹⁵⁾ "Zam sağanağı sürüyor..."⁽¹¹⁶⁾ "Zam dalgası durmuyor..."⁽¹¹⁷⁾

"Türkiye'deki kayıtlı işsiz oranı 1999'a göre yüzde 66.7 oranında arttı..."⁽¹¹⁸⁾ "Bunalımın faturası çalışana... Prof. Dr. Yakup Kepenek, 'Kırsal kesimde 100 eğitilmiş gençten 43'üne iş bulamıyoruz. Eğitilmiş gençlerde işsizlik yüzde 22.7'ye yükseldi. 2000 yılının ilk yarısında yüzde 2.6 oranında olan işten çıkarmalar 2000 sonu itibarıyla yüzde

5.1'e yükseldi,' dedi..."⁽¹¹⁹⁾

"Vatandaşın Vergisini Koruma Derneği (VAVEK) Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Şubat 2001 krizinin faturasının 13.3 katrilyon TL civarında olduğunu belirterek, krizden rantiyelerin kârlı çıktığını ifade etti..."⁽¹²⁰⁾

"KOBİ'lerin yüksek faiz kabusu..."⁽¹²¹⁾

"Halk Bankası'nın yeniden ayarladığı gecikme faiz oranını yüzde 500'e çıkar-ması, küçük sanayiciyi ayağa kaldırdı..."⁽¹²²⁾ "Bir milyonu aşkın kepenk kapanacak..."⁽¹²³⁾ "Sanayide hasar tablosu: İşten çıkartmalar arttı... Üretim azalıyor... Karşılıksız çekler artıyor... Krediler iptal ediliyor... Finansman darboğazı büyüyor... Satışlar azalıyor..."⁽¹²⁴⁾

"Mali bunalım kredileri 'batırdı'... Bankaların batık kredi sorunu katlanarak büyüyor. 22 Aralık 2000'de 3 katrilyon 95.6 trilyon lira düzeyinde oluşan batık krediler, kriz nedeniyle kredi dönüşlerinde yaşanan sorunların etkisiyle büyümeye başladı. Kasım 2000 krizi öncesinde yüzde 10.8 olan batık kredi oranı yüzde 12.5'e kadar ulaştı. Batık krediler 16 Şubat 2 Mart 2001 kesitinde 353.4 trilyon lira büyüyerek 2 Mart itibarıyla toplam 3 katrilyon 832.1 trilyon lira düzeyine tırmandı..."⁽¹²⁵⁾

"Ankara Üniversitesi öğretim üyesi Dr. Yasemin Mert Babekoğlu'nun araştırmasına göre Türkiye'de 'kendini mutsuz ve yoksul' addedenlerin oranı yüzde 66.7'ye kadar yükseliyor..."⁽¹²⁶⁾ "Ekonomik bunalım yurttaşların At Yarışı ve Sayısal Loto'ya olan ilgisini daha da arttırdı. 2001'in ilk üç ayında Yarışı ve Sayısal Loto'ya 205 trilyon TL yatırıldı..."⁽¹²⁷⁾

"Şiddet toplumu olduk... Yaşanan ekonomik ve sosyal sıkıntılar nedeniyle insanlar, duygu ve düşüncelerini anlatmak için artık daha çok şiddet kullanıyor... İşte İstanbul'da bir günde yaşanan cinnet halinin bilançosu: 13 yaşındaki bir çocuk (Zeynel Kutlubay), 30 milyon para ve cep telefonu için öldürüldü... Zeytinburnu'nda Zeynep K. Ad-

lı bir kadın, tecavüz edildikten sonra öldürüldü... Büyükçekmece'de 16 yaşındaki bir genç (M.A.) ayrıldığı kız arkadaşını Gamze Salman'ı, polis annesinin beylik tabancasıyla vurdu... Teoman Kılıçbay, dolar artışı ve ekonomik krize dayanamayıp intihar etti. Bağdat Caddesi'nde 'yol önceliği' nedeniyle kavga eden sürücülerini yatıştırmak isteyen Ömer Faruk Öztürk adlı genç sürücülerini ayırmak isterken öldürüldü..."⁽¹²⁸⁾

"Krizin can faturası: Psikiyatrist Doç. Dr. Armağan Samancı, ekonomik kriz dönemlerinde intiharların arttığını söyledi. Samancı'ya göre, 1994 krizinde intihar artışı yüzde 25 oranındaydı..."⁽¹²⁹⁾

5 NISAN 1994 İNTİHARLARI

	1993	1994	1995
İntiharların yüzde 25 arttığı 5 Nisan 1994 krizinde intiharların nedeni; aile geçimsizliği ve ticari nedenli idi.			
TOPLAM İNTİHAR	1.229	1.536	1.460
AİLE GEÇİMSİZLİĞİ	328	416	387
GEÇİM ZORLUĞU	138	201	201
TİCARİ NEDEN	37	50	48

"Herkes sinirli, insani ilişkiler bozuldu... Yaşam standartının gittikçe düşmesi, bazı değer yargılarının yitilmesine yol açtı. Geleneklerle kaba kuvvetin övülmesi ve son yıllarda yaşanan göç, işsizlik, enflasyon ve terörün etkileri insanlar arasındaki şiddeti besliyor. Psikiyatr Prof. Dr. Özcan Köknel, şiddetin, 20-30 yıldır Türk toplumuna egemen olan bir anlayış olduğunu belirterek, son 30 yılda ilişkilerin bozulduğunu, insanların duygu ve düşüncelerini anlatmak için şiddet kullanmaya başladığını söyledi. Ses, mimik ve jestlerde başlayan şiddetin, öldürmeye kadar gittiğini anlatan Köknel, 'Bunun iki nedeni var. Geleneklerle kaba kuvvetin övülmesi ve son yıllarda yaşanan göç, işsizlik, enflasyon, terörün etkileri. Şiddet, yıllar süren bir birikimin sonucu. Bu durum hatalıdır. Şiddet şiddeti doğurur. Şiddet, bir davranış şekli olarak yaygınlaşıyor ve oluşan kültüre herkes uyum sağlamaya başlıyor,' dedi..."⁽¹³⁰⁾

"Türkiye'de 1 milyonu aşkın ruhsatlı tüfek, 600 bin kadar da ruhsatlı tabanca bulunuyor. Ruhsatlı silahlarla son 10 yılda bini aşkın cinayet işlendi, 4 bine yakın kişi yaralandı. Türkiye'de 1.5 milyonu aşkın yurttaşta silah bulunduğunu vurgulayan yetkililer, son 5 yılda 500 bin ruhsat başvurusunun yapıldığını anımsattılar..."⁽¹³¹⁾

"Kişi başına GSMH 2000 doların altına düştü..."⁽¹³²⁾ "Türk lirası"⁽¹³³⁾ pul olmaya devam ediyor..."⁽¹³⁴⁾ "Türkiye'de 1941'den beri 7 kez uygulanan devalüasyonlar ya da ekonomik programlar emekçileri ezmekten başka bir işe yaramadı..."⁽¹³⁵⁾

"Fatura yüksek çıktı... Hazine'nin yüksek faiz nedeniyle 580 trilyon liralık ilave fatura ödediği bonodan parayı bankalar kazandı..."⁽¹³⁶⁾ "Bankalar yüzde 125 faizle aldıkları bonoları 21 Mart 2001'de yüzde 90'a sattılar..."⁽¹³⁷⁾ "Rant ekonomisine dönüş... Türkiye, durgunluk içinde yüksek enflasyon dönemine"⁽¹³⁸⁾ girdi..."⁽¹³⁹⁾

"Ekonomide yine acı reçete..."⁽¹⁴⁰⁾ "Kemer sıkma sürecek..."⁽¹⁴¹⁾ "Fatura hep halka çıkıyor..."⁽¹⁴²⁾ "Herkes evinin 'Derviş'i olabilir... Ayağını yorganına göre uzat..."⁽¹⁴³⁾ "Derviş'in açıkladığı önlemler listesi, yurttaş ağır bir yükün beklediğini ortaya koydu..."⁽¹⁴⁴⁾

"Program emekçinin üstüne çöktü... Emekçiler daha çok yoksullaşacak... Her yurttaş 600 dolar ek yük..."⁽¹⁴⁵⁾ "Sendikalardan destek yok. Emek örgütü temsilcileri Derviş'ten IMF ve WB politikalarından vazgeçilmesini istedi..."⁽¹⁴⁶⁾ "IMF politikaların-

da ısrar edildiğini bildiren çalışanlar 'Toplumsal desteği ABD'de aranmaz' dediler... Emekçilerden destek yok..."⁽¹⁴⁷⁾ "Ulusal program konusunda DİSK Başkanı Süleyman Çelebi, 'IMF ile olmaz' dedi"⁽¹⁴⁸⁾ ve ekledi: "Bunaltının faturası çalışanlara çıkarılıyor, buna karşı emekten yana olanların birliktelik hareket etmesi gerekiyor..."⁽¹⁴⁹⁾ Özetle "Hükümet, IMF'ye karşı kuzu, halka karşı kurt gibi"ydi..."⁽¹⁵⁰⁾

"Yeni bir kriz hiper enflasyond"⁽¹⁵¹⁾ yol açar. Rejim raydan çıkar..."⁽¹⁵²⁾ "Türkiye bıçak sırtında!"⁽¹⁵³⁾ "Sosyal patlama işaretleri..."⁽¹⁵⁴⁾ "Programa destek yok... Emek Platformu sokağa çıkacak..."⁽¹⁵⁵⁾ "Emekçiler sokağa çıkıyor..."⁽¹⁵⁶⁾ "Halkın tepkisi büyüyor..."⁽¹⁵⁷⁾ "Kriz kitleleri sokağa döktü..."⁽¹⁵⁸⁾

Manşetlere yansıyan gerçek karşısında, egemenlerin tutumuna gelince; o da her zaman ki üzere trajik-komikti..."⁽¹⁵⁹⁾

Osman Ulagay, "Çöken programa neden takıldık?",⁽¹⁶⁰⁾ diye sorarken; ANAP Grup Başkanvekili Yaşar Dedelek de ekliyordu: "ABD'nin ekonomiyi müdahalesi doğaldır!"⁽¹⁶¹⁾

"Ekonominin krize girmesiyle yaptığı açıklamada 'IMF Çağdışıdır' diyen Ecevit,⁽¹⁶²⁾ daha sonra geri adım atarak 'IMF'yi ne kadar eleştirirsek eleştirelim, IMF dünyanın kaçınılmaz bir gerçeğidir,' dedi"⁽¹⁶³⁾

"Cem Boyner, 'Piyasalara güven verilsin,'; Sakıp Sabancı da, 'Herkes fedakârlık yapsın,' dedi"⁽¹⁶⁴⁾

Ve "Ecevit,⁽¹⁶⁵⁾ ekonomiden iyi sinyaller geldiğini"⁽¹⁶⁶⁾ belirterek dış ticaretteki olumlu gelişmelere ve döviz kurunun gerçekçi bir düzeyde seyretmesine dikkat çeker" ken,⁽¹⁶⁷⁾ "Bahçeli, 'Felaket yok' diyor",⁽¹⁶⁸⁾ ve "Çalışanların enflasyona ezdirilmeyeceğini söyleyen Ecevit yine umut dağıtıyor" ken,⁽¹⁶⁹⁾ Mesut Yılmaz da ekliyordu: "IMF

programına harfiyen uyduk, çöktük...⁽¹⁷⁰⁾ Hepimiz sorumluyuz. Kriz, 10 yıldan beri hükümetlerin uyguladığı politikalarla kaynaklandı...⁽¹⁷¹⁾

III.1-) DERViŞ "ÇARE" Mİ?!

"Yaşasın
Kazandınız bu partiyi de
Oyun üstüne oyun
Mars üstüne mars yaptınız
Her elde en güç kapıları açtınız
Yok ustalığınıza diyecek
Ne güzel de geliyor zarınız
Memleket gibi hep yek
Vatan gibi düşüş
Millet gibi gele..."⁽¹⁷²⁾

Her şeyin altüst olduğu günlerde Ertuğrul Özkök, "Tam ekonomik mesih çıkarılacak dönem,"⁽¹⁷³⁾ diye haykırıyordu ki, Kemal Derviş ABD'den çıkageldi...

Gelişi, bir anlamda, 12 Mart darbesi ile kurulan kabinede ekonomiden sorumlu Devlet Bakanı olan Atilla Karaosmanoğlu'na⁽¹⁷⁴⁾ benzeyen Derviş hakkında neler dendi, neler?!"⁽¹⁷⁵⁾ Örneğin, "Kemal Derviş, derin devlete doğru gidip ikinci bir Karaosmanoğlu mu olur, yoksa Türkiye'nin önünü Adam Smith gibi mi aydınlatır göreceğiz Henüz her şey kontrolden çıkmış değil. Eğer durumu kontrol altına alamazsak, bu kriz Sovyetler'deki gibi bir çöküşün başlangıcı olabilir,"⁽¹⁷⁶⁾ türünde "hikmetler"den tutun da; Kemal Derviş'in dedesi Halil Hamid Paşa'nın XVIII. yüzyılda I. Abdülhamid zamanında iki yıldan fazla sadrazamlık yapıp da, "yeniçerilere ilişkin tahsisattan tasarruf yapmaya kalkışmasından" ötürü idam edildiğine⁽¹⁷⁷⁾ kadar... Neler, neler?

Bu medyatik gürültüler arasında yarılan "mesih" in,⁽¹⁷⁸⁾ Türkiye'ye kim ve ne için gönderildiği; ya da yapmaya geldiği; kimin tilmizi olduğu⁽¹⁷⁹⁾ fazla sorgulanmadı... 180 Kolay mı? "TSK'nın ekonomiden sorumlu Devlet

Bakanı Kemal Derviş'e tam destek verdiği belirtilerek, aynı desteği her Türk vatandaşından da beklediklerini ifade etti..."⁽¹⁸¹⁾ "Askerden Derviş'e 'Yanındayız' mesajı... Genelkurmay İkinci Başkanı Yaşar Büyükanıt, 'TSK olarak sayın Derviş'in çabalarına destek veriyoruz,' dedi..."⁽¹⁸²⁾

"Devlet Bahçeli'nin isteği üzerine Başbakan Ecevit, Kemal Derviş'e DSP'ye girmesini önerdi. Derviş de öneriyi reddetti..."⁽¹⁸³⁾ "MHP, 'Derviş koalisyonun dördüncü ortağı gibi,' dedi..."⁽¹⁸⁴⁾ "Ecevit, 'Derviş'i yıpratmak istiyorlar,' dedi..."⁽¹⁸⁵⁾

Sonrası malum... "W. Bush, Necdet Sezer'e gönderdiği mektupta 'IMF ile çalışmayı sürdürün' dedi"!⁽¹⁸⁶⁾ "WB Türkiye Temsilcisi Ajay Chhibber mali kriz sonrasında ekonomide düzelmeye işaretleri görüldüğünü ve krizlerin sağlıklı bir yapılanma için fırsat da olabileceğini söyledi"!⁽¹⁸⁷⁾ "Krizle Amerika'dan ithal edilen müthiş Türk Kemal Derviş, görevinin başına geçti."⁽¹⁸⁸⁾ Ve de 36'ıncı bakan "Derviş'in 'Ulusal IMF Programı!',"⁽¹⁸⁹⁾ bir sömürge valisinin yetkileriyle donatıldı...

"ABD Ankara Büyükelçisi Robert Pearson'dan liderlere Derviş'i destekleyin turu..."⁽¹⁹⁰⁾ "Amerika'nın elçisi Bülent Ecevit'e gelip Kemal Derviş'i destekleyip desteklemediğini sordu..."⁽¹⁹¹⁾ "Piyasadan Derviş'e güveno-
yu..."⁽¹⁹²⁾ "Patronların desteği Ecevit'i sevindirdi..."⁽¹⁹³⁾ "Derviş'den sakinleştirici ekonomik"⁽¹⁹⁴⁾ paket..."⁽¹⁹⁵⁾ "Ekonomide ara rejim... Derviş ekonominin tek h,kimi oldu..."⁽¹⁹⁶⁾ "Kamu bankaları Derviş'in kontrolünde"ydi..."⁽¹⁹⁷⁾

"Derviş'in kurtuluş planı: Ekonomiye düze çıkartacak yeni pakette 11 madde var,"⁽¹⁹⁸⁾ dendi! "Atamalar Derviş'i bekliyor"du!"⁽¹⁹⁹⁾ "Ecevit, 'Derviş kendi ekibini kuracak,' dedi"!⁽²⁰⁰⁾ "Derviş'in

zorlu programında özelleştirme hızlanacak, zam yağmuru sürecektir" di!"⁽²⁰¹⁾ "Ekonomiye yön verecek bürokratlarla yaklaşık 5 saat görüşen Kemal Derviş, önceliği özelleştirmeye verdi. Listenin başında THY, Telekom, Petkim, POAŞ ve Tüpraş'ın satışı var" dı!"⁽²⁰²⁾

"Derviş: 'Acil yardım şart' dedi..."⁽²⁰³⁾ "Derviş, mali kaynak bulacak"tı!"⁽²⁰⁴⁾ "IMF'den 6 milyar dolar istenecek"ti!"⁽²⁰⁵⁾ "ABD Hazine'si"⁽²⁰⁶⁾ Derviş'i bekliyor"du!"⁽²⁰⁷⁾ "Derviş 'acil destek turunda' dı!"⁽²⁰⁸⁾ "Anlaşma sağlanırsa para"⁽²⁰⁹⁾ gelecek"ti!"⁽²¹⁰⁾

"Kemal Derviş ABD'deki temaslarında krizin atlatılabilmesi için çok kısa sürede 10-12 milyar dolara ihtiyaç duyulduğunu söyledi..."⁽²¹¹⁾ "10-12 milyar dolarlık bir dış kaynak aradığını belirten Devlet Bakanı Derviş, finans çevrelerinden gelecek destek kararının 15 Nisan 2001'e kadar çıkmamasının çok ciddi bir sorun yaratacağını söyledi..."⁽²¹²⁾ "Derviş Washington'da... TÜSİAD'da New York yolcusu..."⁽²¹³⁾

"Derviş para arıyor..."⁽²¹⁴⁾ "Derviş'in para turu sürüyor..."⁽²¹⁵⁾ "Almanya'dan destek sözü... Alman Maliye Bakanı Hans Eichel, somut yardımların görüşülebilmesi için önce programın hazır olması gerektiğini belirtti..."⁽²¹⁶⁾ "Derviş, IMF desteği olmaksızın büyük çapta dış destek sağlamanın mümkün olmadığını söyledi..."⁽²¹⁷⁾ "ABD ve IMF'den 'koşulsuz' destek yok..."⁽²¹⁸⁾ "Washington'a kaynak bulmak için giden Derviş, ABD ve IMF'nin koşulları ile karşılaştı... Önce yasa, sonra para..."⁽²¹⁹⁾ "Ne kadar o kadar köfte..."⁽²²⁰⁾ Amerika'dan Derviş'e net mesaj: Yasal değişiklikler programın önşartıdır..."⁽²²¹⁾

"Desteksiz program: Kemal Derviş Türkiye'ye eli boş döndü..."⁽²²²⁾ Ve nihayet Kemal Derviş, "Yardımanın miktarı değil, zamanlaması önem kazandı." ⁽²²³⁾

"Durumumuz kritik cesur kararlar almamız,"⁽²²⁴⁾ dedi... Sonra da "Derviş, 'Konsolidasyon yok,' dedi..."⁽²²⁵⁾ "İne ek vergi çilesi... Ecevit'in ek vergi getirilmeyeceği yönündeki sözleri, Bakan Derviş'in açıklamaları ile yalanlandı..."⁽²²⁶⁾ "Kriz vergisi geliyor..."⁽²²⁷⁾

"Biz, Derviş ve ekibi, yeni bir program hazırlayacak diye düşünme duralım, Wall Street Journal'ın üst düzey bir Türk yetkiliye atıfla aktardığına bakılırsa, 'IMF ve WB'yla yapılan ilk görüşmelerde, taraflar yeni programın, birincisinin devamı olarak hazırlanması konusunda anlaşmışlar.' Washington çevrelerine yakın gazetecilerin de aktardığına göre, Derviş'ten de zaten piyasalara istikrar getirmesi, banka reformu, kemer sıkma ve özelleştirmeyi hızlandırması bekleniyor. Gelir dağılımını düzeltmek yok bu reçetenin içinde. Zaten uluslararası mali çevreler de benzeri beklentiler içinde. Morgan Stanley, Dean Witter ekonomistleri de krizin hemen arkasında yayımladıkları yorumlarında, enflasyon kazanımlarını korumak istiyorsa hükümetin ücret disiplini kurması gerektiğini yazmışlardı. Bu arada birileri, eşiğin önünde sallanan yonca misali, hükümet IMF'yi memnun ederse 25 milyar dolar gelecek derken bir başka grup ekonomist, Türkiye'nin dövize gereksinimi yok diyor..."

Türkiye derin bir ekonomik kriz ve yoksullaşma yaşıyor; toplumsal doku sunun lifleri son derece gerildi, koptu kopacak. Ülkeyi yönetenler, biraz da bu nedenlerle, uluslararası platformda da politika araçlarını, 'pazarlık güçlerini' yitirmiş durumdadır. Türkiye buraya, IMF programını uygulayarak geldi diyerek şu sonuca ulaşabiliriz: IMF iki senedir toprağı işliyor, 'Şimdi artık hasat zamanıdır'! Derviş bu hasadı koordine etmek için pek uygun gibi görünüyor. Hasat, öncelikle, meyveleri yeterince olgunlaşan mali hizmetler sektöründen yapılacak. Önce fona devredilen bankalar, sonra da kamu bankaları

devşirilecek, sonra 'gerçek ekonomiye' doğru genişleyecek. Elbette hasat bu kadarla sınırlı kalmayacak içinde bulunduğumuz bölgenin jeo-politiği bağlamında da gelişmeler olacak. Irak bağlamında ilk işaretleri su yüzüne çıkmaya başlamış bile..."⁽²²⁸⁾

Derviş konusunda "Kartel medyasına şöyle bir bakmak yeterli: 'Ulusal program yapıyoruz', 'Önce piyasalara güven vermek gerekir' ... (...) Neden önce piyasalara güven vermek gereksin? 12 Eylül-IMF-Özal projesinden beri ülkeyi yönetenler hep piyasaların gereksinimine öncelik verdiler, hatta hükümet programları, mali piyasaların gereksinimlerine göre şekillendi; piyasalar özgülleştirildi, ülke halkının, eğitim, sağlık, kamu hizmetleri vb. gibi gereksinimleri ihmal edildi, üstelik de piyasanın dinamiklerine uymaya zorlandılar ve geldik bugüne. Şimdi tekrar piyasaların gereksinimlerine öncelik verilirse, tabii piyasalar rahatlar, ama ekonominin yapısal (üretkenliğe, gelir dağılımına ilişkin) sorunları hafifletmeden, yüzde 70 ile yüzde 5 arasındaki denge değişmeden kalır, krizi yaratan süreçleri yeniden üreten, uluslararası bağlantılar korunmuş olur. Üstelik, bu yaklaşım, 1980'den bu yana uygulamaya konan politikaları da aklanmış olmayacak mı?

Ülkenin mutfağında pişmeyen bir kurtarıcı olur mu? Aslında bu safça bir soru. Önce kimin kurtarılacağı konusunda anlaşmak, sonra da 'Kurtarıcı diye bir şey olur mu' diye sormak gerekiyor. Ama biz saflığımızı koruyarak devam edelim. Ülkenin mutfağında pişmiş olmak, bu ülkenin sınıflar matrisinin süzgecinden geçmek, iktidarı temsil eder hale gelmek demek. Burada kendi akli ve ülkenin sınıflar matrisinden geçmiş bir projesi, bir meşruiyet kaygısı olan bir lider tipi var. Bir nebze bile olsa, burada demokratik süreçlerden söz edilebilir. Halen, karşımızda, böyle biri yok. Aksine, ülke mutfağından değil, hegemonik bir ülke tarafından, çok sıkı denetlenen bir uluslararası kurumda

şekillenmiş biri var. Gelmesiyle birlikte de hegemonik ülkenin elinin, ülke yönetimine dirseklerine kadar gömülmesi de bir şeylere işaret etmiyor mu? Karşımızdaki, aslında, kendine destek verenlerin, kaynak sağlayanların çizdiği çerçevenin dışına çıkması mümkün olmayan bir lider tipidir. Bu çerçeveyi çizenlere bakınca da, bugünkü krizin kaynaklarıyla karşılaşırız. Ne kadar iyi niyetli olursa olsun, Kemal Derviş, bir kurtarıcı değil, krizin bir semptomu olmaktan öteye geçemeyecek olan bir uygulayıcı.

Ülkeyi yönetenler, yönetemiyorlar ama, sol da ülke siyasetinde bir çözüm sunamamanın, iktidarsızlığının ağrısını yaşıyor. Onun da değişmek yerine, bu ağrıya katlanmasına yardım eden fantezileri var. Örneğin: Bari çarpık olmayan bir kapitalizm olsa ülkede. Ne yazık ki kapitalizm XVII. yüzyıldan bu yana tek ve küresel bir süreç. Temel bileşenleri, sürece önce başlayanların özelliklerine göre biçimlendi. Daha sonra gelenlerse var olana göre biçimlendiler. Evet, kimine karpuz -merkezdekiler-, kimine kelek -çevredekiler-, bu sistem de zaten ancak böyle işler? Ya alış ya da değiştirmeye çalış! Belli ki sol, bir süredir, alışmaya başlamış. İktidarsızlığın açtığı boşluğa bir başkasının adını yazmaya hazırlanıyor gibi bir hali var: 'Derviş hiç olmazsa, iktidardaki tükenmiş, hatta 'maganda' kadrolardan farklı, çağdaş bir adam.' Ama öbür politikacılar da çağdaş! Onlar da 'post-Özal' döneminin ürünleri değil mi? Kimileri son model, kimileri elden geçirilmiş, 'Karaoğlan' gibi çağa uydurulmuş kadrolar. Diğer bir deyişle, onlar da en az Derviş kadar bu çağın semptomları. Üstelik sırada daha ne çağdaş politikacı adayları var, bir elinde her an takılmaya hazır bir solcu maskesiyle dolaşan...

Evet, fanteziler her yerde. Her fantezi gibi bunlar da yaşandıkça, yaşayanlarda düş kırıklığı, aldatılmışlık, hatta bir iğrenme duygusu yaratacaklar. Ama bu arada birilerinin siyasi, ekonomik ayrıcalıkları, jeopolitik ç-

karları korunmuş, egemenlikleri biraz daha pekişmiş olacak..."⁽²²⁹⁾

Bu da bir tehdit ve imkân eşiği olan krizi emekçiler aleyhine daha da ağırlaştırır.

IV-) KRİZ: TEHDİT VE İMKÂN EŞİĞİ...

"Bilmeyen mi var, yumuşak başlı kurtlar, kurtların aslında en tehlikelisi olurlar..."⁽²³⁰⁾

Bir tehdit ve imkân eşiği olarak "Ekonomik bunalım,"⁽²³¹⁾ IMF politikalarının tartışılması ve 'yeni bir ulusal program ortaya konması' görüşlerini öne çıkardı. Sendikaların yanı sıra iktidar milletvekilleri de IMF paketlerine karşı 'halkla birlikte yeni bir program' çağrısında bulunurken MHP'li Hakkı Duran, 'IMF'nin otomatik pilot görevi yaptığını, ancak kaptanın uyuduğunu' söyledi. Sendikalar ve siyaset adamları Türkiye'nin karşı karşıya kaldığı bunalımda çözüm seçenekleri ve yeni programla ilgili görüşlerini anlattılar. DİSK Genel Başkanı Süleyman Çelebi, ulusal seferberlik çağrısını yineleyerek, üreten tüm kesimlerin içinde yer alacağı bir platform oluşturulmasını istedi. Türk-İş Genel Başkan Danışmanı Yıldırım Koç, yolsuzluk ve haksız kazancın önlenmesini içeren ulusal programın şart olduğunu vurguladı. KESK Genel Başkanı Sami Evren, yaşanan bunalımın aşılması ve ekonominin canlanması için ücretlerin gerçek enflasyon üzerinden yeniden belirlenmesi gerektiğini belirtti. Evren, IMF anlaşmalarının iptal edilmesini önerdi. Hak-İş Genel Başkan Danışmanı Osman Yıldız da sorunların aşılması için Ekonomik ve Sosyal Konsey'e işlerlik kazandırılması gerektiğini belirtti."⁽²³²⁾

Her kafadan bir sesin çıktığı, ancak "Ulusal Program" söyleminde hemfikir olunan bu tabloda; sorulması gereken ilk soru: "Ulusal Program olur mu"dur?

Bizim tavrımız açık: "Ulusal Program" olmaz, olamaz...

"Bu bunalımdan çıkış yolu, ulusal çözüm yoludur. Kendi çıkarlarımızı ön plana alan ulusal ekonomik çözüm planı zaman geçirilmeden hazırlanmalı ve uygulanmalıdır,"⁽²³³⁾ diyen "ulusal solu" Alev Coşkun'un önerisinden, Ergin Yıldızoğlu'nun -kayd-ı şartlı tanım anlamındaki- tarifine değin!

Şöyle diyor Yıldızoğlu: "Kimilerine göre, ulusal devlet önemini yitiren ulusal program olmaz. Ben başka bir açıdan yaklaşacağım: Ulus nasıl bir şey ki, bunu ifade eden bir ulusal program olsun? Ulus insanlardan oluşuyor, ama, homojen bir yapısı yok. Dünya klasmanında varsılı var, dünya klasmanında yoksulu... Kimi rantıye kimi sanayici... Kimi süper market sahibi, kimi bakkal... İşçisi de var, iş takipçisi dolar milyoneri, köşe yazarı da... Daha geçenlerde bu ülkenin yüzde 70'i, yüzde 5'ine çalışıyor denmiyor muydu? Şimdi bu kadar farklı beklentileri birden ifade edecek bir program, fanteziden öte ne olabilir? Yine de 'ulusal programa' yaklaşmanın iki yolu olabilir: Birincisi, ulusu oluşturan nüfusun çoğunluğunun, yüzde 70'in gereksinimlerine öncelik verebilirsiniz. Bunun için bu gereksinimleri, yüzde 70'e sormanız gerekir. Üstelik bu çağdaş, demokratik bir tutum olacaktır. İkincisi, ülke varlığının çoğunluğunu elinde tutan, yüzde 5'in gereksinimlerine öncelik verebilirsiniz. Ne de olsa bunların varlığı ekonominin kaderini belirlemiyor mu? İşte size iki ulusal program olasılığı. Biri demokratik, diğeri... Karar sizin diye miyorum, çünkü karar yalnızca birincisini seçerseniz sizin. İkincisini seçerseniz karar başkalarına ait..."⁽²³⁴⁾

Kriz karşısında öncelikle "ulusal"cı söylem bir yana bırakılıp, emeğin talepleri (sınıfsal bağlamı) bir geçiş programı ile ortaya konmalıdır. Bu da ister istemez piyasa ekonomisine ve emperyalist talana karşı bir duruşta so-

mutlanacaktır...

Kaldı ki yaşanan kriz, sadece ekonomik olmayıp; belirleyici yanıyla da siyasidir. Örneğin Robert D. Kaplan dahi, "Türkiye'de dengeleri sarsan kriz"den söz ederken, "Bush yönetimi, Türkiye'nin mali krizini mali olmaktan çok siyasi ve stratejik bir kriz olarak görmelidir," diyor... Herald Tribune'deki yazısında Kaplan, Türkiye'de yaşanan krizin arkasında, Ecevit'le Sezer arasındaki çatışmanın değil, 1980'lerden bu yana hızla gelişen modernleşme sürecinin yarattığı sorunların, özellikle de gittikçe artan yolsuzlukların yattığını vurgulayarak ekliyor: "Eğer Türkiye ekonomisi Asya tipi bir ekonomik çöküş yaşarsa, bunun toplumsal ve jeopolitik etkileri Endonezya gibi ülkelerde görülenden çok daha büyük boyutlu olacaktır."⁽²³⁵⁾

Bunun yanında "IMF Avrupa Birinci Bölge Direktörü Michael Deppler, Financial Times gazetesinde yayımlanan yazısında Türkiye'de uygulanan programın hükümetinin tercihlerini yansıttığını vurgulayarak IMF'nin krizden sorumlu tutulamayacağını savundu"⁽²³⁶⁾ da; "Her vatandaşa 600 dolar ek yük getiren ekonomik krizin sorumlularının halka hesap vermesi gerektiğine belirterek, 'Krizin sorumlusu IMF' diyen KESK Dönem Sözcüsü Hasan Karakaya 'IMF anlaşmaları iptal edilmeli' diyor"⁽²³⁷⁾ krizin, emperyalizme doğrusal bağıntısına dikkat çekiyor...

Mevcut tabloda "Zemberek boşandı. Dondurulmuş kriz çözüldü. Hızla yuvarlanmaya başladık. (...) Her şey aşikâr oldu. Gene Deleuze'ün dediği gibi ne korku ne de umut çare olabilir bize. Artık yeni silahlar bulmaya girişmek gerek. Umut, bu milleti bir salaklar ordusu haline getirmede mi? Korku, bütün vahşete suç ortağı etmedi mi? Umudun korkuya katkı edilmesiyle kitlesel bir körleşme yaşanıyor mu bu topraklarda? Hapishanelerde 'hayata dönüş' operasyonu öldürülen insan-

ların sayısını bir çırpıda hatırlayabilen var mı? Polislerin başkaldırısı sessizce sineye çekilirken işkencenin, devlet zulmünün meşrulaştırıldığına aymıyor musunuz? Avrupa'ya rest çeken kahraman milli demokratlar ve partnerleri hâlâ insanların tümünü kapatıp kilit altına alabileceklerine, fazla gelenleri kızdırmaktan çekindikleri polis eliyle halledeceklerine ikna oldular bile. Türkün simgesinin bozkurt değil keçi olduğu iddiaları yayılırken başbuğların başbuğu Türkeş'in kızlarına üleştirdiği trilyonlar saf milliyetçileri tedirgin etmiyor bile. MHP'nin önlenemez yükselişi karşısında suspus olma vakti geldi. Şimdilik bütün siyasiler ortada bir yerde buluşma çabasında. Orta denilen nokta, azgın bir milliyetçiliğin sınırlarını çizdiği o vahşi İSTİKRAR arenası. İstikrar içinde hızla açık faşizme doğru gidiyoruz. Ne o, çok güvendiğiniz yiğit Tantan'ın dişlerini mi fark ettiniz? Ama ne çalışkan adam, değil mi? Dürüst Ecevit hangi karanlık hesaplara alet oluyor dersiniz? Yoksa kalan tek sosyal demokrat partiye, Atatürk'ünüzün kurmuş olduğu CHP'ye mi güveniyordunuz? Deniz Baykal'ın MHP-DYP tabanına oynuyor olması can sıkıcı değil mi? Anadolu solu ne demek? Tadına bakmak ister misiniz? Bir seçimlik ömrümüz kaldıysa eğer, onlar da Deniz Baykal ve Dadaşlar olarak sanatlarını icra edeceklerdir mecliste. Bol bol dinlersiniz artık.

Devlet Bahçeli ne efendi, ne basiretli adam, değil mi? Hiç bulaşmıyor. Türk demokrasi tarihinde beyefendi kadar uyumlu bir lider, partisi kadar varlığı yokluğu belli olmayan parti yoktur. 'Aşırılıklarını' törpüleyip sisteme eklemeli işte. Zaten dünyada artık sağ-sol kutuplaşması diye bir şey kalmadı, öyle değil mi? Demokrasi, aşırı olanları içinde eritmeyi becerebilen sistemdir. Pekiyi Güneydoğu'da savaşı canlandırmaya çalışanlar kim? En küçük polis biriminden İçişleri Bakanlığı'na kadar MHP yönlendirmeli ülkücü örgütlenme-

nin farkında değil misiniz? En gariban polis bile burnundan kıl aldırıyor. Polisin internet sitesine bir göz atın, içiniz açılsın. Nasıl 'Hırsızlara, hainlere, homolara, komolara' göz açtırmayacaklarını ilan ediyorlar. Şimdilik SA komandolarını hatırlatan dillerini kesecek bir güç var mı memleketimizde? Hayır. Onlar incitilmemesi, morali bozulmaması gereken ayrıcalıklı memurlar. Milliyetçi militanlar hayatımızın her alanına sızmış, çoktan bir dokunulmazlık edinmiş, kendileri dışında kalan muktedirlerle kendi koşullarını dayattıkları uzlaşmalar içinde her iktidar alanında ağırlığını koymuştur. MHP'nin şimdilik sessiz kalmasında, kuzucukları ürkütmemesinde yarar vardır. Sokaklara dökülüp insanları tek tek sorgulayıp elemeyen geçirecekleri vakit hızla yaklaşmaktadır. Bu lodosta sersemlemiş balıklara göz diken alık Kemalistlerin, rate sosyal demokratların, kendini uyanık sanan liberallerin avuçlarını yalayacakları açıktır. Şanlı 12 Eylül cuntasından bu yana bu topraklarda yaşanan, bu millete yaşılan hemen her şey milliyetçi militarist güçlerin ekmeğine yağ sürmektedir. Nitekim son ekonomik krizin seyirlik bir patlamayla start vermesi sırasında gösterdiği basiretle alıkların alkışını alan, taraf olmamış gibi görünüp kendisine zirvede hakemlik rolü biçen Bahçeli, partisi ve onun temsil ettiği görüş yakın geleceğimizi çoktan ipoteği altına almıştır. Von Papen kadar kurnaz ve becerikli olmasını bekleyemeyeceğimiz titrek Ecevit ve tekrar ekonominin başına oturacağı için avuç ovuşturan sekizinci sınıf politikacı Yılmaz bu filmde figüran kadrosundan bulunuyorlar. Bu ekonomik krizden yalnızca daha yoksul çıkacağımızı sananlar aldanıyor. Duman kokusu genizleri yakıyor işte. Hemen gidip kendinize bir bankadan ferdi hücre kredisi alıp ömür boyu ödemeye geçin. Bireysel Kürtçeye izin çıktı ya, kendi kıstıtlı imkânlarınızla edinebildiğiniz dile, oman sahip çıkın. Ama mutlaka bir kitap açıp 27 Şubat 1933'deki Reichstag

yangını okuyun..."⁽²³⁸⁾

Bu noktada anımsatmadan geçmeyelim: Nicos Polantz, "Faşizm ve Diktatörlük" adlı kitabında, faşist rejimin adım adım yerleştiği dönemde, faşist parti idareye, polise, orduya ve adliyeye hâkim olma mücadelesi verdiklerinden söz eder. Bu sadece, kendi adamlarını yerleştirme biçiminde verilen bir mücadele değildir. Daha önemli ve etkili olan süreç, faşist partinin taşıyıcısı olduğu ideolojinin olağanlaşmasını sağlayarak, siyasal çekim merkezine bunun yerleşmesini başarmaktır... MHP bunu yapıyor; ve MHP krizi bir "Reichstag yangını" olarak kullanabilir!⁽²³⁹⁾

MHP giderek siyasal yelpazenin merkezi konumuna geliyor. Toplumsal-siyasal tahayyülün merkezini oluşturuyor. Türkiye'de, merkezin MHP'leşmesi 90'ların ikinci yarısında yürürlükte olan bir sürecin ürünüdür ve MGK patentlidir. Bunun somut tezahürü de siyasal tahayyül dünyasında MHP'leşen Türk Türkiye'dir. Hamit Bozarslan, Fransa'da yayınlanan "Esprit"de çıkan yazısında, bunalımın siyasal araç olarak 1990'lardaki kullanımını dönem dönem inceledikten sonra, toplumsal ve siyasal gelişme açısından kritik bir ana girdiğimiz her dönemde, MGK ve etrafındaki aktörlerin bunalım olanaklarını ustaca değerlendirmelerine işaret ediyor. Böylece her bunalımın ya MGK'nın ağırlığını arttırıp, Kemalist çevreler ve kurumlarla olan ittifakını güçlendirdiğini; ya da MGK'nın etrafında "hegemonyacı bir milliyetçi bloğun" kurulmasına yol açtığını belirtiyor. Çünkü MHP için...

"Milliyetçilik: Herşey Türk Milleti için, Türk milletiyle beraber ve Türk milletine göre sözler ile özetlenebilecek, Türk milletine bağlılık, sevgi ve Türkiye Devletine sadakat ve hizmettir.

Ülkücülük: Türk milletini en ileri en medeni ve en kuvvetli varlık haline getirme ülküsüdür.

Ahlâkçılık: Türk milletinin ruhuna,

geleneklerine uygun ve yüksek varlığını korumayı ve geliştirmeyi öngören esaslara dayanır.

İlimcilik: Olayları ve varlığı önyargılardan ve art düşüncelerden sıyrarak ilim mentalitesiyle incelemek ve girişilecek her çeşit faaliyette ilmi önder yapma prensibidir.

Toplumculuk: Her çeşit faaliyetin toplumun yararına olacak şekilde yürütülmesi görüşüdür. Sosyal ve ekonomik olmak üzere iki ayrı bölümü kapsamaktadır. Ekonomik görüş olarak mülkiyeti esas kabul eden fakat mülkiyetin millet zararına kötüye kullanılmasına karşı olan bir görüşü belirtir. Karma ekonomiyi ve stratejik, ekonomik faaliyetlerin devlet kontrolünde bulunmasını öngörür, Sosyal görüş olarak sosyal adalet düzeni, fırsat eşitliği, sosyal güvenlik ve sosyal yardımlaşma teşkilatı kurulmasını kabul eder.

Köycülük: Köyleri tarım kentleri halinde birleştirerek kalkınmayı öngörür. Köylünün tefecilerin elinden kurtarılması ve ihtiyacı olan kredi ve diğer yardımların sağlanması için kooperatifleşmeyi hedef alır.

Hürriyetçilik ve Şahsiyetçilik: BM Anayasası'nda yazılı bütün hürriyetlerin sağlanmasını gaye edinmiştir. İnsanların şahsiyet olarak geliştirilmesini, toplumun kalkınması için yararlı bir yol olarak kabul eder.

Gelişmecilik: İnsanlar ve medeniyetler daima daha iyiyi, daha güzeli, daha mükemmeli istemek ve aramakla gelişir. Elde edilenle yetinmemek ve daima daha ilerisini istemek ve bunu elde etmek için gayret göstermek şuurudur. Ancak bu gayret ve çabalar; Türk milletinin tarihinden, milli benliğinden ve kökünden kopmadan yükselmek ve ilerlemekle mümkün olur.

Endüstri ve Teknikçilik: Türk milletinin kalkınması için acele sanayileşmesi lazımdır. İşte bizim milli doktrinimiz olan Dokuz Işık görüşümüzün esasları bunlardır.⁽²⁴⁰⁾

"Kedi kuyruğu ile oynamaya de-

vam ediyor," yollu bir açmaza; "ulusal sol"cu, "ulusal program"lı bir söyleme prim vermeden; yaşanan krizi bir tehdit ve imkân eşiği olarak algılayarak, hazırlanmak gerekiyor... O halde "Ne Yapmalı?" mı...

IV.1-) "NE YAPMALI"?

"Zalimlerin mazlumlara yaptığı en büyük kötülük onları insanlıktan çıkarmaktır..."⁽²⁴¹⁾

Herkes malumu üzere... "Önce Başbakan'ın, sonra sanal ekonominin (mali piyasaların) sınırları iflas etti. Gerçek ekonomi (gereksinimlerimizi karşılayan malların üretildiği yer) ise zaten yavaş bir ölümü yaşıyor bir süredir. Arkasından IMF modeli ve olanları hiç üstüne almadan devam etmek isteyen hükümetin meşruiyeti iflas etti. Başbakan yaşlı ve yorgun; IMF modeli malum, şimdiye içine girip de sağlam çıkan yok. Hükümete gelince, belli ki korku dağları bekliyor. İstifa etse, seçime gitse arkasından gelecek dalga göğsünecek gibi değil.

Bu iflasların hiçbirisi sürpriz olmadı. Olsa bile, zaten böyle durumlarda ülkenin aydınları halka olup bitenleri anlatır, karar vermesine, kendini korumasına, haklarını kullanmasına yardımcı olur. Hepsi gazete köşelerinde, TV ekranlarında kolları sıvadılar. Ama ortaya, T. S. Eliot'ın 'İç boş adamlarız, İç boş adamlarız, Kafasının içine saman tıkulmuş...' ⁽²⁴²⁾ dizelerini anımsatan bir görüntü çıktı.

Adeta, olup bitenler halktan gizlemek için işbirliği yapmış, dikkatleri krizin kaynağından uzaklaştırmaya çalışan, bu arada da mali çıkarını korumayı ihmal etmeyen bir grup vardı karşımızda. Bu da çatışacağı siyasi güçlere aldırmandan gerçeği bulmayı ve halka aktarmayı görev edinen kamusal aydınının, bir-iki istisnanın dışında, çoktan manevi olarak iflas etmiş olduğunu

gösterdi. Başbakanlar gelir gider, yeni ekonomik modeller benimsenir... Ama kamusal aydın bir kere manevi olarak iflas etti mi, o toplumun işi zor.

O zaman Cornelius Costeriadis'in bir keresinde vurguladığı gibi, toplum kendini sorgulamaktan vazgeçer, iktidardakiler de kendilerini denetlemekten, uyguladıkları politikaların haklılığını, bırakın kanıtlamayı, göstermeye dahi çalışmaktan kurtulur, bildiğiniz gibi 'Alışsınız' deyip geçirirler. Bu, geleceğini kaybetmiş bir toplumdur. Bir bataklıkta fasit daireler çizerek ve her gün biraz daha batarak döner durur...

Toplumlar böyle yıkımları genellikle, Pinochet cuntası, 12 Eylül darbesi gibi büyük sarsıntılardan sonra, geçici olarak yaşarlar. Ama böyle yıkımları kalıcı kılan yapısal süreçler de var. Bunların kapanına bir kere yakalandı mı, o toplumun belini doğrultması çok zor...

Türkiye'nin, uzun bir süredir her krizden sonra kendini yeniden ve güçlenerek üreten böyle yapısal bir sürecin kapanına tutulduğu söylenebilir. Bu süreç ağaç kurtlarının ahşap bir binayı yavaş yavaş çöküşe götürmesi gibi bir şey. Kamusal aydınının iflası da bu çürümenin dışavurumlarından yalnızca biri.

Sözünü ettiğim sürecin temelinde bireyselleştirme var: İnsanın kimliğini, hazır bulduğu toplumun dayattığı bir 'veri' olmaktan çıkarıp 'oluşturulacak bir görevlamaca' çevirmek, bu görevleri yerine getirmeyi de öznelere kendi sorumluluğuna bırakmak. Kendini istediğin gibi biçimlendir, kim istiyorsan o ol! Ne büyük bir özgürlük! Artık bize, birileri toplum adına bir şeyler dayatmıyor. Böylece, teorik olarak, bireysel özgürlüklerimizin alanı sürekli genişliyor! Teorik olarak dedim, çünkü gerçekte şöyle bir sorun var: Bu genişleyen özgürlüğümüzü nerede kullanacağız? Kendimizi istediğimiz gibi nerede oluşturacağız! Kapitalist toplumda özgürlükler vatandaşlık kurumunda ifadesini bulur.

Vatandaşlık ise ancak bir kamu ala-

nına atıfla tarif edilebilen bir durum! Vatandaş, toplumsal sorumluluklarla bağlı olduğu diğer vatandaşlarla birlikte paylaştığı kamusal alan içinde özgürlüklerini kullanır! Ya bizi toplumun dayatmalarından kurtararak bireysel özgürlüklerimizi genişleten süreç, aynı zamanda, kamusal ortak çıkarlar alanını yok eden bir süreç ise?

Gerçekten de bireysel özgürlükleri genişlettiği varsayılan serbest piyasa reformları denen süreç, piyasaya dayalı etkinliği özgürleştirirken bunu her zaman, kamusal alanı artan bir biçimde aşındırarak gerçekleştiriyor. Kamusal çıkarı yaşama geçirebilecek kurumlar, devlet/siyasi irade ekonomik alandan çıkarken kamusal alana ait olan, sağlık, eğitim, sosyal güvenlik hizmetleri üreten kamu işletmeleri, toplumsal kaynaklarla, gerektiğinde üreticileri destekleyen (toplumsal sigorta) mekanizmalar, diğer bir deyişle kamusal kolektif alanın kurumları yerlerini piyasa ilişkilerine bırakıyorlar. Böylece, vatandaşlığın var olabildiği yegâne alan, deregülasyon ve özelleştirme yoluyla her gün biraz daha tasfiye ediliyor. Kendi bireysel çıkarını kovalayan meta sahiplerinin k,r ve zarar ilişkileri her yeri kaplarken giderek kamusal alan diye bir şey kalmıyor.

Vatandaşları koruyacak, zor anlarda onlara destek olacak toplumsal ilişkiler ortadan kalkınca, geride 'Herkes kendi başının çaresine baksın. Başkalarından bekleme, kendi sorununu kendin çöz. Kriz mi var? Önceden tedbir alıyordun. Akıllı davran, kendini koru; itin iti yediği bu dünyada...' ideolojisi kalıyor. Kamusal aydın da yerini, kendi bireysel çıkarını düşünen, bilgisini bu amaçla kullanan sinik aydına bırakıyor.

Son kriz, 'İtin iti yediği bir ormandan mı yaşamak istiyoruz, yoksa herkesi ilgilendiren ortak sorunları, kaynaklarımızı birleştirerek birlikte çözmeye çalışacağımız bir vatandaşlar toplumunda mı' sorusunu yeniden gündeme getirmede mi?

Bu kriz, yönetenler karşısında ne kadar iktidarsız olduğumuzu bize bir kez daha göstermedi mi? Evet, kapitalist toplumun sorunları bitmez! Ama hiç olmazsa bu sorunları insan onuruna yaraşır bir biçimde ele alabileceğimiz bir ortak çıkarlar alanını inşa etmeye çalışmamız gerekmez mi? Devletin ekonomiyi ilişkisini yeniden düşünmekte fayda var!"⁽²⁴³⁾

IV.1.1-) "MÜFLİS MALİ TALAN MODELİ"NE KARŞI

"Bu ne acaip bilmece!
Ne gündüz biter, ne gece.
Kime söyleriz derdimizi;
Ne hekim anlar, ne hoca.
Kimi işinde gücünde,
Kiminin donu yok kıcında.
Ağız var, burun var, kulak var;
Ama hepsi başka biçimde.
Kimi peygambere inanır;
Kimi saat köstek donanır;
Kimi k,tip olur, yazı yazar;
Kimi sokaklarda dilenir."
Bu düzen böyle mi gidecek?
Pireler filleri yutacak;
Yedi nüfuslu haneye
Üç buçuk tayın yetecek?"⁽²⁴⁴⁾

O halde denilebilir ki; "Müflis mali talan modeli"nin bir "alternatifi" olmayıp, basit bir tekrarı olan "IMF Patentli Ulusal Program"ı yerine; anti-emperyalist ve anti-tekelci önlemleri öne çıkaran "emek eksenli geçiş önlemleri" üzerine kafa yormak gerekiyor...

Bu konuda Korkut Boratav, Nazif Ekzen, Alper Güzel, Yakup Kepenek, Aziz Konukman, Ahmet Köse, Oğuz Oyan, Erdal Özmen, Cem Somel, Sinan Sönmez, Fikret Şenses, Erol Taymaz, Oktar Türel, Serap Aşık Türüt, İşaya Üşür, Erinc Yeldan'dan oluşan Bağımsız Sosyal Bilimciler-İktisat Grubu'nun sunduğu çerçeve, "emek eksenli geçiş önlemleri" için bir kalkış noktası oluşturabilir...

"Türkiye ekonomisi, temel dengele-

rini yitirmiş bulunmakta ve gittikçe şiddetlenen bir iktisadi bunalım süreci yaşamaktadır. 1998'in ilk çeyreğinden itibaren gözlenen son 12 çeyrek-dönemin yedisinde ulusal gelir daralma yaşamış ve 'istikrarsızlık-kriz-yapay büyüme-istikrarsızlık' sarmalında bir kısır döngü içine itilmiş görünmektedir. Süreklilik kazanan bunalım, hükümetlerin sadece son birkaç yılda uyguladıkları 'yanlış tedbirlerin' ya da 'teknik hatalarının' değil, 1980'den bu yana uygulanan ve ekonominin dengelerini denetimsiz ve yönlendirilmemiş piyasa güçlerine terk etmeyi amaç edinmiş olan neo-liberal politikaların bir sonucudur. Bu anlamda, 1980 sonrasında, özel bir çabıyla Türkiye'yi gelişmiş ülkeler bloğunun ve uluslararası finansal sermayenin hegemonik çıkarları doğrultusunda şekillendirmeye girişen ve her bunalım dönemini ekonominin bağımsız yönetimini kısıtlayıcı politikalarını dayatmak için yeni bir fırsat sayan IMF-WB ikizi, kronik istikrarsızlığın ve tıkanan büyüme olanaklarıyla birlikte, son istikrar programının da başarısızlığa uğramasının baş sorumlusudur.

Türkiye ekonomisinin son yirmi yıllık deneyimi, 'özel sektör öncülüğünde piyasa ekonomisi' ve 'sermaye hareketleri serbestisi' sayesinde tüm ekonomik sorunların aşılabacağı efsanesinin iflas etmiş olduğunu çok açık bir şekilde belgelemektedir. Denetimsiz, yönlendirilmemiş ve başboş piyasa güçleri, ne döviz kurunda, ne de faiz oranlarında istikrarlı dengeliyi sağlayamamakta, piyasa, istikrarlı büyüme, yatırım, istihdam ve gelirin adaletli dağılımı konularında açıkça 'tökezlemektedir'.

Türkiye, ödemeler dengesinde, sermaye hareketlerini 1989 yılındaki 32 Sayılı Kararname diye bilinen politik bir adım ile bütünüyle serbestleştirmiş durumdadır. Böylece dış sermaye hareketleri üzerindeki bütün kontroller ve denetim kaldırılmış, Türk finans piyasaları kısa vadeli sıcak paranın spekülasyonuna açılmıştır. Bu yapı altında, piyasa-

larda Merkez Bankası'nın döviz ve faiz kurunu birbirinden bağımsız biçimde birer politika aracı olarak kullanabilme olanağı yitirilmiş ve finans piyasaları kısa vadeli spekülasyon yabancısı sermaye hareketlerinin denetimi altına girmiştir. Bu finansal yapı, ekonomiyi doğrudan doğruya yüksek faiz ve TL'yi yapay olarak değerli kılan bir döviz kurunun cenderesinde tutmaktadır. Bu olgu karşısında, Merkez Bankası para politikasını sürdürebileceği araçlar üzerindeki denetimini kaybederek döviz rezervlerini idare eden bir 'muhasabe kuruluşu' konumuna indirgenmiş durumdadır.

Bu süreçte, devlet özellikle 1990'dan sonraki yıllarda ekonominin yönlendirilmesi işlevini tamamen yitirmiş, topyek'n bir reform stratejisi ile makro-ekonomik istikrarı yeniden oluşturabilmek yerine, ekonominin birikim önceliklerini doğrudan doğruya kısa vadeli dış sermaye girişlerinin özendirilmesine dayandırarak, ekonominin geleceğini kısa süreli ve yapay büyüme kazanımları üzerine kurmayı tercih etmiştir. Bu tercih, ekonomiyi tamamen konjonktürel ve dışsal olgulara bağımlı hale getirmiş, ekonominin kısa çevrimli, mini büyüme-kriz-istikrar sarmallarına sokulmasına neden olmuştur. Bu süreçte, kamu kesimi borç servisi yükü sürdürülemez boyutlara ulaşmış; kamu kesimi tasarruf ve yatırım yapamaz hale gelmiş; özel sektör birikim tercihleri giderek reel üretici sektörlerden uzaklaşarak, spekülasyon birikim alanlarına yönelmiş; kaynak tahsisine rantiyeler egemen olmaya başlamış ve işgücü piyasalarında marjinalleşme ve kuralsızlaştırma artarken, gelir dağılımı da ciddi biçimde bozulmaya itilmiştir. Bu tercihin bir uzantısı olarak devlet, normal vergi gelirleri velvaya harcama sistemi üzerine yapacağı radikal bir reform ile makro dengelerini sağlamak yerine, doğrudan doğruya kamu mallarının (satışı) özelleştirilmesi yoluyla gelir yaratmayı amaçlamış ve ekonominin öz kaynaklarını küresel sermayenin spekülasyon ka-

zanç alanına çekmeyi hedeflemiştir. Ulusal ve uluslararası sermayeye doğrudan doğruya rant aktarımına yol açan ve bir dizi hukuksal sakatlık ve yolsuzluk öğeleri içeren bu çabalar ise kamuoyuna 'yapısal reform' söylemi altında sunulmaktadır. Bu aşamada 'enflasyonu düşürme' vahim bir saptırmaca içermekte ve bu stratejik dönüşüme kamuoyu karşısında meşruiyet kazandırma işlevi görmektedir.

Böylece, mali sistemde radikal bir reform gereğini özelleştirme gelirleri ve iç borçlanma ile ikame etmeyi yeğleyen bu stratejik tercih sonucunda Türkiye bütçesi, artık sosyal devlet ilkelelerinden bütünüyle uzaklaşmış ve kendi işlevini tamamen iç borç faiz idaresine indirgemiş durumdadır. Dolayısıyla, istikrar programı açısından bütçe, önce kamu hizmetlerini, sonra da bunların finansmanını planlayan geleneksel yaklaşımı tamamen terk ederek, sadece belli bir süre içerisinde yeterli gelir toplanıp toplanamayacağı aritmetik hesabına dayanan ve bu hesabın makro-ekonomik kalkınma ve toplumsal gelir dağılımı açısından sonuçlarının neler olacağının artık düşünülmediği bir belgeye dönüştürülmüştür.

Bu koşullar altında öne sürülecek 'istikrar programları'nın velveya kriz yönetimi çabalarının ekonomik bunalıma ağır toplumsal çöküntüler yaratmadan son veremeyeceği ve Türkiye ekonomisinde sağlıklı ve dengeli büyümeyi sağlayamayacağı ortadadır. Türkiye ekonomisinin sanayileşme ve reel üretim artışlarına dayalı, sağlıklı bir büyüme yapısına kavuşturulmasının ancak kapsamlı ve eşanlı bir kamu kesimi, mali kesim ve ödemeler dengesi reformuyla sağlanabileceği unutulmamalıdır. Bu bağlamda:

Kamu kesimi reformu, vergi gelirlerinde etkinliği artırıcı tedbirler içermeli ve sermaye gelirlerinin vergi havuzuna katkısını arttıracak biçimde tabanı genişletilmelidir;

Kamu kesiminin büyüklük hedefi be-

lirlenir iken kamu yatırımları ile özel sektör yatırımları arasındaki tamamlayıcılık ilişkisi göz önünde bulundurulmalı, kamu kesiminin yatırım potansiyeli 'devleti küçültme' dogmasına feda edilmek yerine, ekonominin stratejik büyüme hedeflerine göre saptanmalıdır;

Kısa vadeli yabancı sermaye girişleri, uluslararası deneyimlerde etkisi ve başarısı sınanmış araçlarla kontrol altına alınmalı; ekonominin yatırım öncelikleri, uluslararası kısa vadeli sermayenin spekülasyon giriş çıkışlarına dayalı konjonktürel ve sanal büyüme-kriz sarmalına terkedilmemelidir. Ekonomiden sermaye çevrelerine aktarılan ve reel olarak yüzde 30'lara ulaşan spekülasyon arbitrajın önüne geçilmeli, Merkez Bankası'nın tasarrufların arttırılması ve yatırımların stratejik önceliklerine göre yönlendirilmesi işlevinde bağımsız döviz kuru ve faiz politikası izleme olanağı geliştirilmelidir;

Yurt içi borç stokunun mali sisteme ve giderek tüm reel ekonomiye olan yükünü azaltmak için Hazine, Merkez Bankası ve bankacılık kesimi arasında, borcun vadesini uzun döneme yayan ve bu borcun reel faiz yükünü düşüren bir düzenlemenin (konsolidasyonun) yöntemleri araştırılmalıdır.⁽²⁴⁵⁾ İç borcun konsolidasyonu ancak sermaye hareketleri üzerine getirilen kontroller ile birlikte ele alınabilir. Bu seçenek dışında 2001'i orta-uzun dönemde yeniden istikrarlı büyüme patikasına sokacak başka bir çıkışın olmadığı bilinmelidir;

Gerek varsayımları, gerekse hazırlanış felsefesi ile çökmüş bulunan 2001 yılı bütçesi yerine yeni ve gerçekçi bir bütçe yapılmalıdır. 1999'u yüzde 6 reel daralma ile geçirmiş olan ekonominin 14 ay sonrasında yeniden 2001 bütçesinin öngördüğü biçimdeki ölçekte daraltılmasının ve reel faiz yükü ile sıkıştırılmasına toplumun tahammülünün kalamayacağı açıktır.⁽²⁴⁶⁾

Soruna ilişkin olarak, 24-25 Mart 2001 tarihli Emek Platformu Sempo-

yumu'nda yayınlanan "Program"da "kayd-ı ihtiyat"la ele alınması ve doğrudan reddedilmek yerine eleştirel olarak geliştirilip aşılması gereken "sorunlu" bir belgedir. Çünkü belgeden de görüleceği üzere, asli neden kapitalizmden, piyasa ekonomisinden söz etmeyen "program" kısmi bir iyileştirme paketidir...

"Ülkemizin bugün yaşadığı kriz, uzun yıllardır uluslararası finans kuruluşlarının güdümünde uygulanan ekonomik ve sosyal politikanın sonucudur. Türkiye'ye bu politikaları dayatan IMF ve WB ile ülkeyi yönetemeyen hükümetler ardi ardına yaşadığımız krizlerin baş sorumlusudurlar.

Türkiye bütçesi, sosyal devlet ilkelinin gereklerini yerine getirme anlayışından tümüyle uzaklaştırılarak, tamamıyla bir iç ve dış borç faizi ödeme idaresine indirgenmiştir. Türkiye'deki mali sistem, sadece belirli bir süre içerisinde yeterli gelirin toplanıp toplanamayacağı aritmetik hesabına dayanan bir politikanın sarmalına girmiştir. Gelir dağılımı son derece bozulmuş ve ülke içinde yoksullaşma artmıştır.

Planlama fikrinin tümünden göz ardı edildiği ve gerçek anlamda 'vahşi kapitalizm'in uygulandığı bir süreç yaşanmaktadır.

Bu sürece karşı oluşan tepkileri bastırabilmek amacıyla antidemokratik uygulamalar artmış; ülkenin emek ve demokrasi güçlerinin görüş ve önerilerini kamuoyuna aktarma ve kamuoyu yaratma olanakları da kısıtlanmıştır. Düşünce ve ifade özgürlüğü konusunda yasal ve fiili kısıtlamalarla insan hakları ihlalleri gündemde kalmaya devam etmiştir.

Hukukun üstünlüğü yerine, her kademedede mafyalaşmanın yaşandığı bir çürümüşlük karşısında kalınmıştır.

Özelleştirme ile KİT'lerin tasfiye edilme sürecine ek olarak, tarımda liberalleştirme adı altında tarımın uluslararası tekelere açılması ger-

çekleştirilmektedir. Tarım kesiminin verim artışı azalmakta ve özellikle tarımdaki küçük üreticiler yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır. Hayvancılık neredeyse gözden çıkarılmış durumdadır.

Her kriz döneminin faturası ücretlilere, emeklilere, kent yoksullarına, çiftçilere, esnaf ve sanatkarlara çıkartılmıştır. Vergi politikaları ücretliler aleyhine şekillendirilmektedir. Sosyal güvenlik, sağlık, eğitim başta olmak üzere; tüm temel haklar sadece parası olanların yeterince yararlandığı bir anlayışa terk edilmiştir.

Küçük ve orta ölçekli işletmeler batma ve esnaf kepenk kapatma noktasına gelmiştir.

Daha önceki hükümetler dönemlerinde olduğu gibi 57.hükümetin kurulduğu günden beri de uygulamaya devam ettiği ve krizler karşısında değiştirerek sürdürmeye çalıştığı bu politikalar, ülkemizin çalışanlarının, işsizlerin ve emeklilerin, küçük çiftçilerin çıkarlarıyla temelden çelişmektedir. Ulus ötesi sermayenin ve ülkemizdeki, bir avuç azınlığın çıkarlarının korunmasını ve alacaklarının tahsilini hedefleyen bu programlar bir kez daha krizle sonuçlanmıştır.

Kriz sonrasında hükümetçe sunulan 'acil önlemler paketi' yukarıdaki acı tabloyu yaratan uygulamaların devamı niteliğindedir. Bugüne kadar IMF ve WB politikalarını savunarak ve uygulayarak ülkemizi derin açmazların içine sürükleyen hükümetler artık yüzünü halkına dönmek zorundadır.

Halkın refah düzeyini yükseltmeyi, gelir dağılımındaki dengesizlikleri gidermeyi ve rant yerine üretimi arttırmayı amaçlamayan hiçbir politika çözümler üretmeyecektir. Türkiye ekonomisinin sanayileşme ve yatırım artışlarına dayalı dengeli bir büyüme yapısına kavuşturulması ancak kapsamlı ve eş zamanlı bir kamu kesimi, mali kesim ve ödemeler dengesi reformu ile sağ-

lanabilecektir.

Ekonomik krizleri önlemenin ve toplumsal güveni sağlamanın yolu; (a)yolsuzluklarla etkili bir biçimde mücadele, (b)demokratik sosyal hukuk devleti olgusunun hayata geçirilmesi ve (c)çalışma mevzuatının onaylanmış uluslararası sözleşmeler ve ILO Sözleşmeleri ile uyumlu hale getirilmesi de dahil olmak üzere, Anayasa değişikliklerini de kapsayacak bir demokratikleşme paketi temelinde oluşturulacak ve halkımızın desteğine sahip bir programın uygulanmasından geçmektedir. (...)

Yolsuzluk ve yoksulluk üretmekten başka işlevi kalmamış gözükken siyasal iktidarlar halk nezninde güvenlerini ve itibarlarını yitirme noktasına gelmişlerdir. Parlamento ve hükümetlerin yapması gereken şey, başarısızlığı kanıtlanmış ve toplumsallı siyasal desteği kalmamış IMF, WB politikalarından vazgeçmektir."⁽²⁴⁷⁾

IV.1.2-) "EMEK EKSENİ GEÇİŞ ÖNLEMLERİ"

"Dünyada hiçbir şey sudan daha yumuşak ve zayıf değildir.

Sert ve güçlü bir şeye saldırmak için ondan iyisi de yoktur ama.

Zira hiçbir şey onun yerini tutamaz.

Zayıfın güçlüyü yendiği, yumuşağın serte üstün geldiği herkesçe bilinir..."⁽²⁴⁸⁾

Bu tabloda "Emek Eksenli Geçiş Önlemlerine (Programına)" olan ihtiyacı tüm yakıcılığıyla orta yerde duruyor... Çünkü, IMF'nin vaftiz ettiği bütçe ve para politikalarına harfiyen uyan Türkiye'nin, IMF-patentli "istikrar programı"nda başladığı noktaya geri dönüp, 1.5 yıl kaybettiği koordinatlarda; "Ulusal Program" adıyla su-

nulan paket, yine IMF-WB ve Amerikan Hazinesi'nin yani "Washington Uzlaşması"nın talep ve çıkarları doğrultusunda biçimlendiriliyor...

Ekonomi politikasını uluslararası sermayenin dayatmalarına endeksleyen Türk(ie) tekelcilerinin rant-talan-sömürü zihniyetle hazırladığı acil önlemler paketi, bir kez daha gösteriyor ki; ülkeyi yönetenler, müflis modelin yerine koyabilecek farklı bir model düşünemiyor. Çünkü hükümet kendisini, uluslararası ve ulusal mali sermayenin yerine koymaktan vazgeçemiyor. Örneğin, Derviş'in açıkladığı acil önlemler paketi dış borç ödemelerini ve faiz ödemelerini garanti altına alıyor. Derviş'in ilk günlerde kriz nedeni olarak gösterdiği kısa süreli sermaye, yani sıcak para hareketlerine, acil önlemler paketinde hiç değinilmiyor. Buna karşılık enflasyonun nedeni olarak ücret artışları ve tarım destekleme fiyatlari görülmüyor.

Bunun için ücretlerde kesinti yapılacak, işten çıkarmalar sürecek, tarım desteklerine son verilecek. İyice yoksullaşmış ve esnekleştirilmiş emek piyasasında son derece ucuz emek kullanılabilir. Şimdi ülkenin son derece ucuzlanmış, mali yapısı bozuk bankaları, sanayi işletmeleri, başta Telekom, Tekel, Şeker Fabrikaları, THY olmak üzere stratejik kamu işletmeleri yabancı yatırımcılar tarafından yok pahasına alınabilecek. "Kurtarma Paketi" adı altında verilecek para, özellikle kamu bankalarını biraz ayağa kaldırarak uluslararası sermayenin yağmasına hazırlayacak, tüm maliyet ise devletin dış borçlarına eklenecektir.

Yoksullaşan halk kesimlerinden, çalışanlardan gene fedakârlık isteniyor ve bu programa destek talebinde bulunuluyor. Ama halk nezdinde bu hükümetin siyasi inandırıcılığı kalmamıştır. Bu pakette de ücretli çalışanlar lehine hiçbir unsur bulunmuyor. O nedenle toplumsal muhalefetin bu planla uzla-

şacak hiçbir gerekçesi yoktur.

Asya krizinde olduğu gibi IMF'nin sıkı para ve maliye politikalarında ısrar sürerse Türkiye ekonomisinin şiddetli bir daralmayla karşılaşması, yüksek faizlerin etkisiyle üretimin durması, devalüasyonun enflasyonu azdırması sonucu durgunluk içinde enflasyon, yani "stagflasyona" sürüklenilmesi tehlikesi büyüktür.

Bunun için serbest piyasa ekonomisi öncülüğünde sermaye hareketlerinin serbestliğine dayanan modelden vazgeçilmedikçe... Ülkeye başıboş girip çıkan kısa vadeli sıcak para spekülasyonuna dayalı stratejisi terk edilmedikçe... Bu serbestliği teşvik etmek üzere izlenen yüksek faiz ve dış borçlanma politikalarından uzak durulmadıkça... Kamu kuruluşlarını, ulusal kaynakları büyüme ve yatırım önceliklerine göre yönlendirme araçlarından yoksun bırakan tutum sürdürüldükçe model iflasları devam edecektir.

Ekonomiyi felakete ve teslimiyete sürükleyen IMF anlaşmalarını iptal etmeyen, sanayileşme ve reel üretim artışına dayalı bir büyüme yapısını hedeflemeyen programların başarı şansı yoktur. Bugün güvenlik devletine, borsacı devlete, kutsal devlete değil; emekçilerin söz-karar-yetki-özgür iradesine somutlanan eşitlikçi-özgürlük alternatifine ihtiyaç vardır...

Bu amaçla:

-Militarist giderler, askeri yatırımlar asgariye indirilmeli...

-Kısa vadeli yabancı sermaye girişleri ve kayıt dışı ekonomi denetim altına alınmalı...

-Vergi gelirlerinde etkinliği artırıcı, bu arada sermaye gelirlerinin vergi gelirlerine katkısını artırıcı önlemler alınmalı

-Özelleştirmeler ve işten çıkarmalar durdurulmalı ve kamu kesiminin yatırım potansiyeli, ekonominin stratejik büyüme hedeflerine hizmet edecek şekilde yönlendirilmeli... Kamu kurum ve kuruluşları özerk ve demokratik bir

yapıya kavuşturulmalı...

-Siyasi amaçlı yatırımlara değil, üretim ve istihdam olanağı sağlayacak yatırımlara kaynak ayrılmalı, yarım kalmış yatırımlar hızla tamamlanarak üretime sokulmalı...

-Dış ve iç borç ödemeleri durdurulmalı... Tüm devlet borçları iptal edilmeli... IMF, WB vb'i emperyalist mali kuruluşlarla ilişkiler sonlanmalı...

-Emperyalistlerle açık-gizli tüm anlaşmalara iptal edilmeli...

-Herkes iş, çalışanlara iş güvencesi.

-7 saatlik işgünü, 35 saatlik çalışma haftası...

-İnsanca yaşama yeten, vergiden muaf asgari ücret...

-Tüm çalışanlar için genel sigorta hakkı...

-Esnek üretim, prim, parça başı, akord vb. çalışma sistemleri ve taşeronlaştırma yasaklanmalı...

-Çalışanların, çiftçilerin, esnaf ve sanatkarların ve emeklilerin, başta günümüzde yaşanan krizden kaynaklanan, tüm gerçek gelir kayıpları giderilmeli ve bu çerçevede 21 Mart 2001 tarihinde süresi sona erecek olan yetki yasası, kamu çalışanlarının insan onuruna yaraşır bir ücret almalarını sağlayacak ve eşit işe eşit ücret ilkesini hayata geçirecek bir şekilde uygulanmalı...

-Emeklilerin mağduriyeti derhal giderilmeli... Asgari Ücret Tespit Komisyonu derhal toplanarak günün koşullarına uygun yeni bir asgari ücret belirlenmelidir... Çocuk çalıştırması yasaklanmalıdır... Tarım ve hayvancılığa destek sağlanmalı, esnaf ve zanaatçıların her geçen gün daha da artan sorunlarına çözüm bulunmalı...

-Yolsuzluklarla ve haksız kazançla etkin bir mücadele anlayışı benimsenmeli, başta bankacılık olmak üzere her alanda yaşanan soygun ve talanın üzerine gidilmeli, denetim mekanizmaları çalıştırılmalı, soyan ve soyduranlardan hangi kademedede olursa olsun hesap sorulmalı...

V-) SON SÖZ YERİNE

*"Ey Don Kişot, gezgin şövalye, bü-
yük derbeder
Boşuna gülüyor sana saçma ve iç-
renç kalabalık..." (249)*

"Emek Eksenli Geçiş Önlemleri (Programı)", kimileri için "imk,nsız" olarak nitelenebilir... Ancak unutulmama-
lıdır ki, krizin süregelenliği gidişat-
ta emekçiler için gerçekçilik imk,nsız
istemektir... Bu bir...

İkincisi de 1803 yılında Saint-Si-
mon'un dedikleri... "Bir anda Fransa,
devlet adamlarını, bütün aristokratla-
rını, bütün papazlarını, bütün mülk sa-
hiplerini yitirse ne olur? Fransa üzü-
lür, oysa Fransa gene Fransa'dır...
Ama bir anda elli fizikçiyi, elli kimya-
cıyı, elli mühendisi, elli demircilik us-
tasını, altı yüz çiftçiyi yitirse ne olur?
Fransa, Fransa olmaktan çıkar. Şu hal-
de Fransa'yı Fransa eden insan, üret-
ken insandır. Üretici insan, hiçbir za-
man faiz ve kira almaz, emeğinin kar-
şılığını alır. Şu halde faiz ve kira,
Fransa'ya hiçbir yararı olmayanların,
Fransa'yı Fransa edenleri sömürmele-
rini sağlamaktır."

Sonuncu ve üçüncüye gelince Hen-
rich Heine, "vazgeçmeyi öğütleyenle-
re" dizelerinde şöyle seslenir...

*"Yeni bir türkü, daha hoş bir türkü
Kalemimden çıkacaktır dostlar!
Biz bu dünyada, aşağıda
Göklerin krallığını kurma arzu-
sundayız,
Yeryüzünde mutlu olmak
Ve artık açlıktan ölmek, arzu-
sundayız;
Boş gezenin karnundan
Çalışan ellerin ürününü çekip
alalım.
Dünyanızda her insan için
Yeterince ekmek, yeterince gül,
Papatyalar, güzellik, neşe boy veri-
yor..." (250)*

DİPNOTLAR:

- 63 N. G. Çemişeski.
- 64 Şükri Kızılot, "Faiz, Repo ve Borsa Geliri Vergi-
den Muaf", Sabah, 8 Mart 2001, s.8.
- 65 Cumhuriyet, 22 Mart 2001, s.13.
- 66 Cumhuriyet, 22 Mart 2001, s.13.
- 67 Cumhuriyet, 22 Mart 2001, s.13.
- 68 Mustafa Sönmez, Cumhuriyet, "Borçlar Uzun Va-
deye Yayılmalı", 8 Mart 2001, s.6.
- 69 Banu Salman, Cumhuriyet, 27 Mart 2001, s.4.
- 70 Cumhuriyet, 31 Mart 2001, s.12.
- 71 Cumhuriyet, 22 Mart 2001, s.13.
- 72 Nilüfer Şensöz, Cumhuriyet, "Keyfi İthal Malı Tü-
ketimi Ekonomiyi Vurdu", 28 Şubat 2001, s.13.
- 73 Radikal, 31 Aralık 2000, s.13.
- 74 Alev Coşkun, Cumhuriyet, "Özalizmin ve IMF'nin
Çöküşü", 2 Mart 2001, s.2.
- 75 Orhan erinç, Cumhuriyet, "Sosyal Adaletten Kesit-
ler", 8 Mart 2001, s.7.)
- 76 "Batık bankaların 30 milyar dolarlık zararı nedeni-
le 10 politikacı (Bülent Ecevit, Tansu Çiller, Necmettin Er-
bakan, Mesut Yılmaz, Ufuk Söylemez, Hikmet Ulubay,
Rüşdi Saraçoğlu, Recep Önal, Güneş Taner, Aykon Doğan)
mahkemeye verildi." (Yeni Binyıl, 6 Ocak 2001, s.6.)
- 77 Yavuz Barlas, Cumhuriyet, 17 Mart 2001, s.13.
- 78 "Halk Bankası'nın batık kredileri 'devlet sırn'..."
(Fatma Koşar, Cumhuriyet, 1 Mart 2001, s.13.)
- 79 Cumhuriyet, 6 Mart 2001, s.19.
- 80 Özgür Gelecek, Yıl:2, "Komprador Sistemin Ban-
kacılığı", No:2001-06 (36), 16-29 Mart 2001, s.21.
- 81 "Özelleştirmede resmi bilanço: 14 bin işsiz"
(2000'de Yeni Gündem, 26 Ocak 2001, s.9.) "İstikrar pro-
gramının öngördüğü, özelleştirmelerin tamamlanması, ücret-
lerin reel olarak düşürülmesi (2000 için ücretlerin 25 artırıl-
ması öngörülmüştü. Bu artış ücretlerin reel olarak yüzde 24
oranında gerilemesi anlamına gelmekteydi), tarımsal des-
teklemelerin kaldırılması, tarım birliklerinin tasfiyesi, ma-
denlerin ve tarım arazilerinin yağmasının özendirilmesi,
özel emeklilik sisteminin teşvik edilmesi vb. gibi politikalar,
düşen kâr hadlerinin ve k.r hacminin artırılmasını amaçla-
maktaydı." (Erhan Bilgin, Cumhuriyet, "İflas Eden Emek
Karşıtı Politikalar-II", 2 Mart 2001, s.13.)
- 82 Bak: Odak Dergisi, "Özelleştirme Talanı Bütün Hı-
zıyla Devam Ediyor", Yıl:1, No:2001-13 (SN:18), 2 Mart
2001, s.13.
- 83 "Ecevit, '2001, özelleştirme yılı olacak' dedi."
(Cumhuriyet, 26 Aralık 2001, s.1.) "Devlet Bakanı Yüksel
Yalova, '2001'de 7 milyar dolarlık özelleştirme hedefleni-
yor,' dedi." (Yeni Binyıl, 26 Aralık 2000, s.6.)
- 84 Hızır Kazdalı, Radikal, "Dinç Bilgin'e Dört Soru",
1 Nisan 2001, s.12.
- 85 Radikal, 17 Mart 2001, s.6.
- 86 Bak: Nasuh Uslu, Avrasya Dosyası Dergisi,
"1974'den Günümüze Türk-Amerikan İlişkilerinin Genel
Portresi", Cilt:6, No:2, Yaz 2000, s.203-232.
- 87 Tamar Gabelnick-William D. Hartung-Jennifer
Washbrun-(ve araştırma katkılarıyla)Michelle Ciarrocca,
SerbestÖ Dergisi, "Baskı'nın Silahlandırılması (Clinton Yö-
netimi Döneminde ABD Tarafından Türkiye'ye Yapılan Sil-
lah Satışları)", No:6, Ekim-Kasım-Aralık 1999, s.18.
- 88 Tamar Gabelnick-William D. Hartung-Jennifer
Washbrun-(ve araştırma katkılarıyla)Michelle Ciarrocca,
SerbestÖ Dergisi, "Baskı'nın Silahlandırılması (Clinton Yö-
netimi Döneminde ABD Tarafından Türkiye'ye Yapılan Sil-
lah Satışları)", No:6, Ekim-Kasım-Aralık 1999, s.19.
- 89 Tamar Gabelnick-William D. Hartung-Jennifer
Washbrun-(ve araştırma katkılarıyla)Michelle Ciarrocca,
SerbestÖ Dergisi, "Baskı'nın Silahlandırılması (Clinton Yö-
netimi Döneminde ABD Tarafından Türkiye'ye Yapılan Sil-
lah Satışları)", No:6, Ekim-Kasım-Aralık 1999, s.20.
- 90 Tamar Gabelnick-William D. Hartung-Jennifer
Washbrun-(ve araştırma katkılarıyla)Michelle Ciarrocca,
SerbestÖ Dergisi, "Baskı'nın Silahlandırılması (Clinton Yö-
netimi Döneminde ABD Tarafından Türkiye'ye Yapılan Sil-
lah Satışları)", No:6, Ekim-Kasım-Aralık 1999, s.21.
- 91 Cem Eyli, Sosyalist İşçi, "Sermayeleşen Ordu, As-

- kerileşen Sermaye", No:148, 31 Ocak 2001, s.6.
- 92 Okan Müderrisoğlu, Sabah, 12 Kasım 2000, s.8.
- 93 Cumhuriyet, 15 Mart 2001, s.19.
- 94 Sinan Aygün (ATO Başkanı), Evrensel, 19 Şubat
2001, s.5.
- 95 Steve H. Hanke, Yeni Binyıl, 4 Ocak 2001, s.8.
- 96 Cumhuriyet, 28 Aralık 2000, s.11.
- 97 Cumhuriyet, 25 Şubat 2001, s.4.
- 98 The Wall Street, "Türk Banyosu", 22 Şubat 2001.
- 99 Sami Evren, Cumhuriyet, 15 Mart 2001, s.8.
- 100 Mahfi Eğilmez, Radikal, 16 Mart 2001, s.13.
- 101 Cumhuriyet, 14 Mart 2001, s.13.
- 102 "Mutlu azınlık krizi takmadı... Kasım 2000 ve Şu-
bat 2001'deki ekonomik krizlere rağmen BMW, Mercedes
ve Porsche satışları arttı..." (Milliyet, 19 Mart 2001, s.6.)
- 103 Cumhuriyet, 19 Mart 2001, s.8.
- 104 Güngör Uras, Milliyet, "Ayşe Hanım Teyzem 'Yi-
kıldı'...", 23 Şubat 2001, s.7.
- 105 Banu Salman, Cumhuriyet, 12 Mart 2001, s.13.
- 106 Mesut Yılmaz, 2000'de Yeni Gündem, 28 Şubat
2001, s.9.
- 107 Radikal, 12 Mart 2001, s.11.
- 108 Radikal, 7 Mart 2001, s.12.
- 109 Radikal, 27 Mart 2001, s.1.
- 110 Milliyet, 19 Mart 2001, s.10.
- 111 Milliyet, 15 Mart 2001, s.11.
- 112 Radikal, 16 Mart 2001, s.13.
- 113 Radikal, 1 Mart 2001, s.1.
- 114 Fatma Koşar, Cumhuriyet, 15 Mart 2001, s.13.
- 115 Cumhuriyet, 1 Mart 2001, s.1.
- 116 Cumhuriyet, 24 Mart 2001, s.13.
- 117 Cumhuriyet, 2 Mart 2001, s.4.
- 118 Radikal, 26 Mart 2001, s.10.
- 119 Cumhuriyet, 31 Mart 2001, s.9.
- 120 Cumhuriyet, 30 Mart 2001, s.5.
- 121 Bak: Erol Kataroğlu, Radikal, "Kriz, Piyasa ve
KOBİ'ler", 3 Mart 2001, s.13; Şükran Soner, Cumhuriyet,
"Krizin Gölgesinde", 20 Mart 2001, s.13.
- 122 Cumhuriyet, 28 Şubat 2001, s.13.
- 123 Derviş Günday, Cumhuriyet, 2 Mart 2001, s.13.
- 124 Cumhuriyet, 24 Mart 2001, s.13.
- 125 Cumhuriyet, 17 Mart 2001, s.12.
- 126 Milliyet, 19 Mart 2001, s.6.
- 127 Cumhuriyet, 30 Mart 2001, s.3.
- 128 Cumhuriyet, 27 Mart 2001, s.3.
- 129 Radikal, 30 Mart 2001, s.6.
- 130 Cumhuriyet, "...Şiddet'le Yaşıyoruz", 28 Mart
2001, s.6.
- 131 Alper Turgut, Cumhuriyet, "Ölüm Namlunun
Ucunda", 28 Mart 2001, s.6.
- 132 Meral Tamer, Milliyet, 28 Şubat 2001, s.6.
- 133 Bak: Ercan Kumcu, Hürriyet, "Türk Lirası'nın Se-
faletinin Resmidir", 18 Şubat 2001, s.9; Vahap Munyar,
Hürriyet, "Krizin Faturası 25 Milyar Dolar", 26 Şubat 2001,
s.9; Türker Alkan, Radikal, "Yaşasın 'Küçük Amerika'!", 11
Mart 2001, s.5.
- 134 Deniz Zeyrek, Radikal, 8 Mart 2001, s.11.
- 135 Cumhuriyet, 5 Mart 2001, s.13.
- 136 Radikal, 22 Mart 2001, s.15.
- 137 Cumhuriyet, 22 Mart 2001, s.12.
- 138 Bak: Servet Tanilli, Cumhuriyet, "Çökene Gör-
mek. Anlamak...", 2 Mart 2001, s.8; Güven Sak, Radikal,
"Krizin Asıl Mesajı", 28 Şubat 2001, s.13; Mahfi Eğilmez,
Radikal, "Yeniden Başlamak", 6 Mart 2001, s.11; Erol Ka-
taroğlu, Radikal, "Programa Yeniden Güvenmek", 10 Mart
2001, s.11; Orhan Bursalı, Cumhuriyet, "Parodi: Ekonomi
Neden Battı?", 18 Mart 2001, s.7; Güven Sak, Radikal,
"...Dalga'lı Dönem", 14 Mart 2001, s.13; Necati Doğru,
Sabah, "Alo... Alo... Cottarelli!", 10 Mart 2001, s.7; İsmet
Berkan, Radikal, "Bazı Gerçekler", 1 Mart 2001, s.3; Nazım
Kadri Ekinci, Radikal, "Gerçeklerle Yüzleşmek", 2 Mart
2001, s.7; Ercan Kumcu, Hürriyet, "...Dangul Dangul Eko-
nomi Politikası", 15 Şubat 2001, s.9.
- 139 Özgür Oyan, Cumhuriyet, 22 Mart 2001, s.12.
- 140 Cumhuriyet, 15 Mart 2001, s.9.
- 141 Yakup Kepenek, Cumhuriyet, 25 Şubat 2001, s.4.

142 Turhan Çakar, Cumhuriyet, 15 Mart 2001, s.8.
 143 Radikal, 18 Mart 2001, s.1.
 144 Cumhuriyet, 15 Mart 2001, s.1.
 145 Evrensel, 23 Şubat 2001, s.5.
 146 Cumhuriyet, 15 Mart 2001, s.9.
 147 Hacer Boyacıoğlu, Cumhuriyet, 13 Mart 2001, s.13.
 148 Ali Er, Cumhuriyet, 10 Mart 2001, s.4.
 149 Süleyman Çelebi, Cumhuriyet, 25 Mart 2001, s.10.
 150 Ufuk Uras, Cumhuriyet, 4 Mart 2001, s.6.
 151 Bak: Türkel Minibaş, Cumhuriyet, "Aba Altında-ki Sopa Hiper Enflasyon", 19 Mart 2001, s.4.
 152 Rıdvan Budak, Cumhuriyet, 12 Mart 2001, s.1.
 153 Bak: Hasan Cemal, Milliyet, "Dikkat: Türkiye Bır-çak Sırtında!", 24 Şubat 2001, s.19.
 154 2000'de Yeni Gündem, 23 Şubat 2001, s.9.
 155 2000'de Yeni Gündem, 14 Mart 2001, s.1.
 156 Cumhuriyet, 17 Mart 2001, s.13.
 157 Cumhuriyet, 31 Mart 2001, s.9.
 158 2000'de Yeni Gündem, 28 Mart 2001, s.9.
 159 Örneğin İktisadi Kalkınma Vakfı'nın (İKV) Baş-kanı ve Dış Ekonomik İlişkiler Konseyi (DEİK) Yönetim Kurulu Üyesi Meral Gezin Eriş'in, "Hesap sorma dönemi başlıyor... İki dünyası krizin bir daha yaşanmamasını sağla-yacak ortamı oluşturma konusunda çok karartı," (Meral Gezin Eriş, Radikal, "Ankara'dan Hesap Soracağız", 26 Mart 2001, s.6.) demesi gibi...
 160 Osman Ulagay, Milliyet, "Çöken Programa Neden Takıldık?", 26 Şubat 2001, s.15.
 161 Yaşar Dedecek, Cumhuriyet, 17 Mart 2001, s.5.
 162 "Bundan sonra IMF'den gelecek her öneriye 'evet' demeyeceğiz," (Bülent Ecevit, Hürriyet, 9 Mart 2001, s.9.)
 163 2000'de Yeni Gündem, 11 Mart 2001, s.9.
 164 Cumhuriyet, 31 Mart 2001, s.8.
 165 Bu arada "Ecevit, IMF'yi suçlayıp, yanlış kararlar verdiğini de söyledi," (Türkiye, 8 Mart 2001, s.1.) Bu konu-da bak: Murat Yetkin, Radikal, "ABD ve AB Topu Birbirine Atıyor", 17 Mart 2001, s.6.
 166 "Devalüasyon, Türk hisse senetlerini ucuzlattı," (Meral Tamer, Milliyet, "Borsamız Şimdi Yabancıya Ca-zip", 25 Şubat 2001, s.6.) gibi!
 167 Fikret Bila, Milliyet, 11 Mart 2001, s.12.
 168 Fikret Bila, Milliyet, 13 Mart 2001, s.12.
 169 Cumhuriyet, 16 Mart 2001, s.5.
 170 Bak: Ali Gözcü, Haksöz Dergisi, "IMF Çeteleri-ni Onaylamak Sömürgeleşmenin İlanıdır", No:120, Mart 2001, s.8-11.
 171 Mesut Yılmaz, Hürriyet, 9 Mart 2001, s.9.
 172 S. Adanır, "Memleket Saat Ayan".
 173 Ertuğrul Özkök, Hürriyet, "Tam Ekonomik Mesih Çıkarılacak Dönem", 23 Şubat 2001, s.21.
 174 Bak: Ali Er, Cumhuriyet Dergi, "Türkiye Ona Alı-şamadı", No:782, 18 Mart 2001, s.20.
 175 Bak: Murat Yetkin, Radikal, "Ekonomi Derviş'e Teslim", 3 Mart 2001, s.6; Murat Yetkin, Radikal, "Derviş'e Hoş Geldin Şoku", 3 Mart 2001, s.6; Murat Yetkin, Radikal, "Derviş Engelleniyor mu Kuşkuyla Yayılıyor", 15 Mart 2001, s.6; Murat Yetkin, Radikal, "Derviş AB'den de Des-tekte İstedii", 14 Mart 2001, s.6; İsmet Berkan, Radikal, "Der-viş'i Harcamayın", 14 Mart 2001, s.3; İsmet Berkan, Radi-kal, "Ankara Çook Karışık", 17 Mart 2001, s.3; Türkel Mi-nibaş, Cumhuriyet, "IMF'nin Derviş Kılıfı", 12 Mart 2001, s.12; Şükran Soner, Cumhuriyet, "Sorgusuz Sualsiz Tam Teslim", 8 Mart 2001, s.13; İsmet Berkan, Radikal, "Piyasa Bekliyor", 16 Mart 2001, s.3; Murat Yetkin, Radikal, "Der-viş'in Büyüsünü Koalisyon Bozuyor Teslim", 22 Mart 2001, s.6; Enis Berberoğlu, Hürriyet, "Derviş Aracı Kullanmasın", 5 Mart 2001, s.11; Murat Yetkin, Radikal, "Ecevit, Derviş'e Sahip Çıktı", 23 Mart 2001, s.6; Orhan Birgit, Cumhuriyet, "Kimi Çevrelerdeki Derviş Rahatsızlığı", 23 Mart 2001, s.7; Meral Tamer, Milliyet, "Derviş Erken mi Geldi?", 14 Mart 2001, s.6; Ali Sirmen, Cumhuriyet, "Görmemişin Derviş'i Olmuş", 24 Mart 2001, s.4; Ahmet Kahraman, 2000'de Ye-ni Gündem, "Dervişleri de Yerler", 15 Mart 2001, s.3; Tay-lan Doğan, 2000'de Yeni Gündem, "Derviş Neyi Temsil

Ediyor?", 28 Mart 2001, s.9; Demir Küçükaydın, 2000'de Yeni Gündem, "Manhattan'dan Sir Derviş", 20 Mart 2001, s.8; Sedat Ergin, Hürriyet, "Derviş'in Açmazı", 16 Mart 2001, s.20; Varlık Özmenek, 2000'de Yeni Gündem, "Ke-mal Derviş'e İvedi Bir-İki Tavsiye", 15 Mart 2001, s.5.
 176 Güneri Akalın, Radikal, "Yeni Bir Hayat Başlaya-bilir", 19 Mart 2001, s.6.
 177 Pakize Barışta, Radikal İki, "Derviş'in Dedesini Neden Öldürdüler?", 18 Mart 2001, s.6; ayrıca bak: Murat Bardakçı, Hürriyet Pazar Eki, "Derviş'in Büyük Dedesi Re-form Uğruna Kelle Vermişti", 11 Mart 2001, s.7.
 178 "Derviş'e puan kazandıran hareketler: Devlet Bâ-kanı Kemal Derviş, Hazine Müsteşarlığı yemekhanesinde personelle birlikte herhangi biri gibi yemek yedi..." (Hürri-yet, 16 Mart 2001, s.20.)
 179 Bak: Muharrem Sarıkaya, Hürriyet, "Derviş'e Kri-tik Soru: ABD Vatandaşı mısınız?", 4 Mart 2001, s.20; Neca-ti Doğru, Sabah, "Erbakan'ın Merve'si Öcü! Evcevit'in Der-viş'i Cici!", 6 Mart 2001, s.7; Altay Ömür Erdoğan, Radikal İki, "Derviş'e Asa Ne Gerek?", 18 Mart 2001, s.7.
 180 "Kendi programını üretmeyen mazlumlara, gele-ceğin teminatı olarak Cumhurbaşkanı Sezer ve Kemal Der-viş'i görüyorlar." (Yıldırım Türker, Radikal İki, "Sizi Kim Tensil Ediyor?", 25 Mart 2001, s.3.)
 181 Radikal, 17 Mart 2001, s.12.
 182 Hürriyet, 16 Mart 2001, s.21.
 183 Süleyman Demirkıran, Hürriyet, 15 Mart 2001, s.20.
 184 Hürriyet, 15 Mart 2001, s.20.
 185 Radikal, 23 Mart 2001, s.1.
 186 Cumhuriyet, 2 Mart 2001, s.4.
 187 Milliyet, 28 Şubat 2001, s.6.
 188 Yıldırım Türker, Radikal İki, "Yanlış Yaşam, Doğ-ru Yaşamaz", 11 Mart 2001, s.3.
 189 Cumhuriyet, 20 Mart 2001, s.1.
 190 Hürriyet, 16 Mart 2001, s.20.
 191 Murat Belge, Radikal, "Emperyalizm ve Biz", 31 Mart 2001, s.7.
 192 Radikal, 21 Mart 2001, s.9.
 193 Fikret Bila, Milliyet, 21 Mart 2001, s.12.
 194 Bak: Hasan Cemal, Milliyet, "Son Şans: Yeni Re-çeteye Ulusal Program...", 18 Mart 2001, s.17.
 195 Milliyet, 15 Mart 2001, s.7.
 196 2000'de Yeni Gündem, 14 Mart 2001, s.5.
 197 2000'de Yeni Gündem, 14 Mart 2001, s.1.
 198 Türkiye, 8 Mart 2001, s.1.
 199 Radikal, 12 Mart 2001, s.11.
 200 Radikal, 3 Mart 2001, s.13.
 201 Radikal, 15 Mart 2001, s.1.
 202 Nuri Sefa Erdem, Sabah, 6 Mart 2001, s.7.
 203 2000'de Yeni Gündem, 27 Mart 2001, s.9.
 204 Radikal, 8 Mart 2001, s.1.
 205 Radikal, 6 Mart 2001, s.11.
 206 Bak: Murat Yetkin, Radikal, "ABD'den Hüküme-te: Verilen Desteğin Kıymetini Bilin", 16 Mart 2001, s.6; Murat Yetkin, Radikal, "İşin Kilitli Amerika'da", 20 Mart 2001, s.6.
 207 Radikal, 8 Mart 2001, s.11.
 208 Cumhuriyet, 19 Mart 2001, s.8.
 209 Bak: Okay Gönensin, Sabah, "Para Gelecek Dert-ler Bitecek mi?", 10 Mart 2001, s.4; Murat Yetkin, Radikal, "İkinci Marshall Planı", 7 Mart 2001, s.6; Özlem Albayrak, Evrensel, "IMF Programı ve Gerçekler", 19 Şubat 2001, s.5.
 210 Radikal, 18 Mart 2001, s.13.
 211 Ayşe Karabat, Radikal, "Derviş: Acele Etmeliyiz", 27 Mart 2001, s.13.
 212 Radikal, 28 Mart 2001, s.11.
 213 Radikal, 26 Mart 2001, s.11.
 214 Cumhuriyet, 24 Mart 2001, s.1.
 215 Fuat Kozluklu, Cumhuriyet, 24 Mart 2001, s.12.
 216 Radikal, 23 Mart 2001, s.11.
 217 Cumhuriyet, 23 Mart 2001, s.13.
 218 Kasım Cindemir, Hürriyet, 11 Mart 2001, s.9.
 219 Fuat Kozluklu, Cumhuriyet, 28 Mart 2001, s.1.
 220 Bak: Murat Yetkin, Radikal, "Program Yazılma-dan Para Gelmeyecek", 25 Mart 2001, s.6; İsmet Berkan, Radikal, "Siyasi Reform Kadar Para", 28 Mart 2001, s.3;

Murat Yetkin, Radikal, "Para Geliyor, Ama Siyasi Koşullar-la", 28 Mart 2001, s.6; Murat Yetkin, Radikal, "ABD'den Hem Destek Hem Uyarı: Reform Treni Artık Kalksın", 31 Mart 2001, s.6.
 221 Radikal, 28 Mart 2001, s.1.
 222 2000'de Yeni Gündem, 12 Mart 2001, s.1.
 223 Kemal Derviş, Cumhuriyet, 27 Mart 2001, s.5.
 224 Kemal Derviş, Hürriyet, 9 Mart 2001, s.8.
 225 2000'de Yeni Gündem, 14 Mart 2001, s.9.
 226 Cumhuriyet, 31 Mart 2001, s.1.
 227 Radikal, 29 Mart 2001, s.1.
 228 Ergin Yıldızoğlu, Cumhuriyet, "Mantar Gibi His-setmek...", 7 Mart 2001, s.4.
 229 Ergin Yıldızoğlu, Cumhuriyet, "Fanteziler Her Yerde...", 21 Mart 2001, s.4.
 230 Charles Perrault.
 231 Bak: Devrim Dergisi, "Yeniden Yapılanma ve Uluslararası Konjonktür: İstikamet Otoriterleşme", No:26, Mart 2001, s.14-15; Deniz Adalı, Kaldıraç Dergisi, "Kriz Derinleşiyor... Ya Sonra?", No:17, Mart 2001, s.20-22; Kızıl Bayrak, "Düzenin Krizi ve Devrimci Sınıf Alternatifi", No:2001/01, 24 Mart 2001, s.16-18; Alinterimiz Gazetesi, "Türkiye Burjuvazinin Tarihsel Sıkışması...", No:65, 25 Mart 2001, s.10; Serdar Yüce, Fırat'ta Yaşam, "Ne Derviş-ler Kurtarıyor Ne Remişler", Yıl:3, No:97, 12-19 Mart 2001, s.6; Y. Maden, Kızıl Bayrak Gazetesi, "Kriz: Nedenler ve Sonuçlar, Eğilimler ve Yaklaşımlar", No:2001/09, 17 Mart 2001, s.8-9; Alinterimiz Gazetesi, "Mali Kriz mi Üretim Temelli Genel Kriz mi?", No:64, 15 Mart 2001, s.10; Atılım Gazetesi, "Türkiye Ekonomisinin Genel Durumu", Yıl:1, No:2001 12 (36), 24 Mart 2001, s.7; Özgür Gelecek, "Eko-nomik Krizin Yükünü Egemenlere Ödetelim", Yıl:2, No:2001-07 (37), 30 Mart-12 Nisan 2001, s.3.
 232 Cumhuriyet, "Halkla Birlikte Ulusal Program", 27 Şubat 2001, s.5.
 233 Alev Coşkun, Cumhuriyet, "Özalizmin ve IMF'nin Çöküşü", 2 Mart 2001, s.2.
 234 Ergin Yıldızoğlu, Cumhuriyet, "Fanteziler Her Yerde...", 21 Mart 2001, s.4.
 235 Robert D. Kaplan, Herald Tribune, 27 Şubat 2001
 236 Michael Deppler, Financial Times, 12 Mart 2001.
 237 Cumhuriyet, "Krizin Sorumlusu IMF", 25 Şubat 2001, s.4.
 238 Yıldırım Türker, Radikal İki, "Kriz Sakın Reichs-tag Yangını Olmasın", 4 Mart 2001, s.3.
 239 Bak: Temel Demirer-Joan Goytisolo-Günter Grass-Şeref Işıldak-Komutan Yardımcısı Marcos-Pierre Milza-Özgür Orhangazi-Sibel Özbudun-Gökçer Özgür-M. Erdem Sakınç-Cahide Sarı-Peter Worsley, Gericilik Küre-selleşirken Faşizm!.. Yeniden mi?.., Ütopya Yay., 2000; Rı-dan Turan, Kurt Kaparı-Türkiye'de Faşizm, Ütopya Yay., 2001; Necdet İleri, Kurtuluş Teorik-Politik Dergi, "Tür-keş'in Devlette Bitmeyen Dansı", No:9, Nisan 2001, s.32-44; Muammer Tuna, Düşünen Siyaset Dergisi, "Nasyonel Sosyalizmin Siyaset Sosyolojisi Açısından Değerlendiril-mesi", No:15, s.11-25; Erol Özkoray, İDEA Dergisi, "Tektip Toplum ve Gündelik Faşizm", No:2001/10, Mart-Nisan-Mayıs 2001, s.4-5.
 240 aktaran: Özer Güvenç, Sağlık Toplum Siyaset Dergisi, No:4, Eylül 2000, s.56.
 241 Hannah Arendt.
 242 T. S. Eliot, The Hollow Man, 1925
 243 Ergin Yıldızoğlu, Cumhuriyet, "İflaslar Bitmi-yor...", 28 Şubat 2001, s.4.
 244 Orhan Veli.
 245 "Emek Platformu, 'İç ve dış borçlar ertelensin,' dedi." (Cumhuriyet, 27 Mart 2001, s.11.)
 246 Bağımsız Sosyal Bilimciler-İktisat Grubu: Korkut Boratav, Nazif Ekzen, Alper Güzel, Yakup Kepenek, Aziz Konukman, Ahmet Köse, Oğuz Oyan, Erdal Özmen, Cem Somel, Sinan Sönmez, Fikret Şenses, Erol Taymaz, Oktar Türel, Serap Aşık Türit, İşıya Üşür, Erinc Yeldan.
 247 Evrensel, 28 Mart 2001, s.5.
 248 Tao Ten-Ching.
 249 Verlaine.
 250 Henrich Heine.

Kitlesele Eğitim Okulu İşlevi Gören Grevlerde, Başarı Kitle İnisiyatifinden Geçer!..

Cihan GÜL

Anayasanın 53. maddesi, "işçiler ve işverenler karşılıklı olarak ekonomik ve sosyal durumlarını, çalışma şartlarını düzenlemek amacıyla toplu iş sözleşmesi yapma hakkına sahiptir", 54. madde; "Toplu iş sözleşmesi sürecinde uyuşmazlık halinde işçiler grev yapma hakkına sahiptir" der.

İşçilere verilen anayasal güvence-
li (!) haklara dayanarak Kristal-İş sendikası Şişecam işvereni ile sürdürdüğü 5 aylık toplu iş sözleşmesi görüşmeler maratonunu normal prosedürün sonuna değin devam ettirdi.

Masa başında geçen bu 5 aylık sürecin işçi kesimi açısından en önemli eksiği işçi eylemliliği idi. Politik yetersizliğin, kitle eylemliliğinin zorlayıcı, sonuç alıcı ama bir o kadarda çalışanlara değeri tartışılmaz tecrübeler kazandıran etkisini göremeyen veya bu gerçeği göz ardı eden bürokratik sendikal anlayışın sorunların çözümünün masa başı diyalogtan geçtiği anlayışı işçileri psikolojik olarak pasifize etmiş, moral olarak olası bir greve hazırlayamamıştı.

Görüşme sonuçlarının yemekhane açıklamaları ile işçilere iletilmesi şeklinde geçirilen 5 ayın sonunda grevin kendini dayatması üzerine yapılan 1 günlük yemek boykotu ciddi sayılabilecek tek eylemdi.

Normal prosedür sonunda ücretler, taşeron ve kapsam dışı personel konularında kilitlenen görüşmelerin sonucunda cam işvereni, Türk-İş ile hükümetin mutabakata vardığı ka-

mu sözleşme hükümlerini dayatmış, ücretlerle ilgili önceki tekliflerini de geri çekmiştir.

Cam işverenin son andaki bu olumsuz tavrı, bugüne değin adeta gelenekselleşmiş olan son gün hatta grev sabahı sözleşmenin imzalanacağı beklentisinin de olan sendika yöneticileri ve cam işçilerini derinden sarsmış, bir yönüyle de o anki duygusal ortamında etkisi ile hırslanan cam işçisi adeta şölen havası ile ancak oldukça kararlı bir şekilde cam grevini başlatmıştır.

Greve çıkarken içinde bulundukları durumu Kristal İş Genel Başkanı Mustafa Bağgeci "*cam işçisi greve çıkmamıştır, greve çıkarılmıştır*" sözleri ile ifade etmiştir.

Grev süreci içinde cam işverenin yaptığı basın açıklamaları, toplu iş sözleşmesinin başından itibaren cam işverenin kamu sözleşmesi sonuçlarını dayanak noktası yapmak istediği, onu örnek aldığını gözlerönüne sermiştir. Greve çıkış tarihinin 24 Mayıs olarak belirlenmesi ile Kristal-İş yönetiminde işverenin bu beklentisinin gerçekleşmesine bilinçli veya bilinçsizce yardımcı olmuştur.

Toplu iş sözleşmelerinde ve anlaşmazlık durumunda başlatılan grev uygulaması sırasında tarafların tüm çabası kamuoyunu harekete geçirip, kamuoyu desteğini sağlamaya yönelik yürütülecek faaliyetlerdir.

Şişecam işverenin kamu sözleşmesini dayatarak "Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı'nın ana ilkeleri ve yaratmak istediği sonuçların arkasında durmanın tarihi misyonunun ge-

reği olduğunu, bunun bir ulusal sorumluluk olarak algılanması gerektiği" şeklindeki açıklamaları ile her zamanki kriz nakaratının ardından ulusal sorumluluk, her kesimin fedakarlığı tekerlemesini takiben işçilik maliyetlerinin yüksekliği, çalışanlarına refah düzeyi yüksek yaşam standardı sağladığı şeklindeki Şişecamın gazete ilanları 2000 yılında Petrol-İş ile Dupontsa işvereni arasındaki toplu iş sözleşmesinin anlaşmazlıkla sonuçlanması üzerine başlatılan grevin ardından Sabancı'nın aynı şekilde gazetelere verdiği ilanlarla aynı ağızdan çıkmışçasına ortaklıklar taşımaktadır.

Sabancı'da gazete ilanı ile çalışanlarına ülke seviyesinin üzerinde bir yaşam standardı sağladığını, ihracatı ve satış hacmi ile ülke ekonomisine büyük katkı saladığını, işçilik maliyetlerinin yüksekliğini dile getirerek kamuoyunun yanıltmayı, desteğini sağlamayı hedeflemiş, enflasyonla kararlı bir şekilde mücadele eden hükümete herkesin yardımcı olmasını ve her kesimin üzerine düşen fedakarlığı yapmasını dile getirmiştir. (Milliyet-24.5.2000)

Burjuvaziye işçi sınıfı ve emekçi kesim karşısında ortaklaştıran, aynı dili konuşturan ortak sınıf çıkarıdır. Nedir Şişecamı önceki tekliflerini geri çekip, kamu sözleşme hükümlerini dayatır hale getiren "Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı"? Bu program neye, kimlere hizmet etmektedir?

Her örgütlenme gibi programlarda, bir ihtiyacın ürünüdür. Önemli olan kimin neye ihtiyaç duyduğu neyi hedeflediğidir. TC her yönüyle em-

peryalizme bağımlı yarı-sömürge bir ülkedir. Bu bağımlılık öylesine alenileşmiştir ki ardı arkası kesilmeyen ve sonuncusuna da "Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı" adı verilene tüm istikrar programlarının ardından artık TBMM'de hangi yasaların, ne kadar sürede çıkarılacağı dahi Uluslararası tekelin talepleri doğrultusunda IMF, Dünya Bankası, Avrupa Birliğince hükümetlere dikte ettirilmektedir. Az gelişmiş, gelişmekte olan vb. tanımlamalarla ifade edilerek halkların bilinçlerini köreltmek, yaşamlarını ve statülerini kabul edilebilir seviyede tutma amaçlı kavramlarla içeriği boşaltılmaya çalışılan yarı-sömürge olma olgusu yaşamın gerçekliğinde kendini her an göstermektedir. Tüm dünyada hedeflenen, emperyalist tekellerin çıkarları doğrultusunda uluslararası pazarların sınırsız, sorunsuz bir şekilde bu tekellerin faaliyet göstermelerine olanak sağlayacak hale getirilmesidir. Emperyalist tekelere bu ortamı yaratmak amacıyla yıllardır faaliyet gösteren IMF, Dünya Bankası, GATT, OECD, Avrupa Birliği, Dünya Ticaret Örgütü, ILO vb. örgütler bu görevlerini nasıl yerine getirmektedirler. Bu örgütlerin kuruluşlarını ve faaliyetlerini uluslararası konjektürü de göz önünde bulundurarak kısaca irdelemek bize ülkemizde bundan sonra sıklıkla yaşanacağı anlaşılan "bakanlar kurulu kararlı grev ertelemelerinin" asıl amacını verecektir.

2. Emperyalist paylaşım savaşı Avrupa'da ve Asya'da tüm yıkıcılığı ile devam ederken, savaştan en az etkilenen ve savaş sonu uluslararası pazardan pay kapma hazırlığı içindeki ABD emperyalizmi insiyatifi ele geçirmek ve bunun devamını sağlamak üzere yürüttüğü arayışını 1941 yılında Dış İlişkiler Komisyonunu oluşturarak sonlandırmış oldu. Amacını "Amerikan finans ve sanayi sermayesinin ihtiyacı olan materyalleri 'mümkün olan en az stres ve zahmetle' elde edebilmek için gerekli 'ekonomik ve askeri' hakimiyetin tüm dünyada kurulması" olarak belirleyen Dış İlişkiler Komisyonu bu kararını halkların gözünde meşru kılmak çabası

içerisinde yine amacını "savaş nedeni ile tahribata uğramış Avrupa ül-

kelerinin alt yapılarının ve ekonomisinin yeniden tesisi" olarak ifade eden Bretton Wodds konferansı ABD'nin Brettonf Wodds kasabasında Avrupalı emperyalist ülkelerinde katılımı ile 1944 yılında toplandı.

ABD Başkanının Başdanışmanın ismi ile anılan "White Planı" ile Dış İlişkiler komisyonunun kararları meşruluk kazanmıştır. Bu plan çerçevesinde Uluslararası Para Fonu (IMF) 1947 yılında kurulmuş, amacında 6 maddede ifade edilmiştir:

1-Uluslar arası parasal işbirliğinin geliştirilmesi,

2-Uluslararası ticaretin geliştirilmesi,

3-Döviz kurunda istikrar sağlanarak rekabetçi devalüasyonlara engel olunması,

4-Cari işlemler kalemlerine uygulanan döviz kontrolünün kaldırılması ve üyeler arası çok taraflı bir ödeme sistemi oluşturulması,

5-Dış ödeme güçlüğü çeken üye ülkelere gerekli kaynağın sağlanması,

6-Üyelerin ödemeler bilançosu açıklarının azaltılmasına yardımcı olunması.

"Kapitalizmin Kaleleri'den aktardığım bu ifadelerden masumane, yarıdımsever anlamlar çıkarmak olası. Ancak insanlık düşmanı rejimlerin hiç birisi açıkça kendi gerçek sıfatlarını dışa vuramazlar. Hitler'in partisinin adının Nasyonal Sosyalist olması, 2000 Aralık ayındaki cezaevi katliamının gerçekleştirildiği operasyona "hayata dönüş" operasyonu denilmesi, Mr.Kemal Derviş'in programının "ulusal program" olarak nitelendirilmesi vb. tüm çabalar bu faaliyetlerin halk düşmanı yüzünü maskelemeye yönelik olup, beyinleri uyuşturma amacı gütmektedir.

"IMF tarafından yapılan kredi anlaşmaları;

1-Stand-by anlaşması,

2-Telaflı edici ve beklenmedik durumlara karşı finansman anlaşması (CCFF)

3-Genişletilmiş fon anlaşması,

4-IMF yapısal uyum ve arttırılmış yapısal uyum anlaşmaları (SAF VE ESAF)

5-Sistemik dönüşüm anlaşması

(STF),

6-Çatışma sonrası ülkeler için acil kredi anlaşması şeklindedir.

Faizlerin ödenmesini zorunlu sayıp ana para ödemesini erteleyebilen borç yönetim sistemi ile mali yükümlülükler sürekli kılınarak ödeme takviminin yeniden belirlenmesi ise, 'uygulanacak politikalara ilişkin koşullara' bağlanmaktadır.' (Kapitalizmin Kaleleri-1)

Ülkelere dayatılan sözde reformların, özelleştirme adı altında yürütülecek talanın planı uluslararası tekelere adına Dünya Bankası tarafından "Ekonomik Reformlar" adı altında yapılmakta, bu planın fiili olarak ülkelerde yürütülmesi için gerekli düzenlemelerin takibide "Yapısal Reformlar" olarak IMF tarafından yapılmaktadır.

Dünya Bankası da "White Planı" çerçevesinde kurulmuş. Amacını da savaş sonrası harap olmuş ülke ekonomileri ve alt yapılarının yeniden inşası için kredi sağlamak olarak açıklamıştır. Dünya Bankası ilerleyen süreçte amacını daha da insani hedeflere yönlendirme pozisyonuna girerek geri kalmış ülkelerdeki yoksulluğun kaldırılması için yardımcı olmak, uluslar arası ticaretin geliştirilmesi ve yatırım kredisi! sağlamak şeklinde genişletmiştir.

"IBRD, IFC,FIDELTY gibi banka alt yapı kurumları aracılığı ile kredi verilecek ülkelere Kalkınma ve Yatırım bankaları üzerinden doğrudan proje bazında kredi veren Dünya Bankasının belli başlı 5 finansman kaynağı vardır;

1-Üyelerin katılım payları,

2-Sermaye piyasalarından yapılan borçlanmalar,

3-Kredilerin geri dönüşleri,

4-Menkul kıymet satışları,

5-Muhtelif gelirler.

Banka kredileri proje, sektör, program bazında tahsis edilmekte ve direkt devletlere verilmektedir. Devletler bunları proje bazında özel sektöre aktarmaktadır.

IMF ve Dünya Bankasının son 50 yıllık faaliyetlerinin sonucu ve misyonu şudur;

1-Finansal enstrümanların geliş-

mesini sağlayarak, küresel bir finans sisteminin oluşturulması,

2-Bu finans sistemi ile sermaye kârlılıklarının arttırılması,

3- Üretim kazançlarının bu sistem ile sanal ortamda nemalandırılması ve dolayısıyla yatırımların azalması işsizliğin artması, emeğin örgütsüzleşmesi, kollektivistizmin yerini bireyselliğin alması,

4-Az gelişmiş ülkelerin tümüyle ulus ötesi sermayeye bağımlı hale gelmesi,

5-Stand-by ve Yapısal ayarlama programları üzerinden özelleştirmelerin ve yeniden yapılanma projelerinin hızlandırılması."(Kapitalizmin Kaleleri-1)

2. Paylaşım savaşı sonrası kapitalist kampa karşı ekonomik, siyasi, sosyal etkisi ile ciddi bir alternatif oluşturan sosyalizmin dünya halkları için bir çekim merkezi olmaktan çıkarılması ve emekçi kesimi kapitalist kampta yaşamı kabul eder halde tutma amacı ile sosyal devlet anlayışı benimsendi. Sosyal devlet uygulamalarında da kamu harcamalarının finansmanı dolaylı ve dolaysız vergilerle halktan sağlanıyor, dönemin Avrupa'sında güçlü bir işgücü piyasasının, sıfıra yakın işsizliğin ve etkin bir sendikal yapının da etkisi ile kısa dönemde kârlılığı düşen Avrupa burjuvazisi gelecekte yüksek kar sağlamanın planlarını yapıyordu. ABD emperyalizmi de ekonomik ve askeri kamplaşmalar yaratarak kapitalist kamp içindeki hakimiyetini perçinlemiş oluyordu.

Sözde Sovyet tehdidine karşı özellikle ABD emperyalizminin zorlama ve yönlendirmesi ile askeri bir kamp olan NATO oluşturulmuş, silah sanayi bu dönemde muazzam karlar sağlamıştır.

Avrupa Birliği sürecinde AET'nin 1957'de kurulmasının ardından Avrupa halklarının tepkilerini asgari düzeyde tutma, dahası cezbedici vaatlerle kitle desteği sağlama amaçlı propagandalarda sürekli ücretli kesimlerin refah seviyelerinin yükseleceği, gelir dağılımının daha adaletli olacağı vurgulanmıştı. Ancak gelenen süreçte Avrupa işçi

sınıfının ve emekçi kesimin yaşam seviyesi olabildiğince düşmüş, sendikal örgütlülük benzeri görülmedik bir daralma içine girmiş, sosyal güvenlik kurumları reform adı altında eskiyi aratır bir konumda burjuvaziye kaynak aktarılan kurumlar haline getirilmiş, kamu harcamalarının kısılması adına devletin sosyal ve ekonomik yaşamdaki etkinliği burjuvazi lehine sıfırlanmaya çalışılmaktadır. Avrupa Birliği süreci sonunda gelenen nokta;

"Dört büyük ülkenin işsizlik verileri şöyledir.

YIL	ALMANYA	FRANSA	İNGİLTERE	İTALYA
1980	2,8	6,5	7	4,4
1998	9,4	11,7	6,3	12,3

Bu tabloda İngiltere'de işsizlik oranındaki düşüklüğün diğer etkenlerin yanında en önemli neden İngiltere'nin Avrupa Para Birliğine girmeyi kabul etmemesi ve diğer ülkelerin uymayı taahhüt ettiği anlaşma kriterlerine imza atmayarak uyma zorunluluğunun olmamasıdır.

1985-1995 yılları arasındaki sendikalaşma oranları;

Avusturya	19.2
Fransa	37.2
Almanya	17.6
Yunanistan	33.8
İtalya	7.4
Hollanda	11
Portekiz	50.2
İngiltere	27.7

(Kapitalizmin Kaleleri-1)

ABD'nin insiyatifi altında toplanan Bilderberg komisyonu (1954) sonucu kurulması kararlaştırılan Avrupa Birliği süreci halklara değil uluslararası sermayeye hizmet etmektedir. Böylesi ekonomik ve askeri kampların oluşturulma nedenini anlayabilmek için 1956 yılında o dönemin ABD Başkanı Eisenhower'a ülkesinin nasıl bir dış politika izlemesi gerektiği konusunda düşüncelerini ileten Rockefeller'in şu görüşleri öğreticidir: "Bilindiği gibi Avrupa'da ekonomik yardımla işe başladık. Marshall planı olmasaydı Nato'nun kurulması mümkün olmazdı. Marshall planıyla gerçekleşt-

tirilen şey, baskının her çeşidinin kullanıldığı, koordine ibir dış politika sağlamak oldu. Bu politika ise umduumuz ve planladığımız gibi sağlam bir askeri paktın kurulmasına götürdü."

"BAYRAĞIN TİCARETİ TAKİP ETMESİ BİR AMERİKAN GELENEĞİDİR"

"Ekonomik yardımı harekete geçirek İran petrolüne el koymayı başardık ve bu ülkenin ekonomisine yerleştik. İran'da ekonomik pozisyonumuzun kuvvetlenmesi, bu ülkenin dış politikasının kontrolümüz altına girmesi ve özellikle Badat paktına üye olmasını sağladı. Halihazırda, İran Şahı elçimize danışmadan hükümetinde herhangi bir değişiklik yapmaya bile cesaret edememektedir."

"Ülkelere yapılacak geniş iktisadi yardımlarda ABD'nin karşılık beklemeden yardım ettiği ve işbirliği yapmak istediğinde samimi olduğu irtibayı yaratmalıdır. Elimizdeki bütün propaganda olanaklarıyla durmaksızın az gelişmiş ülkelere yapılan Amerikan yardımının karşılıksız olduğunu, art niyet taşımadığını bütün kafalara sokmalı, bu konuda hiçbir masraftan çekinmemeliyiz." (Oltadaki Balık Türkiye M.Emin Değer)

Bu politikanın yaşama geçirilmesi sonucu ortaya çıkan durumu gözler önüne sermek açısından şu örnek sanırım yeterli olacaktır; "ABD'de 60 milyonu aşkın, Avrupa Birliği'nde ise 50 milyon yoksul insan var. ABD'de nüfusun % 1'i ülke zenginliğinin % 39'una sahip, dolar milyarderleri en zengin 358 kişinin servetinin en yoksul insanların % 45'inin yıllık gelirinden fazladır ki o yoksulların sayısı 2.6 milyondur." (S.Tanilli-Cumhuriyet-19.3.2001)

GATT (Gümrük Tarifeleri Genel Ticaret Anlaşması)'nın tüm işlevi, IMF ve Dünya Bankasının yönlendirmesi ile tek tek imza atmaları yerine Rotundlar (Anlaşmalar Turu) ile üye ülkelerin toplu imzalarıyla uluslararası taahhüt altına girmeleri hedeflenmiştir. İmza sonrası ulusal hukuk kuralları bu taahhütlere uygun hale getirilmeye

başlanmıştır.

GATT'ın sürecini tamamlamasının ardından GATT'ın devamı niteliğinde, ancak ondan çok daha kapsamlı bir örgüt Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) 1994'te kuruldu.

"1997 de DTÖ eski başkanı Renato Ruggiero, DTÖ çatısı altında tek bir dünya hükümeti kurulmasının, bu hükümetin tüm dünya devletlerinin ekonomik faaliyetlerini yürütme, denetleme yetkileri ile donatılmasının şart olduğunu belirterek" (Küreselleşme ve Yeni Dünya Düzeni) uluslararası sermayenin hedeflerine işaret etmiştir.

Kapitalist dünyada yapılan tüm uluslararası anlaşmaların hedefi uluslararası sermayenin önünde engel teşkil eden devletlerin ekonomik ve sosyal alandaki etkinliğidir, sosyal güvenlik kurumlarının tasfiyesidir, çalışma yaşamını sosyal devlet döneminin düzenlemelerine tabi kılan çalışma mevzuatı ile ilgili yasalardır. 1997 yılında İstanbul'da "Küreselleşmenin Nimetleri" (!) başlıklı bir panelde konuşmacı olan Mercedes Benz yönetim kurulu üyesi Dr.Kurt Lauk'un şu sözleri sermayenin acımasız hedeflerini ve hedefe varmada neleri yapabileceğini göstermektedir; *"Aslında çok daha hızlı küreselleşebildik, fakat iki önemli engelle karşılaştık bu süreçte: demokrasi ve trilyonlarca dolar değerindeki emeklilik fonlarının kamu, yani ulus devletlerin kontrolünde olması. Doğrudan yatırımların veya bir başka deyişle sanayinin küreselleşmesi için gerekli adımları zaten yıllardan beri kat ediyoruz. Ama artık bizim için önemli olan, finansal sermayemizi küreselleştirebilmek. Yani borsalarda işlem gören hisse senetlerimizin prim yapması ve böylece bilanço varlıklarımızın, sermayelerimizin bilanço değerlerinin giderek daha da büyümesi, büyümesi.....Fakat bunun için borsalara sürekli para girişi yapılması gerekiyor ve bu parada emeklilik fonlarında yatıyor. Bu emeklilik fonları özel aracı kurumların emrine tahsis edilecek olursa, borsalara kanallı edilecek ve biz daha da zenginleşeceğiz. Diğer yandan doğrudan yatırımlarımızın küreselleşmesinde de ciddi bir direnç ile kar-*

şılaştık: demokratik devlet yapıları... Bakın Asya sermayesi nasıl para kazanıyor. Çocuk işçi, kadın emeği, sendika, insan hakları gibi sorunlarla uğraşmıyor. Asya sermayesi ve bu yüzden de kâr marjları son derece yüksektir. Çünkü bu bölgede ve Güney Amerika'da dikta yönetimler işbaşında. Fakat biz Avrupa'da ne yapıyoruz? Yok işçi hakları, yok sendikal haklar, yok insan hakları, yok sosyal güvenlik katkı payları sonuçta da karlarımız kuşa dönüyor. Demokrasiden vaz geçmek zorundayız." (Gaye Yılmaz-Küreselleşme ve Yeni Dünya Düzeni)

24 Ocak 1980 ekonomik istikrar (!) programı ile hedeflenen 1973-79 yıllarını kapsayan Tokyo roundunda alınan kararların yaşama geçirilmesi. Tokyo roundunda imza altına alınan anlaşmalar şunlardır;

- 1-Hükümet satın almaları,
- 2-Gümrük vergileri,
- 3-İhracat destekleri,
- 4-Anti-dampiing yasası,
- 5-Ortak standartlar,
- 6-İthalatın belgelendirilmesi.

Ulusal mevzuatın bu uluslararası anlaşmalara uygun hale getirilmesi yönünde Türk parasını koruma kanununda değişiklik, yabancı sermaye yasasında değişiklik, madencilik yasası, SPK VE İMKB'nin kurulması sağlanmış, böylece uluslararası sermayenin sınırsız, sorunsuz faaliyet serbestliği sağlanmaya, sosyal adalet kavramının, sosyal boyutu adım adım budanmaya başlanmıştır.

1980 yılında yatırım ödeneğinin bütçeye oranı % 19.1 iken 1994'te % 8.5, 1999'un ilk 9 ayındaki oranı % 4,2'dir. Politik yasalar iktisadi yasalar tarafından belirlendikten sonra iktisadi yasalar üzerinde belirleyiciliğini sürdürür.

24 Ocak kararları ile ithal ikameci ekonomik yaşam terk edilerek ihracata dayalı ekonomik kalkınma (!) modeli benimsendi.

"Türkiye'de ve dünyada IMF programları daima dış satımı desteklemiş, develüasyon yada para kurlarında dalgalanma getirmiştir. Asla dış alımda kısıtlama istememiştir..IMF ve Dünya Bankasının 2 hedefi vardır:

1-Az gelişmiş ülke pazarlarını sununa kadar yabancı tekelere açmak,

2-Başta ABD bankaları olmak üzere büyük bankaların sermayelerini işletmek. (Yıldız Sertel Cumhuriyet-4.5.2001)

Uluslararası sermaye her ekonomik yönelimini politik, kültürel vb. alanlardada kitlelere benimsetebilmek için her türlü çabayı göstermektedir. Kültürel alanda bireyciliği geliştirme, kitleleri toplumsal ilişkilerden, dayanışma anlayışından uzaklaştırabilmenin, kavramlaştırılmış ifade sine Yeni Dünya Düzeni (YDD) dendi. YDD öylesine etkili işlendi ki, işçi-işveren ilişkisinin yerini Endüstri ilişkileri, işçinin yerini işgören tanımlaması aldı. Sınıf mücadelesini, sınıf kavramını, geçmiş mücadeleleri kitlelerin hafızasından silmek, küreselleşmenin hakimiyetinin beyinlerde sağlanmasından geçiyordu. "Ayağını yorganına göre uzat" atasözü bir kenara atıldı. Onun yerini ürktücü bir tüketim çılgınlığı aldı. İnsanların tiyatroya, sinemaya, konsere gitme ihtiyacının yerini büyük alışveriş merkezlerinde gezme, alışveriş yapma alışkanlığı aldı. Nakit parası olmayana kredi kartları ile borçlu yaşama olanağı sağlandı. Devletin yanı sıra insanlardaki sosyal yönde budanmalı, dayanışma duygusu yok edilmeliydi.

Ekonomik yaşamın düzenlenmesinin adına küreselleşme dendi. Sermayenin, yatırımcılığın, girişimciliğin, bireyciliğin önüne hiçbir engelin çıkarılmaması, var olanların kaldırılması, devletlerin de toplumsal muhalefeti baskı altında tutma amaçlı güvenlikle sınırlı bir yapıya sıkıştırılması sağlanarak küreselleşme sağlama alınmaya çalışıldı.

Çalışma hayatında da birey yeniden keşfedildi. Sosyal mücadele, sosyal bilinç ile oluşturulan sendikaların güçsüzleştirilmesi, giderek işlevsizleştirilmesi yönünde faaliyete geçildi. Tek kuralı sınırsız gelişimi önündeki engellerin kaldırılması olan sermayenin işin organizasyonundan başlayarak kuralısızlığı dayatmasının ilk adımı esnek çalışma oldu. Şirket kültürü ile çalışanlar küresel dünyanın robotları haline getirilmeye çalışıldı. Küre-

selleşmede üzerimize fazlasıyla yerine getirdik. Geldiğimiz noktada karşımıza çıkan tablo şudur:

Türkiye'de değişik gelir grubunda ailelerin aylık toplam tüketim harcamaları (5 kişilik ailenin) (G. Uras-Milliyet-22.5 2000)							
	Nüfus Oranı (%)	Kaç kişi (bin)	Gelir payı (%)	Yıllık kişi başı gelir (\$)	Yıllık Gelir (\$)	Aylık gelir (\$)	Aylık Tüketim gideri (\$)
En Zengin	4.5	3.000	25.0	16.600	83.000	6.900	4.650
Zengin	10.5	7.000	25.0	7.150	35.750	3.000	2.025
Varlıklı	17.0	11.000	14.0	2.550	12.750	1.100	750
Ortadirek	14.0	9.000	10.0	2.250	11.250	937	635
Fakir	36.5	23.000	20.0	1.750	8.750	729	500
Yoksul	17.5	12.000	6.0	500	2.500	200	150
	100.0	65.000	100.0				

Türk Kamu-Sen'in araştırmasına göre 2000 yılı Mayıs ayı sonu itibarı ile 4 kişilik bir ailenin 514 milyon 508 bin lira olan yoksulluk sınırı 2001 Mayıs'ında % 47.6 artarak 759 milyon 693 bin liraya yükseldi. Aynı dönemde 169 milyon 788 bin lira olan açlık sınırı % 56.4 artarak 265 milyon 523 bin lira oldu.

Cari işlemler açığının Merkez Bankası rezervlerine oranı 1999 sonunda % 5.9 iken 2000 sonunda % 49.7 ye yükselmiştir."

Tahvil ve bono satışı ile finanse edilen kamu açıkları 1990'da ulusal gelirin % 7'si iken bu rakam 1999 sonunda % 29.3'e çıkmıştır....İç borç faiz ödemelerinin GSMH'ya oranı 1990 başında % 2 iken, 2000 yılında % 20 olmuştur. GSMH'nın % 20'sini iç borç faizi olarak alan sermaye kurumlar vergisi olarak GSMH'nın % 2'si kadar vergi vermektedir....Yatırım harcamaları 1985'te toplam bütçe harcamaları içinde % 20.7 iken 1995 sonrası % 6'ya düşmüştür. İç borç faiz harcamalarının yatırım harcamalarına oranı 1992 sonrası % 100'ün üzerinde iken 1999'da % 638 olmuştur. 1980 sonrası temek iktisadi yapı, yüksek kamu iç borçlanması, yüksek reel faizler ve sermaye hareketleri üzerindeki tüm kısıtlama ve denetimlerin kaldırılarak tamamen serbestleştirilmesidir. Buda ulusal finans piyasaları yerli ve yabancı spekülasyonlara açık hale getirmiştir." (Prof.Dr.Erinç Yeldan-Evrensel-24.3.2001)

"Türkiye'nin 2000 sonu itibarı ile iç borcu 59 katrilyon 209 trilyon 81 milyar lira, 2000 sonu dış borcu ise

114 milyar dolardır." (Meliha Okur-Milliyet-13.6.2001)

"Ocak ayı sonunda 12 aylık ortalama tüketici fiyatları artışı;

	2001%	2000%
Türkiye ortalaması	52.0	62.2
Gıda, içki	47.4	48.9
Giyim, Ayakkabı	41.0	50.0
Konut	60.3	86.7
Sağlık	55.4	77.6
Ulaşım	52.7	73.3
Eğitim	47.8	84.8

(Güngör Uras-Milliyet 7.2.2001)

1980 sonrası hazırlanan sözde istikrar programlarının değişmeyen adeta klasikleşmiş söylemi milli birlik ve beraberlik ruhu içinde tüm kesimlerin üzerlerine düşen fedakarlığı yapmaları zorunluluğuydu. Başta işçi sınıfı ve emekçiler tüm fedakarlığı yapmış olmalarına ramen üstteki tablodan da görüleceği; üzere yaşam standartlarında sürekli bir düşme söz konusudur.

"Ulusal program", "Güçlü ekonomiye geçiş programı" olarak tüm uşak kitle iletişim araçları da harekete geçirilerek propaganda edilen "ulusal satış" programının emekçi kesimlere neler getireceği aradan geçen kısa sürede kendini göstermiştir.

Programın ilanı ile birlikte bugüne kadar yaşadıklarımız bundan sonra yaşayacaklarımızın teminatıdır derseniz gerçeği dile getirmiş oluruz. Sadece Mart-Haziran arası mutfak tüpünün fiyatı % 102 artmıştır. Bu ortamda Kemal Derviş çerçeve programına ilişkin görüşlerinde "özel sektörün ücret ve fiyatlarında izleyeceği tutumun programla uyumlu olması için

gerekli diyalog sürdürülecek" diyor. (Hürriyet-20.3.2001)

"GEGP Mali Sistemin Yeniden Yapılandırılması" bölümü;

Kamu bankalarının verimsiz şubeleri kapatılacak ve personel sayısı azaltılacaktır.

Sümerbank bünyesinde birleştirilen bankaların şubeleri ve çalışan sayısı yarıya indirilmiştir. Çalışan sayısı daha da azaltılacak.

Ziraat ve Halk bankası birleştirilerek şube ve çalışan sayısı azaltılacaktır.;

Toplam 80 bini bulan çalışanların yarısı işsiz kalacaktır."

(Evrensel-T.Şilkan-26.5.2001)

İnsanları açlığa, işsizliğe mahkum eden, tüm amacı IMF, Dünya Bankası kanalıyla özelleştirmeler, tarımın tasfiyesi, kamu kurum ve kuruluşlarının haraç mezat satılması yoluyla uluslararası sermayeye kaynak aktarımını sağlamak olan GEGP emekçi kesimler tarafından bilince çıkarılmalı, sözleşmeler vb. her kanal kullanılarak deşifre edilmelidir. Kitlelerin bilinçlerinin karartılmasına müsaade edilmemeli, bu yönlü politikalara sendikalar olarak alet olunmamalıdır.

"Ekonomik reformların" yerine getirildiği, "Yapısal reformların" harfiyen uygulandığı günümüzde yaratılan milli birlik ve beraberlik ruhuna aykırı olarak Cam işçileri grevi başladı.

2000 yılında Lastik işçileri ve Belediye işçileri de aynı şekilde bu ruhu nrencide ederek halklarını almak amacı ile yasalarla da güvence altına alınan grev haklarını kullanmak istemişlerdi. Ancak Ülke güvenliğini tehdit eden birlik ve beraberlik şuuruna aykırı bu grev uygulamasına IMF hükümetinin yanıtı geçikmedi. Milli güvenliği tehdit eden grev uygulamaları Bakanlar Kurulu Kararıyla ertelenmiştir.

2000 yılında Sabancı Holdinge bağlı Marsa ve Danonesa da işçilere %60, bir haftalık grevin ardından Sasa işçilerine yapılan % 65 ücret zammına karşı TİSK ve TUSİAD'tan itirazlar yükseldi. TİSK Başkanı Refik Baydur "greve çıkmış işçiye taviz verilmesin, gerekirse lokavt uygulan-

sın" sözleriyle sermaye kesiminin işçi sınıfına karşı tavrını ortaya koymuştur.(Milliyet-31.2.2000)

Sözleşmelerin bağlanmasından önce Sasa, Marsa, Danonesa, ve Lastik İş kolunda görüşmeler sürerken Sakıp Sabancı'nın Burjuvazinin genel çıkarları doğrultusunda İşçi sınıfına karşı nasıl topyekün hareket ettiğini göstermesi açısından şu sözleri önemlidir: *"Biz Lastik işçisinin istediği yüksek rakamları verirsek %15 alan işçi ne der? Bir imza atılırsa özel sektörün şurasında burasında pencere açılırsa bu yaygınlaşır... Hükümetin yerine getirmeği tahahüt ettiği %25 ücret artışına uyaçagız"* (Evrensel 11 5 2000) Burjuvazinin IMF politikalarının başarısı için göstermiş olduğu bu ortak tavra karşı ne yazık ki işçi sınıfı ortak bir karşı koyuş sergileyememiştir. İşçi sınıfını, köylülüğün, küçük burjuvazinin özellikle son krizin ardından sokaklara taşan tepkileri ortaklaştırılarak tek bir hedefe yönlendirilememiştir.

İş Bankası Genel Müdürü ve Şişecam yönetim kurulu başkanı Ersin Özince krizlerin etkilerini gözönünde tutarak önlemlerini alan Şişecam toplam 2000 yılında toplam 1.2 milyar dolar ciroya, 400 milyon dolar ihracata ulaştığını, 1.5 milyon ton cam, 800 bin ton soda ve 1.3 milyon ton endüstriyel hammadde üretimiyle tarihinin rekorunu kırdığını (Hürriyet 24 3 2001) açıklıyordu.

TİS görüşmeleri sürerken Cam grevi oldukça hırslı ve kararlı başladı. Kitlenin hırs ve kararlılığı sendika yöneticilerini de hareketlendirmiş, günler geçtikçe işçideki kararlılık daha da artmıştı.2001 yılı içinde Derviş (IMF) programını sekteye uğratabilecek ilk grev olması yönüyle devrimci çevrelerce hemen her gün dayanışma ziyaretleri ile coşkuları adeta harlanan grevcilerin ruh hali oldukça iyi durumda olmasına ramen zarar eden işletmeler, kriz söylemleri ile bir yönleri ikna olmaya hazır bekleyen sendika önderliği tarafından bekle-gör hareketsizliğine sokulan kitle olası gelişmelere karşı hazırlanmamıştı.

Grev eylemi başlatıldığı gün şalte-

rin indirilmesi, fiili iş bırakma yönüyle radikal bir eylem olmasına karşın, her gün farklı farklı faaliyet ve eylemler ile zenginleştirilmez ise kitlenin üst seviyedeki duyarlılığı süreç içinde etkisini yitirmeye başlar.

"Tarihi yapan kitlelerdir" gerçeği kitlesel bir eylem olması yönüyle grev süreci içinde tutarlı politikalarla yaşama uygulandığında kitle yaratıcılığı tüm zenginliği ve çeşitliliği ile kendini gösterecektir. Üç beş yöneticinin kapalı kapılar ardında toplanarak ne yapabiliriz sorusuna karşılık bulacakları pratik faaliyet zenginliği farklı, binlerce cam işçisi grevin gerçeğten aktif özneleri haline getirildiğinde ortaya çıkacak pratik faaliyet çeşitliliği çok farklı olacaktır.

Ancak bu sürecin, böylesi kitle eylemliliğinin burjuva sendikal önderlikler açısından riski büyüktür. Zira ayağa kalkan kitlelerin önüne çıkan tüm olumsuzlukları, tüm yerleşik kurumları önüne katıp yıkmaya, yapılan her şeyi sorgulamaya, yaşam pratiğinde sinama olasılığı en büyük korkudur böylesi önderlikler için. Beklediği erteleme kararı gecikince müşterilerine verdiği taahhütleri yerine getirememesi sorunu belirince cam işverenin Trakya Cam Fabrikasından yasadışı cam çıkarma girişimi Şube yönetimi ve grev gözcülerinin tüm karşı koyuşlarına rağmen başarılı olmuştu. Ancak işverenin bu cam korsanlığı grevcilerin duyarlılığını üst sınıra çıkarmış ve kararlılığını da o derece arttırmıştı. Vali'nin emrini yerine getiren jandarma kendilerine karşı çıkan Şube başkanının da içinde bulunduğu 8 kişiyi tartaklayarak göz altına almıştı. Bu sekiz kişi içinde bulunan ve olay anında eşi ve kızı ile fabrika önünden geçerken fabrikadan çıkan tırları görünce arcını Tır'ın önüne çekip kontağını kapayarak cam çıkarılmasını engel olmaya çalışan işçinin tavrı ve duyarlılığı örnek bir davranıştır. Şube başkanı ile birlikte 8 işçinin gözaltına alınmasının ardından aileleri ve duyarlı kesimlerin de desteğinde gözaltındakileri serbest bırakması amacıyla başlattıkları ve gözaltındakileri serbest bırakılmasının ardından

Trakya Cam Fabrikası önünde taşıdıkları kitlesel eylemlilik kitlenin gücünü ve kararlılığını göstermesi bakımından önemliydi. Trakya Cam Fabrikası önünde sabaha dek süren 1500'ü aşkın cam işçisi ve devrimci çevrelerce desteklenen fabrika dışına stok cam çıkarılmasını engellenmesi eylemi "tarihi kitleler yapar" sözünün pratikte dost düşmana gösterilmesi açısından önemliydi.

Grevin 16. günü, (IMF) hükümetinin erteleme kararı ulaştı grevcilere. Ertelme kararı ile birlikte grevcilere ulaşan "bu ülkede emekçilere kısmi haklar tanıyan yasaların dahi artık uygulanamaz olduğu" gerçeğiydi. Geride kalan 5 aylık hareketsizlik kendini bu noktada da gösterdi. Sendika Genel Başkanının "iş başı yapacağız, ancak fabrikalardaki üretim eskisi gibi olmayacaktır" sözleri ile cam grevi ve 18.dönem toplu iş sözleşmesi 60 günlük sürede bir anlaşma olmazsa Yüksek Hakem Kurulu'nun son kararı ile sonlandırılmış olacaktır.

Cam işçisi şu an grev sürecinden çok daha aktif, kararlı olmak zorundadır. Hareketsiz, duyarlılığını yitirmiş kitlesel ruh hali sendika yönetimini işveren karşısında güçsüz bırakacak ki bunun sonucu olumsuz, grev ve çıkılan maddelerden geri bir toplu iş sözleşmesinin imzalanmasıdır.

Cam işçisi randımanı düşürmekten yemek boykotlarına, servislerden inerek sloganlı yürüyüşten yemek molalarında idare binası önünde slogan atma fabrika içinde toplu yürüyüşler yapma vb. daha onlarca çeşitlendirilebilecek eylemlerle duyarlılığını yitirmemeli, her tür eylemliliği göstererek işvereni masaya oturtmalı ve grev maddelerinden geri adım atmayarak sözleşmeyi hak alıcı tarzda bağlamalıdır.

60 gün süre ile ertelenen cam grevinde eğer bu sürede bir anlaşma olmazsa Yüksek Hakem Kurulu'nda belirlenecek ücret artışları ile hukukende bitirileme olasılığı her tür eylemi zorunlu kılıyor. Mücadele ile elde edilmeyen hak hak değildir. Bahş edilen hakta gerçeği yansıtmaz ve gasp edilmeside kolaydır...

Dönüm Noktasındaki Hareket⁽¹⁾

L.A. KAUFFMAN⁽²⁾

Kuzey Amerika'da radikalizm yükseliyor. Tüm kıtada, Nisan sonunda Amerika Serbest Ticaret Anlaşması'na (FTAA) karşı düzenlenen geniş ve çeşitli protestolar, çok sayıdaki hareketin bu anti-kapitalist, demokrasi hareketinin büyümeye devam ettiğini -eğer kaldıysa- herhangi bir kuşkuyla yer bırakmayacak şekilde gösterdi. Her yerde yaratıcı bir mayalanma ve bir kuşağın radikal olasılıklarına ilişkin çok büyük bir duyarlık var.

Amerika küresel adalet hareketinin kesimleri için, FTAA protestolarının Kanada'nın daha serbest doğrudan eylem geleneğine getirdiği açılım ve bağlantı, hareketi, anarşist Kara Blok'un Seattle'daki 1999 sonu Dünya Ticaret Örgütü toplantılarında cam kırma eylemleriyle başlayan daha radikal taktiklere yöneltiyor. Bu iki dinamik -geniş kapsamlı bir itim ve büyüme duygusu ve artan ölçülerde militanlaşan sokak protestoları kültürü- içinde yaşadığımız günlere bir umut, öngörülmezlik ve tehlike duygusu yüklemekte. Büyük coşkular, gözüpük eylemler, çok daha ciddi örgütlenmeler ve bazı çok aptalca tutumlar yaşıyoruz.

Nisan sonlarını, 34 Batı yarıküre ulusunun liderlerinin surlarla çevrili alımlı bir kentte toplandığı Quebec'de geçirdim; kalkışma donanımına bürünmüş, yüzleri görülmeyen polis fajanlarının oluşturduğu ikinci etten duvar, görüntüyü daha da meşum kılıyordu. Burada 50 000 kadar gösterici, yoğunluk açısından Seattle'ı büyük ölçüde gölgede bırakan iki günlük çarpıcı sokak çatışmalarında, 5000 kutu göz yaşı bombasıyla durdurulabildi.

Aynı anda Tijuana-San Diego sınırından El Paso'ya, Kansas City'ye onlarca yerde binlerce gösterici, kendi yerelliklerindeki acil konularla Quebec'te görüşülen kapsayıcı ticaret anlaşması arasındaki bağları kuran mi-

tingler, gösteri yürüyüşleri ve doğrudan eylemlerle, "küresel adalet hareketini yerelleştirme" çağrısına yanıt vermekteydi. Bunlar aynı zamanda, Seattle sonrası bir büyük kampanyadan diğerine sıçrama eylemci eğilimine, "zirve çekirgeliği"ne yöneltilen yaygın eleştirilere yönelik bir yanıttı.

Gerek hazırlık gerekse gerçekleştirme aşamalarında Quebec bir dönüm noktası gibiydi. Protesto çağrıcısı ana gruplardan ikisi, -CLAC ve CASA adıyla bilinen- Anti Kapitalist Buluşma ve Amerika Zirvesi Ağırlandırma Komitesi, işin başından, eylemleri, "taktik çeşitliliğine saygı" temelinde örgütleyeceklerini duyurdular. Özgül olarak, (her zaman muğlak bir terim olan) "şiddet"i ya da göstericilerden herhangi birinin hoşnutsuzluğunu gösterme yöntemlerini kınamayacaklarını taahhüt ettiler.

Bu duruş Kanada için geçmiş radikal doğrudan eylemlere aykırı olmakla birlikte, CLAC ve CASA'nın tutumu Zirve öncesi hafta ve aylarda çok tartışma yarattı. Amerikalılar için bu taktiksel açık kart, 1960'ların sonlarındaki sokak çatışmaları günlerinden bu yana geniş ölçekli protestolar için duyulmuş değildi. 1970'lerin ortalarındaki nükleer-karşıtı hareketten başlamak üzere, ABD'ndeki kitlesel eylemlerin çoğunda, şiddeti dışlayan kurallar, tüm katılımcılardan uymaları beklenen kabul edilebilir davranış sınırlarına ilişkin açık uzlaşmalar standart işlem sayılmaktaydı. Bunlar yoğunluk ve erim açısından değişkenlik göstermekteydi. Bazı durumlarda kısıtlamalar inanılmaz ölçüde kapsayıcı olmuş, öfkeli konuşmalar dahi yasaklanmışken, diğerlerinde daha gevşek davranılmış (polis dahil) kimseye fiziksel şiddet uygulanmaması koşuluyla yetinilmişti.

ABD'ndeki doğrudan eylem küreselleşme karşıtı hareketin belirleyici işaretlerinden biri, bu geleneksel kurallara karşı hoşnutsuzluktur. Doğru,

Amerikalı radikaller arasında sokak çatışmaları ya da mülkiyete yönelik saldırılar kitlesel bir destek bulmuyor; ancak bu tür taktiklere küçük, ama büyük ölçüde dikkat çeken bir grup içinde artan ölçüde rağbet bulunduğu ortadadır. Buna karşılık, bu tür şeyler yapan insanları kınamaya karşı, "iyi" ve "kötü" protestocular arasında bir sınır çizmeye karşı genişleyen bir uzlaşmaya çıkmaktadır; dahası, şimdiye dek şiddetin büyük bölümünün polisten kaynaklandığı da kabul edilmektedir.

Quebec'de nefret edilen duvara ve alçakça gözyaşı bombalarına karşı öfke, "taktik çeşitliliği" yaklaşımı karşısında salınan ikircimin kısa sürede üstesinden geldi. Salt küçük bir elitin gizli pazarlıklarına karşı toplandığınız için silahlı polisler önünüzü kimyasal silahlarla kesiyorsa, insanların onlara taş atıp atmaması gerektiğini tartışmaya açmak, zordur. Beni yanlış anlamayın: Kara Blok'çuların Quebec'de bazı yaptıklarına şiddetle karşıyım, özellikle Molotof kokteyli kullanmalarına. Ama sokakta, saldırı altında hemen tümüyle birlik havası hakimdi.

Zaman zaman insan birbir havai fişek gösterisinde, bir spor olayında ya da savaş bölgesinde olduğu izlenimine kapılıyordu. Gözyaşartıcı bomba kutusunun açıldığını, pes bir sestən anlıyor, gözlerinizi havaya çevirerek ne kadar yakınına düşeceğini hesap etmek üzere, çizdiği yayı izliyordunuz. Zehirli kimyasalların açığa çıkmasından önce kısa bir süre geçmekteydi ve bu kritik saniyelerde kalabalık birinin -genellikle kalın eldivenler giymiş bir Kara Blok'çunun- aşırı ısınmış tenekeyi alıp polisleri geri fırlatıp fırlatmayacağını görmek üzere bekliyordu. Bu genellikle de böyle oluyordu ve gaz izinin polis hattına doğru bıraktığı çizgiyi izlerken devasa bir alkış kopuyordu. Ama bu olmazsa, kalın bir toksik bulut yayılmaya başlıyor, bazıları paniğe kapılırken diğerleri kalabalığı sa-

kin olmaya çağırıyordu. Korumasız olanların gözlerini yıkamak üzere doktorlara çağrı çıkarılıyordu -doktorlar son derece özverili, hazırlıklı ve tek kelimeyle harikaydılar- ve az zaman sonra eylemin sloganı haline gelen Fransızca sözcük yükseliyordu ağız-lardan: "So - so - so - solidaritÉ!" (Da-da-da-dayanışma!)

Bu sahne sayısız kez tekrarlandı; bence en dokunaklısı iki büyük protesto gününden ikinci ve daha geniş olan Cumartesi akşamı olanlardı. Arkadaşım Mark'la birlikte Dufferin-Montmorency otoyolunun, polis protestocuları dağıtmaya çalıştığı bir tepeye bakan yüksek bir rampasındaki birkaç bin kişilik eyleme katılmıştık. Gaz bombaları acımasızdı: kutu kutu atıyorlardı, öyle ki, bazen göz gözü görmez oluyordu. Ama attıkça insanlar orada kalmaya daha çok kararlı hale gelmekteydi. Mark'la benim gözlüklerimiz vasat, ancak maskelerimiz çok iyiydi - ressamların çözücülerle uğraştığı zaman taktığı cinsten. Dolayısıyla iyi korunuyorduk, ancak çevremizdeki insanların çoğunda yalnızca sirkeye batırılmış mendiller vardı; gözlerinden yaşlar geliyor, öksürüyorlar, ama yine de dayanışmalarını haykırarak sağlam duruyorlardı.

Havada asılı kalmış bir durumda, gerçeküstü hattımızı elimizden geldince iyi savunduk, ama polis timleri ilerleyip bizi zehirle boğdukça, kaçınılmaz olarak yavaşça rampadan aşağıya doğru püskürtüldük. İş kaba kuvvete geldiğinde, devlet her zaman kazanacaktır. Ama aşağıda, dönel kavşağın altında, pek çok protesto gösterisine sahne olmuş bir heykel ve park olan Fleurie adacığı vardı. Mark'la birlikte oraya en erken ulaşanlar arasındaydık; "Bombalar Değil, Yiyecek" hareketi gelenlere bedava yemek dağıtmaktaydı. Ancak aşağı doğru indikçe, tüm alanın hafta sonu çatışmalarının üstü başı perişan, ama mutluluktan sarhoş veteranlarınca tutulmuş olduğunu gördük. İnsanlar sanat yapıyor, yiyeceklerini paylaşıyor, ilkyardım sunuyor, ateş yakıyor ve müzik yapıyordu - şaşırtıcı bir müzikti bu, çünkü çalgıları yolun kendisiydi; koruyucu parmaklıklar ve lamba direkleri şimdiye dek duyduğumuz en büyük ve en gürültülü davula dönüşmüştü. Sırt çantalarımızı

atıp coşkulu kalabalığa karıştık; yorgunluğumuzu unutup, tepinmeye koyulduk. Tepede sokak lambaları polislerin miğferlerine yansıyor; gülümsemek elde değil. Evet önümüzü kesip bizi aşağıya sürmüşlerdi, ama bu hepimizi daha güçlü bir biçimde bir araya getirmişti ve bu zafer sayılırdı.

ABD'ndeki kimi radikal çevrelerde cephedeki militan eylemler büyüyen bir ayaklanma gizeminin bir parçası olarak tek başına kutlanır. Boston'da üslenen ve Kara Blok çevrelerinde etkin bir anarşist bir grup olan Barricada Kolektifi'nin derlediği FTAA fotoğraflarından oluşan kolaj postere bir göz atın. Birbiri ardı sıra, muharebe eden genç erkek figürleri göreceksiniz; gaz bombası atan, kızıl bayrak sallayan, çitten aşağı doğru kayan, büyük bir sopa sallayan, barikatu aşan - afişin altında ise "kapitalizm ve devletin şiddetine karşı" ibaresi yer alıyor. Maskelilerden bir ya da birkaçı belki kadın, ama sanmıyorum. Doktorlar, bize yiyecek verenler, ya da Fleurie adacığındaki yoldaşlık yer almıyor o afişte. Öfke ve adrenalini görüyorsunuz; ama dayanışma yok.

Bu arada, tehlikeli şeyler konusunda gevşek konuşmalar çalınıyor kulağıma; harekette "çok daha fazla şiddet" olması gerektiğinden, silahlı mücadeleye başlamaktan söz ediliyor, insanı tedirgin eden patlayıcı şakaları dolaşıyor ortalıkta. Daha fazla militanlığa doğru yol alanların tümünün olası sonuçları gerçekten düşünüp düşünmediğini merak ediyorum. Hükümetin bugüne dek Küresel Adalet Hareketi, özellikle de Kara Blok karşısındaki tutumu gözönünde bulundurulduğunda, Gösteriler sırasında olup bitenler nedeniyle kimi insanların ciddi süreler cezaevinde yatması beklenebilir.

Ekim başlarında Washington D.C.'de düzenlenecek Uluslararası Para Fonu - Dünya Bankası zirvesi için şimdiden bir Kara Blok "taktik çeşitliliği" çağrısı dolaşıyor. Bir yerinde şöyle denilmekte: "IMF/Dünya Bankası'nı düzeltmekle, hatta ilga etmekle yetinmeyeceğiz. Son banka şubesi yakılınca, bankalara ilişkin son anı yeryüzünden silinene dek durmayacağız."

Bu abartıyı tehdit edici olmaktan çok mizahî buluyorum. Ama bana zir-

ve çekirgeliği tartışmalarını ve bunun hareket için neden bir sorun olduğunu anımsatıyor. New York'lu eylemci Lesley Wood, bence haklı olarak, insanlar her ikisine de katıldığında, büyük kampanyalarla yerel örgütlenmelerin birbirinin antitezi gibi düşünülmemesi gerektiğini söylüyor: Seattle ya da Quebec gibi büyük eylemler insanları, evlerine döndüklerinde yerel kampanyalara doğrudan ya da dolaylı katkı sağlayacak tarzda esinleyip harekete geçirebiliyor.

Ne ki, eylemlilikleri büyük ölçüde birbiri ardısıra büyük kampanyalar düzenlemekten ibaret olan radikaller, derinlemesine yerel örgütlenmelere ana-gaje olanlardan çok farklı politikalar geliştirme eğilimindedirler. Somut, dolaylı tehditlere ilişkin kampanyalara-örneğin astım oranı yüksek düşük gelirli bir mahallenin yakınlarına enerji santrali inşa girişimini engellemek gibi- karşı, stratejiye öncelik tanıyan bir ilkelilik görülür. Bu temel olmaksızın, taktikleri birer araç olarak görmektense, ilkelerin yerine geçirme, çatışmak için çatışma yolundaki büyük militan hataya düşmek, çok kolaydır.

Ama insanların başını belaya sokması daha olası bir pervasızlığın tırmanmakta olmasından kaygılanmakla birlikte, Kara Blok'un cüretkarlığının bir elektrik yükü olduğunu da teslim etmek gerekir - ve insanları uyaran bir yönü var. CLAC'ın bir sloganı var: "Seattle'da başlamadı, Quebec'de de bitmeyecek." Olayların yoğunlaşmasını bekleyin...

1 <http://www.free-radical.org>. 16 Mayıs 2001: Bu makale www.free-radical.org/issue16.shtml web adresinde arşivlenmiştir; Copyright 2001, L.A. Kauffman; çev: Sibel Özbudun.

2 L.A. Kauffman (lak@free-radical.org) ABD tarihinde faks makinesiyle suç işlemekten tutuklanan belki de ilk kişidir. (Manhattan Bölge Savcısı davaya katılmayı reddetti). Şu sıralar 1970'lerden bu yana ABD radikalizminin tarihi üzerine, DIRECT ACTION: RADICALISM IN OUR TIME (Doğrudan Eylem: Zamanımızın Radikalizmi) başlıklı bir kitap hazırlıyor. Uzun zamandır radikal bir gazeteci ve eylemci olan Kauffman, 1999'da 115 New York City parkını kalkınma projelerinden kurtaran doğrudan eylemin önde gelen örgütleyicilerinden biriydi. Kauffman geçmişte ve günümüzde protesto hareketlerinde sık sık konuşmacı olmuştur ve yazıları Village Voice, The Nation, The Progressive, Spin, Mother Jones, Salon.com ve daha çok sayıda dergide yayınlanmıştır.

“Sondan Başlamamak”!

Mahmud Derviş

Bugün unutulmaz bir gün.2 Geçmişteki bir suça kanıt aramak için toprağı kazmıyoruz; çünkü Nakba gelecekte de sürecek uzatmalı bir bugündür. Son 53 yıldır yaşamakta olduğumuz insanlık trajedisini anımsatacak herhangi bir şeye ihtiyacımız yok: onu burada ve şimdi yaşıyoruz. Sonuçlarına karşı burada ve şimdi anayurdumuzda, sahip olduğumuz tek anayurtta direnmeyi sürdürüyoruz.

Bu kederli topraklarda bize yapılanları ve yapılmakta olanları da unutmayağız. Kolektif ve bireysel bellek verimli olduğundan, acılı yaşamlarımızı anımsayabildiğinden değil; ülkenin ve halkın trajik ve kahramanca öyküsünün olmamızı istedikleriyle olmak istediğimiz arasındaki açık çatışmada kanla yazılmaya devam ediyor olduğundan.

Nakba'nın İsraili mühendisleri bu unutulmaz günde 1948 Savaşı'nın sona ermediğini ilan ederken, barışlarının serabının, son on yıldır (iki halkın) aynı vatani paylaşmasını sağlayarak çatışmalara son verme olasılığı vaadine bürünen serabın maskesini de utanmazca alaşağı ediyorlar; -Filistin halkını itlaf etme hedefi gündemde kaldığı sürece- Siyonist projenin barışla uzlaşmazlığının maskesini de utanmazca alaşağı ediyorlar.

Filistinliler için bu savaşın anlamı sürekli yerinden edilmek, kendi ülkesinde sığınmacı durumuna düşmek ve bunun da ötesinde, ülke ve tarihlerinin işgal edilmesinin ardından, varoluşlarının tehciye uğratılması, zaman ve mekan içinde ikircimsiz varlıklardan, zaman ve mekandan sürgün edilmiş gereksiz gölgelere dönüştürülmeleridir.

Ancak Nakba'nın mimarları Filistin halkının iradesini kırmayı ya da ulusal kimliklerini yok etmeyi başaramadı - ne yerlerinden ederek, ne katliamlarla, ne yanılsamayı gerçekliğe dönüştürmekle, ne de tarihi inkar ederek. Elli yılın ardından ne bizleri yokluğa ve unutulmuş mahkum edebildiler ne de Filistin gerçekliğini sahte mitolojileriyle ve geçmişin kurbanına kendi kurbanlarını yaratma hakkını veren ahlaksal bir dokunulmazlık imal ederek dünyanın bilincinden silmeyi başarabildiler. Kutsal cellat diye bir şey yoktur.

Bugün Nakba'nın anısı Filistinlilerin tarihsel anayurtlarının bir bölümünde, kendi varlıkları, doğal özgürlük ve kendi kaderini tayin hakları uğruna verdikleri mücadelenin yükseltisinde seyrediyor; bu mücadele barışı olanaklı kılmaya konusunda uluslararası meşruiyet için gerekli olan dan çok daha fazlasına razı olduktan sonra başlatıldı. Hakikat anı yaklaştığında, İsrail'in barış kavramının gerçek özü ortaya çıkartıldı: işgalin bir başka ad altında, (işgalci için) (daha iyi koşullar altında ve daha düşük bir maliyetle sürdürülmesi.

-Dün, bugün ve yarın- İntifada köleliğe, ırk ayrımcılığının en çirkin biçimine bürünmüş bir işgale, anlaşılması güç bir barış süreci kisvesi altında, Filistinlileri topraklarından ve yaşam kaynaklarından etmeyi ve “talep ve mücadelelerine son vermeye” razı olarak kafeslerine devlet adını verecekleri gün gelene dek, yerleşimlerle, geçitlerle kuşatılmış tecrit durumdaki rezervasyonlara kapatmayı hedefleyen bir işgale karşı direnişin meşru ve doğal ifadesidir.

İntifada özünde, sivil bir halk hareketidir. Barış kavramından bir kopuş değildir; ama İsrail'in sömürgeci projesinin, İsraili liderlerin tüm içeriğini boşalttıkları barış süreci kisvesi altında Batı Şeria ve Gazze'de sürdürülmesinin önüne geçerek bu kavramı ırkçılığın yaralarından kurtarıp gerçek ebeveynlerine, adalet ve özgürlüğe teslim etmeyi hedeflemektedir.

Yaralı ellerimiz h.l, solan zeytin dalını katliama uğramış zeytinliklerden çıkartmaya muktedirdir; yeter ki İsraili'lerin akılları başlarına gelip, başta geri dönme hakkı, 1967'de işgal edilen Filistin topraklarından çekilme, kendi kaderini tayin hakkı ve başkenti Kudüs olan bağımsız egemen devlet olmak üzere uluslararası kararlarla tanımlanan meşru ulusal haklarımızı kabul etsinler. Çünkü işgal altında barış olamayacağı gibi, kölelerle efendiler arasında da barış olamaz.

Uluslararası topluluk -Nakba yılında yaptığı üzere- Filistin'de olup bitenlere daha uzun süre göz yumamaz.

İsrail saldırganlığı hala Filistin toplumunu kuşatıyor, hala, tehdit altındaki varoluşlarından arta kalanları, evlerinin yıkıntılarını, daha da fazla sökülme tehlikesiyle karşı karşıya bulunan zeytin-

liklerini savunan silahsız bir halk üzerinde hükmeden aşırı yıkıcı gücüyle öldürüyor, katlediyor.

Filistin halkına açılan savaşın doğasını topladığı uluslararası ilgi belirleyecek; çünkü çatışan uluslararası değerler arasındaki bir mücadeleyi kapsıyor: bir yanda sömürgeci Siyonizm ve ırk ayrımcılığının yeni bir ad ve formüllerle sürdürülmesi için çalışan güçler var, bir yanda da dünyanın bu bölgesinde adalet ve hakikati talep eden güçler.

Bugün Filistin'de sürmekte olan çatışmalara başka devlet ve halkların müdahil olması ve normal bir yaşamdan yoksun bırakılmış Filistin halkının yanında saf tutmaları, yalnızca bu devlet ve halkların kendi çıkarları adına Orta Doğu'da siyasal istikrardan yana olduklarını göstermekle kalmaz, aynı zamanda özgürlük, adalet ve eşitliğin bu halkların yaşam ve kültürlerindeki inandırıcılığını da sıyanan ahlaksal bir konumdur.

-Kendini uluslar arası hukuk ve düzenin üzerinde gören- İsrail rejiminin kendilerine karşı uyguladığı vahşi terörizme karşı uluslararası koruma, Filistinliler için acil bir zorunluluk haline gelmiştir. Yalnızca geçmişin günahlarından arınmak için değil, geleceğin günahlarının hazırlanmasının, Nakba kitabına yeni bir bölüm eklenmesinin önüne geçebilmek için. Oysa İsrail -herhangi bir uzlaşma zemini için bir önkoşul olmak üzere- Nakba'dan ve sığınmacıların trajedisinden dolayı sorumluluğunu kabul edecek yerde, mücadeleyi özgün kültürel öncülüne, ilk savaş alanına döndürmekle Nakba kitabını genişletiyor - ve bize hiçbir öykünün son dan başlayamayacağını anımsatıyor.

Başlangıcı; evlerimizin anahtarlarını, kanlarımızla yakılan sokak lambalarını, ülkenin, halkın ve tarihin birliğini besleyen şehitleri, anayurt ruhu içimizde diri kaldıkça yalnızca ruhun yurduna ulaşabilecek olan yolda doğmuş yaşayanları unutmamak.

Ne dün ne de yarın unutacağız. Yarın şimdi başlıyor. Hedefe giden yolun, özgürlük yolunun, direniş yolunun, ebedi ikizler -özgürlük ve barış- buluşuncaya dek izleneceğine ilişkin ısrarla başlıyor.

1 Al-Ahram Weekly On-line, 10-16 Mayıs 2001;

Nizam-ül Mülk ve Machiavelle'in Devlet ve Siyaset Teorisi

Dinar KAYMAKÇI

Tarih içerisinde üretilmiş devlet ve siyaset teorilerinin incelenmesinin ayrı bir önemi vardır.

Tarihin ilk devlet örgülenmesine, Sümeriler'de rastlansa da Mısır devlet örgülenmesi ve Mısır yasaları çok daha gelişmiştir. Uyguladıkları düzen o kadar hayranlık vericidir ki, bu konuyu inceleyen en ünlü filozoflar, Mısır devletinin anayasasını diğer bütün devletlerinkinden üstün tutuyorlar. Platon'un Cumhuriyeti, işbölümü devletin biçimleniş ilkesi olarak ele alındığı ölçüde, Mısırlıların kast sistemlerinin, Atina tarafından idealleştirilmesinden başka birşey değildir. Mısır, bir sanayi ülkesinin modeli olarak, Platon'un pek çok çağdaşına ve bu arada Sokrates'e hizmet ettiği gibi, Roma İmparatorluğundaki Yunanlılar için de bu önemini korumaya devam etmiştir. (Kapital I. sy.381)

Aynı şeyleri, eski Hint devlet örgütlenmesi ve geleneği içinde söylemek mümkündür. Hint devletinin bakanlarından Kautilya Artha-sastra adlı eserinde, dönemin Hint egemenlerine verdiği öğütlerde bir devlet teorisi ortaya koyar. Öğütlerden birisi özetle şöyledir: Krallık için zararlı olan, ancak açıkça cezalandırılmaları olanağı bulunmayan saray adamları ve krallığa başkaldıran kabile başkanları gizlice öldürülmelidir. Sistemi koruyabilmek için, muhaliflerin yemeklerine zehir konulmalı, casus ve ajanlarla bir entrika çevrilerek, bu kişiler ortadan kaldırılmalıdır. Ayrıca başkaldıranların evleri-köyleri gizlice ateşe verilerek yakılmalı, bunu yapanlarında muhalifler olduğu söylen-

tisi yayılmalıdır.

Kautilya'ya göre kral, soylu bir aileden gelmeli, disiplinli, dindar bir kişiliğe sahip olmalıdır. Devlet, yönetmek için casus, muhbir ve kışkırtıcı ajanlardan oluşan gizli bir örgütlenme zorunludur. Casuslar, herkesten önce bakanları gözetleyip denetlemeli sonra yurttaşları izlemelidir. Kitleleri düzmece hedeflere yönlendirmek için, kışkırtıcı ajanlar devreye sokulmalıdır. Devletler arası ilişkilerde ise duruma göre şunlar uygulanmalıdır: Savaş, barış, yansızlık, savaş hazırlığı, bağlantı ve bir biriyle barış yaparak bir başkası ile savaş. Arta-sastra, yönetimde entrikaya başvurusuyla Nizam-ül Mülk'ün siyasetnamesi ve Makavel'in prensini öncelemektedir.

DEVLET VE SİYASET KAVRAMININ MİLADI

Siyaset, Arapça bir sözlük olup kök itibarıyla at eğitimi anlamına gelir. Politika kavramı ise kök olarak eski Yunanca'da kent devleti anlamındaki polis sözcüğünden gelmektedir. Aristo, toplumu ilgilendiren işlerle ilgili olarak yapılan, her şeyi siyaset kavramı içerisinde değerlendirmekteydi. Günümüzde siyaset (politika), devlet yönetimi olarak anlaşılmıştır. Siyaset bilimi, siyasi otoritenin oluşumunu, gücünün kaynağını ve otorite-birey ilişkisini "özümlü" biçimsel yöntemlerle araştırırken, siyaset felsefesi aynı konuları, toplum ve yerleşik düzene geçmiş insan olgusunu, çağdaş ve aktüel sorunları çıkış noktası yaparak, otoriteyi "evrensel" olarak işliyordu. Böylece birey, toplum, sivil toplum, devlet, hükümet yönetimi, hukuk, yasa, bürokrasi,

egemenlik gibi konular, bilimin yanı sıra çağdaş felsefenin de bir disiplini haline getirilmekteydi.

Bir İngiliz materyalist ve haz'cısı olan Thomas Hobbes'ın en tanınmış eseri Leviathan devlet ve siyaset ile ilgilidir. Leviathan, Tevrat'ta geçen, her şeye egemen olan canavarın adıdır. Hobbes, bu canavarı devletin simgesi olarak alır eserine. Platon'un, devletin kökeni sorununu ele aldığı "devlet" başlığını taşıyan diyalogların da, devletin kökeninde, toplumsal ihtiyaçların, iş bölümünün ve artı ürünün rolünü saptar. Ona göre devlet örgütlenmesinin temel koşulları üretimin ve ticaretin sınıflara bölünmesinin sonuçlarında görülmektedir. Zira, devlet, tek uğraşı yönetmek olan ve yönetmek içinde başka insanların iradesini, mahkemeler, hapishaneler, silahlı kuvvetler, vb. zor araçlarıyla baskı altına alan, özel bir insan grubu, yani sınıflar ortaya çıktığı zaman doğmuştur. Bütün devletlerin özü bir sınıfın diğer bir sınıf üzerinde baskı aygıtı olmasıdır. Bütün devlet biçimleri ister monarşi, ister aristokrasi, ister demokrasi olsun, son tahlilde birer diktatörlüktür.

NİZAM-ÜL MÜLK'ÜN DEVLET YÖNETME ANLAYIŞI

Selçuklu Sultanı Alpaslan'ın Veziri Nizam-ül Mülk (Kıvamüddin Ebu Hasan Ali İshak Tusi) 1064'de vezirliğe getirilir. Şafi mezhebi taassubu altındaki Nizam-ül Mülk (1018-1092) İslamda ideolojik birliği sağlamak için çabalamış, Ehl-i sünnet akidesi dışında kalan mezhepsel görüşlere karşı küfür ve iftira halinde ola-

gelmiştir. Kurduğu Nizamiye medresesi egemen ideolojinin tedrisi doğrultusunda devlete kadro sağlamıştır. Kendisinden geçmiş sultanların yönetim siyasetini, başka deyişle devlet geleneğini araştırıp yazması istendiğinde devlet siyaseti yolunu gösteren siyaset-nâme (siyerul-mülk) adlı eserini kaleme alır.

Nizam-ül Mülk'e göre Tanrı, her zaman halkın içinden birini seçerek onu sultanlık sanatıyla süsler. Böylece, fesat, barışık ve fitneyi ortadan kaldırır. Kullarda ise şeriatı (Allah'ın emri) inkâr, etme görülürse ona suçunun cezası verilir. Egemen güce karşı başkaldırı olursa kılıçlar çekilir, kanlar dökülür, pazusu kuvvetli olan istediğini yapar. Başka bir ifadeyle ateş sazlığı düşünce kuruyu da yaşı da yakar. (1. Fasil)

Acem asıllı Selçuklu veziri, sipahilerin iki yılda bir değiştirilmesini öğütler. Devlet içinde kimsenin fazla palazlanmasına mücadele edilmemelidir. Önemli görevlere saygı gösterenler getirilmelidir. Saygı göstermekte Türk'ten daha iyi yoktur. (7.Fasil). Eğer asker aynı soydan olursa büyük hatalar doğar. Her soydan olması için çok çalışmalıdır. İki bin Deylemlî ve Horosanlı'nın sarayda devamlı bulundurulması, bunların da saray mensuplarını bilmesi ve gerekeni kusursuz yapmaları gerekir. Bunlardan bazılarının Gürcülerden ve diğer soylardan daha iyi insanlar olan Fars çobanlarından olmaları uygundur. Çünkü, hiçbir kavim diğerinin korkusundan sabaha kadar yerinden kıpırdıyamaz. İş ve savaş sırasında filan soy gevşeklik gösterdiğinde utanmamaları için isimleri adına çalışırlar, hepsi diğer soyun üstüne çıkmaya gayret ederler. Üne kavuşma kaidesi, düşman askerlerini mağlup etmeden geriye adım atmasını engeller. Bir ordu bir-iki defa düşmanlarına karşı muzaffer olursa, etraftaki bütün ordular o padişah-tan korkarak fermanına itaat ederler. (24. Fasil)

Başvezir, Emirlerlere Arap, Kürt, Deylemlî ve Anadolu'dan sarayda oğlu veya kardeşi olan kimseyi muhafızlığa almamalarını öğütler. Muha-

fızlar bir yıl hizmetten sonra gönülleri alınarak, kavimin yüz çevirmemesi için inciltilmeden başka yere gönderilmelidir. Sağlam görüş, en güçlü ordudan daha iyidir. Sarayda hiç kimse yiyecek sebebiyle padişaha isyan etmemelidir. Deylemlîlerin, Dağlıların, Teberistan halkının, çobanlıkla meşgul olanların ve bunlara benzeyenlerin iktâ ve yiyecek ekmekleri vardır. Onlardan beşyüz kişi sarayda kalırsa, saray hiçbir şekilde iş bilen adamlara ihtiyaç duymaz. (25. Fasil)

Türkmenlerden bıkkınlık gelmişse de, sayıları kalabalık olduğundan ve devletin kuruluşunda hizmet ettiklerinden sarayın bin kölesinin silah ve hizmet öğretimi bunların çocuklarından bir kişiye verilmelidir. Böylece insanlarla birlikte otururlar, gönülleri ısınır ve köleler gibi hizmet ederler. Neticede yaradılışlarında, devlete olan nefret ortadan kalkar, ihtiyaç hazıl olduğu zaman işaret edildiği on beş bin'i atlara binip köleler gibi hizmete koşarlar. (26. Fasil)

Nizam-ül Mülk'e göre, bir itââtkar kul üçyüz oğuldan iyidir. Oğul babasının ölümünü, öteki ise efendisinin yücelmesini ister. Kölelere, ihtiyaç halinde padişaha ferman ile bir gün saka, silahtar, esvapçı, hatta diğer büyük hizmetlere gelebilecekleri söylenmelidir. Yoksa kendilerine ihtiyaç duyulunca hiçbir zaman düşmana karşı ok atmazlar, hemen dağılırlar ve geri çekilirler. (27. Fasil)

Kim devlete hizmet için "Kumsa-ye ve Key'den gelirse ve Şiiyim derse, git; biz yılan besleyen değil, yılan öldüreniz" denmelidir. Rafiziler, Mecusiler aşağılanmalı, hastalandıklarında sorulmamalı, öldüklerinde cenazelerine gidilmemelidir. Batıniler ise onlardan beterdir. Onlar ortaya çıktığı zaman vaktin padişahının üzerine ilk farz, onları yeryüzünden kaldırarak, memleketi onlardan temizlemektir. Böylece devlet huzura kavuşur. Yahudi, Hristiyan ve Ateşperesti, Müslüman'ları idare edecek işlere tayin etmekde aynı şeydir. (42. Fasil)

Nizamülmülk'e göre kadınlar te-
settür ehli olup, kamil akılları bulunmaz. Yaşama gayeleri sadece neslin

güzel olarak devam etmesidir. Asil oldukları derece taktir edilir, örtündükleri derecede beğenilirler, kişilere emrettikleri zaman bu emirleri fesat çıkarırlımalıdır. Hem dostluk ve hem düşmanlıkları açısından kadınlar erkeklerin yollarını kesen şeytan gibidirler. Nizam, kadınları "ilim ve aklı olmayan" varlıklar olarak tanımlarken Peygamberin bir Hadis'ini aktarıyor: "İşlerinizde kadınlarla meşveret ediniz. Onlar bir iş böyle olmalı dediği zaman, doğru olması için aksini yapınız." Baş vezire göre, kadınların akılları tam olsaydı peygamberimiz aksini buyurmazdı. (43. Fasil)

İslam toplumu içinde sınıf savaşımına Nizâm'ın yaklaşımı oldukça ideolojiktir. Örneğin; sınıf savaşımının taraflarından ve İslam'ın üç büyük mezhebinden ikisi Şiilik ve Haricilik hakkında şunları öğütüyor: Hariciler her devirde mevcuttur. Hz. Adem devrinden bu güne kadar isyanlar çıkarmışlardır. Bunlar peygamber ve padişahlara karşı gözleri öfke ile dolu isyancı inanç sahibidirler. Şiilik iddiasında bulunarak, Rafizilerden daha büyük bir kuvvet toplayabilirler. Müslümanlık adına hareket ettiklerini iddia ederler. Ülke için onlardan daha amansız düşman yoktur. Nizam, kendi devrinde devlete isyan halinde olan, Nizam-ül Mülk'ü de zulmünden dolayı öldüren, İsmailîlileri ve önderi Hasan Sabbah'ı, "şia gömleğinden başlarını çıkaran gürûh olarak niteler". Bunların Şam, Yemen ve Endülüs'teki ayaklanmalarını Tarih-i İsfahanın anlattığını belirtir. (44. Fasil)

Siyaset-nâme'de Rafiziliğin tarihi ise şöyle değerlendiriliyor: Dünyada ilk olarak bir dini ifşa eden kişi, İran'da Meclislerin baş rahibi Mazdek'tir. Zerdüşt dinini yenileyip halka doğru yolu göstermek üzere gönderildiğini iddia eder. Mazdek öğretisine göre mal ve altın herkesindir. Kimin ihtiyacı olursa bir diğerinin malından bunu karşılayabilir. Bütün insanların durumu eşit olmalıdır. Kimseye yiyecek parası için eziyet edilmemelidir. İstek, sevgi ve arzuların kapıları herkese eşit açılmalıdır.

Mazdek öldürüldüğünde karısı Hurme (Hürmüz) Rey şehrine kaçar, halkı Hurrem dînine davet eder. Bu inancın sürdürücüsü olarak Hicretin 137. yılında Ebu Müslüm katledilince, kumandanı Sinbad Hürremileri etrafında toplar.(46. Fasıla)

Karmati mezhebi ve ayaklanması- nı Cafer Sadık oğlu İsmail'e dayandıran Nizâm, sınıf savaşlarını ve halkın başkaldırılarını çarpıtarak anlatır. Gerçek bilgileri saklayarak, yanlış bilgilerle halkı yönlendirir. Örneğin, büyük halk hareketlerinin inanç ve ideoloji kaynaklarını basit bir söylentiye indirir. Oysa, Selçuklu, yeryüzünün en kanlı sınıf savaşlarına sahne olmuş, Nizam-ül Mülk'ün meçusilerinden yoksul Oğuzlar 1157'de başkaldırarak, Büyük Selçuklu devletini yıkmışlardır. Yoksul Oğuzların bir söylenti ile değil, sağlam bir fikriyat ile hareket ettikleri ortadadır. Bu fikriyat, adına sonraları Anadolu Aleviliği denen, Mazdek, Hürmüz, Ebû-müslim, vb'lerinden etkilenen inançtır. Anadolu Selçuklu Devleti de, zulme başkaldıran Babai ayaklanmasıyla çözülecek, Anadolu özgürleşecek, ama bu defa da halk moğol istilasına karşı savaşımak zorunda kalacaktır.

MACHIAVELLI'İN DEVLET TEORİSİ

Nicolodi Bernardo Machiavelli, prens (il principe) adlı başlıca eserinde, dönemin Floransa egemen sınıfı temsilcilerine bazı öğütler verir. Öğütlerden birisi şöyledir: Herhangi bir ülkeyi işgal ettiğiniz zaman, oradaki egemen sınıfı tamamen yok edin, sizinle işbirliği yapacak yeni bir egemen sınıf ortaya çıkarın. Çünkü, egemenlerde ki yönetici bilinci, sizi ülkelerinden kovma eğilimini de içerir.

İtalyan siyaset kuramcısı Makyavel'in temel tezi, siyasette ahlakın değil çıkarların rol oynadığıdır. İnsan doğasının, kötümser anlamda, değişmezliğinden yola çıkarak bir ahlak yoksunluğu ortaya sermiştir. Sonunda Makyavelcilik, siyasette çeşitli çıkarlar uğruna(devlet, parti, ya da kişisel) ahlaki değerlerin bir yana itilmesi an-

lamında zulüm dahil her yolu kullanmaya başlamıştır.

Makyavel'e göre kimi toplumlar bir prense boyun eğmeye alışkındır, kimi de özgürlüğünü yaşamaya. İnsanlar her seferinde daha iyisini bulacaklarını umarak o hevesle efendi değiştirirler. Fakat aldanırlar, sonradan durumlarının daha kötüye gittiğini görürler. Ele geçirilen bir ülkede sağlam çarelerden biri fatihin gidip bizzat oraya yerleşmesidir. Türk'de Rum'da öyle yapmıştır. Bir başka iyi çare de bir-iki yere göçmen göndermektir ki, yoksul düşerler, dağılırlar ve asla zarar veremezler. Öteki büyük kitle, yağma edilmek korkusuyla hiçbir gaf yapamayacaktır.

Makyavel'in iki seçeneğinden birisi: Prens insanları ya okşamalı ya da tepelemeli, aslında halk hafif hareketlerin öcünü alabilir ama ağırlarına güçleri yetmez. Ayrıca tarihte iki değişik yönetim biçiminin varlığından söz eder: Prens; ya bir-kaç sadık adamın yardımıyla (Türk gibi), ya da baronları tarafından (Fransa gibi). Baronların özel arazileri ve onları efendileri olarak gören tebâları vardır. Prens ve yardımcılarının yönetimindeki devletlerde ise prens daha güçlü bir buyuruculuğa sahiptir.

Fethedilmiş eyaletlerde tutunmak için üç yol vardır: Birincisi orayı yerle bir etmektir; ikincisi oraya bizzat gidip yerleşmektir; üçüncüsü, dostluklarını sürdürmeyi sağlayarak fazla kalabalık olmayan bir hükümet atadıktan sonra vergi toplamakla yetinip onları kendi yasalarınca yaşamaya bırakmaktır. Tarihin bir cilvesiyle prens olanlar iktidara doğru uçmuşlardır ama, dal-budak salmış kökleri olmadığından ilk fırtına da devrilirler. Bu yüzden Prens, tarihte iyi yöneticileri taklit etmeli, kendi becerisi kıtsa bile, aslından bir hava verebilmeli. Ayrıca Prens yurttaşlarını kendisine ve devletine muhtaç bırakacak şekilde davranmalı. Öylelikle yurttaşlar kara günler ve uzun yıllar ona sadık kalırlar.

Makyavel'e göre paralı ordu tehlikelidir: Paralı askerler birlik içinde değildir, muhteristir, disiplinsizdir, kalleştir. Dostların önünde yiğit, düş-

manın önünde alçaktır. "Barışta onlara savaşta düşmana soyulursun. Ayrıca prens aklını asla savaş talimlerinden çevirmemeli ve bunları barış zamanı savaş zamanından daha çok uygulamalıdır. Bunu iki biçimde yapabilir: uygulama ve zihinle. Zihin araştırması özellikle tarih okumalı, en büyük örneklerin eylemlerine ilgi göstermelidir. Derler ki, Büyük İskender Asil'i taklit edermiş". (s.99)

Tarihsel ve toplumsal olayları akılcı bir elden geçirme çabası içinde olan Makyavel mevcut durumun analizi içinde ütopyelere de dokunur: Yaşanılan biçim ile yaşanılması gereken biçim arasındaki mesafe öylesine büyüktür ki, her kim olana gözlerini kaparsa yalnızca olması gerekeni görür, başka deyişle varlığını inkar ederse yok olur.

Makyavel'e göre iki tür yönetim tarzı vardır; biri yasalara uyarak öbürü zor kullanarak. Birincisi, insana özgü, ikincisi hayvanlara özgüdür. Birinci yetmediğinde zora başvurmak gerekir. Çünkü biri olmadan, diğeri kalıcı değildir. Egemen, bir tilkinin hileci özelliklerini ve düşmanını sindirebilmek için bir aslanın güçlü özelliklerini taşımaya gerekmektedir. Tuzakları tanımak için tilki, kurtları ürktürmek için aslan olmak gerekir. Tilkilik etmesini iyi bilen, işlerinin tıkrında gittiğini gösteren sayısız örnek vermek mümkündür. Ama bunu ustaca allayıp pullamak, göz boyamayı olduğu gibi, renk vermemeyi de çok iyi becermekle mümkündür. Prens hiç darda kalmamıştır. Aldatıcı kişi her zaman aldatılmaya hazır birini bulacaktır. Prens, sık sık verdiği söze, iyilikseverliğe, insanlığa, dine karşı davranmak zorunda kalır. Bu yüzden durumların değişebilme ihtimaline göre, dönmeye hazır bir zihne sahip olmalı, gerekirse kötülüğü seçmeyi bilmelidir. Prens, kendini duyana, görene merhamet, acıma duygusuyla, imanla, namusla, insancılıkla, dinle doluymuşçasına gözükmelidir, bu son ilke en gereklisidir. İnsanlar, kendini sevdirmek isteyen çok, korkutmak isteyen çekinirler. Sevgi bağı şükranla örülmüştür. Prens çevresini o şekilde korkutmalıdır ki baş-

kalarının dostluğunu kazanamasa bile hiç değilse nefretlerini çekmesin. Bunun için tebanın malına, mülküne ve de kadınlarına el uzatmaktan geri durması yeter. Çünkü insanlar babalarını kaybetmeyi, babalarından kalan malı kaybetmekten daha tez unuturlar.

SONUÇ YERİNE

Hem Nizam-ül Mülk hem de Makyavel dönemin sultanlarına ve prenslerine, yönetim sanatıyla ilgili bazı öğütler verirken zulüm dahil her yolu kullanın demektedirler. Ancak yönetme tarzları arasında yine de büyük farklar mevcuttur. Bu farklılık en temelde sosyo-ekonomik koşullara dayanmaktadır. Nizâm, siyaseti “sosyal denge” sistemini sağlayan bir yol olarak görmektedir. Onun “dostla bağları koparacak şekilde yakınlık kurmalı; ama bu bağları tekrar kuracak şekilde uzaklıkta olmalıdır” öğüdü bile “denge siyaseti”nin bir sonucudur.

Nizam-ül Mülk’ün görüşlerinde toplumun tanrı iradesine bağlı olduğu anlayışı hakimdir. Dolayısıyla devleti tanrının ilahi adaletinden bağımsız olarak görmez. Dinsel inançlar, ilahiyat, duygular, hisler devleti tanımlama da birincil etkenlerdir. Başvezire göre yönetmenin en akıllı yolu budur.

Nizam ile Makyavel arasında bir ara-durak olarak İbn-i Haldun (1332-1406) bulunur. Haldun, egemenlik ilişkilerinin akıllı yolları üzerinde dururken, devlete bakışta, ilahiyattan “akılcılığa” bir geçiş yolunu oluşturur. Devletin yapıp etmelerini meşru gösteriyordu ama devleti dinle özdeşleştirmiyor, dine uzak plana düşürüyordu. Haldun’a göre devlet toplumların klandan asabiyete (otorite) geçmesinin bir sonucudur.

Makyavel’e göre toplum tanrının iradesiyle değil, doğal sebeplerle gelişir. Tarihin itici güçleri maddi menfaat ve kudrettir. Yöneticilerin giriştikleri iktidar mücadelesinde zulüm ve ihanetinde kullanılmasını meşrulaştırarak, siyasi mücadele de her türlü vasıtayı mübah sayar. Makyavel’in tarihteki yeri kendisinin ilk defa, devlete insan gözüyle bakan ve ilahiyat yeri-

ne insan aklı ve tecrübesinden hareket ederek devletin yönetileceğini gösteren ve savunan kimse olmasıdır.

Makyavel, politikada, ne kadar kirli ve kanlı olursa olsun aracı, amaç için meşru görmesiyle ünlüdür. Tek amaç iktidar yani politik erki ele geçirmektir. Çünkü yenilen kitleler egemenlerine boyun eğip saygı göstereceklerdir. Kitleler kazanırsa özgürleşirler ve daha çok özgürlük isterler, çünkü, “halk ayaklanmak için en fazla nedeni olan sınıftır. Özgürlük alanları genişledikçe iktidarı devirmeye kadar gidebilirler”. Makyavel akıllı bir yöneticinin, kendisine egemenliğini sağlamada yardım etmiş olanları da ortadan kaldırması gerektiğini savunuyordu. Çünkü, kirli yöntemleri bildikleri için onun yönetimi için tehlike oluşturacaklardır.

Makyavel, kitlelerin yalancı erdem süslemeleriyle, gözlerinin boyanması üzerinde uzun uzadıya durur. Yönetici, dürüst olduğu konusunda inandırıcı bir izlenim yaratmalıdır. Ama eğer hakikaten erdemli olmuş olsaydı, bir yıkıma bile yol açabilirdi. Sözde dürüstlüğü arkasında egemenlerin kötü kişiliğini görebilen bir kaç akıllı insan, sayılarının azlığından ve egemenlerin silahlı kuvvetlerinden dolayı başkaldırıyı göze alamayacaklar, alsalar da başarısız olacaktır. Yönetici kitle, özünde barışçı politikalar, askerler özünde ateşli kahrmanlık konuşmaları yapmalıdır.

Makyavel’in prensi, ne Eflatun’un Feyloof’una, ne Aristoteles’in öğrencisi İskender’e, ne de Nizam’ın Sultanına benziyordu. Prens, çağının yükselen değeri bireyci anlayışın sahibidir. Başka deyişle prensin aklı yeni serpiyen burjuvazinin aklıdır. Felsefi anlamıyla akılcılık’tır. Makyavel, burjuva çağın başlangıcında, egemen devlet ve siyaset anlayışının geleneksel özünde, koşullara uygun, akli nedenler içinde, yeni ayarlamalar yapıp yeni bir devlet kurgusu ortaya çıkarmıştır. Makyavel zor kullanmada da hesapçıdır. Zorun üzerini örten bir şala da her zaman ihtiyaç duyar. Çünkü, zor kullanma, gelecekte zor kullanma yeteneğini azaltacaktır.

Mahsum Hayri Pir

Uluslararası Karşı-Devrim Hareketi,
Teslimiyet ve Tasfiyecilik ile

BİR YANILSAMANIN SONU

“Elinizdeki çalışma, en az bir yıllık tartışmaların, yoğunlaşmaların, kolektif beynin ve yürek atışlarının ürünü; bir kaç ay kısa bir sürede kağıda dökülmesidir. Bu, aynı zamanda hiçbir gücün, hiçbir engelin kuşatma ve bastırma çabasının devrimci bilinç, inanç ve iradeyle sevgi ve umut karşısında duramayacağını, dayanamayacağını somut belgesidir... Çünkü bizim elimizde anılan silahlardan başka bir şey yoktu... Engel tanımadık, tanımıyoruz, tanımaya-cağız!...” (Sayfa: 16 -17)

İsteme Adresi

KOMAL

Basım Yayın Dağıtım

İnebey Mah. Validecamii sok.

61/4 Aksaray/İSTANBUL

Tel/Faks :0212 529 10 45

Adalet Mülkün Temelidir!.. Kazıklarda da Düşüncenin!

Eren CAN

Zamanın sonsuzluğunda ucu-bucağı bilinmeyen koca evrende bir anlık yaşama sahip ufacak-tefecik bir insan... Yaşamını uzatıp kendini büyütmelidir. Gübresini ve suyunu iyi alırsa, beş-on santim daha boyu uzayabilir. Sigarayı bırakıp biraz da spor yapabilirlerse beş-on yıl da ömrü. Haydi bilemedin yirmi otuz olsun... Sonunda doğanın kanunlarına yenik düşüyorsun.

Fakat insan bu, doğanın üvey evladı... Havva Ana-Adem Babadan beri, doğadan kovulmuş müebbet cezalı yaratık... Boğa deveye horgüç, kutup ayısına kürk vermiş ama, insanı çıplak koymuş orta yere... Bir elmayı ısırıp diye. Böyle ceza mı olurmuş? Haksızlık bu!

Müebbet cezalı hükümlüler oldukça yaratıcı olurmuş. Doğanın kendinden esirgediğini, "söke söke" alıyor insan. Gözleri hep aynı göz ama, gözüne kendi yaptığı teleskopu ekleyince, kartalın o keskin gözleri halt etmiş insanın ki yanından... Suda balıktan, gökte kuştan hızlı... Devenin horgücü insanın ki yanında ne ola ki?

Tamam bunların hepsi fiziken mümkün de.. Fakat şimdilik fiziken kat-kat büyüyüp kat-kat uzun yaşaması "kısa ve orta vadede" pek mümkün değil gibi...

İnsan bu; fizik kanunlarının elverdiği sürece, o kanunları kullanarak doğayı yener. Fiziğin tükendiği yerde ise, başlar başka kanunlarla bizzat fizik kanunlarını yenmeye. Fiziği eşek tepmiş çevirerek büyür ve uzun yaşar.

Hani derler ya, "rahmetli çok büyük adamdı" diye. Belki de rahmetli gerçekte ufak-tefek biriydi. Ama, "büyük adam" derler. Çünkü büyüklük fiziki ebatları temsil etmez artık insan da. Biz "maddiyatçı materyalistler" dahi "falanca şehidimiz ölmedi o yaşıyor!" deriz. "Kanımızda var" kanun

tanımazlık... Kanuna boyun eğmedin mi kanunun hükmü olmuyor... Haliyle de fizik bizi öldüremiyor. Dedik ya; insan bu tanrının kanunlarını dinlemedi, doğayı hiçe saydı... Fiziği mi dinleyecek?

Duymuşsunuzdur "Gruines dünya rekorlar kitabı" müthiş bir rekor ürünü! Ortallığı hiç oğlu hiçlerin doldurduğu zaman ve mekanda insana var olup, büyüyüp uzun yaşama imkanı sunan bir buluş. Tek şartı var bu imkanı gerçekleştirmenin; hiç kimsenin yapamadığı bir maskarılığı yapmak zorundasın! İnsan var olup, büyüyüp uzun yaşayabilmek için maskara olmaya da katlanır hani! En uzun öpüşme rekorundan... Kazık üzerinde uzun oturma rekoruna kadar ilginç-ilginç maskaralık rekorları... Bu kitaba girmeyi başaranlar, varlığını hissettirirler, büyür ve uzun yaşarlar... En azından bir başka maskarlar onları tepip geçinceye kadar.

Şimdi siz kazığa oturmanın anlamsızlığını, bu maskarılığı yapmakla aslında insanın daha da hiçleştiğini düşünürsünüz. Ama, bu düşüncünüzü kazığa oturma rekoru kırmak üzere olan birine anlatamazsınız.... Anlatırsanız da anlamaz; anlamak istemez. O, bin bir dereden gerekçe getirerek, maskaralığın anlamlı bir iş olduğunu savunacaktır. Ne de olsa kazığa oturmakla, kişi diğer insanlar arasında anılıp saygınlık elde ediyorsa, kazıktan inmesi için sebep ne ola ki?

Varolmak için, hiçleşmek kötü bir paradoks... Ama paradoks görünmeyen bir gerçek mi var? TV reklamlarında izlemiştinizdir, falanca marka sıvı yağı kullanmalar veya falanca çikolatadan yiyenler ailece havada uçurlar. "Kullanın, hafiflediğinizi sizde hissedeceksiniz!" gibisinden bir cümleyle reklam son bulur. Öyledir; çağdaş ideolojiye bakılırsa iyi insan hafif insandır... Ayakları yere basmayan, havada hayalet misali uçuşan!.. Gü-

zelliğin insanın hiçleşmesindedir, hayaller haline gelmesindedir. Çünkü insan Hava Ananın ve Adem Babanın genetik özelliklerini halâ taşımakta! Geçenlerde, uzmanlar insanın DNA haritasındaki harfleri çözüp okumuşlar da, gözlerine inanamamışlar. Meğer, bilmem kaç milyon kere "... insan kötüdür.. insan kötüdür..." diye yazılmış. Neyseki uzmanlar bu yazıyı silip yerine yeni harflerle " insan iyidir.. insan iyidir... insan iyidir..." yazacaklarmış.

Ama milyarlarca harf var ortada. Bir de altı milyar insanla çarpın siz bunu! Öyle görünüyor ki, bu iş asırlara mal olacak. Hem sonra biliyorsunuz, eğer paranız yoksa uzmanlar değil harflerinizi değiştirmeyi, çürük dişinizi dahi çekmezler. Anlaşılan bütün bilimsel ilerlemelere rağmen sefil milyarlar ancak insanlıklarından fedakarlıkta bulunarak iyi insan olabilecekler.

İyi şeylerin başarısı için, kötü insanların fedakâr olması lazım. "Rahmetli" Hitler, meydanlarda boşuna nutuk çekmemişti. "Bir halk devletinin başarısı sizlerin fedakar olmasına bağlıdır" diye. Aynen öyledir; ege-menliğin her türlüşünün başarısı insanların insanlıklarını feda etmesine bağlıdır. Bir çakıl taşına veya halk savaşına; ama mutlaka insanlar canımız falanca şeye feda olsun diye haykırmalıdır. Nedense en çok liderler hükmettiklerine fedakâr olun diye tuttururlar. Solcu liderler de eksik etmez bu çağırışı. Tabi en güzel çağırışı başkan Apo yapardı. "İyi bir dava adamı olmanız Apo'culuşmanıza bağlıdır, çünkü Kürtler doğuştan kaptırlar, ihanetçidirler. Bir tek ben daha yedi yaşındayken... Hatırladığım kadarıyla Mustafa Kemal'de yaklaşık o yaşlarda tarladaki kargaları kovalayarak kurtuluş savaşı provası yapmıştı."

Merak edilecek bir konu; acaba liderler aynı DNA harflerini taşıyorlar mı, yoksa şu sık görülen ufolar yer yüzüne lider mi indiriyorlardı? Bir bi-

lene sordum. Meğer; arada sırada genetik kazalar olur., DNA harfleri birbirine karışmış. Bu kazalar sonucunda, kimileri altı parmaklı eksik bacaklı olurken, kimisi de bulunmaz insan-mükenmel lider olurmuş... Her kazada, bir hayır vardır dedikleri bu olsa gerek.

Doğrusu şu goministlere şaşmamak elde değil. Bir yandan insanların fedakâr olması gerektiği üzerine edebiyat parçalarlar, öte yandan ise çağdaş dünya düzenine kafa tutar, meydan okurlar. Sanki çağdaş dünya gelişmiş birey üzerine kurulu da!. Halbu ki, çağımızın insanı oldukça fedakâr. Yine reklamlarda gördüm; akıllı makinalar, zeki arabalar üretilmiş. Anlaşılan insan aklından ve zekâsından da fedakârlık yaparak, bunları da yüklemiş objelere. İnsan kendi yetilerini yitirip, objelere yükleyince yaşam kolaylaşıp güzelleşiyormuş; böyle diyor çağdaş dünyanın Rublic Relation uzmanları. Bitkisel yaşam süren, makinalar tarafından ciğerine nefes, damarlarına kan pompalananlar konuşabilselermiş bir güzel anlatırlarmış ne denli mutlu olduklarını!.

İnsanın ne denli hiçleşme sevdalısı olduğu, kendini en kolay kullandığı dilde ele verir. Ama tabi, söyleneni anlabilenler için. Mesela; biri size, "Sensiz yaşam haram bana, Seni kimseye yar etmem, Ölürüm.daha iyi" gibisinden laflar etmiş olsa çok sevdiğinizi sanabilirsiniz. Halbuki bu söyleneni tercüme ederseniz; Karşınızdakinin size olan sevgisinden değil, kendisinin ne denli bir hiç olduğundan bahsettiğinin farkına varabilirsiniz. Yani söylemlerin çoğunu tercüme etmemiz şart. Söyleneni, söylendiği gibi anlamak oldukça yanıltıcıdır. Çağdaş insan konuşurken hep gölgeye ateş eder. Hedefi gizler ve sürekli gölgesine işaret eder. Açık söylemin arkasında genellikle gizli bir söylem, farkında veya farkında olmaksızın gizli bir amaç vardır.

Önemsiz de olsa konunun anlaşılması için, Uzun Yürüyüş dergisinden bir örnek söylemi inceleyebiliriz. Sayı 51 deki Ozan Veli'nin Lenko'yu anma yazısına bakalım. Görünürde gerçekten Lenko'yu ve diğerlerini anlatıyor gibi. Ama aslında yazar kendini anlatmakta. Kendisinin anılmasını amaçlamaktadır. Bunun için uygun bir konu

seçer. Çünkü konu, amaçla uyumlu olmak zorundadır. Amaç yazarın kendisini yüceltilmesiye eğer; anlatılacak konu da yazar başrolü, diğer fügüranlar ise kötü adam rolünü ve kimisinin de misafir oyuncuyu oynaması gerekir. Nitekim anlatıcı; budalalık rolünü Orhana verir, kazlığı Nihata, büyük yalakacılığı İmam C. ye, Lenko ise yaranmacı, sektek oğlu sekterin tekidir. Yazar anlatıklarının kendi hırçınlığına yorumlanmaması için, işin başında uyarır bizi; "Kahramanların kötü yanları da vardır. Çünkü onlar da her çelişkiyi barındıran birer insandırlar." Doğru söze ne diye biliriz ki. Bu mütevazı ve doğru uyarıyla yazar okuyucudan destur aldıktan sonra, başlar onları koşullamaya. Bu zekice bir stratejidir. Daha işin başındayken nabız elde tutulmazsa sonradan amaçlanan koşullama zorlaşır. Fakat yine de yazar nabız alamaz. "Lenko dikiliyor karşımıza el ense güreşiyor benimle. Gücü bana yetecek gibi değil ama ben sıkıca silaha sarılmaktan başka birşey yapmıyorum, birkaç kişi bir olup yatırıyorlar yere.." Çünkü sonuçta anlatıcı fiziken yenilmiştir. Okuyucunun geri kalmış katmanları ileri görüşlülük, olgunluk insani duyarlılık gibi meziyetleri önemsiyor olabilirler. Bu geri kalmışların saygısını da garanti edebilmek için "yenildim ama ..." diye makul gerekçeler açıklamak zorunluluğu hissetmiştir.

Dilde, amacı gizlemenin ve hiçliği işlemenin bin bir türlü yöntemi vardır. En yaygın yöntemlerden biri; insanın kendi yetilerine yüklediği objeyi idealize edip, sonra da kendini bu idealin görevlisi olarak sunmasıdır. Bir polis tarafından tutuklanacak olsanız, kanun namına seni tutukluyorum gibisinden bir şeyler söyler; en azından yerli filmlerde hep böyle olur. Burada Almanya'da hakim, mahkeme de kararı açıkladığında "im namen des valkes..." yani halk adına.... diyerek söze başlar. Bazen de, kişi çok daha açık biçimde "bunu yapmaya mecburum, çünkü ben bir emir kuluyum" diyerek hiçliğini vurgular. Daha nice örnek verebiliriz; kendimizden de. Biz de hep bir şeyler adına konuşur iş yaparız. Parti adına düşünür, halk adına yargılar, disiplin adına birlikte yürüdüğümüze çelme atarız. İyi veya kötü şeyler, ama mutlaka bir şey adına. Çok

karşılaşmışsınızdır; fikir tartışmalarıınızda; karşınızdakinin sadece ağız oynar. Düşünüp-konuşuyormuş gibi yapar ama aslında konuşan bir başka objedir. Bir toplantıda tanık olmuştum; delegenin birinin hali öylesine vahim ki, Stalin'in bir kitabını, kendisine her söz hakkı verildiğinde taksit-taksit okumak ve bize bir kaç küfür savurmak dışında konferans boyunca tek kelime etmemiştir.

Bu durumda Dr. Yusuf güzel bir yakıştırma yapmış "Playbeck!".. Öteki Seçenek Okulu tartışma toplantısı için kaleme aldığı çağrı taslağına not düşmüş: "Playbeck yasaktır... alles Lİ-VE!" Evet insanlar Playbeck yapınca, hiçleşirler; kendileri düşünüp eylemezler. Mesela, Stalin'in kitabını taksitle okuyan birini ikna etmeniz olanaksızdır. Onun ikna olması için Stalin'i ikna etmeniz lazım... Stalin'in kalkıp yeniden kitabını yazması lazım! Bu mümkün mü?

Hammallığı yapılan idealin iyi bir ideal olması, insanın hiçleşmesinin önüne engel değildir. Bunun belki de en güzel örneğini ÖDP sundu. İnsanlık tarihinde, ilerlemeci toplumsal hareketlerin binlerce yıllık ideallerinin hammallığına soyundular. "Özgürlük, aşk, dayanışma.." falan-filan! Sonra?... Sonrasında "Parti disiplini, suç duyuruları, katakuleler..." Uzun Yürüyüş'te Temel Demirel neler olduğunu bir güzel izah ederek "Şu feleğin işine bak" diyor. Felekle alakası yok bu işin. Adı üstündeydi zaten "Özgürlük ve Dayanışma Partisi" "Özgürlük" partinin, devletin ve ne varsa, artık insandan özgürlüğünü ifade eder. "Dayanışma" ise hüküm edilenlerin hüküm edenlerle dayanışmasıdır. Hristiyanlık, "Başkasını sev!" diye emretti, sevgiyi idealize etti; sonuç, "Hükümdarlarını sev!" oldu. Böylelikle güzel bir ideal, etkili bir egemenlik aracına dönüşüverdi. Müslümanlık, "Sana bir tokat atana, öbür yanağını göster!" diye emretti. Kötülüğe kötülükle karşılık vermemeyi idealize etti. Güzel bir ideal. Ne varki bu ideal de egemenlere boyun eğmenin etkili bir aracıydı. Çağımızın en etkili iktisatçısı Friedman'a bakın! Özgürlüğün en kararlı savunucularından biri. Karşıtları, Friedman'ın pisliliğini yaptığı neo-liberal iktisat modelinin uygulandığı ülkelerdeki insanın başına gelen felaketleri kul-

lanmaya kalkışınca çok net bir cevap verir: "Ben özgürlükten yanayım. Özgür iktisat ile insan arasında bir tercih yapmak zorundayım, kesinlikle özgürlüğü tercih ederim."

Burada ideallerin iyiliğini-kötülüğünü, doğrulunu-yanlışlığını tartışmak anlamsızdır. En iyi, en doğru idealler dahi 'insan yetilerinin gelişimini durduran hatta geriletan' araçlar olarak egemenliğin her hangi bir türünün hizmetine girebilirler. Çünkü küçük insanlar idealleri dahi kazık haline getirip, üstüne tünemesini çok severler. Özellikle popülist siyasetçiler kazık kullanmaksızın düşünemez, konuşamazlar.

Ne de olsa; insan düşüncesinin sağlamlığı tamamen kullandığı kazıkların kalitesiyle alakalıdır. Eğer kazıklar sağlam değilse, düşünsel kategoriler çabucak enkaz yığını halini alırlar. Kazık kullanmaksızın fikir yürütmek mümkün müdür. Örneğin; gezegenlerin hareketini tasarlarırken, onların güneş etrafında elipsler, daireler çizdiklerini düşünüp ifade ediyoruz. Yani, ilkin güneşi kazığa oturtup hareketini yasaklıyor, sonra da bu yasaklarımızdan gezegenlerin hareketini türetiliyoruz. Düşüncemizin doğrulundan oldukça eminizdir. Fakat imkanı olsaydı da, güneşi kazığa sabitleyebildiğimiz gibi, gezegenlerin kıcına tükenmez bir kalem saplayabilseydik ve nihayetinde gezegenler içinden geçtikleri mekânı çizebilselerdi; kesinlikle ortaya elipse veya daireye benzer herhangi bir geometrik güneş, fedakârlık yapıp diktiğimiz kazığa oturarak kendisine zulüm yapmamıza müsaade etmeyecektik. Bu durumda da gezegenlerimiz ebediyete dek asla çizgilerinin başlangıç noktasına dönemeyecek, köşeli veya köşesiz hergangi bir geometrik şekli tamamlamaksızın uzayda garip-garip eğriler, belki de köşeler çizip duracaklardır. O zaman da, düşüncemizdeki geometrik şekiller, enkaz yığına döneceklerdir.

Düşünüyorum da; kimi solcular için de bir "Guinness Rekorlar Kitabı" hazırlasak, her halde piyasada epeyce tutardı. Böylelikle solcu rolü oynayan musallatlardan yakamızı da kurtarırdık. Zararı olmazdı bu işin. Ne de olsa toplumsal bir devrim gerçekleştirme için, maskaralığın sağcısına da solcusuna da ihtiyaç duyulmayacaktı..

....
yığitsen uslandı beni
ey yasakların
kahpeliğin
ve soygunların koruyucusu
türkü çağırın kızlarımı sustur
ve kahraman oğullarımı,
mezar kaza kaza kederli, kızgın
tohum serpe serpe hünerli
ve sömürüle sömürüle bomboş
ve açlığın
ve zulmün izlerini
derin uçurumlarında taşıyan ellerimi
nacaklara ve tırpanlara sarılan
ellerimi
mavzerlere sarılan ellerimi
zincirlere vur gücün yeterse.

...
gelgelelim parlayan güneşi
emekçi halkların
kahraman halkların güneşini

şehvetle içine dolduran toprak
şimdi sımsıcak
şimdi ulaşılmaz
şimdi olgun meyvalarla dolu
bahar bahçelerini salmaktır
dünyaya.

ve gül benizli sevgililerin dudak-
larında hayat
bizi aşka ve kavgaya çağırmaktadır.
bıçak kemiğe dayandığı
ok yaydan fırladığı için değil
bu bezirgan saltanatı
bu zulüm bitsin diye

...

Orhan KOTAN

TKEP/L dava tutsağı **Aysun BOZDOĞAN**, Kartal F tipi cezaevinde sürdürdüğü Ölüm Orucu'nun 183. gününde aramızdan ayrılarak ölümsüzleşenlerin hallayına katıldı.

Özgürleşmenin Bir Yolu da Doğru Tartışabilmekten Geçer...

Gamze DOĞAN

Tartışma; en genel anlamıyla birbirine karşıt olan düşüncelerin, bireylerin, düşünce akımı savunucularının; karşılıklı olarak yürüttükleri, sözlü ya da yazılı biçimlerde gerçekleştirdikleri kendisini ya da temsil ettikleri gruplarını savunmadır. Diğer bir anlamıyla, tartışma iletişim içerisinde bulunan insanlar arasındaki diyaloglarla sürdürülen bir çeşit yüzleşmedir.

Türk Solunun handikaplarından birisi de, tartışma ve diyalog kültürünün olumsuz nitelikte olmasıdır. Bugün de, geçmiş olumsuz tartışma kültürünü devam ettirmelerinden dolayı; gerekliliği zorunlu olan yeni bir tartışma kültürü, yeni bir tarz ve bu tarza uygun yöntem geliştirememişlerdir. Yaşanan tartışma süreçlerinin yaratmış olduğu tahribatın sonuçlarını herkesin farklı şekillerde yaşadığı ve bugün halen yaşandığı için, burada buna tekrar değinmenin pek de gerekli olmadığını düşünüyorum. Anlatmaya çalışacağım tartışmanın ve diyalogun yürütülmesinde izlenecek yöntemdir.

Öncelikle şunu herkesin bilince çıkartması gerekir. Tartışma-diyalog, insanı insan kılan zorunlu bir gerekliliktir. Burada yapacağım bir alıntı günümüz solunun yürütmüş olduğu tartışmayı ya da olması gereken tartışma-diyalog yöntemini sanırım daha yalın, aydınlatıcı ve çıplak bir şekilde ortaya koyar. Böylece, eğer birazcık bilimsel olgularla düşünebiliyorsak bizleri biraz sorular sormaya yöneltmiş olur.

"...Ayrıca dünyayı adlandırmaya ya da doğru aramaya değil; kendi

doğrularının diğerine dayatılmasına adanmış insanlar arasındaki düşmanca bir polemik tartışma da değildir. Diyalog dünyayı adlandıran insanlar arasında bir yüzleşme olduğu için, bazı insanların ötekilerinin adına bu yüzleşmeyi gerçekleştirdiği bir konum olamaz. Diyalog bir yaratma edimidir; bir insanın başka bir insan üzerindeki egemenliğinin kullanışlı bir aracı olarak hizmet edemez. Diyalog da içkin olan egemenlik, diyalogcuların dünya üzerindeki egemenliğidir; insanların özgürleşmesi için dünyanın fethedilmesidir." ⁽¹⁾

Bu alıntının ışığında sorunu bütün çevrelerde yaşanan tartışma süreçleriyle birlikte irdelemeye çalışalım.

Toplumsal değişimi gerçekleştirmek için, aynı tartışma platformunda bulunan aksiyonerlerin sağlıklı bir tartışma yürütmeleri için, kendisini ve davranışlarının altında yatan olguları bilmesi gerekir. Bunun için tartışma platformunda bulunan bireyler, öncelikle toplumsallaştırmaya çalıştıkları dünyayı karşıtlarıyla birlikte değiştirecekleri gerçekliğini bilince çıkarıp, felsefi bir dünya görüşü olarak benimsemeleri gerekir. Kısaca karşıtları olmadan ne tartışma yürütebilirler ne de toplumsallaştırmak istedikleri dünyada küçük bir çakıl taşına sahip olabilirler. Tartışma-diyalog yürütenler temel olan dünya ve insan sevgisinden yoksunlarsa böylesi bir platform ortamında zaten bir tartışmanın olduğu söylenemez. Diğer bir yön ise tartışmacılarda hoşgörü, alçak gönüllülük, insanı insanlaştırmada insan sevgisiyle yoğrulmamışlarsa bunlarla tartışma yürütmek

imkansızdır.

Tartışma platformunda bulunanlar toplumsal koşulları, formel mantık ekseninde değerlendirip, kendilerine hedef olarak koymuş oldukları bir sürecin bütün yanlarını çözümleyip, kendisini biçimselliğin ötesine taşıyarak olgulara diyalektik yöntemi uygulamadığı sürece, platformun sorunlarını bilimsel normlara denk düşecek şekilde açıklayamaz.

KİMİNLE TARTIŞMA?

Tartışma ve diyalogcuların düzeyli bir tartışma sürdürebilmeleri için yönetici konumunda bulunan organizatörlerin asgari düzeyde de olsa; hukuk, felsefe, psikoloji, sosyoloji, fizik, kimya gibi doğa ve toplumla ilintisi bulunan bilgilere sahip olması gerekir. Çünkü istenilen normlarda bilgi yetisine sahip olmayanlar toplumsal değişimleri gerçekleştiremezler. Toplumsallaşmayı gerçekleştirmeye çalışanların öncelikle tartışma ve diyalog kültürüne sahip olmaları da gerekir. Tartışma platformunu organize eden yöneticiler, aktivistlerden birisinin düşünceleriyle ne anlatmak istediğini, istemlerinin neler olduğunun anlaşılabilmesi için onun hangi nedenlerden dolayı bu tür düşünceler ifade ettiğinin altında bulunan sosyal-siyasal davranışlarını çözümleyebilme yetisine de sahip olmaları gerekir.

Nedenler bir platform da bulunan bireylerin düşünce ve davranışlarının uyumu ya da uyumsuzluğunun altında yatan olguları bilimsel normlarla düşünmeye çalışan bizler için oldukça önem taşımaktadır.

Düşünün ki bir birey önceleri A

örgütünün bileşeninde görev ve sorumluluklar almış. Bu birey A örgütünden çeşitli nedenlerle ayrılarak B örgütünün bileşeninde faaliyet göstermeye başlamış. Bu kişi gelmiş olduğu A örgütünü ideolojik-politik eleştiriler yönelterek olumsuzlamaktadır. Aynı kişi kısa bir zaman sonra yeniden olumsuzladığı örgütüne geri dönüşü gerçekleştiriyorsa; bu bireyin ayrılma nedenlerini, bizimle birlikte hareket etmesini bir bütünsellik içerisinde analiz etmediğimiz takdirde onunla yürütmüş olduğumuz tartışmaların, yaşamış olduğu süreçlerinin doğru ve yanlış siyasal bir düzlemde yürütülüp yürütülmediğini çözümlememiş oluruz. Eğer ki organizatörler tartışma platformunda bulunan bireyleri bu olumsuz durumlarını analiz etme bilgisine sahip olmazlarsa, bu kişiler öncelikle tartışma süreçlerine zarar getirmiş olacaklardır. Esas önemli olan olgu ise bu olumsuz kişiler, toplumsallaşmanın gelişiminin önünde engelleyici rol oynayacaklardır. Çünkü bu bireyler, platformda olumsuz düşünceleri ile yönetici konumuna geldikleri zaman toplumun kaderini belirlemekten, platformda bulunan bireylerin siyasal yaşamının tasfiyesine hatta fiziki olarak dahi- neden olabileceklerdir. Eğer toplumsallaşmanın genel çıkarları göz önünde bulundurulmadan hareket edersek, sadece o günün çıkarları çerçevesinde siyasal bir kişiliğe sahip olmayan bireylerle "olumsuz siyasal kişilik" idame ettirmiş oluruz. Sürdürmüş olduğumuz ilişkiyle pragmatist felsefe anlayışının bir tarzının uygulanması sonucuna düşmüş oluruz.

Özcesi; tartışma platformunda yer alan bireylerin davranışlarının düşünceleriyle pratik uyum içerisinde bulunup bulunmadığı önemli olmalıdır.

EŞİTLİK VE FARKLILIĞA SAYGI

Tartışmalarda aynı platformu paylaştığımız insanlara karşı kullanacağımız tarzlardan bir diğeri de, kendimizin dışındakileri bilgisiz, cahil olarak görmemektir. Kullandığımız dil; onun eksik yönlerini açığa çıkartarak küçümsemek amacıyla

oluşturulmamalıdır. Herhangi bir konu hakkında siyasal bir tespitte bulunduğunda o tespitte görmüş olduğumuz yanlışlığını ona karşı üstünlük sağlayarak, kendi doğrularımızı üstün kılmak ve sağlamlaştırmak amacıyla kullanmamalıyız. Çünkü aynı amaçlar doğrultusunda aynı kolektif içerisindeyse ve burada karşıtların birliğinin sonucu iki çizgi varsa; bu farklı düşüncelerin, geleceğe ertelediğimiz projelerimizin, toplumsallaştığımız dünyanın gelişimine hizmet eden zenginlikler olarak görmemiz gerekir. Bu bağlamda yürütmüş olduğumuz tartışmalar gündelik yaşamda, toplumsal ilişkilerin her alanında teorik lafazanlığa değil de, hedeflediğimiz insanın insanlaşması projesine hizmet ediyor, toplumsal gelişmeleri hızlandırıp, pratik olarak tartışma platformumuzu düşünmeye-araştırmaya yöneltip pratik yararlar sağlıyorsa tartışan tarafların düşüncelerini, ezilenlerin genel çıkarlarına zarar vermediği sürece ön yargılı değerlendirmelerini bir kenara bırakarak önemsemeliyiz.

"Yüzleşme noktasında ne mutlak cahiller ne de yetkin bilgiler vardır; sadece halen bildiklerinden daha fazlasını birlikte öğrenme girişimi içindeki insanlar vardır." (2)

P. Freire'in de dediği gibi tartışma ancak birbirlerine aynı düzlemde görme yetisine sahip insanlar arasında gerçekleştiğinde öğretici sonuçlar doğurur. Bununla birlikte; bir platformda tartışmayı yürüten bireyler, diyalogu ve iletişimi amaca uygun gerçekleştirebilmesi için bu kültüre sahip olabilmelidir. Bunun içinde öncelikle karşısındakine (diğeri-ne), farklı düşünceye sahip olanlara gerçekten başka biri olma (varlığını kabul ederek) şansını verebilmelidir. Bu kültürü benimsedikten sonra ise bireylerin farklı düşünceleri ile, başkalığını; çıkarlarımız için idare etmek değil, toplumsallaşmanın gelişimine katarak daha da çok zenginleştirmek amaçlanmalıdır.

Tartışma ve diyaloglarda özenle üzerinde durmamız gereken konular, tartışan tarafların bilgilerini, toplumsallıkla bağlantılarının doğruluk

içeriğinin varolup/olmamasıdır. Tartışma ve diyalogcular arasındaki esas olgunun toplumcu insanlığın gerçekleşmesi doğrultusundaki projelerimizle aynı düzlem içerisinde olmalarıdır.

TARTIŞMAYI ÇÖZÜM İÇİN KURUMLAŞTIRMA

Tartışmalarda dikkat edeceğimiz bir diğer sorun ise, yöntem sorunudur. Burada tartışma platformunda tartışmaya açılan düşüncelerin yerine yeni siyasal bakış açıları getirilecek veya varolan siyasal düşünceler somut koşullara göre yeniden yorumlanacak. Bununla birlikte izlenmesi gereken diğer bir bakış açısı da, tartışmanın, iletişimin, diyalogun geçici süreçlerin olumsuzluğunu atlatmak, sorunları geleceğe ertelemek için izlenen bir taktik mesele olarak değerlendirilip amaçlanmaması gerekir. Doğru bir düzlem üzerinde, aynı platformda bulunan tartışmacılar, farklı düşüncelerin çatışması sonucunda doğru ve yanlış olan düşüncelerin açığa çıkarılması için, tartışma kültürünü insanlaşabilmenin araçlarından en temel ön koşulu olarak benimsemeleri doğru olanıdır. Bu doğrultuda hareket edip tartışma-diyalog yürütürken, geçmişte yaşanan tartışma süreçlerinin olumsuz yanlarını gözetenek tartışmalarımızı yeni bir tarzla devam ettirmemiz gerekir. Bugün yapacağımız tartışmalar; yıllardan bu yana devam etmekte olan alışılmış tartışma kültürünün dışında, karşısındaki bireylerin, örgüt veya grupların düşüncesini, anlayışla karşılayabilen yaklaşım ve davranış çerçevesinde ele alınmalıdır.

Günümüzde tartışma, kabul edilebilir niteliğini yitirmiş, alışılmış tarzların dışına çıkabilen; varolan tüm düşüncelerin ve toplumsal ilişkileri eleştirebilen, sorgulayabilen, gerçekliğin mutlak değişmez bir değer olarak değil, bir dönüşüm olarak kavrayan düşünme yöntemi içerisinde sürdürülmelidir. Eğer tartışma kültürünü bilince çıkarmamışsak, karşımızda ki tartışan aktivitelerin öne sürmüş olduğu çoğu düşünceleri ya yanlış ya da yeterince algılayamıyoruz demektir. Böylesi yan-

liş anlama ve eksik algılamaya bir de kişiyle yaşadığımız sorunların kişisel-leştirilmesi eklenince yürütmüş oldu-ğumuz tartışma süreci, çeşitli ön yar-gılarımızı da üzerine eklediğimiz za-man varmış olduğumuz sonuçlar, var-mamız gerekenlerin çok dışında ve ötesinde olumsuzluğa dönüşmüş olur.

ÖNCE PLAN AMA ESNEK YÖNTEM

Öncelikle; hangi platformda olur-sa olsun sağlıklı bir tartışmanın yürü-tülebilmesi için, tartışmada izlenecek yöntemlerinin çerçevesinin en başın-dan belirlenmesi gerekir.

Çünkü böyle bir yöntemin önce-den plan ve çerçevesinin belirlen-memesi daha sonra şunu tartışacak-sın, bunu tartışmayacaksın gibi dü-şünce tarzlarının olumsuz yaklaşımların belli ölçülerde aşağı düzeyler-de seyir izlemesini sağlamış ola-caktır. Eğer sorunları tartışma-diyalo-g ve bu tartışma-diyalogların so-nucunda elde edeceğimiz somut dü-şüncelerin geçerliliğinde çözecek-sek, böyle bir yöntemin önceden be-lirlenip ve buna uygun tarzların iz-lenmesi, tartışma platformunda bu-lunan aktiviteleri çok daha olumlu sonuçlar elde etmeye götürmüş ola-caktır. Burada üzerinde durulması gereken konu, yaşanan sorunların çözümlenerek; toplumsal ilişkilerde pratik olarak yaşam bulacak alter-natif siyasal bir hattın tespit edilme-ye çalışıldığı bir ortamda, her bire-yin düşüncelerini sınırsızca ifade edebilmesi için tartışmaların ne za-man ve hangi koşullar altında daha fazla yarar sağlayıp/sağlamadığı ol-dukça önemlidir. Çünkü bazı koşul-larda çok büyük yıkımlar yaşanmış-tır. Bu yıkımın olumsuz etkilerinin insanlar üzerinde yaratmış olduğu güvensizlik, yılgınlık, dağınıklık, belirsizlikler gibi nedenlerden dola-yı yeni siyasal bakış açısı arayışı içerisine girerler. Bu da olumsuzla-nacak bir durum değildir.

Nedeni; bireyin geçmişte bulun-muş olduğu siyasal yapının, toplum-sal gelişmeler karşısında kendisini bu gelişmeler paralelinde yeniden üretmemesidir. Bütün bu zor evre-

lerden, çok hassas süreçlerden geçe-rek tartışmaların sonuçlarına katlan-mak bazen çok ağır bedeller gerekti-rir. Bu nedenle; tartışma platformun-da yönetici ve genel politikadan so-rumlu olan organizatörler, bütün bu olumsuzlukları göz önüne alarak tar-tışma-diyalog, iletişim devam ettire-ceklerse, tartışma sürecinde hiç kim-seye herhangi bir konu özgülünde düşüncelerini ifade etmesinin önüne engel koymamamız gerekir. Bu an-la-tımların sonucunda şunu diyebiliriz: Geçmiş siyasal bakış açılarının toplumsal ilişkilerde işlevsizliği karşı-sında, toplumsal ilişkilerde yaşam bulacak yeni bir siyasal hat belirle-meye çalışanlar; yeni siyasal bakış açılarının bir parçası olarak da, yeni bir tartışma-diyalog iletişim kültürü olduğunu tespit etmezlerse yapılan tartışmalar, iletişim-diyalog araçları olmaktan çıkarak; tartışma platfor-mundaki aktivitelerin tartışmaya ça-lıştıkları düşünceler birbirlerine karşı tehlikeli bir silaha dönüşür.

EŞİTLİĞİN YANI SIRA AÇIKLIK

Tartışma, yaşamın her alanında sürgit devam etmektedir. Örneğin "Şu konuyu gel seninle sakın bir ka-fayla konuşalım", ya da eşimizle, sevgilimizle "Artık ilişkilerimiz bu biçimde yürümüyor, bu ilişkiyi bitir-memiz gerekiyor." "Örgütte tartışıp sorunları çözdükten sonra, bir daha asla onlarla herhangi bir iletişimim söz konusu olmayacak" bunun gibi örneklerle tartışmanın biçimlerini çoğaltabiliriz. Bütün bu sorunları, toplumsal projelerimizin bir parçası olan dil, ahlak, estetik ve bunları içinde taşıyan yeni tartışma kültürü yaratıp bunu da uygulanır tarza dö-nüştürdüğümüz zaman sorunlara çö-züm getirmeye çalışabiliriz. Yukarı-da gündelik yaşamdan örnekler vere-rek açıklamaya çalıştığım sorunları, tartışma platformlarında ya da gün-delik yaşamımızda tartışıp-konuşa-bilmemiz için, eşit koşullarda aynı haklara sahip olduğumuz bir plat-form varsa sorunlarımızı çözebiliriz. Böylece her grup her birey kendi dü-şüncesinin doğru olduğunu ortaya koymaya çalışabilir. Eğer eşit koşul-

larda bir ilişki, aynı haklara sahip bir tartışma zemini bulunmuyorsa her-kes kendi bildiğini diğerine kabul et-tirmeye çalışacak ya da her ikisinin de dediği olmayacaktır. Böylesi bir düzlemde sorunlar çözümlenmediği takdirde egemen olan düşünce, kendi yetki ve sorumluluk hakimiyeti bu-lunduğu her alanda, kurumların çe-şitli mekanizmalarını kendi çıkarları doğrultusunda işleterek gündelik ya-şamda ikili ilişkilerde ve/veya çeşitli tartışma platformlarında, örgütsel ilişkilerde düşüncelerini kabul ettir-miş olacak. Bu nedenle diğer tartışan taraf, ya tartışmaların sonucuna kat-lanmış olacak veya bu düşünceleri kabul etmiş gibi görünerek susacak; daha da kötü olansa bu düşünceleri gerçek anlamda bir tartışma süreci yaşanmadığından toplumsal ilişki-lerde pratik olarak uygulamak zorun-luluğuyla karşı karşıya kalmış ola-caktır. Tartışma sürecinin kimi akti-viteleriyse, tartışmanın başlangıç aşamasında tartışılacak konuların çerçevesini belirleme veya sonuçla-rının olumsuzluğunu görebilme yeti-sine sahip olmadığından, devam et-mekte olan tartışma sürecinin dışın-da kendisini bulacaktır.

Bu nedenle, tartışma platformun-da bulunanlar sorunları aşmak için; eşitlik, özgürlük, demokrasi gibi aynı ortak amaçlar doğruluğunda birlikte olduklarını bilince çıkartamamışlarsa, tartışma-diyaloglar sadece tartışıl-maktan öteye geçmeyip başarısızlıkla sonuçlanmış olur. Eğer sorunlar tartı-şılarak çözümlenebilecek sorunlarsa, bu konuların önceden tespit edilerek belirlenmesi gerekir. Tartışma platfor-munun sağlıklı sonuçlar elde edebil-mesi için; bir plan ve programın ya-pılması da taraflar tarafından önerile-rek karara bağlanabilir. Bu yapılmadı-ğı takdirde, daha tartışmaların ilk sü-reçlerinde, sorunların çözümünün or-tadan kalkacağı gibi daha büyük so-runları da doğurmuş olur. Özcesi, her-kesin, neler düşündüğü, somut bir dil-le neleri ifade etmek istedikleri en baştan belirlenmeyip, daha sonraki süreçlerde, (tartışmaların devam etti-ği olumsuzluklarda) tartışmanın han-gi yöntemlerle nasıl yürütülmesi ge-rektiğinin çerçevesi iktidarda bulunan

düşünce tarafından çizilmeye kalkışı- lırsa; bu uygulama, tartışma süreci içerisinde bulunan insanları daha büyük çıkmazlara sokar. Bu özgülde sürdürülen tartışma, egemen olan düşünce- nin sınırları dışına çıktığı an, erk sahipleri önceleri muhalif olan tartışmacıları ikna etmeye çalışmak, zorlama yaklaşımlar içerisinde bulunmakla da sorunları çözebileceklerini düşünebileceklerdir.

Diğer bir yönüyle; demokratik merkezileşmenin uygulanmadığı, uzlaşmadığı, uzlaşma koşullarının ortadan kalktığı bir durumda, muhalif olan düşünce yanlış uygulamalar karşısında ısrarcı olursa bu tehditlere kadar varabiliyor.

Oysa bugüne kadar yaşananlar da göstermiştir ki; zorlama yaklaşımlarda, anti-demokratik tutum ve davranışlar sorunları çözme yerine daha fazla karmaşıklıklaştırma, birlik yerine parçalanma üretim yerine varolanın tüketiminden başka sonuçlara neden olmamıştır. Ve olamaz da.

SONUÇ OLARAK; ÖZGÜRLEŞEBİLMEK İÇİN TARTIŞMAK

Sonuçta; tartışma platformlarında olumlu sonuçlar alınabilmesi için, tartışma sürecini başlatmadan önce var olan sorunların tartışılarak çözüme bağlanıp/bağlanamayacağının belirlenmesi gerekir. Elbette sorunlar çok karmaşık, değişik biçimlerde kendi içinde ayrı özgünlükler taşıyabilir. Bu nedenle tartışma platformunda bulunan tüm insanlar, ortak amaçlar doğrultusunda(eşitlik, özgürlük, demokrasi gibi), olumlu sonuçlara ulaşmak istiyorlarsa; tarafların kendi doğrularını, "En doğru benim düşüncelerim" dayatmacı anlayışıyla hareket etmeyi bir kenara bırakmaları gerekmektedir. Doğru bir düzlem üzerinde, karşı tarafın düşüncelerinin de sistemi değiştirmek için var olduğunu kabul ederek (Sistemi değiştirmek için düşüncelere sahip olmasalar, aynı platformda birlikte bulunulması tartışılması gereken bir sorundur.) bu siyasal düzlem üzerinden ortak bir payda yakalayarak toplumsal projelerimizin parçalarından birisi olan yeni bir tartışma kültürü yaratmaya çalışmamız doğru

olan bakış açısidir. Ancak, tartışma süreçleri bu plan ve düşünce doğrultusunda bir hat izlerse taraflar için kabul edilir bir anlam taşır. Böylece tartışma aktiviteleri olumlu sonuçlara ulaşmayı gerçekleştirebilirler.

Yürüteceğimiz tartışmalar, toplumsal projelerimizi hayata geçirmek için, toplumsal gelişmeleri hızlandırıp onun önündeki engelleri ortadan kaldırmayı amaçlamalıdır. Bu nedenle geçmiş yaşanan olumsuzlukları aşarak, insanlığı eşitlikçi, özgür bir dünyayı getirmeyi amaçlayan, aynı ortak idealler doğrultusunda (kullanılan araçların dışında) bir farklılığımız yoksa, insanın insanlaşmasına, gelişimine hizmet edebilecek her türden düşünce tartışılabilir. **Özcesi; tartışma platformunda bulunan aktiviteler, toplumsal ilişkileri daha üst boyutlara sıçratarak değiştirilip, dönüşümü hızlandırıyor; coğrafyamızda insanın insanlaşmasını hedefliyor; o platformda bir değil-iki değil yüzlerce düşüncelerini tartışmaya katılarak düşüncelerini hiçbir kaygı taşımadan ifade edebilmelidir.** Bundan dolayı toplumsal sorunların tartışıldığı platformlarda, herhangi bir örgütün, çevrenin, hareketin, grubun temel amaçlarından bir diğeri de; bilimsel tartışmaların yapılabilmesi, insanların düşüncelerini özgürce söyleyebildikleri bir tartışma ortamını bulunup/ bulunmadığına bağlıdır.

Tartışmalar istendiği bir tarzda yürütülmediği takdirde, (hedeflenen amaç öyle olsa dahi) gerek evrensel sorunları gerekse yerel sorunları çözümlenmeye çalışılırken, yanlış yürütülen iletişim-diyalog ve tartışmadan dolayı kendimizi dışımızdaki sorunlardan yalıtarak, küçük dünyalarımızda bugüne kadar söylediklerimizi tekrar edip dururuz. Böylesi bir tekrarlardan dolayı da penceremizden dışarı baksak bile, duvarın öteki yüzünde neler yaşandığını bilme yetisine sahip olamayız. Bu düşünce bakış açısıyla faaliyetimizi sürdürdüğümüz sürece, ne olumsuzluklardan arınıyoruz ne de yeni bir tartışma kültürü yaratıp, izlediğimiz çizgide bir adım mesafe kat edebiliriz.

Eğer bizler, tartışma platformunda

toplumsal sorunları ve sorunlarımızı çözmek için bir arada bulunuyorsak; farklı düşüncelerle bir arada bulunmayı siyasal bakış açımızın en temel ve özlü ifadesi olarak benimseyip, kavrayarak öncel bir mesele olarak görmemiz gerekmektedir. Çünkü doğru ile yanlış düşünce her tartışma koşulunda kendi evrimi içerisinde var olacaktır. Bu nedenle, farklı düşüncelerle toplumsal projelerimizi daha da geliştireceğimizi kabul etmediğimiz, kavramadığımız sürece: hangi tartışma kurallarını, planlarını, yöntemlerini teknik olarak önceden belirleyip uygularsak/uygulayalım, toplumsal sorunlarını tartışmamız bizleri istediğimiz olumlu sonuçları elde etmeye götürmez.

Yani sonuç olarak; yeni bir tartışma kültürü yaratmak bunun içinde doğru bir yönetime sahip olmak demek farklı düşüncelerin bir arada bulunarak mücadelesini doğru yorumlamak, bunu tartışma süreçlerinde uygulayabilmekse, karşıtların birliğinin, düşüncelerin gelişmesinde olmazsa/olmaz koşullarını ortaya çıkaracak tüm farklılaşmalarıyla kabul etmemizden geçer. Eğer bu düşünceleri en temel olgular şeklinde kavrayıp, tartışmayı ve tartışma öncesi yaşanan sorunları çözmeye başlarsak, tartışma-diyalog ve iletişimlerimizden toplumsal projelerimiz için olumlu sonuçlar elde etmiş oluruz. Öyleyse; bugün yaşamın dışına düşmemek, yaşamı yaşanılır kılmak, yeniden üretmek için, uzun yolculuklara koyulanların birlikte yürümeleri, sorunlara özlü çözümler getirmelerinin yolu tartışmaktan geçer. İşte bugün olanca çıplaklığıyla yapılması gereken, düşüncelerimize olan güvenimizi yitirmeden, bize göre olumsuz olan düşünceler karşısında paniğe, telaşa kapılmadan tartışarak; tartışılır durumda bulunan her gerçekliği yeniden tartışarak, umutsuzluğa kapılmadan uzun yürüyüşlere koyulmaktır...

Kaynakça:

- 1) Paulo Freire, Ezilenlerin Pedagogisi, sf.68, 2 basım, Ayrıntı Yayınları
- 2) a.g.e. sf.70

Umut'tan Umutsuz Çabalar

Aydın HEVAL

*"Düşünce iyi düşünülün!
Söz iyi söylensin!
İş iyi yapılsın!"
Zerdüş Spitama*

"Cevdet arkadaşın yazısı sadece geri, liberal, reformcu bir öze sahip olmakla değil..." (sf.16)

"... silahlı mücadeleye karşı gelişen inkarcı ve yadsımacı tutumunuza ne demeli." (sf.18)

"Arkadaş, fikrinin arkasındaki ideolojik savrulmayı burada beyan ediyor." (sf.18)

"Bu dil, liberal burjuva ideologların dilini anımsatıyor." (sf.18)

"Cevdet arkadaş, bizi teslimiyeti alkışlamaya, onu şiirin göstermeye çağırıyor, (...) ona karşı aldığımız tavrı bölücülük olarak değerlendiriyor." (sf. 18)

"G. Kaya arkadaşın yazısı da, ... yukardaki mantığın (yani Cevdet'in-bn) bir türevi, hatta onun iki adım önüne geçme gayretkeşliği ile iyice yalpalayan incilere dönüşmektedir." (sf.20)

"(...) 'kör dövüş' olarak tanımlamak, tam anlamıyla sistemin burjuva amigolarının jargonuyla konuşmaktır." (sf. 20)

"Doğrusu bu düşünceleri hala koruyup korumadığını bilmiyorum ve bu satırları yazarken de, bu perişan fikirleri çoktan reddetmiş olacağını düşünerek acımasız olmakta tereddüt ediyorum." (sf. 21)

Dil ve yazım yanlışlarına ve de çarpıtmalara hiç karışmadan olduğu biçimiyle kısa kısa tutarak derlediğimiz ve peşpeşe sıraladığımız alıntılar, U. Şengül'ün, Uzun Yürüyüş Dergisinin Nisan-Mayıs 2001, Sayı 51, sayfa 12'de başlayıp sayfa 21'de biten "Ulusal Soruna ve Ulusal Harekete Dair Bir Kaç Şey" başlıklı makalesinden aldık. Teorik ve çözümleyici(!) görünen yazar, makaleyi yazmaktaki amacını şu sözlerle ifade ediyor: "... iyice ucubeleştirilen bu yaklaşımlara cevap vermemizin gerekliliği, yanılmalara ve bize ait olmayan düşünceleri belirtmemiz gerekir. Bu aynı zamanda, ulusal soruna bakışımız ve ulusal hareket karşısındaki tavramızın tartışmalar

(abç) vesilesiyle daha iyi anlaşılır duruma getirilmesine de hizmet edecektir." (sf. 16)

U. Şengül, derginin her sayısında bir veya kimi sayılarda iki yazısıyla yer alıyor; ve daha çok temel, güncel, teorik(!) politik ve perspektif sunan yazılarıyla tanınıyor. Başka bir deyişle, dergide yayımlanan yazıların kuşak adlarına baktığımızda, dergiyi bağlayıcı, okurları yönlendirici, perspektif sunucu, tavır takınıcı niteliğindeki yazılarıyla öne çıkıyor ve izliyoruz. Son sayıdaki yazısı da (doğrusu iki yazı; diğeri "Sömürge Programı ve Gelişmeler" sf. 4'de) sözünü ettiğimiz türden bir yazı olmasıyla dikkati çekiyor.

Kimi küçük bilgi notlarımızı da hemen buraya alarak devam edelim. Yazısının yansıdan fazlasını oluşturan bölümü, Cevdet ve G. Kaya arkadaşlarımızın yazılarıyla ilgilidir. Bu arkadaşlarımızın bu yazıları yazdıkları tarihlere bir de bakalım: Cevdet'in yazısı Mart 2000 tarihli, yani bundan onaltı ay önceden yazılmış ve yayımlanmış; G. Kaya'nın yazısı ise daha eski tarihli, 22. 12. 1999. Yine derginin aynı sayısından da öğreniyoruz ki, G. Kaya ölüm orucu derinleşmesi ve Ordu cezaevinde tutulmaktadır. Cevdet arkadaşımız da aynı cezaevinde ve eylemde birlikte direnişlerini sürdürmektedirler.

Bütün buraya aktardıklarımızdan hareketle hemen soralım: U. Şengül'ün yazdıklarıyla yaptıkları birbirini doğruluyor mu? Yazdıklarından ortaya çıkan doğrular ve yanlışlar nelerdir? Dilindeki, üslubundaki, bakışındaki küçümseyici, dışlayıcı, fırsatçı, abartılı ve yanıltıcı tarzı dergiye mal ederek/ettirecek gerçekten kazanıcı ve uyarıcı olabilir mi? Doğrular temelinde harekete geçirici ve tutarlı bir rotayı yakalaması ve bunu olumlu yönde geliştirerek teori ve pratiğini derinleştirme mümkün olur mu? Düşünce ve davranışı, söz ve eylemi arasındaki uyumsuzluğu, çelişkiyi sürdürdüğü sürece güven verici, ikna edici sayılabilir mi? Arkadaşların yazılarına neden zamanında cevap verilmiyor da, üzerinden aylar, yıllar geçtikten sonra yanıt(!) veriliyor. Üstüne üstlük hissimla ve sorumsuzca bir tavırla, "doğrusu bu düşünceleri hala koruyup korumadığı-

nı bilmiyorum,... bu perişan fikirleri çoktan reddetmiş olacağını düşünerek acımasız olmakta tereddüt ediyorum" diyebiliyor.

Tarihe ve hayata ve geleceğe iki şekilde bakılır: Bir, materyalist bir bakış açısı; iki, idealist bir bakış açısı. Tarihsel materyalizmden haberi olan biri, ben böyle istedim diye veya zemini olmayan bir sorunu keyfi olarak dayatıp, buna güncellik kazandırmayacağını, güç bulamayacağını, genele mal edilemeyeceğini bilir. Yaşadığımız topraklarda hala sınıf mücadelesi ve sosyal gelişmeyi doğrudan etkileyen temel sorunların başında ulusal sorun ve ulusal hareket gelmektedir. Dünden daha çarpıcı ve farklı boyutlarıyla dile gelen bu sorunu sorumluca tartışmak, çözümleyici yaklaşımlarla günümüze ve geleceğe yanıt olmak sosyalistlerin boyun borcudur. Ulusal hareketi devrimci bir temelde ve doğrultuda devrim ve demokrasi güçlerinin mücadeleleri arasında güçlü, birleşik ve kardeşlik bağını esas alan bir bilinç ve sorumlulukla yeniden umut ve seçenek haline gelmek sosyalistlerin vazgeçilemez, ertelenemez görevlerinin başında gelmektedir.

Bu anlamda, sınıflar savaşımının ve toplumsal pratiğin gündeme getirdiği, önümüze koyduğu yeni sorunları çözerek gelişemeyen, kendisini bu açıdan sürekli olarak yenilemeyen ve kendini aşma eğilimini süreklileştiremeyen, her zaman ve her koşulda aynı seviyede ve biçimde tekrar eden bir teori, adına ne denilirse denilsin, bilimsel olmaktan uzaktır. Uzak olduğu için de bir odak haline gelip güç yaratamayacaktır. Politika güçle yapılır. Gücün yoksa ve yaratamıyorsa, mevcut güçler arasında gider gelirsiniz.

Mücadelenin, üretimin olmadığı yerde düşünce de teori de geliştirilemez. Ve varolan düşünce, savunulan teori hayattan koparak sekte ve kuru bir hal alır ve de kendini "dar pratiğin" kolları arasında bulur. Devrimci pratiği ve bunun sonuçlarını bakış açılarının merkezine oturtamayanlar akan hayatın dışında kalmaya yazgılıdır.

Bilimsel sosyalizmi temel alan bir insanın en büyük sorumluluğu halka, devrime, sosyalizme karşıdır. Bu sorumluluğun doğal ve doğrudan uzantısı

olarak sosyalizmi kuracak güçlerin, devrimci bir parti önderliğinde örgütleyip seferber etmek ve savaşmaktır.

Bugün için işçi sınıfı ve halkı kucaklayan, onu devrimin görevleri ve hedefleri doğrultusunda devrimcileştirerek ileriye, özgür geleceğe doğru yürüyüşe çıkaran partiyi yaratmak ya da yetkinleştirmek en yakıcı görevlerimizdendir. Bu görevin üstesinden gelmek, sözle, yazıyla, çalım atmakla olmaz, olamaz da.

Yazarın bu makalesinde dikkat çeken ve önemli kimi noktalar vardır. Örneğin, bolca silahlı devrimden bahsediyor; fakat silahlı devrimi kaçınılmaz olarak üreten maddi temelin ne olduğunu görmüyoruz bir türlü. Bir yanda, içinden geldiği geleneğe göndermede bulunarak, *geleniğin o eski bildik, 'burjuvazinin devrim yapma olanağı yok, eninde sonunda yenilecek'* tezinde konaklamakla eleştirir Cevdet arkadaşı; diğer yanda şunu demekten geri kalmaz: *"Kaypakkaya geleneğinin bu konuda tavrı oldukça ileri ve doğru işlemiştir"* diyor. Talibanların Rus işgaline karşı savaşımından, burjuvazinin **çoktan tükenmiş** özelliklerini **tükenmedi** diyerek devrimci teoriye kendince katkılar(!) ekliyor. Yaşadığımız konjunktürde, küçük burjuva karakterli önderliğin ulusal devrimci hareketi başarıya götüreceğini söyleyerek; bunun nedenini de küçük burjuvazinin, burjuvazinin en radikal kesimini oluşturmaya bağlayarak yüreğimize su serpmiş oluyor(!) Ulusal harekete karşı tavrı, PKK bünyesinde gelişebilecek yani devrimci dalgalanmalara karşılıksız ve aktif biçimde destek olmayı, bu kesimleri müttefik olarak kabul etmeyi zorunlu tarihsel görev olarak önümüze koyarak, bizleri tavırsızlıktan(!) kurtarmış oluyor.. Aynı sayıda yer alan bir başka yazısında (Sömürge Programı ve Sömürge Valisi, sf. 4'te) K. Deriş'e sömürge valisi... der; söz konusu ettiğimiz yazıda ise Kürdistan'ı iç sömürge olarak gösterir.

Yine soramadan edemiyor insan. Yazar, hangi mücadeleyi yürütüyor da, böyle herkesi şaşkınlık içinde bırakan "derin"(!) tahlilleri ortaya çıkarabiliyor. Hangi işçi direnişini veya grevini, hangi silahlı mücadeleyi veya silahlı cepheyi ya da hangi parti önderliğinde devrimci kadro ve kitleleri toplamış da bizleri de silahlı mücadeleye teşvik ediyor?

Aslında yazar, ne kadar keskin bir jargon ile süslese de yazılarını, bu işin olamayacağını söylüyor bize. Dünde

yapıldığı gibi bugünde işçi hareketi ve sosyalist harekette dikiş tuturulmayanların Kürt hareketine yapışması gibi yapıyor ulusal harekete U. Şengül.

Yazarın büyük bir edayla ve üst perdeden yazdığı on sayfalık yazısı bu ve buna benzer "yorum"(!)larla sürüp gidiyor. Bu kadar uzunca aktarma ve sorulardan sonra söylediklerimizi toparlayalım.

Bilimsel sosyalizmin siyasal bir akım olarak tarih ve siyaset sahnesine çıktığı günden itibaren ulusal sorun ve ulusal hareketler konusundaki görüşleri ve pratikleri ortadadır. Çözüm programlarını hayata geçirmeleri Sovyetler Birliği, Çin, Yugoslavya ve Çekoslovakya devrimleriyle olmuştur. Bu birikim ve miras kavranmadan, bilince çıkarılmadan, sosyalizmi bütünlüklü ve tutarlı bir biçimde savunmak, ayırtmak ve bu sorunda sosyalist teori ve pratiği ilerletmek, geliştirmek mümkün değildir.

Bu coğrafyaya gelince, Türkiye sol hareketi ve Kürt sol hareketi kimi dönemleri dışta tutarak söylersek, 40 yıla yakındır bu sorunu tartışıyor ve bu tartışmaları noktalamış değil. Çünkü ulus ve uluslar gerçeğinin olduğu bir coğrafyada ve dünyada bu sorunun tartışılması değişik biçim ve boyutlarda sürecektir.

Yayımlanan yazılardan Kürt ulusal hareketi eleştirilmesin, doğruları ve yanlışları tartışılmasın denmiyor. Eğer eleştirilecek ve tartışma zemini yaratılıp devrimci bir tarzda devam ettirilmek isteniyorsa, bunun ilkelerimize, kültürümüze, normlarımıza, devrimciliğimize yaraşır bir biçimde sürdürülerek ve de yoldaşlık bilinci, bağı, kültürü geliştirilerek yapılmalıdır deniyor. Kürt ulusal hareketine ve onun etkisinde kalarak çizgisini ve pusulasını şaşırmışlara ideolojik-politik planda sizin yaptığınız gibi çiğ suçlamalarla mücadele edilemez ve yürütülemez.

Bu ve benzer temel konularda, soruna yaklaşım biçimi, ele alış tarzı ve çözüm gücü en önemlisidir. Dolayısıyla yığınla anlatılan-yazılanlardan daha değerlidir. Çünkü biliriz ki, düşüncenin gücü ve geçerliliği sosyal pratik içinde sınanır ve sınava çekilir. Ulusal hareketin ortaya koyduğu ve sistemli bir hale getirmeye çalıştığı görüşlerini, somut politikalarını, tarihsel ve toplumsal kökleriyle ele alarak eleştirmek, ideolojik-teorik temellerinin iç yüzünü ortaya sermek, yürüttükleri pratiklerinin çözümsüzlük ve açmazlarını ayrıntılarıyla açığa

ığa çıkarıp mahkum etmek tarzınızla mümkün değildir.

Yazarın üslubu ve yöntemiyle gerçekten tartışma olabilir mi? Olsa bile sürdürülebilir mi? Bu tarzın dergide egemen olması, çizgileşmesi bugüne kadar binbir zorluk ve emekle yaratılan değeri, etkiyi, birikimi biçmek değil midir? Devrimci tartışma kültürünü içselleştirerek, derginin devrimci hazinesine katkı sunmak ve daha ileri mevziler kazanmak mümkün müdür bu tarzla? Yaşananlara ve tecrübelerle bakarak bu sorulara rahatlıkla yanıt verilebilir.

Bir yanda bu düşünceleri hala koruyup korumadığını bilmiyorum diyeceksiniz, diğer yanda acımasız olmakta tereddüt ediyorum tavrıyla görüneceksiniz.

Bir yandan tartışmanın yararlı olduğuna/olacağına inanıyor gözükeceksiniz, diğer yanda aylar öncesinden çıkmış yazıları vesile kılarak sözde tartışmayı sürdürmeyecek arkadaşların durumunu görmezlikten geçeceksiniz.

Bir yanda yoldaşlığa sığmayan ve yakışksız duran bir sürü nitelemeye bulunacaksınız, diğer yanda gelin tartışalım diyeceksiniz.

Bu küçümseyici, merkezci ve dışlayıcı tarzınızla ancak kendinizle tartışırsınız, çünkü çelişki ve tutarsızlıklar sizin görüşlerinizde var, hem de fazlasıyla.

Değerlendirme ve çözümleme süreçleri eleştiri-özeleştiri öğelerini de içinde taşır. Eleştiri kaba ve temelsiz suçlamalar, özeleştiri de durumu kurtarma ve günah çıkarmaya yönelik çabalar değildir devrimci yapılarda ve anlayışlarda. Her eleştirinin özeleştiri, her özeleştirin de eleştiri ögesini içinde taşıdığını bilir her devrimci. Ancak o zaman sağlıklı tartışma zemininde devrimci fikirler boy verir ve etkileyici, yönlendirici hale gelebilir.

Tartışmalarından(!) eleştirilerinden(!) yorumlarından(!) kısaca yazılardan kolektif bilince, kolektif iradeye.. mücadeleye, üretime devrimci bir özün ve etkinin akmasını istiyorsanız, üslubunuzu ve yöntemizi düzeltmeniz, devrimcileştirmeniz gerekiyor. Bu da yetmez. Geçmişe karşı eleştirel ve sorgulayıcı olunurken, geleceğe karşı da çözümleyici ve harekete geçirici olmanız yönünde çabalamanız şarttır. Yoksa Umut adını alarak umutlu olunamaz; umuda Şengül ekleyerek de kıvançlı kalınamaz. P. Neruda'nın dediği gibi, *"eylem umudun anasıdır."* Eylem yoksa umut da yoktur.

Sanalın politiği*

Roja DEMİR

“Sanal Ortam”, internet dünyasını tarif etmek için katıldı sözcükler dünyamıza. iyi de oldu. Bazı kelimeler, kastettikleri anlamlara çok yakışmış gibi gelir bana. Elbette her popüler kavram gibi, kastını aşan bir genişlikte kullanılma, böylelikle giderek içerik boşalması tehlikesi de söz konusu. Mesala, “Sanal Ortam”ı ve oradaki ilişkileri bütünüyle hayali olana indirgeyen kullanımdan yola çıkarsak, SANAL POLİTİKA konusunda “politik olmadan, politikmiş gibi davranmak” gibi, somut bir durumu yansıtsa bile, fazla zenginleştirmeyen bir noktaya kapanabiliriz. Oysa ki, ne Sanal Ortam ne de Sanal Siyaset gerçek dışılığı işaret etmiyor. Tam tersi, Sanal Olan, 20. Yüzyıl insanının, aklın akıldışılığı karşısında duyduğu dehşet ile sığındığı, düzene iman ettiği yeni bir gerçeklik biçimi. Üstelik, üst düzey bir sistem simülatörü olarak, sistemin temsili açısından çok önemli işlevleri var, ama Sanal olmaklık hali ile sıyrılıyor siyasi ve ideolojik kavganın bir parçası görünümünden.

Dünya kapitalist sistemi, azgelişmişlik, emperyalizm ve bağımlılık, kültürel ve ideolojik hegemonya gibi terminolojiler ekonomik, siyasal, tarih ve toplumbilimleri alanlarında sıkça kullanıldı. Ancak son yıllarda bu terimler, onları ortaya çıkaran somut pratiklerden çok, sol düşünceli akademisyenlerin tartışmalarına indirgeniyor. Dahası, varoluşu halen somut ve acı pratiklerle yaşanan, özellikle emperyalizm, ideoloji, sınıf gibi kavramlar, “modası geçti” tarzı bir dudak bükme ile karşılanıp, sol muhalif hareketlerin jargonundan bile uçup gidiyor. Sanal Ortam’ın, benim ele almak istediğim yanı, işte böyle modası geçen bir yerden geliyor denilebilir; varoluşumuza çok uygun düşen Sanal Politika’dan önce, Sanalın Politikasına, onun ideolojik ve hegomonik etkilerine bakmak istiyorum.

“Büyük bir hakikat iman edilmek için değil, eleştirilmek için vardır” demişti Nietzsche. Söze başlamadan önce bir noktayı hatırlamakta yarar var; enformasyon teknolojisindeki her değişim belli bir kaygıyı da beraberinde getirir. Sokrates yazılı bir dünyaya karşı çıkarken; “yazı öğrenenlerin ruhunda unutkanlık yaratacaktır çünkü hafızalarını kullanmayacaklar; kendileri dışındaki yazılı karakterlere güvenip kendilerini hatırlamayacaklar” tarzında bir muhalefet şerhi koymuştu. Bizler onun kadar radikal değiliz. Ya da, radikal reddedişlerle elde edilecek kazanımları hayal edemiyoruz artık. Bu nedenle, dışından değil içinden tartışmaya çalışıyoruz Sanal Dünyayı; onun bizi belirlediği kilit bir kavramla, RASYONELLİKLE...!

Kapitalist ekonomik etkinliğin burjuva özel hukuk ilişkisini ve bürokratik iktidarın biçimini belirtebilmek için, ilk kez Max Weber, “rasyonellik” kavramını olumlu anlamıyla kullanmıştı. Bilimsel ve Teknolojik gelişme denilen olgu ile sosyal yaşamın gelişmesinin / rasyonelliğinin paralelliği, Aydınlanma’dan beri yakamızdan hiç düşmedi. Gündelik yaşantılarımız çoğunlukla, aklın egemen kılındığı ve böylelikle doğruluğu / geçerliliği ‘bilimsel’ olarak da onaylanmış bir sistem ve onun bize sunduğu ürünler içinde sürüp gider. Öyle ki, bir zamanlar yeniliklere karşı tutucu olan toplum, bugün her yeniliği hiç tartışmaksızın kabullenebilmiştir.

Toplumun artan “rasyonelleştirilmesi” ise, bilimsel ve teknik ilerlemenin kurumsallaştırılmasına bağlı. Tekniğin ve bilimin, toplumun kurumsal alanına sızdıkları ve böylelikle kurumların kendilerini dönüştürdükleri ölçüde, eski meşrulaştırmalar tasfiye edilirler. Stuart Hall’a göre, “teknolojiler diğer teknolojilerin ve onlara eşlik eden bilinç biçimlerinin yerini almazlar. Tüm sahayı yeniden örgütler, biçimlendirirler”. Bu sürecin sonucu, belli bir iktidar biçiminin, o alanda ve

o toplumda kendisini yeniden örgütlemesi biçiminde işlev görür. Böylelikle, İNTERNET’i de içine alacak biçimde, yeniden örgütlenmiş bir iletişim ortamının ne olduğu noktasına geliyoruz. Bu iletişim tarzının dünya iletişimindeki egemenliği, zorunlu olarak, bir üretim tarzının ve ona göre örgütlenmiş toplumsal kurumların da egemenliğini garantiliyor.

Meta üretiminin geldiği bu noktada, hiç kimse, iletişimin gerekliliğini hatta zorunluluğunu tartışmayacaktır. Muhtemeldir ki, bu iletişimin sağladığı kültürel, insani, tıbbi, vb. ‘rasyonel’ faydalar sıralanarak yapılır bu gereklilik savunusu. Karşımıza bir kez daha “ilerleme” sorunsalı dikilir. Gerçekten de iletişim alanında, insanların / kültürlerin karşılaşmasının nicelik artışı anlamında bir “ilerleme” sözkonusudur. Ama ne pahasına? Bir dolu uygarlığın yok edilmesi ile sonuçlanan kültürel karşılaşmaların en tipik örnekleri keşifler dönemi. Siyah ırkın yıllarca süren kölelik dönemini de yine bu kültürel karşılaşmalara / iletişimlere borçluyuz. Temeli ekonomi olan keşifler dönemi, bir yandan ticarete yeni ufuklar açarken, öte yandan savaşçı olamayan ya da kendini savunmak üzere örgütlenmemiş toplulukların / kültürlerin sonu oldu. Bugünkü iletişim dünyası gerçekten başdöndürücü bir hızla gelişmeler gösterdi ama hergün bir kaç dilin, bir kaç kültürün yok olmasının önüne geçilmiyor, zaten böylesi bir amacı olduğunu da düşünmüyorum. İlerleme bazı kültür grupları ve dilleri açısından, yayılma anlamında bir “ilerleme” anlamına gelirken, benzer teknolojileri kullanmayan, kapalı kültürler ve diller, gitgide bağımlılaşıyor ve yok oluyorlar. İlerleme ve gelişmenin herkes için aynı anlama gelmediği bu durumda, kendimizi de bu ilerlemeye ait hissederken, ilerlemenin yönünün, bizim kültürümüz ve dilimiz açısından, nesnel olarak ne anlama geldiğini tartışmak zorunlu oluyor.

Başlangıçtan bugüne, kapitalist

üretim ilişkileri içerisinde, teknolojik gelişme daima itici bir rol oynamıştır. Meta üretiminde ulaşılan nokta, rasyo- nelliğin bir ideoloji anlamında ege- menliği, sağlanan refah düzeyi, vb. göstergeler, siyasi iktidarın baskı me- kanizmalarını açıkça işletmeden de yaşamasına olanak sağlar. Rasyonel- lik, yukarıdan aşağıya bütün kurumsal düzenlemeleri sağlamış durumda. Üs- telik bugüne dek kapitalist düzeni teh- dit edebilecek bütün alternatif siyasi hareketlilikler (buna islami hareketler de dahildir), kendilerinin daha rasyo- nel olduklarını kanıtlama yönünde bir teorik çabanın peşine düşerek, burjuva sisteminin temel ideolojisi olan rasyo- nelliği yeniden ürettiler. Hem rasyo- nellik hem teknolojik gelişme, sosya- list sistem içerisinde de bir fetiş biçi- mine getirilmişti. Ayrıca, bu ülkelerde teknolojinin eleştirisi ile sosyal yaşam arasındaki uyumluluk sorunu, yani, in- san ve teknoloji ilişkileri, kapitalist sistem ile rekabet adına bütünüyle ih- mal edildi, böylelikle, teknoloji ve ya- şam arasında belki de oluşturulabile- cek olan olumlu anlamıyla etkileşim, kapitalist üretim tarzı ve teknoloji ara- sındaki ilişki denli organik olamadı. Ve sonuçta, 1900'lü yıllar boyunca in- sanoğlu, her teknolojik gelişmeyi, ne- denlerini/sonuçlarını hiç sorgulama- dan hayranlıkla kabullenme, bu gücü ellerinde bulunduranlara saygı duyma eğilimi ile biçimlendi.

McLuhan, "Toplum üzerinde etki eden şey, mesajın içeriği değil, brüt ideolojik unsur olarak teknolojinin ken- disidir" derken, Heidegger'in "teknik öz- ü de, asla ve hiçbir şekilde teknik bir şey değildir. Bunun için yalnızca tek- nik-olanı tasarladığımız ve öne çıkardı- ğımız ve bununla yetindiğimiz veya on- dan kaçındığımız sürece, tekniğin özü- le bağımızı asla kuramayız. Her yerde özgürlükten yoksun ve tekniğe bağlan- mış haldeyiz; onu tutkuyla olumlayalım veya olumsuzlayalım. Tekniği nötr bir- şey olarak gördüğümüzde mümkün olan en kötü tarzda tekniğe teslim olu- ruz; çünkü bugün özellikle pek rağbet gören bu tasarım, bizi bu tekniğin özü karşısında büsbütün körleştirir" dü- şüncelerini bir biçimde özetliyor. İde- olojik hegemonyanın alanındayız artık. Teknolojik gelişmeler, kendilerine bir kez hayranlık uyandırdıklarında, onun

ardında duran maddi zenginliğin ve bir üretim tarzının, bundan böyle, kendisi- ni gizlemesine gerek kalmaz.

Aslında, teknolojik gelişmeye hay- ranlık sonucu sağlanan ideolojik hege- monya, kitleleri politik arenadan uzak- laştırmakta ve yepyeni ilgi alanlarına kanalizasyon etmektedir. Toplumsal ilginin politika dışı alanlara kaydırılması, kuş- kusuz yeni bir buluş değil. Bu yöneli- min daha önceleri en yoğun olduğu alan spor, aslında futboldu. Hatta kitle kültürüne dönüşen sanat, özellikle si- nema bile, içerebileceği sosyal ve siya- sal mesajlara rağmen, bir ilgi kaydırma aracı olarak iş görmüştür. Ancak bu tür kitle faaliyetleri esnasında, büyük sayı- da insan toplulukları yanyana gelmek zorundadır (aksi takdirde beklenen ilgi dağılması söz konusu olamaz). İnsanla- rın birliktelikleri ise her zaman istenil- diği gibi kontrol edilemez, umulmadık sonuçlar doğabilir. Oysaki teknolojik ilginin son odak noktası İNTERNET, insanlararası ilişki tarzını, -pratik ilişki- yi ortadan kaldırarak- yeniden düzenli- yor. Bireyin tekbaşına bir faaliyeti ola- rak düzenlenen bu ortamda, insan top- lulukları ancak sanal olarak yanyana. Mitinglerin, protesto eylemlerinin, grevlerin, boykotların, referandumla- rın sokaklardan, fabrikalardan, üniver- sitelerden uzak ama alabildiğince 'ÖZGÜR' olduğu yeni bir demokrasi tarzı! Sistem için bundan daha akılcı bir çözüm olabilir mi ?

İNTERNET'in sınırlarının konul- ması ve eleştirisinin bu anlamda öne- mi var. Ne için ve hangi olanaklarla bu alanda yer aldığımızın bilinmesi zo- runlu. Üstelik İNTERNET'in denetim- den uzak, özgür bir ortam olduğu tem- melsiz inancı da bu denli yayginken. Yaşanan şu an, sistemin oluşum aşā- ması. Sistemi kurgulayıp manipüle edenler için de henüz sınırlar yeterince anlaşılmış ve yorumlanmış değil. "Bi- limin şeyselleştirilmiş modelleri sos- yo-kültürel yaşama evreninde gezini- yor ve kendini anlama konusunda nes- nel güç kazanıyorlar". Devlet aygıtı- nın baskısını gitgide daha az hisseden toplumlarda görece bir özgürlük orta- mından sözedilebilir İNTERNET, nes- nel dünyanın bütün varoluş biçimleri- ni / kültürlerini üzerinde barındıran san- al bir dünya olarak; gezme / görme / okuma / bilgi toplama / yeni insanlar-

la tanışma benzeri insan eylemlilikle- rinin 'özgürce' gerçekleşmesi anla- mında, sözünü ettiğim ilgi alanları açı- sından geline en üst düzeyi temsil eden birşeyleri işaret ediyor. Ama tari- hi boyunca hiçbir teknolojik gelişim, onu yaratan güçler aracılığıyla denet- lenip düzenlenmekten kendisini kurtā- ramadı. Şüphe yok ki, sistemde olma- nın altyapısını borçlu olduğumuz tek- nolojiyi elinde bulunduran uluslar/şir- ketler ve onların 'hatırlı' müşterileri, kendi çıkarlarını tehlikeye düşüren bir an geldiğinde, bu sistemi, yüce bir etik kaygıyla, yine özgür bir ortam olarak koruma ve herhangi bir müdahaleden kaçınma eğilimi göstermeyeceklerdir.

İNTERNET için gerekli teknolojik donanım, üretim ve dolaşım açısından görülmedik bir hamleye karşılık gelir- ken, mevcut sistem ile entegrasyonu daha bağımlı ve kaçınılmaz kılıyor. Bu noktadan sonra iletişim, -eşitlik içeri- sinde- kültürler arası etkileşim, tanış- ma, paylaşma anlamına gelmiyor. İleti- şim daha çok üretip daha çok satmanın ve önüne dikilen kültürel farklılıkları ortadan kaldırmanın aracı oluyor. Her- şey olup bittikten sonra, farklı kültür- lere gelen insanların, aydınların, bi- lim adamlarının zahmetsizce iletişme- sindeki özgürleşmenin, bireyin özgür-leşmesine katkısı önemli olabilir mi ?

Sık sık, İNTERNET'teki varoluş- larla ilgili olarak hukuksal yaptırımla- rla ilgili haberler okumaya başladık. Enformatik ağı denetimlerinden çık- tığını gören devletler - geç de olsa - bu ağı, gözetim sistemleri ve mesajlarını kontrol etmek suretiyle denetlemeye çāba gösterir oldular. Yine Stuart Hall'den yaptığım bir alıntı ile bitire- yim ; " Bu alan zamanla çok daha po- lis kontrolünde, sınırlanmış ve düze- lenmiş olacak. İNTERNET'in, siyaset- ten, iktidardan, ekonomiden, etnik ve cinsel ayrımcılıktan ve ırkçılıktan ka- çabileceğimizi iddia etmesi sadece bir yanılsamadır." Belki bir gün, İNTER- NET bir iletişim ütopyası olmaktan çı- kıp iletişimin ta kendisi olacak ama böylesi bir gelişmenin, iktidar ilişkile- rine muhalif olanlar, alternatif toplum ütopyaları kuranlar yönünden pek ha- yırlı olmayacağı kötümser kehaneti için elimizde epey delil var.

*Bu yazı İnternette alınmıştır.

Tütün Tarihi ve Gelenekselleşmiş Gayri Milli-Tekel Politikalar!..

Burhan KAHRAMAN

Tütünün ilk kullanıldığı tarih, birinci asıra rastlar. Yani medeniyetlerin oluşma evresine... Bu dönem içerisinde yer alan MAYA medeniyeti, tütünün ilk kez kullanandır. O dönem içerisinde, tütünün yapraklarını yakan rahipler çıkan dumanı gökyüzündeki güneşe doğru üflerlerdi. Bu gelenek, MAYA'lardan AS-TEK'lere geçer ve uzunca yıllar tütün dini ayinlerde etrafa iyi ruhlari salmak amacıyla üfleneduruldu.

Daha sonraları, bu ayinlerde rahiplerin kullandıkları etrafa duman verme ayini ile birlikte rahiplerinde ağızlarıyla bu dumanı çekip üflmeleri sonrasında farz edilen ruhlara karışma keyfiyetiyle ilk kez rahipler arasında kullanım olarak başladı. Ve buradan başlayarak insanoğlunun bu kullanım alışkanlığı topluma yayılır. Derken günümüz ulusal ekonomilerinde, sağlık alanlarında vs. belirleyici bir rol oynamaya kadar gelir.

Tabi tütünün Avrupa kıtasına ilk gelişi, 1492'de Christophe COLOMB ve beraberindeki keşifçilerin birlikte yeni ada ve kıtalar veya yeni dünyaların keşfi sırasında bir Bahama Adası olan SAN SALVADOR adasına çıkışı sırasında kendilerine yerli halkın değış tokuş sırasında hediyeler olarak vermeleriyle olur.

Tamamıyla Avrupa'ya taşıyarak kullanıma süren kişi yine o dönemlerde Amerika'ya yaptığı seyahatlerden birlikte döndüğü gemicilerle Gonzales Femande de Quide Y. Valtes adındaki kişidir. Gonzales bu seyahatlerini 1519 yılında yapar.

Bu tarihten sonra tütün kullanımı türlü değışik kullanım tarzıyla gelişir ve toplumda kalıcı bir yer edinir.

İbadetle başlayan tütünün tanınması yine ileriki yıllarda da ibadette kullanılmaya devam edilmiş ve ayrıca biraz daha genişleyerek ilaç yapımında kullanılmış, Pipo tarzıyla içilmeye devam edilmiş,

sonraki yıllarda Puro, çiğneme, Enfiye ve bildiğimiz Nargile tarzıyla ve en son olarakta kağıtlara sarı haliyle sigara biçimini olarak kullanılır.

Sağlık uzmanları ve bilim adamları tütünden elde edilen nikotinin sağlık alanında kullanılması gerektiğini keşfetmeleri yine tütünün sap dallarından selüloz'un elde edilmesi, tütünün tohum tanelerinden de yağ'ın elde edilişi yanı sıra, çiçeklerinden ise kokulu esansın elde edilişi (mesela tütün kolonyası), yakılan tütünün küllerinden de potasyum karbonat ve benzeri maddelerin keşfedilmesi yada bulunması sonucu tütün endüstrisini doğurmuştur.

Tütün üretimi Amerika Kıtasının bulunmasından sonraki bu dönemde yani yaklaşık olarak 20-30 yıl sonra ilk kez yine İspanyollar tarafından gerçekleştirilmiştir. Bunu izleyen yıllarda ise, Küba ve Venezuela'da 1500 yılı ortalarında yani 1560'da üretilmeye başlandığı söyleniyor. En son olarak da üretim 1600'lü yıllarda Latin Amerika ülkesi olan Brezilya'da açılan işletmelerde yapılır. Yaklaşık olarak bu yılı takip eden ilk beş yıl ile birlikte yani 1600 ile 1605 yılları arasında deniz aşırı keşifler ve ticari yolların hızla başlaması sonucu gemiciler ve diğer ilgili tüccarlar tarafından Çin'e, Japonya'ya ve Güney afrika gibi ülkelere kadar taşınarak böylece tütün ticareti ticareti başlatılmış olunur.

Bütün dünyaya yayılışı sırasında bahsettiğimiz yıllarda ülkemize gelen ve o dönemin en iyi ve yaygın deniz ticaretçileri olan Venedik'liler ve yeni keşifler, savaşlarla beslenen İngiltere tüccarları tarafından getirilir. Anadolu'ya ilk getiriliş yılı 1580'dir. Bu yıllarda önemli miktarda bu tacir ve deniz tüccarlarından satın alınarak getirilen tütünün genel kullanım yılı 1600 senesidir. Anadolu'da ilk defa tütün ekimi 1687'de, tarımsal üretimi gerçekleştirilir. Dünya genelinde tütün

üretimi ve tütünden elde edilen gelirin toplam miktarı korkunç boyutlardadır. üretimi yapılan ekimler içerisinde dünya ekonomisinin bir bacağına oluşturan tütün ve tütün tekeli en etkili üretimdir diyebiliriz. Öyle ki, artık tütün üretimi sadece ekonomik alanda değil, sosyal hayatımız üzerinde de büyük bir rol sahibi. Ve insan sağlığı ve harçlığı ile iç içe geçen başka bir bitki yoktur diyebiliriz.

Tütün üretimi, 1940'lı yıllara gelindiğinde 3 milyon ton dolayındaydı. Bu miktar, her geçen süre içerisinde artarak 45 milyon hektar alanı içerisinde 75 milyon tonla günümüzde hemen hemen bir katı fazlalığa ulaşmıştır.

Artık, tütün o ilkel kullanım tarzını aşmış ve insanların bir ihtiyaç olarak hissettikleri hatta taşımaya mecbur oldukları sanı bağlantıları ve bağımlılığıyla kullanıcılarına maddi ve manevi olarak açık açık zarar veren bir taşıyan ve kullanılan zehir oluvermiştir. Bu vesileyle çokça tartışılan ve hatta bazı ülkelerde yasaklanan veya üretimi yasaklanan veya gereğinde ceza verilen bir durum halini almıştır.

Tütün ithalatından oluşan gümrük girdileri, resmi bir istemle alınırken öte yandan da bu ticaret sonucu halk arasında tütün tiryakilerinin çoğalması sonucu birçok cami de hocalar ve müftüler tütün içimine karşı Kur'an-ı Kerim de hükümlerin bulunduğunu göstererek yasaklanmasını ve kullanılmamasını isterler. Ve bunun üzerine padişah I. Ahmet tütün içimini çıkardığı bir fermanla yasaklar. Bu yasak I. Ahmet döneminde uygulanırsa da ondan sonra tahta geçen Sultan Mustafa ve II. Osman dönemlerinde Osmanlı İmparatorluğunun dış seferler ve iceride gelişen yerel ayaklanmalar dönemi dolayısıyla bu padişahlar konuyu pek takip edemezler ve yasak bir bakıma bu dönem ilk defa delinir. II. Osman sonrasında tahta oturan IV. Murat başa geçer geçmez, yap-

tiği ilk icraatlardan biri olarak şiddetle ve derhal tütün içme yasağını uygulamaya sokar. Ve böylece Osmanlı hükmünün geçtiği bütün ülkelerde, tütün yasağı uygulamaya girmiş olur. Bu hükmün IV.Murat tarafından tekrar uygulamaya konmasına gerekçe olarak o dönemlerde İstanbul semtlerinden Cibali ve Saraçhanebaşı'nda üç gün üç gece süren yangındır. O dönem; tütün içimi, lüle ve çubuk aracılığıyla içilirdi ve bu yangının çıkmasına da bir tütün tiryakisinin lülesindeki ateşin döşemeye düşmesi sonucu yangın başladığı söylentisinin padişaha bildirilmesinden sonra Müftü Hüseyin Efendi'den alınan fetva ile bütün ülke sathında "Her kim tütün içerse, başı vurula" diye bir idam hükmü alınır. Bu fetva verildikten sonra hangi halde ve kim olursa olsun, tütün kullanan her kişi idam edilir ki; sefere çıktığı askerlerden tütün kullandığını öğrendiklerini sefer halinde olmalarına rağmen idam eder ve yine aynı zamanda ülkeye giriş yapan tütün kullanıcısı yabancı misyonerlerden dahi kellesi vurularak idam edilenler olur.

Ama, bütün katı yasakların uygulamada olduğu en sıkı dönemlerde bile, yapılan aramalarda, kilolar halinde saklanmış tütün ele geçirilir. Daha sonraki dönemde, yani tahttan indirilen İbrahim'in yerine geçirilen ancak henüz çocuk yaşta olan padişah Sultan Mehmet'in (Avcı Mehmet) kendisi çocuk olmasına rağmen tütün kullanması neticesinde, 1646 yılında Şeyh-ül İslam Bahai Efendi'nin verdiği ikinci fetva ile bazı gerekçe ve nedenlerle yasak kalkar.

Tütün üretiminin başlangıcı olarak kabul edebileceğimiz bir dönem yoktur. Yine de ilk üretildiği yer olarak burası kabul edilebilir. İlk olarak Yenice ve İskece taraflarında üretildiği söylenebilir. Çünkü, tütünün karayoluyla geldiği ilk yer Rumeli olduğundan, bunun kaynaklandığı belirtilir. Tütün içiminin yada kullanımının serbestleşmesi sonrasında ülkeye giren tütüne gümrük alınmaya başlanır. İç pazar dahilinde üretilen tütün için ise, vergiler tayin edilerek tütün üreticileri ve tütünün ikinci elden sahipleri olan, bu işin tacirliğini yapan ve o dönem için henüz esnaf'tan sayılmayan tütün eşraf'ı için de bir vergilendirme getirilir. İlk kez II. Mustafa tarafından vergilendirmeye tabi tutulan tütün için; 1698 yılında 55 yük akçeye ihale edilmiştir.

Sonraki dönemde, üretim ve tüketimin hızlı bir şekilde artması sonucunda yeni bir hazine düzenlemesine gidilmesi ihtiyacı duyulur. Hazırlanan nizamname'ye yani uygulamaya "Surutu Duhan" adı verilir. üreticiden kesilen verginin adı "Duhan-ı dönüm resmi" olur. Ve bu vergi tutarı tütün daha henüz arazide ve toplanmamışken dönüm başına 2,5 kuruş 12'şer para alınmaya başlanmıştır.

Anadolu toprağının kaliteli tütün elde edilmesine elverişli olması nedeniyle dışardan ithal edilen tütünün yerini daha kaliteli olan yerli tütün alır. Böylece tütün ithali durmakla beraber, tütün ihracı dönemi başlar. İhracın gelişmesi sonucu, ülke İmparatorluk dışına çıkarılan tütünlerin vergilendirme kontrollerinin daha iyi yapılabilmesi için, bu dönemlerde Osmanlı İmparatorluğunun muhtelif sınır boylarına 30 adet "Tütün Gümrüğü" kurulur.

Osmanlı Hükümeti'nin, 1861 yılında Fransızlar ve İngilizler ile yaptığı ticaret anlaşması ile birlikte az miktarda olan tütün ithali de yasaklanır. Ve tütün, ilk kez bu dönemde "İnhisar idaresiyle" yani tekel idaresi şeklinde bir yıl sonra yani 1862'de yeni bir nizamname ile kabul edilerek daha önceki nizamname ve saireler resmen ortadan kaldırılır.

Tabi ki tütünün tesele dönüşmesinin esası ise 1854 yılındaki borçlanmalar sebebiyledir. Bu konuda, bir çok araştırmacı yazara göre Avrupa devletlerine olan borcun ödenmesi maksadıyla elden çıkan milli sermayenin kaybedilmesi, gerçek nedenlerin başında geliyor ki bu doğrudur.

Düyun-u Umumiye idaresi aracılığıyla gelir vergileri, (Öşür vergisi dışında) 1882 yılından daha önceleri Galata Bankerleri diye bilinen bir guruptan alınarak devredilir ve hazırlanan 1882 yılı nizamnamesi ile vergi toplama yetkisi Düyun-u Umumiye aracılığıyla idare edilir.

Artan ve ödenmesinde büyük güçlükler ve sıkıntılar çekilen dış borç ödemeleri ve borç faizlerinin zamanında ve aksamadan ödenebilmesi vesilesiyle 1883 yılı yeni bir nizamname ile o dönem adına "Tütün İnhisarı" denilen "Tütün Tekeli" hazırlanan sözleşme gereği 30 yıllığına "Memalik-i Osmaniye Duhanları Müşterek'ül- Menfaa Reji Şirketi" ismiyle Fransızların idare ettiği ve sermayesi 4 milyon İngiliz parası olan bir anonim şirkete devredilir. Bu uygulama

öyle bir uygulamadır ki, Osmanlı için büyük bir düşüştü. Çünkü bu uygulama ile alacaklı devlet(ler), kendi alacaklarını Osmanlı vergisini-kendi eliyle tahsil etmesi gibi çok ilginç ve kabülü nasıl olduğu anlaşılmaz bir uygulamayla yüz yüze kalmıştır. Otuz yıllığına yapılması gereken sözleşme yerine kırk yıllık bir süre Osmanlı devletinin tütün gelirlerini tahsil eden "Reji Şirketi" elde ettiği gelirlerden Düyun-u Umumi ile Hükümete kalan paradan bir kısmını pay olarak almış ve bu şirket uyguladığı maliye yöntemleri ve idaresi altında özel olarak oluşturduğu kendine bağlı "Müstakil Jandarma Kolcu'ları" aracılığıyla da kaçakçılarla çatışmalara girişmiştir. Kaçakçılıkla mücadele adına girdiği bu kanlı çatışmalar sonrasında, Osmanlı hükümeti içerisinde bölünmeler oluşur. Bu uygulama dolayısıyla, kırsal alanlardaki üretimin kaçakçılıkla birlikte ele alınması yaygın bir suç haline getirir tütün ticaretini. Ve Reji Şirketi'nin jandarma Kolcu'ları ile kaçakçı ve halk arasında birçok insan, çıkan çatışmalarda hayatını kaybeder. Halkın ürettiği tütüne, Özel jandarma Kolcu'ları korumasında el koyan Reji Şirketi'ne karşı, halkın tepkileri giderek artar ve bu tepkiler yerel çatışmaları koşullar. Osmanlı jandarmasıyla çatışmaya girmeyen halk Reji Şirketinin oluşturduğu bu kolcu yada günümüz tanımlarıyla korucu'larla çatışmaları büyük bir milli kin ve öç içerisinde inatla sürdürür.

Bu Duhan Nizamnamesiyle yılda 737.000 dolayında gelir elde eden Osmanlı hükümeti sözümona daha fazla kâr elde edebilmenin de bir yolu olarak düşündüğü aracı ve yabancı Reji Şirketi'nin işbaşında olduğu her 16 yıl için bu parayı elde edebilmiş ve yıllık gelir 16 yıllık gelir halini almıştır. Çünkü geri kalan ana paranın şirket eliyle toplanan paralar borç ve borç faizleri ödemeleri anlamında kesilmiş Osmanlı Hükümeti bu duruma kontrol adına bile karışmamış hatta tütün tekelinde elde edilen gelirleri kontrol dahi edememiştir. Çünkü bütün hesaplar şirket eliyle yapıldığından ve şirketin bütün binaları Reji Şirketinin Özel jandarma korucularınca korunduğundan bu mümkün değildi. Bundan büyük rahatsızlık duyan tütün üreticisi köylüler, üretime son verirler. Hem yerli kalitenin hem de üretimin büyük ölçüde düşmesi, Osmanlı hükümetinin bu şirkete verdiği desteğin

ortadan kalkmasına neden olmuştur. Bir diğer bir neden de aslında tütün tekeli dışında gelişen ve artık kontrol edilemeyen kaçakçılık sektörünün gün geçtikçe büyümesidir.

Bu olan bitenler karşısında Reji Şirketi, elinde tuttuğu tütün tekeline elde edilen gelirleri sabit tutmak veya oranı düşürmemek amacıyla, tütün alımlarında düşük ücret ve satış fiyatlarında ise yüksek miktar uygulamasına giderek bu faturanın yükünü üretici ile tüketiciye yüklemekten kaçınmamıştır.

13 Haziran 1921 yılında, Osmanlı Hükümeti ile Reji Şirketi yeni bir anlaşmaya giderek Reji şirketi idaresindeki bütün vergi alacak ve verecekleri devlete devredilir. Ve dış borç ödemeleri böylelikle bu Fransız şirketinin elinden alınır ve tütün tekeli işlemleri devletin bir yönetim kolu haline getirilir.

Tütün tekelinin bu yabancı şirketten alınıp devlet idaresine girmesi sonrasında 26.2.1923 tarihinde 558 nolu kanun ile ülke genelindeki iç tüketim açığı için tütün satın alınması, işletilmesi ve sigara imali, satımı gibi işlemlerin hükümet içerisinde yürütülmesi ilk kez karara bağlanmıştır.

Bu dönemki devletin yeni uygulamalarının örnek olarak aldığı Reji Şirketi yöntemlerinin görünen sakıncaları vesilesiyle 10.6.1938'de 3437 nolu "Tütün ve Tütün Tekeli Kanunu" çıkartılmıştır.

1938'de çıkartılan son kanunu geliştiren ülke sanayisi, dış politik ve ekonomik bağımlılık ve birçok yetersizlikler taşıdığı görüşü ve tartışmaları sonucu, 9 Mayıs 1959 yılında yeni bir düzenlemeye gidilerek 1177 sayılı "Tütün ve Tütün Tekeli Kanunu" çıkar.

Çıkan kanunla, yurt dışında ve yurt içinde elde edilen üretim ve tüketim halindeki bütün tütün alım ve satımları tamamen hükümet kontrolüne sokulmuştur.

Dış bağımlılık ve dış açılma adıyla ülkenin çarpık kapitalizme evrilebilmesi amacıyla, emperyalist güçlerin araya girmesi sonucu "Uyum Politikaları" adıyla 1660 ile 4036 nolu kanunlarla "Katma Bütçeli-Döner Sermayeli Devlet Müessesesi" olma faaliyeti güttürülen Tekel Genel Müdürlüğü adı altında Kamu İktisadi Kuruluşu denilerek aslında varolan düzenleme yeni bir kılıfla sözde yeni bir düzenleme haline getirilmiş oldu.

Bu durumda yeni siyasi ve ekonomik bağımlılıkların ya da yeni Reji Şirketleri-

nin yerine geçen Amerikan yanlısı/bağımlısı devlet yönetimi 121 yıl süre (1862 ile 1983 arası) yasaklı geçen dışardan tütün ithali 1983'te serbest bırakılmış ve zengin bürokratlar ve darbeci askerlerin denetiminde 1960'lı 1970'li yıllardan, 80 yılı başına kadar yurda gizli sokulan Amerikan blended tipi sigaraları devlet eliyle hem ithal edilmiştir, hem de imal edilmeye başlanmıştır. Amerikan blended sigaraların özendirilmesi ve üretiminin devletçe yapıp yaygınlaştırılması yanı sıra kaliteli Anadolu tütününü kalitesizleştiren yönetim Karduk'da ve Karadeniz dolaylarındaki üretime ilgisiz kalmıştır. Böylece Anadolu'da kalite düzeyi yüksek olduğu defalarca tespit edilmiş olan Bitlis, Bafra ve Samsun ve Kuzey Kıbrıs'ta üretilen Harman sigaraları kaliteli tütünün kaliteli ortamlarda sigara imalatına dönüştürülüp gerekli ilgi ile yurt dışına ihraç edilmemesi yüzünden basit, ilkel ve ucuz kalmıştır. Bu yüzden ülke genelindeki sigara pazarının üçte birini amerikan blend marka sigaralara vermiştir. İlk olarak 1984'te 23.000 tonla başlanan sigara ithali 1997'de 45.000 ton olmuştur. Tabiki tüketime sokulan sadece sigara değildi. Aynı zaman da özel sektör ve tekel aracılığıyla üretilen bu sigaralar için Virginia ve Burley'den tütün getirilmeye başlanarak iç üretimdeki kalite ve pazarlama dışlanmış, Amerika'dan gereksiz ithallerle aynı koku ve tad yaratma adına ödenen bandrol marka patentine ek olarak bu yöntemle iç tütün üretiminin gerilemesi dış alım bağımlılığının ise yaygınlaşmasının bağlandığını görmekteyiz. Bütün bunlarla birlikte 100.000 ton olan iç tütün tüketimi, Amerikan tipi sigaraların tekel ve özel sektörce üretilmeye başlanmasıyla şark tipi Oriental tütününün yurt içi tüketimi için sigara imalinde kullanımı 55.000 tona düşmüştür. Yani 45.000 ton ile bu kez tütün pazarının yüzde 49'u Amerika'dan alınmaya başlanmıştır.

Devletin kendi düzenlemeleriyle yaptığı reklamlarla, şark timi oriental tütünden üretilen sigaraların içimi günden güne gerilerken yine yapılan Amerikan blend tipi sigaraların reklamları neticesinde büyük bir milli ekonomik tekel Amerika'ya akmaktadır. İlginç bir tespit ise; Amerika'da sigara tüketiminin giderek gerilerken ülkemizde artmasıdır. İstatistiklere göre 1960'ta Amerika'da Sigara tüketimi 446 milyar adet, 1970'te

540 milyar adet, 1980'de 634 milyar adete çıkmışsa da, bu yıllardan sonra sigara aleyhine yürütülen birçok süresiz kampanya vesilesiyle yapılan propagandalarla yapılan araştırmalar sonucu insan sağlığına verdiği zararlar tespit edildiğinden sigara üreticilerine ödetilen ağırca cezaların vs. toplumda yankı bulması sigara tüketimini 1985'te 594 milyar adet, 1990'da 557 milyara, 1995 yılında ise 487 milyar adete kadar gerileterek, 1960/1970 yılları arasındaki düzeye inmesine sebep olmuş ve bu iniş trendi büyük bir istikrarla hala inmeye devam etmektedir.

Amerika'daki sigara kullanımının büyük bir oranla düşmesine rağmen üretimde tam tersi bir gelişme söz konusudur. 1995 yılında tüketimin %30 üstüne çıkan üretim 745 milyar adete ulaşmıştır.

Gelişen halk muhalefeti karşısında çıkan kanunlarla Sigara, tıpkı esrar ve uyuşturucu maddeleriyle eş anlamda değerlendirmeye tabi tutularak sigara üreticisi firmalar aleyhine büyük para cezalarının yanı sıra ağır hapis cezaları uygulamaya konulmuştur.

Bu günlerde Kemal Derviş'in bir kez daha tütün üretimini tam anlamda dış ülkelere bağlamak istemesi gündemde... İç pazarda üretilen yerli sigaraların isim haklarının da içinde olduğu ve bütün tütün tekelinin idari devrinin yapılmasının onun Amerikalı amcaları tarafından şart koşulduğuna tanık oluyoruz. Bunu aslında 1883'ten 1921 yılına kadar süren Reji Şirketi uygulamalarının değişik bir versiyonu olarak görmek gerekiyor. Yine kontrolün yabancı ülkelere olduğu, yine dış borç ve borç faizlerinin ödenmesi adına o eski nakaratin tekrarını istiyorlar. Ülkemiz genelinde 1997 yılındaki en büyük 500 kuruluş arasında Tekel kâr yaratan ilk on kurum içerisine girmeyi başarmıştır. 1996 yılında ise; ihracatta ve çalışan sayısı olarak 1.sırada yer alırken, yine net aktiflerde ve brüt katma değerde 2. sırada yer almıştır. Dolayısıyla kar getiren bir kamu kuruluşu, Reji Şirketlerini anımsatan (Ama bu kez Amerikan sermayeli ve yönetimli) gibi tröstlere teslim edilecektir. Bu milli ekonomiye hiçbir katkı sunmayacağı gibi, tam tersine iç pazardan elde edilen gelirin ve karın Amerikaya taşınmasında aracı bir taşeron tekel olarak tütün tekeli kullanılacaktır.

Küreselleşme ve Kültürel Sonuçları

Sibel ÖZBUDUN

Gerçekte günümüzde “küreselleşme” olarak adlandırılan süreci 20. yüzyılın son çeyreğine ait bir görüngü saymak, yanıltıcı olacaktır. Dünyanın iktisadi ve siyasal bakımdan Batı Avrupa merkezli bir yeniden örgütlenişi olarak küreselleşme sürecinin kökenleri, sömürgeciliğin başlangıcına, 16. yüzyıla dek dayandırılabilir.⁽¹⁾ Bu sürecin günümüzde yaşanan evresinin ayırt edici yanı çokuluslu şirketlerin (ÇUŞ’lar) elinde yoğunlaşan uluslararası sermaye (özellikle mali sermaye) ve metaların dünya ölçeğinde kazandığı devingenliğin olağanüstü hızı ve bu devingenlik yetisi karşısındaki ulusal engellerin kaldırılması ya da en azından asgarileştirilmesi yönündeki (ağırlıklı olarak IMF ve Dünya Bankası gibi “uluslarüstü” mali kuruluşlar eliyle gerçekleştirilen) neo-liberal politikalarıdır. Bu yönelişler, haberleşme ve kitle iletişim teknolojisindeki hızlı gelişmeler arkaplanında mümkün olabilmiştir. Küreselleşmenin yaşamakta olduğumuz evresi, dört düzlemde hızlı bir devingenliği gündeme getirmiştir.⁽²⁾

1. Sermayenin devingenliği: Günümüzde finansal hareketlilik, şimdiye dek görülmemiş bir sürate erişmiştir. Malî sektörün üretim faaliyetleri üzerinde kazandığı öndelik, “ulusal ekonomilerin” her türlü özerklik iddialarını geçersizleştirirken, dünyanın bir bucağında patlak veren bir “borsa krizi” kısa sürede tüm dünyayı etkileyebilmekte, devasa servetlerin birkaç saat içinde el değiştirmesine yol açabilmekte, özellikle ekonomileri güçsüz Güney ülkelerini çöküşe sürükleyebilmektedir.

2. Teknolojinin devingenliği: Teknolojinin dizginsizleşmiş gelişimi, bu gelişmede motor işlevi üstlenen Kuzey ülkelerinin benzeri görülmemiş hızla “eskiyen” teknolojilerini Güney ülkelere ihraç etme eğilimini de güçlendirmektedir. “Mikro-elektronik devrim” sonrası yüksek maliyetli/düşük verimli, çevre riskleri yüksek, ağırlıklı olarak vasıfsız işgücüne dayanan imalat sanayilerini Güney ülkelere “ihraç” eğilimleri bu durumun bir örneğidir. Ancak “teknoloji transferi” imalat sanayileriyle sınırlı değildir; silah, telekomünikasyon, bilişim, vb. sektörlerde de “müşteri ülkelerin” alım kapasiteleri

ölçeğinde sürdürülmektedir.

3. İnsanların devingenliği: Dünyanın “zengin Kuzey/yoksul Güney ekseninde yeni bir bölünmeye sahne olduğu mevcut küreselleşme koşullarında, ülkeler, bölgeler, toplumsal sınıflar ve cinsiyetler arasındaki gelir uçurumu da giderek açılmaktadır. Uluslararası kredi kuruluşlarının az gelişmiş/gelişmekte olan ülkelere kredi açmak için öne sürdükleri “yeniden yapılandırma” koşulları, (geçim ekonomilerinin tahribine yol açan “verimlilik” programları, özelleştirmeler ve devlet sübvansiyonlarının kaldırılması gibi uygulamalar) bu bölgelerde kentsel, özellikle de kırsal kesimde büyük bir işgücü fazlasını açığa çıkarmakta, kırsal mülksüzleşme ve kentsel işsizlik Güney ülkelerinden Kuzey metropollerine yoğun göç hareketlerine neden olmaktadır. Malî devingenlik önündeki ulusal engelleri kaldırma yönündeki neo-liberal baskıların, yerel-bölgesel savaşların, etnik-dinsel çatışkılarının “ulus-devlet” erkini zaafa uğratması, sosyalist blokun 1990’lı yılların başlarında dağılması, ekolojik felaketler ile yoğunlaşan kıtlık, bu devasa göç hareketini tetikleyen diğer etkenlerdir.⁽³⁾

4. Fikir, imge ve simgelerin devingenliği: Sermaye, teknoloji ve insanların küresel ölçekteki bu hızlı devinimi, özellikle iletişim teknolojisindeki gelişmeler ve insan hareketleri zemininde fikir, imge ve simgeleri de sınır tanımayan bir dolaşıma sokmuştur. Ancak bunun kimi kültür, toplum ve iletişim bilimcilerin savladığı üzere, çok-merkezli (ya da merkezden yoksun), aktörlerinin birbirleriyle özgürce etkileşime girebildiği, şimdiye dek ulus-devletler tarafından baskılanan çeşitlilik potansiyellerini açığa çıkartan “yaratıcı” bir süreç olarak değerlendirmenin yanlış olduğu kanısındayım.⁽⁴⁾ Günümüzde yerkürede gerçekleşen iletişimin büyük bölümünün, Kuzey’de üslenmiş ÇUŞ’ların denetimi altında olduğu, bilinmektedir.

Bu dört devingenlik düzleminin biçimlendirdiği “Yeni Dünya Düzeni” sahnesi (ulusal) kültürel konfigürasyonların yeni bir dizilimini getirmektedir gündeme. Artık dünyadan söz ederken, hiçbir bireyin diğerinden bağımsız olmadığı, hiçbir sorunun yerel düzlemle sınırlı kalamayacağı, tüm toplumların birbiriyle bağıntılı hale geldiği bir “küresel köy”den söz edilmektedir. “Küresel (kültürel)

türdeşleşme" ve "küresel-yerel" dikotomisi üzerine tartışmalar bu söylemin getirileridir.

Gerçekten de, küreselleşme bahsi, geleneksel olarak, sınırları yukarıda da görüldüğü üzere, en fazla ulus-devlete dek esnetilebilen bir "yerellik"le tanımlı olan "kültür"e ilişkin tartışmaları mayınlı bir araziye çevirmektedir. Yukarıda anılan dört devingenlik tarzı, deyim yerindeyse kültürü "deteritoryalize" etmiş, köksüzleştirmiştir. Belirli bir coğrafyada tarihsel bağıntılılığın sonucu olarak biçimlendiği varsayılan kültürlerin yeryüzü ölçeğinde girdiği hızlı devinim, kültürel kimliklerin geleneksel referans çerçevelerini de büyük bir hızla aşındırmaktadır. Bu durum, kültüre ilişkin çalışmalarda iki argümanı öne çıkartmaktadır:

1. Kültürel türdeşleşme: Bu argüman, içinde üretildiği yerel/tarihsel bağlamların çeşitliliğinden kaynaklanan kültürel farklılıkların, küreselleşme sürecinde asgarileşme eğilimi gösterdiğini öne sürmektedir. Genellikle küresel ölçekte bir kültürel türdeşleşme eğilimi üzerine bir uzlaşma içermesine karşın, bu türdeşleşmenin yerel motiflerin (zorunlu olarak hiyerarşik-olmayan) katılımıyla mı (bunları "melezleşmeci görüşler" olarak tanımlayabiliriz), yoksa başta iletişim teknolojisi olmak üzere kültür endüstrisini denetleyen Kuzey ülkeleri güdümünde mi (kültür emperyalizmi tezleri) olduğu yolundaki tartışma, süregitmektedir.⁽⁵⁾

2. "Küresel-yerel" dikotomisi: Bu argüman, iktisadî-teknojik-malî bir devingenlik süreci olarak küreselleşmenin baskıları sonucu, 20. yüzyıl ortalarına kadar yeryüzünün egemen siyasal biçimleniş olan ulus-devlet(ler)in zaafa uğradığını, bunun sonucunda, ulus-devletlerin şimdiye dek baskıladığı yerel (etnik-dinsel) kimliklerin ön plana çıktığını, bir başka deyişle küreselleşmenin yeryüzünün etnik/kültürel çeşitliliğini görünür kıldığını savlamaktadır.⁽⁶⁾

Birbiriyle zıt yönlerde işaret etse de, ilk bakışta her iki önermenin geçerli yönleri vardır. Küreselleşme süreci, kültür(-ler) üzerinde hem türdeşleştirici, hem de farklılaştırıcı yönde etki yapmaktadır. Biraz açımlayalım:

Günümüzde küreselleşme sürecini biçimlendiren ana dinamiğin, ÇUŞ'ler elinde yoğunlaşan sermayenin yeryüzü ölçeğinde devingenliğinin önündeki ulus devletten kaynaklanabilecek engelleri kaldırmak olduğuna yukarıda değinilmişti. IMF'nin borçlu ülkelere dayattığı yapısal uyum programları, MAI, MIGA gibi ticaret hukukunu ulusüstüleştirme girişimleri, NAFTA, AB, ASEAN gibi yeni biçimlenen bölgesel bloklar, bu yönelişin kilometre taşlarını oluşturmaktadır. Bu yöneliş aynı zamanda, kültürel bir türdeşleşme sürecinin de taşıyıcısı olmaktadır.

Günümüzdeki haliyle küreselleşme süreci, tüm dünyayı tek bir malî sermaye (ve mal) piyasasına çevirme yönünde baskılar içermektedir. Tüm yeryüzünün türdeş ve devasa bir "pazar" görünümü alacağı "neo-liberal düş", gerçeklenme yoluna girmiştir. Günümüzde kültür üretimi, geniş ölçüde bir endüstri alanına dönüşmüştür⁽⁷⁾: medya(lar) bu endüstrinin önemli bir bileşenini oluşturmakla, duyuş-düşünüş-davranış tarzlarının dünya ölçeğinde standartlaştırılmasında önemli bir rol üstlenmekle birlikte tek unsuru değildir. Çokuluslu "markalar" (Benetton, Coca Cola, McDonald's, Toyota, Adidas, NesCafe, IBM, Visa Kart....), "tüketim toplumu"nun simgeleri olarak, tüm dünyayı "türdeş bir tüketim kültürü" altında birleştirmeye çağıran "Yeni Dünya Düzeni" dininin çağdaş "misyonerleri" işlevini görmektedirler. Deyim yerindeyse, yeryüzünde bir Coca Cola kutusunun bulunmayacağı kara parçası (hatta deniz) kalmamıştır.

Bu durum, kültür(ler)e anlamını veren tikellikleri büyük bir hızla tüketmektedir. Bunun çarpıcı örneği, kültürel çeşitliliğin yok olması anlamına gelen, dillerin yok oluşudur. Günümüzde yeryüzünde konuşulan dil sayısı 5 100 iken, bu sayının bir-iki kuşak içinde 100'e ineceği hesaplanmaktadır. Daha da çarpıcısı, dünyada şu an hayatta olan dillerin ancak yüzde 1'i "okur-yazarlık ve ulus devletlerin anayurdu" Avrupa'da konuşulmakta oluşudur. (Sachs 1999). Ve, UNESCO tahminlerine göre "basılı malzemenin üçte ikisinden fazlası İngilizce, Rusça, İspanyolca, Almanca ve Fransızca yayınlanmaktadır" (Akt. Tomlinson 1999: 27).

Formel olarak ulus devletlerdeki gibi kültürel biçimlendirici politika ya da kurumlardan (örneğin Kültür bakanlıkları, dil, bilim, kültürel araştırma kurumları/akademileri, müzeler, yayın politikaları vb.) yoksun olan küreselleşme sürecinin, ulus-devletin doğasından kaynaklanan kültürel türdeşleştirici/tikelleştirici yönelişine karşı bir yön izlediği doğrudur. Denilebilir ki, kültürel alan, (birbirini ardısıra düzenlenen "zirve"lerde olduğu üzere) devlet manipülasyonlarıyla (de)regüle edilen malî/iktisadî alandan çok daha fazla "bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler"ci liberal formüle teslim edilmiştir. Bu durum, "ulusal" sınırlar içindeki "ötekiler" (etnik-dinsel cemaatler, yöresel alt-kültürler vb.) üzerindeki ulusal/kültürel basıncı hafifletici bir etkide bulunmaktadır. (Nitekim, ulusal sınırlar içinde var olan kültürel varyantların kendilerini ifade edişi önündeki engelleri kaldırmayı hedefleyen bir kültür politikası olarak "çokkültürcülük" önerisi⁽⁸⁾ giderek öne çıkmaktadır). Bu durumu sevinçle karşılayan kozmopolitler de vardır, "ulusal kültür"ün zaafa uğramasına tepki duyan tepki duyan "kültürel milliyetçiler" de. Ancak

genelde gözden kaçan nokta, “yerel/geleneksel”in hangi koşullarda “göze görünür” hale geldiğidir. Gerçekten de küresel sahnede boy gösteren “yerel/geleneksel”, yeni uluslararası standarda, yani “tüketim kültürü”nün taleplerine uyarlanmış bir “imal” olabilmektedir. Kuzey metro-pollerinden herhangi birinde bir Çin lokantasında yenebilecek “Çin yemeği”, ancak yaklaşık olarak “Çin yemeği”, fakat esas olarak (Kuzeyli) tüketicilerin talepleri doğrultusunda yeniden imal (ve standardize) edilmiş bir “yapay gelenek”tir. “Geleneksel Afrika sanatları” olarak köşe başlarında satılan Afrika heykelticikleri, tek-tip olarak toma tezgahlarında üretilmekte; Amazon ormanları yerlilerinin müziği dünyanın geri kalanına ancak çokuluslu müzik şirketleri aracılığıyla ulaşmakta; Hint kınaları, Batı dillerinde kullanım kılavuzu içeren paketler halinde kozmetik mağazalarında pazarlanmakta, Maya dokuma motifleri Benetton giysileri için yeniden tasarlanmakta, Türk ve Yunan dönerciler Paris, Londra, Hamburg, New York, Sydney sokaklarında birbiriyle rekabet etmektedir. “Yöresel gelenekler” devasa turizm sektörünün görsel atraksiyonu olmanın ötesindeki anlamlarını hızla yitirmektedir. “Geleneksel/yerel”in görülebilirliği, kendini “uluslararası piyasa koşulları”na, yani “tüketim toplumu” taleplerine uyarlaması koşuluna bağlanmıştır. Yerel kullanım için dahi olsa, kültür endüstrisi dışında herhangi bir kültürel üretimden söz edilemeyecek günümüz koşullarında, “yerel/geleneksel olan” “kendinde” olmaktan çıkmış, anonim bir piyasaya yönelmiştir. El tezgahları meraklı turistler ya da tarih öğrencileri için etnografya müzelerindeki yerlerini aldığı, son el dokumalarının çeyiz sandıklarının dibinde çürümeye terk edildiği bir ortamda, son bozlaşmalar şöhrat olabilmek için İMÇ’nin yolunu tutmuş, “sıra geceleri” izleyicilere ve kameralara açılmış, yerel geleneklerden ayıklanabilenler, her kentin, her kasabanın “geleneksel kültür festivalleri”nde mülki erkan ve yerel yönetimlerin uhdesine bırakılmış, “ulusal folklor” “Sultans of the Dance”laştırılmıştır. Hıdrellez, Hacı Bektaş Veli, Newroz/Nevruz, Aşure, Mesir vb. günleri/şenlikleri, TV kanallarının, gazetecilerin vazgeçilmez çağrılıklarını oluşturdukları birer “gösteri”dir artık. Siyasal-tarihsel nedenlerle en “kapalı” olan gelenekler, “tarikatlar” dahi medyatik olmanın cazibesine direnememekte, kapılarını TV kameralarına aralamaktan geri duramamaktadırlar. Ritzer (2000) haklıdır; “Büyüsü bozulmuş bir dünya”da yaşıyoruz.

“Geleneksel kültür(ler)”in taşıyıcılarının bu apansız “görünür olma” tutkusunu nasıl yorumlamalı? Kuşkusuz bu sorunun yanıtı, kısmen piyasanın çekiciliğinde yatmaktadır. Çeperlerdeki “yerel” unsurlar, ancak geleneksel kimliklerine yaptıkları vurgu dolayısıyla küresel(-leşen)

piyasaya eklenilebileceklerinin, ondan alabilecekleri payı arttırabileceklerinin bilincinde davranmaktadırlar. “Folklorize” edilerek metalaştırılan kültür ürünleri, böylece yüklendikleri sahte otantizm görüntüsüyle, az-çok tek-düzeleşmiş arzın, değişiklik, “egzotiklik” gereksinimini karşılayabilmekte, (küresel) piyasaya böylelikle yapay bir “çeşitlilik” katmaktadırlar.⁽⁹⁾

Öte yandan, bunun tersi de olabilmektedir: Küreselleşme sürecinin devreye soktuğu “yerelleşme”, “yerel olan”ın başat siyasal dinamiklerinin kendilerini “küresel” ile bütünleştirme, yani neo-liberal sürece entegre olma ya da, bu bütünleşmeye karşı savunma tercihleri doğrultusunda (seçilmiş) geleneklerin yeniden üretilmesinden ibarettir. Bu tercihlere göre “yerel/geleneksel kültür” ya kendi tikelliklerini “küresel piyasa”nın talepleri doğrultusunda yeniden örgütleyecek, ya da dışlayıcı, özcü yönlerini vurgulayarak içe kapanacaktır.⁽¹⁰⁾ Ne ki, her iki tercih de dünyanın dönüştürüldüğü “tüketim/gösteri toplumu” koşullarında gerçekleşmektedir. Ve her iki durumda da, “gelenekler” yapılan seçim(ler) çerçevesinde yeniden yorumlanmakta, yeniden biçimlendirilmekte ve yeniden ifadelendirilmektedir.

Öte yandan, burada vurgulanması gereken yön, “içe kapanma” seçeneğinin genelde kendini hâlâ Batı-karşıtı bir söylem üzerinde kurguluyor oluşudur. “Batı” ile kast edilen, genel olarak Batı Avrupa kökenli Rönesans-Reformasyon/Sekülerleşme-Aydınlanma-Ulusalçılık-Sanayileşme-Rasyonalizm vb. bir dizi teknik-ideolojik süreçle karakterize olan kültürel kendiliktir (entity). Oysa Latouche’un (1996) da isabetle teşhis ettiği üzere bu süreç, yani “dünyanın batılılaşması” tamamlanmıştır. Küreselleşme sürecinin günümüzdeki kültürel veçhesini karakterize eden artık “Batılılaşma” paradigması değildir. Günümüzde olsa olsa ABD kökenli bir “Kuzeyleşme”den söz edilebilecektir: yani yerküreyi sınırsız bir “tüketim toplumu”na dönüştürme eğiliminden. Önceline göre çok daha esnek ve içleyici⁽¹¹⁾ olan bu eğilim katılımcılarına kimi kültürel standartlara uyma değil, tümüyle metalden oluşan, metalaşmış bir “kültürel evren”e katılma çağrısı çıkartmaktadır. Bu katılımın sınırları, yalnızca “müşteriler”in “satın alma kapasitesi” ile çizilecektir; ve yalnızca “satın alma kapasitesi”nden yoksun olanlar, “dışlanacaktır”⁽¹²⁾

Şu halde, küreselleştirici süreçlerin kültürel boyutları üzerine düşünülürken “bütünleşme ve/veya dışta kalma” tercihlerinden her birinin, Çok Uluslu Şirketlerin (ÇUŞ’ler) motor gücünü oluşturduğu, esas olarak sanayileşmiş ülkelerin siyasal seçimleri temelinde biçimlenen, sermaye hareketlerinin engelsiz devriminin ve tüm dünyanın sınırsız bir “metalar pazarı”na dönüştürülmesinin hedeflendiği, çoku-

uluslu kredi kuruluşlarının ulusların ekonomik zaaflarından “yapısal uyum programları”nı dayatmak üzere yararlandığı, ve ulusal “özerklik, bağımsızlık” seçeneklerinin giderek aşıldığı bir uluslararası sahnede gerçekleşmek durumunda olduğunu göz ardı etmemek gerekmektedir. Böylesi bir sahnede, -ister entegrasyonist, ister otarşik hedefler doğrultusunda baş vurulsunlar- “gelenekler”e çağrı çıkarmanın tek başına fazla bir anlam taşımayacağı, açıktır. Bu bağlamda, yerel/geleneksel’in, küresel’in antitezi olarak sunulmaya-çağı kanısındayım. Bu, olsa olsa bir “türev” ya da “yan-ürün” olarak değerlendirilebilir.

Yeryüzündeki insan çeşitliliğine saygı duyan ve insanlığın kültürel çoğulluğuna saygı duyan bir yaklaşım için, son dönemlerde yoğunlaşan “küreselleşme karşıtı hareketler” önemli ipuçları sunmaktadır. Yerli halklardan çiftçilere, kadın gruplarından çevrecilere, sendikalardan Üçüncü Dünya ülkelerine dek geniş bir spektrumda yer alan “farklılıklar”ın birbiriyle kurabildiği “eşitlikçi iletişim ve eşgüdüm”e dayalı bu deneyimler, küreselleştirici süreçlerin tikel kültürler üzerindeki yıkıcı etkileri konusunda kaygılanan kültür araştırmacıları için de çıkartılması gereken derslerle yüklüdür.

Kaynakça

- ALLCHIN, A. M. (1981), *The Dynamic of Tradition*. Londra: Darton, Longman & Todd.
- ALMOND, G. ve J. COLEMAN (1960), *The Politics of Developing Areas*. Princeton, N. J.: Princeton University Press.
- ANDERSON, B. (1993), *Hayali Cemaatler*. İstanbul: İletişim.
- APPADURAI, A. (1998), *Modernity at Large, Cultural Dimensions of Globalization*. Londra: University of Minnesota Press.
- BERKES, N. (1973), *Türkiye’de Çağdaşlaşma*. İstanbul: Bilgi.
- BORA, T. (1999), *Türk Sağının Üç Hali. Milliyetçilik, Muhafazakârlık, İslamcılık*. İstanbul: Birikim.
- BOYER, P. (1990), *Tradition as Truth and Communication, A Cognitive Description of Traditional Discourse*. Cambridge: Cambridge University Press.
- CASTLES, S. (2000), *Ethnicity and Globalization*. Londra: Sage Publications.
- EISENSTADT, S. N. (1968), “Some Observations on the Dynamics of Traditions”, *Comparative Studies in Society and History*, 11/4: 451-475.
- GIBSON-GRAHAM, J. K. (1996), *The End of Capitalism (as we knew it): A Feminist Critique of Political Economy*. Londra: Blackwell.
- GROSS, D. (1992), *The Past in Ruins. Tradition and the Critique of Modernity*. Amherst: The University of Massachusetts Press.
- GUSFIELD, J. R. (1967), “Tradition and Modernity: Misplaced Polarities in the Study of Social Change”, *American Journal of Sociology*, 72/4: 351-62.
- HANNERZ, U. (1998), “Çevre Kültür Senaryoları”, *Kültür, Küreselleşme ve Dünya Sistemi*, A. D. KING, (ed.), Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- HOBBSBAWM, E. (1993), “Introduction: Inventing Traditions”, in *The Invention of Tradition*, E. HOBBSBAWM ve T. RANGER (eds.), Cambridge: Cambridge University Press.
- ILLICH, I. (2000), *Tüketim Köleliği*. İstanbul: Pınar Yayınları.
- KILIÇBAY, M. A. (1998), “Milliyetçiliğin Kimyası”, *Türkiye Günlüğü*, 50.
- KRATZ, C. A. (1993), “‘We’ve Always Done It Like This ... Except for a Few Details’: ‘Tradition’ and ‘Innovation’ in Okiek Ceremonies”, *Comparative Studies in Society and History. An International Quarterly*, 35: 30-65. Cambridge: Cambridge University Press.
- KYMLICKA, W. (1998), *Çokkültürlü Yurttaşlık*. İstanbul: Ayrıntı.

LATOUCHE, S. (1996), *The Westernization of the World*, Cambridge: Polity Press.

LERNER, D. (1958), *The Passing of Traditional Society*, Glencoe, Ill.: Free Press.

LLOSA, M. V. (2001), “Özgürlük Kültürü”, *Foreign Policy*, 113: 72-77.

LURAGHI, R. (2000), *Sömürgecilik Tarihi*, İstanbul: E Yayınları

ÖZBUDUN, S. (2001), “Küreselleşme ve Kültür: Melezleşme mi, Kültürel Hegemonya mı?”, *Yazın Dergisi*, 91: 6-9.

POPPER, K. R. (1989), “Towards a Rational Theory of Tradition”, *Conjectures and Refutations*. (120-135), Londra ve New York: Routledge.

RADIN, M. (1967), “Tradition”, *Encyclopaedia of the Social Sciences*, 15: 62-67. Edwin R. A. SELIGMAN ve A. JOHNSON (eds.). New York: The McMillan Company.

RITZER, G. (2000), *Büyüsü Bozulmuş Dünyayı Büyülemek*. Ankara: Ayrıntı.

ROBERTSON, R. (1998), “Toplum Kuramı, Kültürel Görecelik ve Küresellik Sorunu”, *Kültür, Küreselleşme ve Dünya Sistemi*, A. D. KING, (ed.), Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

ROSTOW, W. W. (1960), *The Stages of Economic Growth*. Cambridge: Cambridge University Press.

SACHS, W. (1999) “One World”, *The Development Dictionary, A Guide to Knowledge as Power*, W. SACHS (ed.), Londra & New York: Zed Books Ltd.

SEYMOUR-SMITH, C. (1996), *Macmillan Dictionary of Anthropology*. London: Macmillan Press Ltd.

SHILS, E. (1981), *Tradition*. Univ. Chicago Press.

TOMLINSON, J. (1999), *Kültürel Emperyalizm, Eleştirel bir Giriş*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

- (2000), *Globalization and Culture*. Chicago: The University of Chicago Press.

WALLERSTEIN, I. (1998), “Ulusal ve Evrensel: Dünya Kültürü Diye Bir Şey Olabilir mi?”, *Kültür, Küreselleşme ve Dünya Sistemi*, A. D. KING, (ed.), Ankara: Bilim ve Sanat.

WEBER, M. (1947), *The Theory of Economic and Social Organization*. New York: Free Press.

WORSLEY, P. (1999), “The Nation State, Colonial Expansion and the Contemporary World Order”, *Companion Encyclopedia of Anthropology, Humanity, Culture and Social Life*, Tim Ingold (ed.), Londra ve New York: Routledge.

Dipnot

1 Bkz. Worsley (1999); Luraghi (2000);

2 Bkz. Tomlinson (2000).

3 Küreselleşme ile göç hareketlerinin bağlantısı konusunda bkz. Castles (2000).

4 Böylesi yaklaşımlar için bkz. Appadurai (1998); Gibson-Graham (1996); Hannerz (1998); Robertson (1998); Tomlinson (1999; 2000).

5. Bu tartışmaların ayrıntılı bir dökümü Tomlinson (1999)’da verilmektedir. Ayrıca bkz. Özbudun (2001).

6 Bkz. Llosa (2001)

7 Bu konuda bkz. Illich (2000) ve Ritzer (2000)

8 “Çokkültürcülük” konusunda bkz. Kymlicka

9 Kuşkusuz buradaki kaygıyı salt iktisadi düzlemde yorumlamak, indirgemecilik olacaktır. Yeniden “imal edilerek” piyasaya sürülen gelenekler, taşıyıcılarına aynı zamanda “siyasal aktörler” olarak görünür hale gelmenin olanağını da sunmaktadır.

10 Buddha heykellerini (dünya medyasının huzurunda) kırdıran Afganistan Taliban yönetimi, ikinci durumun yakın bir örneğidir.

11 Küresel tüketim toplumunun “içleyiciliği” tüketimciliğin sınırlarını olabildiğince genişletmeye yönelik anti-entelektüel, anti-elitist doğasından kaynaklanmaktadır. “Alım gücü”ne sahip herkese çağrı çıkartmakta, herkese satın alabileceği bir şeyler sunmaktadır.

12 BM verilerine göre dünya nüfusunun yarıya yakınının (3 milyar insan) günde 2 doların altında gelir elde ediyor oluşu, ve “dışlananlar”ın sayının giderek büyüme eğilimi göstermesi, “Yeni Dünya Düzeni” ve küreselleşme paradigmasının temel içsel çelişkisi ve zaafıdır.

Karşılaştırmalı Mitoloji Mapushane Mitosu 51 Tevkifatı Meddahı

Haşmet ZEYBEK

Hay hak!..

....

Zaman zaman içinde, zaman F Tipi biçiminde.. Bağım-sızlık-Demokrasi-Sosyalizm içinde!..

239. Gününde!..

Duvardan bir tuğla daha düştü. Bir devrim şehidi daha ölümsüzleşti... Barikatlaşan bedenler zafere yürüyor!.. onur emekçileri, namus işçileri, yiğit kişiler. Tuğla tuğla devrimi örüyor!..

Çünkü; ülkemizde, devrimin ve sosyalizmin tarihi; mahpushanelerin tarihidir!.. onun için mahpushanelerin her duvarı, devrimin bir sayfasıdır!..

Tek-Tip parlamento; tek taraflı kölelik ve sömürge antlaşmaları yaparken!.. Amerikancı-İMF- dünya vb. Memurlarının 19 Aralık Krizi ile ölüm oruçları birlikte başladı!..

Onun için kızıl sayfa ile kara sayfa yanyana yazılıyor!.. Dün tarihe bir not daha düştü.

24. ÖLÜM: VELİ GÜNEŞ

Geçen sayımızda gericiliğin, soğuk savaşın canlı laboratuvarı olan Kore Savaşını anlatmıştım!.. Kore'de sınınanlar, ABD'nin gözüne girenler!.. iki terfi birden alanlar.. Okul arkadaşlarının önüne geçenler!..

Döner dönmez, ülkenin içinde cephe açtılar. Efendilerinin çıkarları için; dışardada içerde de Koministlerle savaştılar!..

-Türkiye nire, Kore nire?..

-Ne işimiz var Kore'de?

Bunlar Türkün kahramanlık destanlarını görmeyen; ABD'nin potansiyel düşmanlarıydı.

Ve de, bir avuç onurlu, yiğit aydın!.. Üniversitelerden atılmakla kalmadılar.

İşsizlik-Açlık-Yokluk, derken. "51 KOMÜNİST TEVKİFATI" başladı!.. Ve böylece; düzene karşı alternatif üniversiteler, mahpushaneler!... oluştu..

38'de başlayan Nazım Hikmet ekolu, Bursa'da doruğuna ulaştı!.. Artık artçı tevkifatlar sürecekti!.. 47'liler bu hapishane hikayeleri ile büyüyecekti!.. Sinan gibi aydın çocukları, ev basmaları, tutuklamaları canlı canlı yaşayacaklardı!.. Kara kara üzüm gözleriyle anlamaya çalışacaktı!..

Bu yalanların, iftiraların, korkunun düşmanlıkların karşılığı Marşall yardımı olarak alınacaktı. Çünkü; bu yardım kominist tehlikeye karşıydı.. Yoksa; topraklarınızda savaş olmadı; diyorlardı. Oysa; Türkiye topraklarında savaş olmadı ama, savaş vurmuştan beter oldu!..

AÇLIK-KITLIK-KARNELİ YILLAR

Savaş beklemekten Silolarda buğdaylar çimlendi. DP bu durumu seçim malzemesi yaptı!.. Küçük Amerika'ya böyle adım attı. Zihniyetiyle, özlemiyle bir Amerikan rüyası yarattı. Sivillere rüşvet, subaylara terfi atlattı. O subaylar, darbelerde, tutuklamalarda bombaları patlattı.

Bu sözde kahramanların sahte kahramanların yönetiminde, denetiminde ülke!..

Amerika yerleştikçe, yerleşti mülke!.. Antlaşmalar, sözleşmeler, görenler ülke!.. Yüklendiler, yüklendiler aslan diye diye!.. Her türlü zenginliği yiye yiye.. Dış savaşı kendi bünyesine yönelttiler. Uyanmasın diye!..

Okullar, geziler, seyahatlar hediye!.. Pravakasyonlar, operasyonlar, kırımlar, kıyımlar girdi bünyeye!.. Korku, hızla büyüdü, döndü füyeyeye!..Koca millet, binbir yalanla geldi künde!.. Komünistlere karşı yeşil kuşak oluşturuldu. Onlarda gücü güm diye!.. Yetişmiş anti-komünistler, teröristler elde kaldı hap diye!.. Kimi kolcu oldu, kimi zaptiye!.. Darbe dönemlerinde görevdeler raptiye!.. Biz konumuza dönelim şıpdıye!..

İşte bu önkoşullarda; zor koşullarda!.. Sudan bir bahaneyle başladı; İstanbul'da, 51 Komünist tevkifatı, ard arda!..

İşte; Esbab-ı mucibeli hüküm

**1951 TKP
(Türkiye Komünist Partisi)
TEVKİFATI**

İşte olaylara tanık, içinde 187 sanık, belge kitap, önüne arkasına bakıyoruz!.. Kapağını açıyoruz!.. İlk sayfayı yüksek sesle okuyoruz!.. İçinde hapsedilmiş bilgileri havalandırıyoruz!..

"26 ekim 1951 günü" Marsilya'ya hareket edecek olan

gemiye binmek için Galata rıhtımına giren, Polisin izleme raporundan!..

“KESİK SAÇLI BAYAN” Şeklinde tanımlanan genç bir kadın doktor, gözaltına alındı.. Bu genç kadın dokto Sevim Tarı’ydı.

Meraklısına not:(Bu konuda derinleşmek isteyenler için; Mihri Belli, Sevim Tarı’nın anıları ilk veri.) O gün doktor Sevim Tarı’nın Galata Rıhtımın da göz altına alınıp, Sansaryan Han’ına götürülmesiyle; ünlü 1951 komünist tevkifatı başlatıldı. Başladı değil, başlatıldı...

Çünkü; bir yandan 1946’dan itibaren, Türkiye komünist Partisi çeşitli birimlerine gizli polis örgütünden sızdırılan ajanların istibaratı, öte yandan da TKP örgütlenme sekreteri Zeki Baştımara’nın faaliyetleri sırasında gösterdiği aşırı dikkatsizlik; devletin TKP’ye darbe indirmek için kendine uygun bir anı beklediğini göstermekteydi...

Tevkifatın arkası çorap söküğü gibi geldi. Örgütlenme sekreteri Zeki Baştımara.

MK üyeleri: Doktor Şefik Hüsnü Değmer, Reşat Fuat Barener, Mihri Belli, Mehmet Bozışık, Halil Yaçinkaya, ard arda tutuklandılar...

Soruşturmanın başlatılmasının hemen ardından İstanbul emniyet Müdürlüğü’nün Sansaryan Han’ındaki Birinci Şubesinin hücreler Bölümü “Ankara Garnizon Komutanlığı 2 Nolu Askeri Ceza ve Tutukevi” olarak kullanmaya başladı.

Tutuklular işkenceli sorgulardan geçirildiler. Demokrat Parti’nin çıkardığı bir kararname ile askeri sorgu hakimi tarafından sorgulandılar. Aralarında askeri kişilerin olduğu gerekçesiyle Askeri Mahkemede yargılandılar. İki yılı aşkın bir süre sansaryan Han’ındaki hücrelerde yatırılan tutukluların sayısı oldukça fazlaydı.

O günleri hocam Ulvi Uraz, Ahmed Arif, Enver Gökçe anlatkça içim sızlardı... Bu zalimlere karşı müthiş bir öfke duyardım!..

Daha sonra Merkez Komutanlığının bulunduğu Harbiye Askeri Ceza ve Tutukevine Nakledilen tutukluların yargılanmaları, gizli celselerle sürdürüldü. 1951 Komünist Tevkifatının oluşumu ve sonucu itibarıyla, birkaç maddede toplanabilen bazı özellikleri:

a) Türkiye Komünist Partisinin ilk kurucu önderi Mustafa Suphi ve yoldaşlarının 1921’de Karadenizde öldürülmesinden sonra; Önderliği üstlenen Doktor Şefik Hüsnü Değmer başta olmak üzere, üyelerin tümü yakalanmıştı...

b) 1920’li yılların başından itibaren her yıl tevkifata uğrayan TKP’nin en kalabalık sayıda (187) kişi yargılanmasıydı...

c) DP iktidarı, ünlü 141-142 maddeyi idamda dahil olmak üzere ağırlaştırdı. “7 fıkra” ekleyerek ilk kez pişmanlık yasası koydu. 20’ye yakın sanık bu yasadandırlandı... Böylece ilk bölüme; Çözülenler-Direnenler ayrımı başladı.

d) 1917 Ekim devriminin hızı ve prestijisinin oldukça yüksek olduğu 1919 III Komünist Enternasyonalın bir sekisyonu olarak kurulmuştu. Soğuk savaş döneminde yediği en ağır darbeydi.

YARGILAMA SÜRECİ:

Partiyi Mihriciler ve Zekiciler olarak ikiye böldü...

İşte bizler; gözümüzü böyle bir ortamda ve bu ustaların elinde açtık!.. Bu anıları, bu ayrılıkları bu bölünmeleri dinleyerek büyüdük... Aynı kişi, ayrı ayrı anlatılıyordu, şaşırıp kalıyorduk!..

Biz bölünmenin bölünmezliğini yaşadık!.. onun için ilk bölünmeye bakalım!.. iki çizgi mücadelesini kavrayalım dedik!..

Bu bölümü herkesin altına imza atabileceği Zeki Baştımara’nın savunmasıyla bitirelim dedik!..

Sayın Hakimler;

Üç yıldan beri zaman zaman geneloya (kamuoyuna) büyük bir siyasi komplo gibi sunulmak istenen olağan siyasi bir olay, bütün açıklığıyla önünüze serilmiş bulunuyor. İktidarın ve gerici basının, bu olay sanıklarının şahsında yaratmaya çalıştığı “umacı”yı burada asıl çehresiyle görmüş bulunuyorsunuz. Bulandırılan su durulmuştur. Örtülmek istenen gerçek bütün çıplaklığıyla meydandadır.

.....

.....

MEDDAH- (Mahkemelerden, mahkemelere, iddialar ve savunmalar, iç içe geçerek günümüze gelir.) Bu davalar, savunmalar, tozlu raflarda kapalı kapılar ardında kaldıkça; Halk adına verilen cezalar, idamlar halktan gizlendikçe, halk öksüz kaldıkça yetimleşir, cılızlaşır.

O nedenle bu davaların tozlarını silkeliyelim!.. Kitlelerle buluşturalım, bir yapıcı yaratıcı diyalog başlatalım dedik!..

İŞTE THKO DAVASI:

Savunmada Deniz Gezmiş!..

(Başı dik; eli havada; kararlı, inançlı. Yargılıyanları yargılıyor!.. İşaret parmağını hakime uzatıyor.)

Deniz Gezmiş- Sizler bugün burada bizi yargılıyanlar... (Ertesi gün bu resimler bütün gazetelerde yayınlanıyor.)

THKP-C davası

Savunmada Mahir Çayan

TKP/ML davası

Savunmada İbrahim Kaypakkaya

DEV-GENÇ davası

DEV-YOL davası

.....

Bu davalar hayat buldukça hayata geçtikçe, halka mal oldukça halkın gücü bu hücreleri yerle bir eder. Halkın engellenemez gücü birlik olunca, tek yürek tek yumruk olunca. Ne cezaevi kalır, ne hücre, ne F tipi. Halk bir kere kendine gelsin, davasına sahip çıksın, ne taş üstünde taş kalır, ne omuz üstünde baş kalır. Bu öfkeli sel, durdurulamaz yel, bir yandan üfürür, bir yandan süpürür. Ne duvar dinler, ne tel örgü... Yeterki bu kadar enerji, caba, fedakarlık, onur, direniş, yiğitlik, destanlaşıp halka ulaşsın!..

Kapılar kırılsın, Davalar Halk Oyununda sonuçlansın, kahramanlarla hainler ayrışsın!..

Bakalım kim günün sahte kahramanı, kim gerçek kahraman, kim halkın dostu, kim halka düşman?..

Halk;özgürlük, bağımsızlık yoluna konulan bir tuğlayı unutmaz!..

Öyleyse kim kimdir? Kim kahraman-kim hain?

Zeki Baştımar mı? Reis albay Yusuf Özsan mı?

Ahmet Arif mi? Hakim İzzetin Çebe mi?

Enver Gökçe mi? Alb. Muharrem Saltekin mi?

Ulvi uraz mı? Hakim Halil Ölçer mi?

Ve 187 sanık, kim kimin adına kimi yargılıyor? Onlar günü yargılıyor.. Tarih onları yargılıyor!..

Kimler hainleşiyor-Kimler destanlaşıyor.

Deniz Gezmiş mi? Ali Elverdi mi?

Mahir Çayan mı?

İbrahim Kaypakkaya mı? Yaşar Değerli mi?

Nazım vatan hainliğine devam ediyor!..

Nazım Hikmet mi? Adnan Menderes mi?

Deniz Gezmiş mi? Süleyman Demirel mi?

Nergiz Gülmez mi? Bülent Ecevit mi?

Veli Güneş mi? Kemal Derviş mi?

Öyleyse Nazım Hikmet'in vatandaşlık hakkı; Deniz Gezmiş'in iade-i itibarı bu parlamentodan istenir mi? Onlar zaten halk kahramanları... Destanlaşanlar.

Hem Bolu Beyi- hem Köroğlu

Hem Hızır Paşa, hem Pir Sultan olurnur mu?..

Bolu Beyi; Köroğlunu affedebilir mi?

Hızır Paşa; Pir sultan'ı affedebilir mi?

En büyük cezayı onlara tarih verir.

Hainler unutulur, kahramanlar yaşar.

KARŞILAŞTIRMALI MİTOLOJİ PROVAKASYON MİTOSU 6-7 EYLÜL 1955 MEDDAHI

HAYDARPAŞA TREN GARI

MEDDAH: (Yorgun, bir tren sesi gara girer ve durur, Yolcu sesleri, satıcılar, çığırtkanlar, kır lumpeni kılığındadır. Üstünde yoktur, başında yoktur. Ama şişirilmiştir.)

- Kıbrıs Türk'tür Türk kalacaktır!..

- Kıbrıs bizim canımız, feda olsun kanımız!..

Ve bu sloganların ardından İstanbul'da azınlık malları yağmalandı, yakıldı, yıkıldı. Bin yıldır birlikte yaşayan halkın birbirine galyanı sanıldı. Provakasyonun tohumları atıldı. Yer üstündekilerin hiç haberi olmadı. Fail hiçbir zaman bulunmadı.

Selanik Üniversitesi Hukuk Fakültesinde okuyan Batı Trakya Türklerinden 21 yaşındaki Oktay Ergin bombayı attığı 5 Eylül 1955 tarihinde; birgün Nevşehir valisi olacağı- nı hiç bilmiyordu.

25 Temmuz 1955

Yunanistan, Birleşmiş Milletlerinden Kıbrıs sorununu uluslararası platforma taşıdı.

29 Ağustos'da, Kıbrıs sorununu görüşmek üzere Londra Konferansı düzenlendi.

Dışişleri Bakanı Fatih Rüştü Zorlu, Milli Savunma Bakanı Ethem Menderes 3 general ve diplomatlardan oluşan bir heyet temsil ediyordu. Anlaşma sağlanamadı.

Bir hafta sonra 5 Eylül 1955'te Atatürk'ün Selanik'teki evine bomba attı.

BOMBA OLAYI

Her şey bir öğle yemeğinde başladı.

Cumhurbaşkanı Celal Bayar, Başbakan Adnan Menderes ve İstanbul Valisi Fahrettin Kerim Gökay, İstiklal caddesindeki ünlü Abdullah Efendi lokantasında öğle yemeğindeydiler. Selanik'te Atatürk'ün evinin Rumlar tarafından bombalandığı haberi yemek sırasında geldi. Menderes haberin 'öğle ajansına' (saat 13.00 haberlerine) yetiştirilmesi talimatını verdi. Haberin radyodan okunmasından hemen sonra Demokrat Parti İstanbul Milletvekili Mithat Perin'in sahibi olduğu Ekspres Gazetesi bu haber için ikinci baskı yaptı. Gazete iki saat içinde İstanbul'da 300 bin civarında sattı. Bu, o güne kadar Türk basın tarihinde görülmuş şey değildi.

Bomba haberi üzerine 'Kıbrıs Türk'tür derneği' ve üniversite öğrencileri tarafından bir nümayiş (meydan gösterisi) düzenlenmiş ve gruplar halinde Taksim'e doğru yürüyüş başlamıştı. Tünel'den, Galatasaray'a, oradan Taksim'e uzanan yolun her tarafı göstericiler tarafından doldurulmuştu. Bazıları ellerindeki karton bayraklar üzerine 'Kıbrıs Türk'tür' yazdırmışlardı ve 'Kıbrıs Türktür Türk kalacaktır' diye bağırıyorlardı. Atatürk'ün evine yapılan bombalı saldırıyı mukadessatımıza el sürülmüş olarak protesto ediyorlardı.

Başlangıçta göstericilerin hemen tamamı temiz giyimli, davranışları disiplinli, hareketleri ölçülü kimselerdi. Daha sonra nasıl olduğu anlaşılmayan bir hiddete dönüştü.

İlk olay, Galatasaray'daki Lion Mağazası'nın vitrinin kırılıp eşyanın tahrip edilmeye başlanmasıydı. Vitrindeki

mankenlerden özenle giydirilmiş gelinliklerin alınıp parçalanışını. Bir başka grup, İstiklal Caddesi'nin önde gelen kuyumcularından Diamanştayn Mağazası'nın vitrinini parçalayıp mücevherleri tahrip etti. Kimsenin cebine bir kaç parça mücevher attığını görmedim. Bu bir yağmalamadan çok, kızgınlığın yarattığı zarar verme çılgınlığı idi. Kuyumcu vitrinde yere saçılan pahalı taşlardan bazılarını binanın mermer merdivenlerinde ayakkabısının topuğu ile ezen birisi. Yakutun çığlığını duymak ister gibi bütün hıncıyla topuğunu vuruyordu.

'ELHAMDÜLİLLAH MÜSLÜMANIZ'

Elhamra Apartmanı'nın yanındaki ünlü kumaş mağazalarının vitrin ve raflardaki kumaşlar dışarıya çıkarılmıştı. İki kişi o güzelim ipek toplarının ucundan tutuyor, ortada duran ise elindeki makasla kumaşı kullanılmaz hale getiriyordu. Silviyo, Zara, Osep, Daryo giyim mağazalarının çoğu ithal nadide deri eşyaları, elbise ve iç çamaşırları yakılmak üzere cadde ortasında öbekler haline getiriliyordu.

Bu mağazalardan bir tanesi, İstanbul'un çok ünlü bir ipekçisine aittir. Bu mağazanın yanında Liondor isimli bir mağaza vardı ve Rumlara ait olduğu varsayımı ile altı üstüne getirilebilirdi. Nitekim mağazanın üzerine Türk bayrağı asmakla durumun kurtarılamayacağı düşüncesine varılmış ve ek önlemler alınması gereği duyulmuştu. Çünkü tahribat başlayınca herkes evinin penceresine Türk bayrağı asmaya başlamış ve kimin azınlık, kimin Türk evi olduğunu ayırma fırsatı kalmamıştı. Bu ipekçi mağazasında kendini azınlık mağazalarından ayırmak için, bir Kur'an-ı Kerim yerleştirdikleri vitrine üstübeçle, "elhamdülillah müslümünüz" diye yazmıştı...

NECMİ RIZA'NIN MEVLİDİ

Aynı sırada yine kumaş ticareti yapan mağazalardan birisi de ünlü ses sanatçısı Necmi Rıza kadife sesiyle ve kendine özgü okuyuşu ile o dönemde çok itibarda olan bir ses sanatçısıydı. Özellikle mevlid okumasıyla şöhrete ulaşmıştı. Ayrıca çok evhamlı birisi olarak da ünlüydü. Bu hareket başlayınca mağazasının da yağmalanacağı endişesine kapılmış ve dükkan kapısının önünde mevlid okuyarak tahribatı önlemeye çalışmıştı.

Kalabalık olanca hırsı ya tahrip gücüyle Taksim'e doğru yürürken çevresindeki bütün azınlık dükkanlarını hedef alıyordu. Zaman zaman apartman dairesindeki evlere kadar çıkıp eşyayı oradan aşağı atmak suretiyle tahrip ediyorlardı.

Olay, ünlü Degustasyon lokantasındaki Rum garsonların dövülmesiydi. Bu lokanta sanatçıların, kültür adamlarının devam ettikleri ve akşamları büyük keyif ve mutlulukla demlendikleri yerlerden biriydi. Bu lokantanın tahribine

direnme istemelerine rağmen başarılı olmamışlar ve burası bu sınırsız hiddetin kurbanı olmuştu.

DİZKAPAKLARINA KADAR KUMAŞ DENİZİ

Eski Yeni Melek sinemasına giden yolun tamamı yürünmeyecek bir 'kumaş denizi' haline gelmişti. Yürümek isteyenler neredeyse diz kapaklarına kadar bu kumaş denizine gömülüyorlardı.

Taksim'e yaklaşıldıkça tahrip gücünün etkisi de artıyordu. Lale sineması'nın bulunduğu binadaki Odeon Mağazası bu tahripten en ağır ölçüde payını alanlardandı. O zamanlar sadece ithal edilen buzdolaplarının üst kattaki depodan aşağıya atıldığını ve tramvay yolunu tıkandığıydı.

Otomobiller ters yüz edilmiş, camlar kırılmış bir çoğu içine alevli pamuklar atılarak yakılmıştı. Ulusal duyarlılığın ve duyguların başlattığı bu kontrolsüz hareket bir süre sonra yağma ve çapulculuğa dönmüştü.

Eseyan ve Zoğrafyan liselerinin bulunduğu sokak istiklal ve Sıraselviler caddelerini birbirine bağlamaktaydı ve önemli kiliselerden birisi bu cadde üzerindeydi. Göstericiler bu sokağın iki ucundan bir anda girerek tahribe başlamıştı. Kilisenin bahçesinde toplananlar camları kırmış ve çok ciddi bir tehdit unsuru olarak tahribe girişmişlerdi. Aya Triada Kilisesi ateşe verilmişti.

İstiklal Caddesinin önemli sohbet ve kültür mekanlarından olan pastenelerin tamamı yakıldı, yıkıldı... Baylan, İnci, Park, Haylayf pastaneleri, Atlantik Birahanesinin yakılışı, seyredilmesi imkansız bir faciaya dönüşmüştü.

Taksim Anıtı'na çıkan göstericiler ellerindeki karton bayrakları sallayarak büyük zafer kazandıklarını ve mukaddesatımıza el sürenlere ağızlarının paylarını verdiklerini söylüyorlardı.

'SERMAYELER' SOKAKTA

Başlangıçta İstiklal Caddesi, Beyoğlu sokakları ile sınırlı olacağı sanılan olaylar İstanbul'un bütün muhitlerine yayılmış ve özellikle Rumlara oturdıkları bütün mahallelere sıçramıştı. Cihangir, Firuzağa, Tarlabası, Talimhane, Dolapdere, Beşiktaş, Ortaköy birden baskına uğramış ve buradaki Rum evleri ve mağazaları tahrip edilmişti. En ilginç olanlarından birisi de Abanoz Sokağındaki genelevlerin durumu idi. Rum patronlara ait evler, Türk patronlara ait evlerdeki sermayelerin de iştirakiyle yakılmış, burada çalışan sermayeler yarı çıplak sokağa atılmışlardı. İşçi alayları bile vardı. 'Haydi bugün bedava' diyen genelev sermayelerine rastlanıldığı söylenmekteydi.

Bu hareket daha sonra İstanbul'un diğer muhitlerine de yayıldı. Artık her bölge kendi içinde olayca örgütlenen bir

kadro ile bu tahribe katılıyordu. Balıklı Rum Kilisesi'nin papazının dövüldüğü, daha sonra öldürüldüğü haberi geliyordu. Bazı papazların sünnet edilmek istendiği söylentileri yayıldı ve bunların daha sonra gerçek olduğu doğrulandı.

Hız motorlarına binerek adalara gidip oradaki Rum mağazalarına ve evlerine zarar vermek isteyenlerin artık daha çok yağmacı ve çapulcu olduğu anlaşılmıştı. Bu olaylar sırasında Ermeni, Yahudi, hatta Türk evleri ve mağazalarının da tahrip edildiği ve yağmalandığı görüldü. Çünkü nümü-yiş amacından saptırılmış, bir yağmacılık ve çapulculuk hareketine dönüşmüştü.

Bomba Atatürk'ün evine değil, İstanbul'un çok kültürlü yapısına atıldı. Yeni oluşmaya başlayan gecekondu akın akın önce taşralardan serseriler inde!.. Rum, Ermeni, Yahudi vatandaşlara ait ev ve işyerleri yakılıp, yıkılıp, yağma edildi.

Kürkü seven kadın hikayesi:

Kadın Kürkü seviyordu. Elleriyle usul usul okşuyordu. Vay canım canım!.. Sana kavuşmakta varmış, ölümlü dünyada... Birisi gördüğü an tüylerini yoluyordu... Sen ha!.. Onun bunun sırtında; fakir -fukarayı soyar sovana çevirirsin!..

Gözlerdin kaybolınca yine seviyordu!.. Ve Kürkle Kadın böylece gözlerden kayboldu!..

Yaşlıca bir adam; ilk defa girdiği pastahaneden çuval dolusu, çikolata ile çıktı. Kalabalıkta kaçamıyacağını anladı. Oturdu çikolataları yemeye başladı... Öyle bir iştahla yiyorduki; herkesi hayretler içinde bıraktı.

Efendiden birisi; yahu o kadar şey yenir mi?..

Yaşlı Adam; ne yapayım; bu güne kadar hiç yememişim..

Leban, Markin, Lion pastahaneleri Bonca di Roma!.. Beyoğlu, Amavutköy, Bebek, Beşiktaş, İstinye, Yeniköy'de dolaşan kıskırtılmış öfke Adalara ulaştı!... Günümüze yetişti!... Kıbrıs Türktür, Türk kalacaktır. Rumlar ittir it kalacaktır. 3 kişi öldü. 30 kişi yaralandı. 73 kilise, 1 fabrika, 2 Manastır, 5538 işyeri ve ev tahrip edildi. Hükümet hemen tehşisi koydu; Komünist kıskırtması!... 12 Eylül günü Meclis kürsüsünden Adnan Menderes; Komünistlerin düzenlediği anlaşılmıştır, dedi. Sıkıyönetim Komutanı Nurettin Aknoz'un emriyle polis harekete geçti. "Komünist Tertibi" bahanesiyle önde gelen aydınları tutukladı. Bunların arasında yıllardır İstanbul'a ayak bsmayanlar, ölenler vardı. Yüzlerce dosya elden geçirildi. 44 kişi tutuklandı. Önce Aziz Nesin'e kulak verelim:

Saat kaçtı, belki 22.00, belki 23.00.. Dışardaki uğultu, haykırışlar kesilmedi. İzmir Lokantası'nın camlı kapı kanadı birden arkaya çarparak açıldı. elinde Türk bayrağı kendi rüzgarından dalgalanarak gödevine sarılan bir genç, fırtına gibi. Arkasından bir yığın karakalabalık. O kara kalabalığın on-onbeşi içeri daldı gerisi sokakta. Öndeki delikanlının

bayrak sopasını tutan eli ilerde, öbür eli geride, arkasında kileri yönetiyor.

Aaa! aman hale durun, ben bu eli bayraklı yiğidi tanıyorum. 1944 yılında Sultanahmet Cezaevinde'ydim. Benim bulduğum koğuşa vermişlerdi onu. (...) Cezaevinden çıktıktan sonra ona bir iki kez rastlamıştım. İşsizdi. Onu son gördüğümde, ne iş yaptığını sorunca, adını unuttuğum Kıbrıs'la ilgili o derneğe üye olduğunu söylemişti. (Kıbrıs Türktür Demeği) Bayraklı delikanlı izin verdikçe arkasındakiler İzmir Lokantası'na doluyorlardı. Otuz kırk kişiydiler, daha arkası doluydu. Ah o yığındaki insanlar, onlar nasıl insanlardı! Üstbaş bitik, saçbaşa dağınık, yakapaça yırtık, bağırmaktan sesleri kısık, haykırıyorlar; Kıbrıs Türktür, Türk kalacaktır!

Adım adım ilerliyorlar. Masadakiler de kaçmıyorlar, sıvışıyorlar. Önce bir sağlarına bir sollarına, arkalarında bakıp eğilerek geri doğru koşuyorlar. Lokantanın sahibi arkadaki masalardan birine çıkmış, çerçeveli büyük bir Atatürk resimini iki eliyle önüne bir kalkan gibi tutmuştu. bu kalkanın arasına gizleniyor ve arada bir başını çerçevenin üstünden çıkararak ağlamaklı bir sesle yalvarıyordu. Burası Rum lokantası değildi. Yemin billah ediyordu. bunu söyler söylemez kafasına birşey atacaklarmış gibi başını yine kalkanının ardına çekiyordu.

(...)

Sizce büyük bir içkili lokantada kaç tane çerçeveli Atatürk resmi bulunabilir? Kestirin bakalım. İki üç, dört... çıkın çıkın! Beni en çok orda şaşırtan şey, İzmir Lokantası'ndaki Atatürk resimlerinin çokluğuuydu. Lokantanın sahibi kalkan olarak kullandığı büyük çerçeveli Atatürk resminin arasına gizlenerek yanındaki garsonlarına,

Çabuk Atatürk resmini getirin! diye seslenip yine ayak ayak ilerleyen kalabalığa yalvara yalvara Türk Müslüman ve Atatürkçü olduğunu anlatmaya çalışıyordu. Garsonlar koşup bir Atatürk resmi daha getiriyorlardı.(...) Kendimizi bir dışarı arık ki aman hem de nasıl bir aman. Bizim içerde hiçbir şeyden haberimiz yokmuş. Dışarı ana baba günü. O zamana dek böyle Beyoğlu görmemişim. Ondan sonrada dilerim görülmez.(...) Bizi attıkları askeri tutukevindeki hücrelerde altmış kişi vardık. Kemal Tahir, kardeşi Ratip, Doktor Hulusi Dosdoğru, Mustafa Börklü, Hasan İzzettin (Dinamo), Veli, Tornacı Emin Sekun, Kürt Örfi, Fehmi ilk aklıma gelenler. Daha ilk geceden ruh halim bozuldu burada. İkinci gece altımıza sermek için gazete almamıza izin verdiler. Çok eski tarihli gazetelerdi; çünkü gazete okumamız yasaktı. Ama kendi aramızda eğleniyorduk da. Tuvalete girmek isteyen hücresinin kapısını vurarak höbetçi eri çağırıyordu. Nöbetçi erlerden biri gelip kapıyı açıyor helaya götürüyor, hela kapısında bekliyor, işi biteni yeniden hücresinin kapıyordu. Erler hangi hücreden kimi aldık-

larını akıllarından tutumadıkları için heladan dönenler kendi hücrelerine değil, başka bir arkadaşın hücreğine girip orda can sıkıntısından bir süre söyleştikten sonra, yine helaya giderek kendi hücrelerine dönüyordu. bu yaşamımızdaki tek değişiklik eğlenceydi ve biraz konuşup söyleşmenin dışında hiçbir amacı yoktu. Bazen hıbetçi erin canı sıkılıyor, birden gözetleme deliklerinden birinin kapağını açıveriyor ve içerdeki başka bir hücredeyse hücre numarasını söyleyerek onu aramaya başlıyordu: “Filan numara, ulan bu filan numara nereye gitti?”

Bir gün yine nöbetçi er bağırmağa başladı, hem bağırıyor hem de ağır sövüyordu: “ulan bu sekiz numaradaki hayvan kim?”

6-7 Eylül olaylarının başsorumlusu ve bizi buraya attıran İçişleri Bakanı Namık Gedik’ti. Aklıma bu geldi ve hücremden seslendim: “Sekiz numara Namık Gedik, Namık Gedik.”

O zaman nöbetçi er bağıra bağıra dolaşmaya başladı: “Ulan Namık gedik, nerdesin ulaaan”.

Sövüp sayarak gezdiriyordu. Hücrelerden de kakhahalar yükseliyordu. Birden cezaevi müdürü Binbaşı Muzaffer’in sesini duyduk. Ere bağırıyordu: “Ne diyorsun ulan, ne Namık Gedik’i, hangi Namık Gedik!”

Polis’te bu adamların 6-7 Eylül olayı ile uzaktan yakından ilgilerinin olmadığını biliyordu. Değil Mahkemeye çıkarmak sorgulama bile yapmadılar. O tarihte İstanbul’da olan CİA Başkanı Allen Dulles olaylara bakarak MAH Maşkanı Türkmen’e; CİA Başkanından daha iyi bilecek değillerdi ya. Yunanistan’da yürütülen soruşturma ve mahkeme kararları gerçeği ortaya çıkardı. Selanik konsolosluğunda görevli Hasan Uçar ile Batı Trakya Türklerinden üniversite öğrencisi Oktay Engin bombalamışlardı Atatürk’ün evini.

Peki; İstanbul’un 52 yerinden aynı anda başlayan olayları kim tertiplemişti. Azınlıklara ait ev ve işyerlerinin listesini günler önce kimler hazırlamıştı... Türk Silahle Kuvvetlerinden Orgeneral rütbesine kadar yükselen Milli Güvenlik Genel Sekreterliğine kadar yükselen o günlerin genç subayı Sabri Yirmibeşoğlu özel harp biriminde seferberlik tetkik kurulunda görevliydi. Yıllar sonra emekli olduğunda 6-7 eylül olaylarının arkasında Fatih Güllapoğlu’na açıkladı. 6-7 Eylül olaylarını ele alırsak özel harbin işiydi. Muhteşem bir örgütlenmeydi. Sorarım size muhteşem bir örgütlenme değil miydi?

Şaşırtıcı raslantı; 6-7 Eylül olaylarını organize eden Seferberlik Tetkik Kurulu Başkanı Albay Celal Akbay tutuklanan Aziz Nesin’in Harp okulundan sınıf arkadaşısıydı.

“Eienhower doktrini”:

Hür dünya devletleri birbirine karşılıklı olarak bağlıdır. Bir devletin artık kendisine yetmesi gerilerde kalmıştır. Ortak egemenlik karşılıklı bağımlılık sağlanır. Biz görünmezle-

re, araştırıcılara ışık turalım!.. Yeraltı anlaşılmadan, yerüstü anlaşılmaz!... Başladığımız noktaya dönelim!.. Kimler yapıyor!.. Kimler yakayı ele veriyor görelim!..

Haydarpaşa Treni Garı!..

Hareket düdüğü..

Meddah: (Tepeden tırnağa lüks giyinmiş, elinde valizlerle gelir. Ama görünüşünden elbiseler üzerinden dökülmektedir. Polis gelir. Eliyle koymuş gibi alır. Çıplaktır, bırakır)

Meddah: Türkiye’yi küçük Amerika yapacağız. Her mahalle de 1 milyoner yaratacağız, diyen ABD işbirlikçisi DP’nin gerçek ve uluslararası faşist yüzü ortaya çıktı. Bayar-Menderes yönetimi işçi sınıfına ve bütün halka karşı saldırıya geçti.

Altıok’un halkçılığı, devletçiliği, devrimciliği, milliyetçiliği, cumhuriyetçiliği, laikliği ayaklar altına alında. Menderes halkı hor gördü.

- Ben odunu göstersem milletvekili seçerler!..

Toplantı ve gösteri hakkını yok etti. Üniversitelerde sınırlı özerkliği kaldırdı. Gençliği faşist-gerici diktatörlüğe boyun eğmeye zorladı. Nurculuk, Süleymancılık, ticarilik vb. gibi tarikatları geliştirdi. İmam-hatipleri, kuran kurslarını çoğalttı. Parti grubunda;

- Siz isterseniz hilafet bile getirirsiniz!..

İngilizler her çekildikleri yerde bir sorun bırakırlar bu olayla basit tahrik olayları değildi. Amerika böylece Kıbrıs sorununa burnunu sokuyor; Türbünalizm gereği iki halkı birbirine düşman ediyordu. İpler elinde kendisi perdenin arkasında, kukla yönetimlerini oynatıyordu. Kıbrıs Türktür Türk kalacaktır, Rumlar ittir it kalacaktır!.

Bir kuşağın ömrü bu çözümsüz Kıbrıs sorunu ile geçti. Çünkü; Kıbrıs Türkiyenin boğazında kılıcık böbreğinde taşı. 64 Jonson mektubu... 69 Çıkarma Hazırlığı, 74 Harekatı hepsi iki halkın boğuşmasının yönetilmesinin hesaplarıydı. Günümüze kadar, yine aynı sorun yine Kıbrıs buyurun!..

Bu olay çözülmeden pravakasyonların kara kutusu çözülemez!..

KANLI PAZAR

Ne 1 Mayıs 1977

Ne Maraş

Ne Çorum

Ne Sivas

Ne Faili Meçhuller

Onun için canlı tarihi; heyecanla bilinçli okumak gerekir!... Gelenek kuşaklararası oluşur, Kuşaklar içi miras olmaz. Herşey sizinle başlamaz ve bitmez!.

Gelecek Sayı:

47’liler ilk darbeyi yedi ve

27 Mayıs 1960

Sanat ve Edebiyatın düşündürdükleri

Cihan ŞAN

İnsanoğlu yüzyıllar öncesinde, kendisine karşı yönelen doğasal şiddet ve korku karşısında; şiddeti ve korkuyu yok edebilmek için çeşitli çözümler aramaya başladı. Bu arayış dünyayı algılama ve olayları yorumlama tarzında kendisiyle beraber oluşturdu. Bu tarz; ihtiyaçlara göre keşfetme, üretim araçlarını kullanma ve geliştirmeyi de beraberinde getirdi. Bilincini yaşamın ve doğanın diyalektiksel akışına göre yönlendirme yetisini oluşturması da diyebiliriz. İrmağın bir kulaç buz bağlamasının bir günün yada bir gecenin işi olmadığını, soğuğu hissederek, yaşayarak ve gözlemleyerek öğrendi. O yaşadığı deneylerden, deneyimlerden bilgiyi elde etti. Ama yorumlama tarzını, yorumlama gücünü yaşadığı bütün olumlu /olumsuz deneyimlerinin, elde ettiği bilgilerini, gözlemlerinin birer sonucu olduğunu bugün dahi tam olarak kavrayamadı. Yontma taş devrinden yada *PALEOLİTİK* dönemlerde yirmi bin yıl süren mağara kültüründen, mağara sanatından bugünlere geldiğini, her keşfedilenin, her icad edilenin kendinden öncesine oranla bir değişim, bir dönüşüm yada bir devrim olduğunu, yeninin eskiyi tasfiye etme zorunluluğunu, bunun doğanın bir yasası olduğunu, ancak 19. yy ortalarından sonra kavramaya başladı. Ama biliyordu ki; aynı ırmakta iki kez yikanılmazdı! İşte bugünün tüm siyasal bilinçleri, toplumsal dönüşümleri, kültürel farklılıkları, sanatsal imgelemleri ve yaratımlar bize hep doğayı, yaşamı ve insanın özünü keşfetmede, kavramada yüzyıllardır verilen bir savaşın ürünü olduğunu göstermektedir. İnsanın kendisini ve kendisi dışındaki varlıkları tanıma mücadelesi.

Ama insanın kendinden birşeyler katarak, düş gücünden, yaratıcı özelliğinden, yeteneklerinden, gözlemlerinden, hayallerinden hiçbir kalkanın arkasına, hiçbir dayanağın savunmasına sığınmadan yarattığı birşey varsa oda onun sanatıdır, edebiyatıdır. Kendinden önce aynı şekilde yaratılmamış birşeyi yaratması, düşlerini hayallerini ve yaratıcı gücünü geliştirmesi, kullanması yada bunu anlamış olması insan için başlı başına bir devrimdir. Çünkü sanat ve edebiyat doğada adlandırılan nesnelerin yada olayların estetize edilmiş bir şeklidir. Tekniğin yada yöntemin duygu ve düşünce dünyamızla bütünleşmesidir. Yaşamın en etkili ve oldukça özgül bir boyutudur. O insanın kendi kendisini yenilemesidir, oluşturması ve üretme sürecinde tamamen özgül, imgesel duyarlılığa dayanan este-

tik bir yaratımıdır. Bu sadece insan için mi geçerlidir?.. Uluslar, toplumlar içinde aynıdır. Bir ulus sanatı kadar ulustur, edebiyatı, destanı, romanı, masalları, gelenekleri, tarihsel zenginlikleri, söylenceleri vede kahramanları kadar ulustur. Binbir Gece Masalları, Hint masalları, Türk masalları, Sümerlerin Gılgameş destanı, Kırğızların Manas, Fransızların Ronalt ın Şarkısı, Türklerin Dede Korkut, Köroğlu, Dadaloğlu destanları, Çerkeslerin Nart, İspanyolların cid in şarkısı, iranlı Firdefsinin Şahnamesi, Sümerlerin Gılgameş destanı yada Cervantesin ünlü modern çağın romanı ve başlangıcı sayılan Don-kişot'u, vs. Bunların hepsi doğu ya da batı kültürü de olsa insan soyunun yarattığı şaheserlerdir ve aynı zamanda en büyük kültür öğeleridir diyebiliriz. Bu anlayış mutlak olmasada doğrudur. Çünkü binlerce yıl öteden günümüze kulaktan kulağa, dilden dile söylencelerle ve yazılı metinlerle birer eser olarak gelmişlerdir. Birer birikim zenginlikleridir. Her çağın insanına düşsel bir zenginlik, kültürel bir derinlik katarak bu günlere gelmişlerdir. Günümüz uygarlığında her geçen gün kitle iletişim araçlarının geliştiği, insan yaşamının her geçen gün birazdaha kolaylaştırıcı teknik aletlerin, robotların icad edildiği bir dönemde, insanın gelişiminin, özünün sanattan, edebiyattan, siyasal yaşamdan, bilimden geçtiği ortadadır. Çünkü insanlığın bugünkü asıl sorunu kendi yarattığı değerlere sahip çıkamamasıdır. Bu emegidir, bu kültürüdür, bu tarihidir. Günümüz insanı, tüm etkenleri yanyana getirdiğimizde anlıyoruz ki egemen sınıflar tarafından kendi öz benliğine yabancılaştırılmıştır, kendi değerlerinden koparılmıştır, savunmasız bırakılmıştır. Oysaki günümüz insanı kendi emeğine sahip çıktığı an tanışacaktır insanlığın o zengin mirasıyla. Kahramanlarıyla, destanlarıyla buluşacaktır. Değil insanların ortak özellikleri, toplumların dahi ortak ve birbirine yakın kültürleri vardır. Shakespeare'in Hamleti vardır. Romeo ve Julieti vardır. Halk kahramanı Robin Hood'u vardır. Bizlerin ise Köroğlumuz, Tahir ile Zöhremiz, Karacaoğlanımız, Leyla ile Mecnunumuz, İspanyolların Donkişot'u bizim ise Mezopotamyada ölümsüzlüğü arayan gılgameşimiz vardır. Bunların hepsi insanlığın baş kaldıracı, isyancı ve büyük bir mirasıdır. Temel ilkeler açısından birbirine benzemektedirler, yalnız biçim ve üslup açısından farklıdır. Yani insanı insan yapan, onu geliştirip yetkinleştiren ve diğer canlılardan ayıran temel özelliğidir düşünmesi ve başkaldırması. İşte beslenilmesi gereken kay-

nak budur. Halkı kendi yarattığı tarihsel kahramanlarıyla buluşturmaktır. Sanat ve Edebiyat insana özgü yöresel, ulusal ve evrensel ne varsa onu savunur değiştirip güzelleştirerek geleceğin mükemmel insanını yaratmada bu birikimi, bu mirası devreye sokar. Bu nedenledir ki sanat ve Edebiyat ne basit bir araç olarak görülür, nede politik yaşama göre şekillendirilecek bir etkinlik. Sanatı böyle gören bir anlayış insanı da bir amaç değil bir araç olarak görüyor demektir. Çünkü, soyut insan diye bir insan yoktur. İnsan, yüzbinlerce ayrıntı içinde yüzbinlerce ilişki içindedir. Ona çelişkileri kavratmakta ise, sanat yada edebiyat hiçbir siyasal iktidarın bir aracı olmaz/ olamaz. Çünkü doğası gereği yazar yada yaratan insan, özümsevenlerin içinden çıkarak, yaşam içerisinde parça parça bileşimler oluşturarak ürün çıkarır. Sanatçı yapıtını gerçekliklerle sonsuz hesaplaşması içerisinde vareder. Bu yaşanan dünya ile kurulan yada yaratılan dünya arasında oluşturulan bir değişimdir. Bir yaratı, bir eser tamamıyla değişimi, ileriye, yeniye, doğruyu veyahutta olması gerekeni anlatıyorsa, o zaten devrimcidir. Sanatın diliyle siyasetin dili birbirinden farklıdır. Ama ortak noktaları vardır ki o da insandır. İkisi de insanın bilincini hedef alır. Ama sanat hem insanı hem de onun bilincini ve de ideolojisini estetize eder. Sorun insanın gerçekliğine o insanın üstüne birşeyler yaratılmadan varılamayacağıdır. Sanatçı yada yazar yapıtıyla taraftır. Özel ve nesnel yaşam karşısında taraf olmasıyla partili ya da her hangi bir siyasal iktidarın uzantısı olması, tamamen farklı şeylerdir. O zaten kendi misyonu gereği, yaşamın ve gerçeklerin karşısın da taraf olmuştur. Bertolt Brecht, bu konu da “ *bana büyük düzenin gerçek bir yandaşı olduğumu söyleme hakkını kazandıran tek neden ondan yeterince kuşkulandım olduğumdur.*” der. O halde taraf olmakla bağımsız ve özgür olmak, sanat özgülünde karşı karşıya getirilecek şey değildir. Yaratıcı yaratırken sürekli kendisiyle ve herşeyle hesaplaşır. O mutlaklaştırılmış her olguya her düzene her doğruya değişim yasası gereği kuşkuyla bakar. Ve mutlak olgularla kıyasıya savaş halindedir. Çünkü sanatçının yada yazarın yaşamın her sürecinde gerçekleri söylemek gibi büyük bir derdi vardır yada böylesine bir derdi olmalıdır. Bu onun gerçekleri söyleme cesaretiyle irintilidir; topluma aynanın karşısında kendisine bakıyormuş gibi bakar. Karşısında görünen gerçekliği reddetmesi kendi varlığını reddetmesi gibi birşey olur. Bunu şu nedenle söylemekteyim baskı ve şiddetin sonderece arttığı dönemler de genellikle parlak sözlerinde bolca cilalandığı zamanlar her zaman iç içedir. Burjuvazi nin devleti katliam yapar, yine burjuvazinin yazarı, aydını bunu üstü kapalı birşekilde parlatır. Oysa gerçeği söyleme cesaretini kuşanmış, gerçekleri bir silah gibi kullanmasını bilen, gerçekleri geniş kitlelere iletebilecek kadar zeki olabilen her sanatçı kendisinde ve yaşadığı toplumda fedakarlık anlayışını ön plana çıkarır. İşte bu da sanatçının ya-

da yazarın militanlığıdır diyebiliriz. Sanatçı toplumun dışında ondan kopuk bir varlık değildir bizzat onun bir parçasıdır ama şunuda eklemek gerekir ki sıradan bir parçası da değildir. Sanatçının yada yazarın durumu, çalışma şartları, özgürlüğü, içinde yaşadığı toplumun niteliğinden de bağımsız değildir. Sınıflara bölünmüş bir toplumda sanatçının sınıflar üstü birşeyler yapmaya çalışması elbette mümkün değildir. Kapitalist toplumlarda sanat eserlerinin niteliği estetikse, varlığıyla değil pazar içerisindeki fiyatıyla ölçülür. Bunu Picasso'nun tablolarıyla örneklendirebiliriz. Hiçbir sanatsal kaygı yada tarihsel bir miras gözetilmeden bu tablolar tarihi eser kaçakçıların elleriyle dünya pazarlarında dolaştırılmaktadır. Oysa düşünsel anlamda baktığımızda insanların sanat eserlerine yaklaşırken sahip oldukları duygular farklı farklıdır. Bu farklılığın biçimlenişinde o kimsenin hangi sınıfın üyesi olduğu, hangi maddi şartlar içerisinde yaşadığı, hangi eğitimden geçtiği, içinde bulunduğu psikolojik ve fiziksel durumlar rol oynar. Bu anlamda aynı sanat eseri karşısında değişik özelliklere sahip olan insanlar değişik tepkiler gösterebilirler. Diğer yandan aynı kişiler de aynı eser karşısında değişik zamanlarda değişik tepkilerde gösterebilirler yani sanatsal yada edebi eserler farklı zamanlarda o zamanın farkına ve değişkenliğine göre algılanabilir. Eserlerin klasikleşmesinin özelliği de budur. Yüzyıl önce yazılmış bir roman yüzyıl sonra yada farklı bir dönemde farklı bir şekilde algılanma özelliği olmalıdır bu yazarın ve eserinin değişkenlik özülüyle ilintilidir.

Sanat ve edebiyat özgülünde yaptığımız bütün tartışmalar, yada tarihin farklı kesimlerinden bugüne uzanmış olan bütün birikimler bizi formüle edilmiş şu noktaya götürmektedir ki, buda “Yüz çiçek yan yana açsın ve yüz düşünce akımı birbirleriyle yarışsın,” formülasyonudur. Bu her iki sloganı doğru bir şekilde çözümleyip, herşeyi yerli yerine oturttuğumuzda sanat ve edebiyat karşısında doğru bir yaklaşıma, doğru bir yönetime sahip olabiliriz. Aslında bu bir siyasettir. Siyasetin sanata ve edebiyata geniş bir perspektifle bakışıdır. Bu iki sloganın ilk bakışta sınıfsal bir niteliği yoktur. Bu sloganlar plöretery tarafından kullanılacağı gibi burjuvazi tarafından da kullanılabilir. Ama neyin ak, neyin kara olduğunu anlamamız maddi yaşamdaki karşılığıyla belli olacaktır. Yanlış temelde şu nokta vardır ki; bu slogan bu siyasal yaklaşım sanat alanında farklı biçimler ve usulların özgürce gelişebileceğini öngörür, özgürce yarışabileceğini, belirli bir sanat uslubunun yada düşünce akımının idari önlemlere dayanarak zorla benimsetmekle, yasaklamalarla sanatın, edebiyatın ve bilimin gelişmesini köstekliyeceğini öngörür. Sanat ve edebiyat alanında neyin doğru, neyin yanlış olduğunu kestirip atarak değil, sanat ve bilim çevrelerinde özgürce tartışılarak ve bu alanlarda pratik çalışmalar yapılarak ortaya çıkabileceğini öngörür. Çünkü bilimsel ve de doğru yakla-

şımlar tartışmalardan ve eleştirilerden korkmaz. Nedeni ise gerçekler üzerine kurulu olmasından dolayıdır. Doğru her zaman yanlışla mücadele içinde gelişirse, sanat alanında da yoğun tartışmalarla doğruyu yakalaya biliriz. Nedeni gayet açıktır sosyalist sanat ve kültür hem oluşum aşamasında hemde pratik sonuçlarda tıpkı yaşamın kendisi gibi sürekli değişim ve gelişim içerisinde. Farklı toplumların kültürel özellikleri karşısında farklı şekillerde de uygulanabilir. Bizim almamız gereken temel yöntemdir.

Kuşkusuz ki burada anlatmak istediğimiz edebiyatın ya da sanatın kime hizmet edeceği soruna verilen bir cevap değildir. Bunun cevabı açık ve ortadadır. Sanat için sanat anlayışı değil, ezilen halk yığınları için yapılan sanattır hedefimiz; ama bu sözleri söyleyip de kendimizi sanatın derinlikli akışından ve çok yönlü üretiminden soyutlayamayız. Halkın hayatı; edebiyat ve sanat için her zaman bir malzeme hazinesidir. Yanlız bu hazineye halkla bütünleşildiği zaman ulaşılır. Halktan kopuk olduğu zaman sanat ve edebiyat alanında da soyutlanmış olunur. Çünkü şunu bilmeliyiz ki; İnsanın ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlamayan her türlü değerden yoksundur. Çözüm sanatın seviyesini yükselterek, sanatı ve edebiyatı halk yığınlarına maletmektir. Bu hem kurumların, hemde sosyalist gerçekçi yazarların, sanatçıların ve aydınların görevidir.

Oysa ki, Yüzyıllardır kendi sınıfının çıkarları uğruna insanı bir basit nesneye indirgemiş olan burjuvazi insana ait olan bütün tarihsel değerleri de kendi yaşamının sürekliliği için birer araç olarak görmüştür. Bu onun tarihsel misyonudur. Burjuvazi ve onun devleti düşünen, yaratan, karşı koyan aydınlar ve sanatçılara koydukları yasalara uyma zorunluluğunu değil kendilerinden yana olmayı dayatmıştır. Çünkü toplumcu ve gerçekçi her yazar, her düşünür ve bilim adamı keşfettiği, yarattığı eserle yaşadığı çağın egemenleriyle belirli bir çatışma yaşar. Bu yeninin, gerçeğin eskiye ve yok olmaya yüztutmuş olana karşı bir savaşımdır. Bu her dönemin bir savaşıdır. Oysa burjuvazi her dönemde yaratılanın kendi çıkarları doğrultusunda kullanılması için çaba sarfeder. Bunun için yaratılanın değil, yaratanın da kendi safın da olmasını ister. Ve istediği gibi yaratmasına da olanak sağlar. Yeter ki, tarihsel çatışmalar yaşanmasın. Oysa, Proleterya Partisi ve onun anlayışı için bu tamamıyla tersidir. Yada tersi olmalıdır.

Günümüz uygarlığının, ilerici örgütlü kesimlerinin düştüğü temel sıkıntı ise, tarihsel ve toplumsal olaylar ve bu olaylar üzerine yapılmış polemikleri soyutluyor ve mutlaklaşıyor olmasıdır. Onları kendi tarihsel gerçekliklerinden kopararak anlaşılmasız doğmalar haline getiriyor. Oysa ki hiç bir olay ve olgunun kendi tarihsel gerçekliğinden koparılacak doğru bir şekilde ele alındığı görülmemiştir. Kendi öznel dünyalarımız da yarattığımız klişelerden ve doğmalardan herşeyi bildiğimizi zannediyoruz. Kendi alanın da uzmanlaşmış, bir fizik profesöründen yada tıp

alanın da uzmanlaşmış bir doktordan yada sanatçıdan, yazardan veya herhangi bir zanaat ustasından kendimizi var olan somut ve sabit bilincimizle ayrı bir zemine koyup toplumun akademikleşmiş, uzmanlaşmış düşünce anaforlarından uzaklaştırarak kendimizi tarikat vari bir yaşama sürüklüyoruz. Bilmeliyiz ki her nesnel durum kendisinde öznel bir dünya yaratır. Bunun içindir ki kendimizle savaşımaya başladığımız da önce nesnel durumumuzu iyi bir şekilde algılamalıyız. Mutlaklaştırılmış, ezberletilmiş ve hiçbir değişim süzgecine sokulmamış bir anlayışla toplumun hiçbir ilerici kesimi kazanılamaz ve dolayısıyla kitlelerin yaratıcı gücünden mahrum kalınmış olunur. Onlara tarihsel haklılığımızı anlatamayız. Böylelikle burnumuzdan kıl aldırılmamış olur, herşeyi kendimizle başlatıp, kendimizle de bitirmiş ve kendi dışımıza iter, itmeklede kalmayıp sanatı, kültürü, edebiyatı, düşünürü, aydını, bilim adamını yadsıyıp, kendimizi de yadsıtmış oluruz. Bizim amacımız, toplumun bütün ilerici unsurlarıyla ortak bir zeminde buluşup onlara tarihsel haklılığımızı kavratıp, onların varlık nedenlerini oluşturan ilerici öğelerini alıp iktidar perspektifi ile harekete geçirmektir.

Sözün kısası kendi dünya görüşüne, ideolojisine, politikalarına güvenen her devrimci hareket, engin ruhlu olarak kendi dışındaki görüşlere, anlayışlara, düşünörlere özgürlük tanırken, (özellikle sanat alanında) onlarla belirli bir zeminde buluşur ve kıyasıya bir ideolojik mücadeleye tutuşur. Çünkü kendi varlık koşulu gereği karşıt anlayışlarla varlığını korur. Düşünmeyi, eleştirmeyi, kuşku duymayı tartışmayı ön plana çıkarır, bunun olanaklarını yaratır. Tapınmacı, herşeye evet doğrudur diyen, gözlerimi kaparım vazifemi yaparım diyen anlayışlara güçlü vuruşlar yapıp değiştiren, dönüştüren mekanizmaları devreye sokar. Çünkü proleteryanın büyük ustası Lenin in işaret ettiği gibi *KOMİNİST PARTİ* çok yönlü bir fabrika gibidir. yeni tipte insanı yaratır onu geleceğin uygar, bilimsel olgularla donanmış, çok yönlü yeteneklere sahip bir modele ulaştırır. Sanatçılar, aydınlar, düşünörlü, militanlar, kararlı, sabırlı, olgun insan yetiştirir. Büyük inançları olan ama aynı zamanda yalın ve sade yaşamasını bilen bir yaşam biçimini sunar, geliştirir ve böylelikle gelişmiş olur. Tabiki insan oğlunun her dönem, her çağ ve her uygarlıkta bırakmış olduğu tarihsel mirastan yararlanarak. Sözümlüğü yine Bertolt Brelht'le noktalayacak olursak; *"bir gün gelecek zaman bizim olacak bizim! bütün düşünörlüğünü okuyacağız bütün çağların! Bütün ustaların bütün tablolarını göreceğiz! Bütün maskaralara kırılacağız gülmekten!arkadaş olacağız bütün kadınlarla ve bütün insanlara öğreteceğiz gerçeği."* İşte sorun gerçeklerle bıçak sırtında kıyasıya bir savaş sürdürmektir. Devrimci romantizm olmadan, devrimci düşlere sahip olunmadan devrimci bir toplum kuramaz. Ve şunu da bilmeliyiz ki, kültür ordularımızın olmasında bu şekilde mümkündür.

Bir Çepni Öyküsü

DİLAN

Sırsıra vermiş evlerin dar sokakları, çamurlu yolları ve dereleri, gündüz tarlada tütün kıran kadınların geride bıraktığı çocuklara aitti. Kahveler de erkeklerine...

Bıldırcın sürüsünü andırıyordu hareketlerindeki hız ve şamata... Yönelindikleri her istikamet bin yaygaraya boğuluyor; kahve önündeki masalarda kağıt oynayan babalarını çileden çıkarıyorlardı. Dikkatlerini ellerindeki altmışaltı kağıdından bir an veletlerine yönelttiklerinde, bir hengame her zaman kopardı.

Arkalarından atılan toplardan da hızlı bir koşuyla ve tiz bir coşkuyla soluğu, aşağı yakada sınırlandıran yüksek bir yazın başında, kartaldan keskin gözleriyle köyü seyrediyor, köpekten hassas kulaklarıyla dinliyorlardı.

Ölümü burada tanındılar ve duyular. Genç bir karı-kocanın kavgasında olağan üstünlük taşıyan bir özellik yoktu. Ama erkeğin karısını dövme yerine, onun çok sevdiği çiçeklerini tarumar etmesine doğrusu çok şaşırdılar. Elindeki tırpanla karısının yalvarmalarına aldırmadan; gencecik fidanları kesiyor, rengarenk çiçeklerin üstünde tepineyerek, tarumar ediyordu komşu Yıldız.

Köyün en güzel bahçesi bir anda yok oldu. Ve genç gelin Gülistan da... Bir koşuda içeriden getirdiği su tasının içindeki tütün ilacı folideri, seyre bakmakta olan komşularının gözü önünde son yudumuna kadar içti. Sonra bahçesinde serili olan çeyizlik kiliminin üzerine uzanıp ızdırabına son verdi.

Dehşete kapılmıştı çocuklar. Sessizce sığındılar analarının eteklerine... Ve Yıldız'ı affetmediler.

Sonra... Köyün en yaşlısı; Kumru Ebe'den efsaneler dinlediler.

"...Çiçeklere dokunmayın" dedi Kumru Ebe, "Çiçekleri koparmayın çocuklar, sonra Gülistan küser..."

Bu telkinlere uymamak bir karabasan gibi çökerdi çocuklara... Gülistan'ın ağırlığı çökerdi... Telaş içinde koşup Kumru Ebe'sinin etekleri altına saklandı çocuklardan biri.

Sakinleştirdi çocuğu Kumru Ebe. Sonra elinden tutup Gülistan'ın mezarındaki çiçekleri sulamaya gittiler.

Bıldırcın sürüsü, ortalığı tozu dumana katan şamatalarında taşıyordu yeni haberleri... Tanık oldukları bir olayın an-

lamını henüz kavrayamadan, taşıyorlardı yönelindikleri her istikamete... Tarladan tütün küfeleriyle dönen analarını bu haberle karşıladılar... Şehirden dönen babalarını, köy arabalarının kapısında bu haberle karşıladılar...

"Şerafettin, Arzu'nun göbeğine oturdu!"

".....!!!"

Akşam dinginliği ve zifiri karanlığa kapılarını kapatan evlerde en ince ayrıntılarına kadar sorgulandılar:

"Sonra ne yaptı?"

"Döşceliğini yırttı!.."

"Sonra ne yaptı?"

"Şalvarını çıkardı!"

"Arzu ne yaptı?"

"Bağırdı!"

Ertesi gün kimse kahveye gelmedi. Bütün erkekler, kadınlarıyla birlikte tütün kırımına katıldı. Köy halkı, amele olarak çalışmaya giden İrbiyem (İbrahim) in karısı Arzu (Arzu) ya köy meydanında, cümle alemin gözü önünde yapılan bu tacizin ağırlığı altında ezildi. Bir tek çocuklar kaldırılabildi. Çünkü anlamıyorlardı.

Sessizlik günlerce sürdü. İrbiyem'i ne kadar adam yerine koymasalar da... Kadın, kız kavgasını ne kadar yaşasalar da... Böylesine bir taciz ilkti. Bu ne görülmüştü... Ne de duyulmuş...

Şerafettin'in forsuna diyecek yoktu. Buna biraz da köylüsünün şaşkınlığı sebep oldu. Ve meydan ona kalmıştı. Dar paçalı yün paltosunu giyinip, üzerine siyah yeleğini, daha da üzerine çapraz fişekliklerini kuşanıp, elinden eksik etmediği tüfeğiyle gururla dolaşıyordu bu sükûtun içinde.

Büyük bir hava vardı köyde. Dost sohbetler; hal hatır sormalar bitti. Bahçe sulayan kadınların su başındaki kavgaları da... Eşek anırtılarının çokluğu dikkat çekti. Dut yemiş bülbüller gibi susuşlardan birtek anlam çıkarabildi çocuklar: O güne kadar varlığından hiç haberdar olmadıkları Şerafettin, ne menem biriymiş böyle! Ve artık meydan okuyordu köye...

Fazla bir şey yapması gerekmiyordu zaten. Koca çeşmeden testisini sırtına sarmış, su getirmekte olan Arzu Kadının evine giden yol, avlusunun altından geçiyordu... Ve üzerine atlayıp kadını yere yatırmayı, elbiselerini yırt-

ması olayı engellemeye çalışan insanlara ve, "Alın işte! Size söyledim; Arzı artık benimdir. Bunu böyle bilmiş olun!" diye köye meydan okumasına yetmişti.

O köylüler değil miydi, onu adam yerine koymayan?.. O köylüler değil miydi, düğün demeklerin de ona yer ayırmayan?.. Bu ders yeterdi onlara...

Yüzyıllara yaydıkları kaçak yaşamlarına bu topraklara geldiklerinde son veren Çepniler, hükümetlerin yurtlarından tahliye girişimlerini canları, kanları pahasına karşılayıp bu topraklara, yüreklerinde, beyinlerinde ve dillerinde ne getirdilerse önce onu ekmişlerdi. Sonra tütün, afyon, ekin... Çoğaldılar... Çoğaldıkça toprağa daha da bağlandılar. Toprakтан aldıkça, daha da... Yine de atalarıyla övündüler.

Yiğitlikleri ve fakirlikleri at başı gider ama komşunun yanmayan ocağına ateş olurlardı. Sabah güneşiyle açılmış bir kapının önünde birikir, güneşi oraya taşırlardı.

Şimdi?.. Şimdi herşey değişti. Tütün kıran ellerdeki ahenk bozuldu. Başlar önde, eller böğürde.... Bu diller hiç bu kadar susmamıştı.

Çocuklar bu büyüğü havadan kaçıp, Kumru Ebe'nin etekleri altına gizlendiler. Bir masal anlatıyordu Kumru Ebe:

"... Bir ejdarha varmış çocuklar.... İnsan etine doymamış... Her gün bir genç kızı gelin çıkarır gibi allayıp, telleyip bu ejderhaya verirlermiş insanlar..."

Kim bilir kaç kez dinledikleri bu masalların, kelimesi kelimesine bildikleri coşkulu finalini, yalvaran gözlerle beklediler.

Çepnilere dair ne varsa çekildi sokaklardan. Zaman bu topraklara çalışıyor. Bu topraklardan aldıklarına alışmaya... Korku ve susku... Kulaklar vakur ayak seslerine alışıyor, gözler çapraz fişekliklere... Yürek sağırlaşıyor... O günden sonra güneşe bir daha açılmayan tek kapı olan Arzu Kadın'ın sessiz çığlığını duyamadılar.

Bir de, bıldırcınların sokaklardan çekilişlerini anlamadılar.

Yarım ay büyüklüğünde tapılama ekmeğini kapıp soluğu Kumru Ebe'nin bahçesinde alışlarına kadar bir şamata... sonra sükût.

"Hiçbir suç cazasız kalmaz çocuklar... Bir mazlumu incittin mi, tanrının en büyük günahını alırsın. Komşunun ırzına namusuna göz koydun mu?.. Bu dünyada da yerin yoktur. Öte dünyada da..."

Şerafettin'in bu dünyada da yeri yoktur çocuklar, öte dünyada da..."

"Eşek öldürecek mi Şerafettin'i?"

"Bir daha eşek demeyin! Onun adı İrbiyem'dir. Dilinize biber sürerim!"

Ağzında, diş namına bir kemik parçası bile bulunmayan Kumru Ebe'nin anlatımlarında verdiği molada, ya da iki dudağı birleşmeyi başardığında, "gırık, gırık, gırık..."

diye bir ses gelirdi damağından. Çocuklar en çok bu tike takıldığından gırık-gırık Ebe koymuşlardı adını. O da orada belirledi köyün kaderini; köyün en büyüğü olarak.

Bir tufan hızında yayıldı damlara, tarlalara, ağaçlara, bayırlara bu haber. Çocuklar köy meydanını yine zaptettiler. Bir iki çocuğun ağzı, yüzü patladı; dillerinin cezası olarak. Yine de analarının ve babalarının korku aşılayan telkinlerine direndiler:

"Öldürecek işte! Hele bir kırımdan dönsün..."

Şerafettin'i korku almıştı. İnsanlar böyle bir beklentiye girse ne olacaktı akibeti? Bu korkunun üzerine bir iki kadının daha adını çıkararak gitmek istedi. Bela korkusuna da olsa yakaladığı bu saltanatı bırakmak istemiyordu. Köylülerinin zaaflarını biliyordu. Çünkü yıllar var ki hiç kimse silaha el sürmemişti. Duvarı paslanmaya bırakılmıştı, dedelerden kalma silahlar...

Bu toprakları yurt edindiklerinden ve bu toprağa ter akıttıklarından beri, devletle az didişmeye özen göstermişlerdi. Bu da silaha en az el sürmeyi gerektirmekteydi. Göçer devirlerinde edindikleri yasalar ve ilahi adalet, bu topraklarda geçmiyordu artık. Bu yüzden suçla ve suçluyla barışık yaşamaya alışıyorlardı Çepniler.

Tüfeğini dizlerinin üzerine yatırıp, oturduğu sandelyede, kendini dinler gibi görünen erkeklere ustalıklarını anlatıyordu Şerafettin.

Yine de, en son alışacakları bu vakayla ruhları zedelemiyordu köylülerin. Üzerinden geçen hergün, onları alıştırmaya zorluyor...zorluyor... Alışacaklardı...

Korku, en çok, bir gün kendi kapılarının kapanacağı endişesindendi. Bu yüzden en az konuşmaya, en az övmeye özen gösteriyorlardı.

Biri hiç susmuyordu:

"Alma mazlumun ahını, çıkar aheste aheste..."

"Böyle konuşup konuşup ortalığı karıştırma Kumru Ebe! Çocukların aklını karıştırıyorsun. Bir daha çocuklara böyle şeyler anlatma..."

"Başımızı belaya sokma Kumru Ebe, diye kendisine çıkışan köylülerine kıcını domaltıp, eliyle de tıptıladı:"

"Aha! Burayla konuşun..." sonra bastonuna yüklene yüklene yürüyüp gitti.

Ameleleri köye getiren arabanın korna seslerini yataкта karşıladı köylüler. Fısıltıyla, iki kelime döküldü herkesin dudaklarından. Arkasından çocuklarını kontrol ettiler.

"Eşek geldi!"

Hem merak, hem hüznle sabahı ettiler.

Tarlalarda çalışmanın ahengi değişmişti. Küfeleri bir an önce doldurup köye dönme telaşıyla kırıyorlardı tütünlere, zifirli eller. Koca yoldan köye girerken Şerafettin'in evine göz atmadan geçmediler. Köy meydanında ani birikme oldu. Bu çok olağandı. Çünkü küfeleri taşıyan eşekler, su içmeden evlere gitmezdi. Olağan olmayan;

gözlerdeki çığlık çığlığa bakışmaydı...

O gün, kaç kişinin eline iğne battı kim bilir? Kulaklar, her an olası bir hengameyi karşılamak üzere, kirıştiydi. Ve o gün akşamı zor ettiler.

Tarladaki tütünleri yanmıştı. Arzu kadın evine kapandığından beri. Bir-iki genç gelin kendiliklerinden tütünleri kırıp, dolu küfeleri bahçesine bıraktıkları halde yine de yüzünü görmeyi başaramamışlardı.

Birgün... ikigün... üç gün... İrbiyem'den ses çıkmıyordu. Artık olağan üstülük kalktı. Zaman, araba hızında, bir tükenişe bıraktı kendini. Kahveler dolmaya başladı tekrar. Tarlada çalışan erkekler azalmaya... Diyaloğun şekli değişti, seyri de... İrbiyem üzerine geldiğinde söz;

"Ona boşuna eşek dememişler" dedi tuzu kuru bir köylü. Hem de en çabuk alışandı. Bir-ikisi onayladı bu sözü. Kimileri susuyor, kimileri temkinli... Hiç biri ama... "Eşek" in yerine kendini düşünemiyordu.

Şerafettin çapraz fişekliklerini kuşanıp adımlamaya başladı yine köyün yollarını.

"Gidip altundan alacağım Arzı'yı!" dedi oturduğu sandelyede geriye kaykılarak.

"Yapma Şerafettin!" dedi ağır başlı, yaşlıca bir köylü; "uğraşma fakirle..."

Köylüler belayı başından savmanın yolunu bulmuştu. Pohpohluyorlardı Onu. Bin belaydı ve çirkefi her an kendi üzerlerine sıçrayabilirdi. Acaba kendi gelinleri, kızları... Olmadı karılarının akibeti de böyle olabilir miydi!..

Bu yüzden çaldığı kapılar açılmak zorundaydı. Önüne çay, yemek konmak zorundaydı. Anlattıkları da dinlenmek....

"Günah Şerafettin. Böyle konuşup insanların şerefiyle oynama. O da bizim köylümüz."

Bu diyaloglara hem Şerafettin, hem de köylüler alışıyor, daha da alışıyor.

Bir tek çocuklar, yarın başına birikip birbirini ikna etmeye çalışıyor. Şerafettin'le her tesadüflerinde korkuyla kenara çekilip sussalar da, sonra dillerinin cezasını akşam eve gittiklerinde çekeceklerini bilseler de o ilahi adaleti hatırlatmadan gitmiyorlardı.

"İrbiyem seni öldürecek! Oh işte!.. Senin bu dünyada da yerin yok, öte dünyada da..."

Bir sabah, büyük bir gümbürtüyle uyandı köylüler. Henüz kalkıp tarlaya gitmeye hazırlanmamıştı çoğu... O kalkış!.. Çoğu, ayakkabılarını da giymemişti. Dal-daban... fanilaları, gecelikleriyle sokağa döküldüler. Köy meydanına gelmeyi ilk başaranlar, Şerafettin'in son dakikalarını görme fırsatı buldular.

Sürünüyordu Şerafettin; süründüğü toprakta kanından bir yol bırakarak. Yoğurt kabı ve azığı epey ileride, tüfeği geride kalmıştı. İrbiyem'le Arzı, yavaş yavaş yürüyordu onun ardından. Köylüler taşa kesmiş gibi kalakaldılar

oldukları yerde. Çocuklar da...

Şerafettin yalvaran gözlerle baktı köylülerine. Elini kadırmaya çalıştı boylu boyunca uzandığı yerde. Ağzından kan geliyordu; zorla konuşabiliyordu.

"Beni kurtarın..."

İrbiyem, Şerafettin'i bir süre seyretti. Yüzü sanki mermer kesmişti. Ne ondan başkasını görüyor, ne de duyuyordu. Zaten kimse de konuşmuyordu.

İrbiyem dizleriyle çöktü Şerafettin'in boynuna. Elindeki kırmayı atıp, tabancasını çıkardı belinden. Önce saçlarından tutup geriye kaldırdı başını... Sonra tabancayı şakağına dayadı. Bir debelenme başladı altında.

"Ben ettim, sen etme gardaş!.."

Duymadı İrbiyem. Tetiğe bastığını da... Tabancadan fıskıran kovanları da görmedi. Son kurşuna kadar sarsıldı tabanca elinde.

Sonra ağır ağır yerinden doğruldu. Etrafı algılamaya, anlamaya çalıştı bir an. Bu sahneye en yakın duran Arzı kadın, Şerafettin'in kan gölü içindeki başına kin ve tiksintiyle baktı baktı... Birden elini göleğe daldırıp, hızla ağzına bir avuç kan götürdü! Ve içti!

Seyir çemberinde ani bir genişleme oldu; deprem yaşıyor muşcasına sarsıldı insanlar! Atalarından kalma bir efsanenin gerçek resmiydi bu! Bu... bu... göçer yıllarının adalet ve hukuk işleyişiydi! Yüz yılların ötesinde bıraktıkları bir masal... Şimdi bu kadar gerçekti!

Arzı kadın elini ve ağzını etekliğine silip kocası İrbiyem'e yaklaştı. Elini öptü İrbiyem'in... Sonra yavaş yavaş evine doğru yöneldi.

Saygıyla açıldı seyir çemberi. Başı yukarıda, bu gururla yürüyüşe eşlik etti kadınlar.

İrbiyem silahını cansız bedenine üzerine bıraktı yavaşça. Sonra yanındaki taş tümseğe oturup bir cigara yaktı. Ona köylüler de eşlik etti. Hepisi duvar diplerine çöküp, hep beraber seyre durdular Şerafettin'i.

Orada; cansız yatan bedende, topraktan aldıkları ne varsa yatıyordu. Korku, endişe... bencillik ve hırs... ihtiras!.. Bana değmeyen yılan bin yaşasın ve bir-cümle devlet... Şimdi toprağa geri veriyorlardı.

Jandarmalar geldiğinde, duvar diplerinde oturan Çepniler, kendilerine ait ne varsa yeniden buluşmanın huzurunu taşıyorlardı yüzlerinde.

Köy meydanına en geç gelen Kumru Ebe'ydı. Horlayarak baktı Şerafettin'e. Sonra, etrafında fırıldayan bildircinlerle, bastonuna yüklene yüklene, masal dünyasına doğru yürüdü gitti.

"... Bir ejderha varmış çocuklar, insan etine doymamış ..."

Bıldırcın telaşıyla soluğu Akyar'ın başında alan çocuklar, kartaldan keskin gözleriyle köyü seyreliyor, köpekten hassas kulaklarıyla dinliyorlardı... kargaların yaygarasına aldırmadan...

Şark Bülbüllerinin Gül Figanı

Aytekin YILMAZ

*"bülbüle, vuslata eriştiğin halde
bu feryad-ı figan nedir
dedim.*

*Dedi ki: Sevgilimin cil-
veleri bizi bu işe saldı"
Hafız Divanı*

Derler ki bir kuş sürüsü Anka kuşunu bulmak için kaf dağına doğru aramaya çıkmış. Bu uzun yolculuk sırasında yolu yarıda bırakan ilk kuş bülbüldür. Gülün hasretine dayanamaz yarı yoldan geri döner.

Şark edebiyatı da büyük oranda gülle bülbülün hikayesine dayanır. Bu aşk hikayelerinde bülbülün tek amacı güllü kendisine yâr edinmektir. Buna karşılık gülde cilveler içinde Bülbülü peşinden koşturma kaygısı içindedir.

Hafız Divanında bülbülün feryadı şu sözle anlatılır:

"Aşk Bülbülün Beyti hazenden duyulan feryad ve figanı hep gülün vuslatına erişmek içindir."

Gülün kahır olmasaymış Bülbül sukût kalacaktı! Şark'ta her kim aşka dair bir şeyler yazmak istemişse, önce bülbül olmuş güle sitem etmiş sonra da yollara düşmüştür.

Şark bülbülü Şirazlı Sadi'yi de, Hafız'ı da yollara düşüren, Divan'lar yazdıran nazlı gülün cilvesidir. Nitekim hafız, "Sevgilimin cilvesi bizi bu işe saldı" der.

Şark edebiyatında bülbül yaralıdır. Gülün diken kalpen yaralamıştır onu. Bu aşk hikayelerinde her defasında feryad-ı figan eden bülbüldür. Gül hep edilgen konumda kalan biri olarak anlatılır. Bu durumun Şark'ta kadının özgün durumundan kaynaklandığını düşünüyorum. Öyle ki sevgili için ne söylenmesi gerekiyorsa 'gül' imgesi üzerinden bülbüle söylenir.

Sevgili 'gülün dili yok Şark edebiyatında.

Güle figan eden her Şark bülbülü önce Sadi'nin gülistan bahçesinde mest oluyor sonra da erenler ülkesi Baharistan'a göç ediyor. Her göçebe bülbül kendini tanıtırken 'ol Sadi'nin gülistan bahçesinde mest olup ta erenler ülkesi Baharistan'a göç etmiş bülbüllerdeniz' der.

Peki gülistan nasıl bir yerdir ki her bülbül o bahçede mest olmaktadır? Sadi kendi eserini öve öve bitiremez. "Gülistan, üstünde çiçekler gülen bir bahçe, altında ırmaqlar çağlayan bir cennettir. Sen bir sepet güllü ne yapacaksın ki? Benim gülistanımdan bir yaprak götür.

Gülün ömrü ancak beş-altı günlüktür. Bu gülistan da ima hoştur. Bahçenin güllü değildir. Ve gül mevsiminin vatanı yoktur. Zaten bilgiler, 'kalıcı olmayan şey gönül bağlamaya değmez' demıştır."⁽¹⁾

Sadi Gülistanın önemi içinse, "Leyla ile Mecnun sağ

olsalardı aşk hikayesini bu kitaptan meşk ederlerdi" diyor. Sadi'nin gülistanında mest olan Şark bülbülü Molla Cami'nin Baharistan'ına doğru yol alır. Artık erenler ülkesinde hidayete erme vakti gelmiştir. Peki 'Baharistan' denilen erenler ülkesi nasıl bir yerdir? Molla Cami'de Sadi gibi eserini öve öve bitiremez. "Bu Baharistan'dan geç ki, içinde gülistanlar göresin. Her gülistan içinde ne güller açmış, ne reyhanlar filizlenmiştir. Baharistan sekiz bahçeye ayrıldı. Cenneti andıran her bahçesinde gelinciklerden başka bir renk, reyhanlardan başka bir koku vardır. Baharistan gelincikleri için güz rüzgarlarının ayakları altında solup dağılmak, reyhanlar için kış fırtınalarının şiddetiyle donmak korkusu yoktur"⁽²⁾

Sadi'nin Gülistan'ı, Molla Cami'nin Baharistan'ı Şark bülbüllerinin mest olduğu birer aşk bahçeleri...

Şirazlı Hoca Hafız, Sadi'den bir asır sonra o meşhur Divan'ını Gülistan bahçesinde mest olduktan sonra kaleme alacaktır. Bu yüzden de Hafız Divan'ını 'Gül' imgesi Sadi'nin etkilerini taşır. Hafız'da İran edebiyatının diğer ustaları gibi güle figan etmiş bir söz ustasıdır. "Zamane, ben de ne varsa alıp götürdü.

Sevgilinin muhabbeti kaldı o ebedi o baki!"⁽³⁾ diyordu.

Şark bülbülleri aşka sebat etmek gerektiği noktasında ısrar etmişlerdir. Sadi'ye göre "Aşk cenginde elinden geldiği kadar sebat et. Sadi de aşk uğruna öldüğü için diri sayılır" dedikten sonra da, "aşk geldikten sonra akıldan bahsetme" der.

Aşık Fuzuli'de aşkın dışında var olan her şeyi boş uğraş olarak değerlendirir. Bu ilim olsa bile.

"Aşk imiş her ne var alemde

ilm bir kıylu kal imiş ancak"⁽⁴⁾ dizeleri ona aittir.

Şark'ta aşka mest olup ta diri kalanlardan biri de Mevlana'dır.

"Aşksız olma ki ölü olmayasın

Aşka öl ki diri kalasın"⁽⁵⁾ diyor.

Şark edebiyatında Aşk hikayelerini 'bülbül' ve 'Gül' imgeleri üzerinden yazma geleneği her dönem çeşitli biçimlerde devam ettirildi.

Bu konuda özellikle İran edebiyatı başı çeker. Sonra gelen kuşaklar eserlerinde önemli oranda İran edebiyatının tanınmış isimleri olan 12. 13. yüzyıllarda yaşamış Firdavsi, Sadi ve Ömer Hayyam'dan etkilenmişlerdir. 14.yüzyılda Hafız; o ünlü Divan'ını kaleme alırken 15.yüzyılda Molla Cami öve öve bitiremediği ünlü eseri 'Baharistan'ı İran edebiyatına etkisi Osmanlı dönemi Divan edebiyatı geleneği de yine bu İran edebiyatının etkisi altında kaldığını görüyoruz. 17.yüzyılda Fuzuli, 18.yüzyılda Nedim ve Şeyh Galip bu geleneğin sürdürücülerinden sayılırlar.

Şair Nedim bir şiirinde

“Çünkü Bülbulüm gönül bir gülistan lazım sana

Çünkü dil koymuşlar adın dil-stan lazım sana” (6) diye yakını. Şark edebiyatında önemli bir eser olarak tanınan Hüsni Aşk’ın yazarı Şeyh Galip ise;

“Bülbul bahara erişti, gül sohbeti yenilendi gene tahammül etme nöbeti, kararsız gönüle düştü” (7) der.

Şark bülülleri aşk üzerine onca güzellikler yapmalarına rağmen yaşamın içine girildiğinde aşkın bir ayağının eksik olduğu daha doğrusu sorunlu olduğu anlaşılır. Şark bülülleri sevgili ile karşılaştığında yalpalamaya başlar. Sevgiliyi çekiştirir, ona güvenmez. Hafız o ünlü Divan’ında bu güvensizliği dile getirmekten çekinmemiştir. Bir yerde şöyle der, “Ey bülbul, gül, yüzüne gülerse sakın aldanma cihanın bütün güzelliğine sahip olsa yine inanmak doğru değil” der.

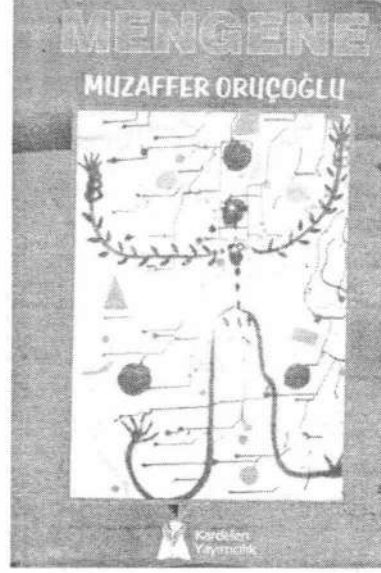
Sadi ve Molla Cami’de eserlerinde benzer şeyler söylemişlerdir. Cami ‘Baharistan’da “kadınlar erkekler derecesinde güvenme, kadın güvenilecek bir kabileden bile gelmiş olsa onu gene itimada değer bulma. Kadının dini de, aklı da eksiktir”

Şark klasiklerinde, kadın ne yapsa etse yine de güvenilmemesi tembihleniyor. Kadın Şark edebiyatında Şark’ın çürüğüdür. Peki aşk üzerine o kadar dizilen methiyeler boşuna mı? Bülbul niçin figan eder güle karşı? İşte Şark edebiyatının en büyük paradoksu bu aşk, kadın sorunsalında yatıyor. ‘Gül’ imgesini allayıp pullayanlar gerçek hayatta kadınla karşı karşıya geldiğinde bambaşka bir yüzle karşımıza çıkmaktadırlar. Bu yüz şiddet yoğunluklu erkek yüzüdür. Çoğu zaman, ‘Aşk Şark’ta yoğun yaşanır’, ‘Aşk saklıdır’ diyenler; kadını Şark’ın çürüğü haline getiren, kadını ‘öteki’leştiren, Şark’ın erkek yüzünü de görmeliler. Şark’ta Aşk’ın bir ayağı eksiktir. Kadın kötü bir ‘öteki’ biçiminde ele alınınca geriye tek kişilik Aşk kalır.

İslam Felsefesi de aşkın ‘bir’ olduğunu savunur. Bu tekçi yaklaşımı Şark klasiklerinde görmek mümkün. Bunun İslam felsefesinde en büyük savunucusu İbn-i Arabî’dir. Arabî’ye göre, tabii, ruhani ve ilahi olmak üzere üç türlü aşk vardır. İlk iki aşkta üçüncüsünün yani ilahi aşkın birer türüdür. Arabî ilahi aşkla ‘bir’in aslını keşfetmektir. Ruhani aşk tasavvuf aşktır. Dinin son amacı da aşıkla maşuk’un birliğini idraktır.

Kaynaklar

- 1-Gülstan- Sadi MEB Yay. 990 istanbul
- 2-Baharistan, Molla Cami; sf.5, çev. M. Nuri Gençosman, MEB Yay. 1990 İstanbul
- 3-Hafız Divanı, çev.Abdülbaki Gölpınarlı, MEB Yay. 1988 İstanbul
- 4- Fuzuli, Prof. Dr. Abdulkadir Karahan, T.C. Kültür Bak. Yay. 1995 Ankara
- 5-Mevlana- Mehmet Önder, T.C. Kültür Bak. Yay . Ankara
- 6-Nedim- sf:61 Prof. Dr. Hasibe Mazioğlu, T.C. Kültür Bak. Yay. 1988 Ankara
- 7-Şeyh Galip- Abdülbaki Gölpınarlı- MEB Yay. 1988 İstanbul

MENGENE

Muzaffer ORUÇOĞLU

176 Sayfa

İsteme Adresi

KARDELEN

YAYIMCILIK

Tel: 0212 520 54 42

Fax: 0212 520 53 93

Mengene’yi 1979’da, Niğde cezaevi’ndeyken, Süleyman Cihan’ın önerisi üzerine kaleme aldım. İnsanların sorgulama anında nasıl davranacaklarını bilmediklerini, bunun için acilen deneyimlerimin yazıya dönüştürülmesi isteniyordu. Kitap 1980’de, 12 Eylül Darbesi’nden iki ay önce yayınlandı ve beklediğim bir ilgiyle karşılandı. Darbeden sonra kitap mahkemelik oldu. Üç yıl ceza aldım. O zamanlar ömürboyu cezam 1974 affıyla düşmüştü. Bu ceza, benim bir yıl fazladan yatmama neden oldu.

Kitap, 12 Eylül Darbesi’nden bu yana, Türkiye’de yayınlanmadı.

Yayınlanması için, geçen yıl gözden geçirme gereğini duydum. Akıl hocalığı yaptığım bazı pragrafları çıkardım. Olayın özü, gerçekliği ve bütünlüğü açısından bazı ayrıntıları da ekledim.

Belgesel anı raman türüne girebilecek olan bu kitap, mücadele yaşamının oldukça kritik bir dönemine ışık tutuyor. Darbeden bu yana sadece Avrupa’da okunan ve Ali Haydar Cilasun tarafından da sahlenen bu kitabı yeniden siz okurlara sunmanın önemli olduğuna inanıyorum. İşkencenin boyutlanarak olağan bir yaşam tarzı haline geldiğini görüyoruz. Topluma işkence dünyasını, kahramanları ve aletleriyle birlikte anlatmak, ‘işte senin özetin budur, kalk kendi özetine, yani çelişkilerinin yangın odağına doğru yürü ve tüm günahlarını orada yak, toprak ve sular ışınsın’ diye fısıldamak zorundayız.

Kitabın ilk adını, bir şiirimden esinlenerek, Süleyman Cihan koymuştu: “İşkencehanelerde Kızıl Direnme Ruhunu Yaşatmaya Hazır Ol!” Bu biraz uzun bir addı. “Sorgu” adını uygun bulmuştum. 12 Eylül’ün sorgulama ekibine karşı, yaşamına mal olan olağanüstü bir direnme gösteren Süleyman, dönemin özelliklerini anlatarak beni ikna etmeye çalışmıştı. Kitap basılıp elime geldiğinde “ben bu adı ikinci baskısında değiştirim” demiştim. Süleyman’da her zaman olduğu gibi gülümsemiş, “Başlığı senin şiirinden aldık, bir çağrı niteliğindedir. İnsanların şimdi böyle bir çağrıya ihtiyaçları var, okurlara sor, ikna olmazsan, ileride değiştirirsin” demişti.

Mengene’yi okurken, aklınızın ve ruhunuzun mengeneye girmeyeceği; aksine, oradaki işkencenin, aklınızın ve ruhunuzun mengenesinde sorgulanacağı inancıyla...

MUZAFFER ORUÇOĞLU

Nisan 2001

Amerika: “Rüya” mı Kabus Mu? “Yankee” partorluğu...

Ertan MELSİM

İzzettin Önder’in önsözü ile Ütopya Yayınevi tarafından yayımlanan “AMERİKA: “RÜYA” MI? KABUS MU? “YANKEE” İMPARATORLUĞU...” başlıklı çalışma dünya emperyalizminin jandarması ABD’nin hal-i pür melaline değinip; bir “rüya” olarak sunulan “kabusu” çeşitli veçheleriyle sergileyerek, tartışmaya açıyor...

Sunay Akın’ın, “Beyaz adam/ özgürlük adına/ dev bir kadın heykeli dikti/ doğu denizinin kıyısına/ ve her gece/ altında dans ettiğimiz yıldızları/ bayrak diye tutsak etti/ bir bez parçasına.../ Beyaz adam/ özgürlük gibi adaleti de/ bir kadın heykeliyle simgeledi/ ama elinde terazi tutan/ zavalı kadın/ gözleri bağlı olduğu için/ kendisine tecavüz eden/ kim olduğunu görmedi...” dizeleriyle betimlediği ABD, Türkiye’ye hep bir “rüya” ve “model” olarak sunuldu. “Küçük Amerika” olma hayalleri topluma empoze edildi. Tarihsel gerçekler olumsuzluklardan ayrıştırılarak, bir rüyaya dönüştürüldü. Oysa, günümüzde Amerika rüyası, ideolojik-kültürel-askeri-ekonomik saldırganlığı ve emperyalist vahşetiyle giderek bir kabusa dönüşüyor.

Şimdi, ilk yerlilerinin torunlarının doğal kaynaklarından soyulmuş rezervasyonlarda yaşadığı bir ülke düşleyin. Ortalama yaşam beklentisi, 1940’lardakinin aynıdır. Bebek ölümleri ulusal ortalamanın yedi kat üzerindedir. Ülkenin en tanınmış siyasal mahkumu, bir Kızılderili önderidir... Seçmenlerinin yarısının oy kullanmadığı bir ülke düşleyin. Ulusun temsilciler meclisi, ulusu temsil etmiyor. Büyük ölçüde erkek ve beyazlardan oluşuyor. Senato, milyonleri temsil etmektedir... Dünya nüfusunun yüzde 5’ten azını barındırdığı halde dünya petrol kaynaklarının yüzde 25’ini kullanan bir ülke düşleyin. 1978’den bu yana bütün ülkelerden daha çok ağaç kesti. Asit yağmurları ve küresel ısınmanın başlıca sorumlusu. İşte burası Amerika’dır...

Gerçek(ler) bu merkezdeyken; “Ho, Ho, Ho Şi Minh; İki Üç Daha Fazla Vietnam; Ernesto’ya Bin Selam...” diye haykıran geçmişimizin, “Altıncı Filo”yu Dolmabahçe’den denize döktüğü günlerden; “ABD’nin kadiri mutlak” ilan edildiği “postmodern zamanlar” a ulaşılan “YDD” koordinatlarında, “ABD emperyalizminin yeri, gerçeği ve durumu nedir, nicedir?” sorusuna net yanıtlar vermeden geleceğin önünü açmak ya da küresel bir anti-emperyalist çıkışı örgütlemek hiç de kolay görünmemektedir...

İdeolojik-kültürel-askeri-ekonomik saldırganlıkla dünyanın Amerikalılaştırılarak Disneyland’laştırıldığı konjonktürde; McDonald’slı-Coca Colalı “söylenceler” emperyalist vahşeti estetize ederken; insanlığından çıkarılmış insanlık Amerika’nın “kabusa” dönüşen yerel ve

evrensel gerçeğine sırt dönerek “Üç Maymunlar”ı oynamayı tercih etmektedir...

Gerçeğin “gibileştirilerek” manipülatif-halisünasyonlarla “başkalaştırılmak” istendiği koşullarda “Amerika Gerçeği” konuşularak, yığınlara mal edilmelidir... Unutulmamalıdır ki, dünya emperyalizmine küresel bir karşı çıkış ABD’yi ve “Amerikan Tarzı Yaşamı” reddeden Vietnam’ın yanı başındaki 68 başkaldırısının yeniden küreselleşmesi; ve enternasyonalist dayanışmasını, Beyaz Saray kapılarından yedi iklim dört düvele mal etmesiyle mümkündür... O halde “YDD” patentli “rüya” yalanı yerine, ABD patentli “kabus” gerçeğinden söz edilmeli...

1-) Amerika: “Rüya” mı, Karabasan mı?; 2-) Zenginlerin Ekonomisi; 3-) Amerika’yı Uyarlamak! (IMF ve Dünya Bankası’nın Dayattığı Yapısal Uyum Programları ABD’yi de Vuruyor!); 4-) Bir Ülke Düşleyin; 5-) ABD Globalleşirken Hazzın Kontrolü; 6-) XX. Yüzyıldan XXI.’ye...; 7-) Ayrıcalıklı Bağımlılık ve İsrar: Askeri Bütçe; 8-) ABD Politikalarında “Saldırgan Devletler”; 9-) ABD’nin “Terörist”leri; 10-) Süregiden Bombardımanların Amacı Nedir? (Kosova’da Neler Yapılıyor?); 11-) Ulusa Karşı Irkçılık; 12-) “Güney Merkez = Watts II” mi? Eski Azınlıklarla Yeni Göçmenler Arasındaki Rekabet Üzerine; 13-) ABD’nin Kızılderili Ulusları: Azınlıklar mı, Egemen Halklar mı?; 14-) Günümüzde ABD: Polis Vahşeti ve Elektrikli Sandalye; 15-) Amerikan Yerlilerinin Özgür Ruh Leonard Peltier; 16-) Türküleri Yakılmamış Kahramanlar; 17-) ABD’de Yapılan “Dünya Kralı Seçimi”; 18-) Paketlenmiş Seçim ya da Paranın Konuştuğu Seçimler; 19-) Titanik’teki Tenis Maçı; 20-) Dün Seattle, Bugün Washington, Yarın... (Küresel Saçmalığın Sonuna Doğru...); 21-) Seattle ve Ötesi: Yeni Dünya Düzeni’ni Silahsızlandırmak; 22-) Emperyalizmin Sadece Bir Başka Biçimi; 23-) Washington Protestoları; 24-) A-16’yı Değerlendirmek; 25-) A-16: Sweeney Rubicon’u Aşıyor ve Yeni Bir Hareket İlk Adımlarını Atıyor; 26-) Şiddetsiz Ordu... Başlıklı yazılardan oluşan bu çalışma da bunu yapmaya çalışıyor...

KÜNYE: AMERİKA: “RÜYA” MI? KABUS MU? “YANKEE” İMPARATORLUĞU...; İzzettin Önder’in önsözü ile; Michael Albert- Noam Chomsky- Michel Chossudovsky- BÉatrice Giblin Delvallet- Temel Demirer- Yücel Demirer- Ted Glick- Cynthia Ghorra Gobin-Berat Haznedaroğlu- Edward S. Herman- Mumia Abu-Jamal- Robert Naiman- Elise Marienstras- Anuradha Mittal- Özgür Orhangazi- Sibel Özbudun- Cynthia Peters- Cahide Sarı- Ignacio Ramonet- Holly Sklar- Howard Zinn; Derleyenler: Gökçer Özgür - Mustafa Erdem Sakıncı; Ütopya Yayınevi, 2001.

“Hadi Beni İkna et”

İbrahim KÖR

Bir arkadaşla birlikte istasyona doğru yürüyoruz. İstasyonun içine vardığımızda, çok acele bir işimiz varmış gibi ortama ayak uydururcasına bineceğimiz trene doğru yürüyoruz.

Yanımdaki arkadaş, “baksana karışında duran adam daha öncede karşılaştığımız kişi değil mi?” dedi. Bakım, o yöne doğru. Evet ta kendisi.

İki-üç yıldır, O arkadaşla tanışıyoruz. Genelde, Kürtler için yapılan eylemlerde birkaç kez aynı arabaya binmiştik, daha doğrusu, ben onlarla gitmiştik. Yolculuğumuz süre zarfında, neleri bir araya sığdırmadık ki! Hararetli tartışmalarımız olurdu. Bu durum doğal olarak beraberinde, sonra karşılaştığımızda da tartışmalara girmemize neden olurdu. Beni “çizgisi belli olmayan,” biri olarak, yani ne feodal, ne yeni dünya düzeni savunucusu, ne sosyalist, ne de anarşist görürdü.

Açıkçası hiçbir kalıba sokamazdı. “Ne olacak bu halin. Böyle olmaz, kendi çizgini ve kiminle duracağını netleştirmelisin” sözünü, hemen her karşılaşmamızda söylerdi. Kendisi ise belli; yeni dünya düzeniyle uyum içinde olmaya çalışan biri. Kendisince nedenlerini de genişçe sıralıyordu. Kendisini, belki de olduğunca ortaya koymasından mıdır, yoksa duruşunda herhangi terslik olmadığından mıdır, simasından mıdır, nedir bir türlü arkadaşına karşı olumsuz anlamda bir şey beslemedim. Hem de eski solcu olmasına rağmen.

Selamlaşıyoruz. Bu demektir ki, bir durak boyunca birlikte gideceğiz. Biraz hoş-beşten sonra bilmem hangi meselelere girdik. Sohbetleri açmada da oldukça iyidir. Trenin içinde oturmaya yeni başlar başlamaz, nasıl oluyorsa kendisine “sana bir dergi vereyim” dedim. İtiraz etmedi. Belki de merak etti, nasıl bir dergi diye. Benim sattığıma göre bir garipliği olmalıydı. Hem kaldı ki benden şimdiye kadar böylesi bir şey görmemişti. Öyle ya! kaç yıldır tanışıyoruz.

Oysa şimdiye kadar bir sürü insana dergi vermiştim. Bir kısmına birkaç sayı düzenli verip, sonra kesmişimdir. Bir kısmına ise bir sayı vermişimdir

sadece. Sonradan verdiğim kişiden talep gelmeyince, kesmişimdir. Yani numunelik kalmıştır. Adamlarla karşılaşıyoruz. Eski tüfeklerdenler. Daha doğrusu, ben onların biraz daha yeni haliyim. Adamlar bir yığın eksiklikten bahsediyorlar. Hataları, bir bir tahlil ediyorlar. Çözüm önerileri sunuyorlar. Şunlar şunlar olmalı, yapılmalı diyorlar. (Ne dediklerini yazmaya kalkmıyorum. Çünkü ne zamanım, ne sabrım. ne sayfalarım, ne de sayfalarınız yeter.) İlk anda, hep şok olmuşumdur. Nasıl, biz bu insanları saflarımızdan kaçırmışız, diye hep ah tuh etmişimdir. Nasıl oldukları, ne yaptıkları hiç ilgimi çekmemişti. Bazı eleştirilerini haksız da bulsam hiç ses etmemişimdir. Olabilir demişimdir. Önemli olan bu küskünlüklere biraz daha hakkını verebilmek, “tekrar hak ettikleri yere döndürmek” diye, düşünmüşümdür. (Bakın insan yazınca nasıl da bir başka oluyor. Şu an kendimi küçük dünyaları yaratan kişi gibi görüyorum. Birini indiriyor diğerini çıkarıyorum.) süreç içinde insan bazen öylesi olaylarla karşılaşılıyor ki, işte o an insan bir çok şeyi anlayabiliyor. Ben her halde çok daha fazla “anlıyorum” ki bu kişilere dergi vermeyi hemen kesmişimdir. (Deneyebilir ki, “dinimize küfreden müslüman olsa bari,” olsun; dikkat etmeye çalışıyorum. Konuşarak, eleştirerek. çözüm sunarak ve bunları hep yaparak çürüme yaratmıyorum. Gerçi, dilim ve kalemim kendince dönmeye başladı. Bakalım, bundan sonra nasıl gider.) Her ne kadar yeterli bir dergi olmasa da, bire bir aynı düşünmektense yine de bu derginin gerek çıkarıldığı ortam ve duygularıyla bunların elinden oyuncak olmasını kendimce engellemişimdir. Varsın bilmem bütün dergileri ve gazeteleri okusunlar, arşiv yapsınlar, alıntı yapsınlar. Sohbet açıldığında bilmem kaç dergi okuduklarını söylesinler. İnât değil mi, ulan? Bu dergi de elinizde olmasın demişimdir. Benim dışımda da alırsanız alın bana ne. Yada, adama dergiyi veriyorum. Bir zaman sonra “derginin nasıl olduğunu” soruyorum. Cevaba gelince “aman hep aynı hikaye. Eskiden beri tekrar edilen şeyler canım.” Merak edip eşeliyorum acaba hangi yazıları

okumuş ya da hangi yazılar biraz daha hoşuna gitmiş diye. Karşılaştığım sonuç ise, hiçbirini okumamış. “Çünkü okumaya gerek yokmuş.” Bazen çok daha ilginç durumlarla karşılaşılıyor insan. Dergiyi dağıttığımı en azından bir öğrenmiş. (Gerçi insan burda bir şeye daha niyet etmeden bile, insanın niyet edeceği şeyler öğreniliyor ya.) Gelip “dergiyi almak istediğini”, ama ilk önce öğrenmesi gereken bir şeyi olduğunu,” soruyor. Acaba nedir diye insanın meraktan çatlayası geliyor. Tabi sorabilirsin. “Kaça satıyorsun” diye soruyor. Bir paket sigara parasınadır diye cevap veriyorum. “Çok iyi; abone ol sam bana normalde iki katına patlar” diye hesap yapmaz mı? (Bazen okul ödevlerini evde yaptığımda, matematik gibi derslerdeki işlemlere, şekillere babamın pek akli yatmadığından, anlamadığından, “bunlar senin için ileride ne boka yarar ki?” söylemine, küçümser bir edayla kafamı sallar, yani sen ne anlarsına getirirdim. Oysa, bugün benim bulunduğum yerde olmuş olsa idi ve de bir banka kontosu olmuş olsa idi numarasını beğenmezse değiştirebilirdi- ve o konto için aylık girdi-çıkıtısını görmüş olsa idi elbette ki her çıkıtıya üzülmüş giren her girdiye sevinirdi.) İşte konto aklıma gelince adamın tuttuğu matematiksel hesaba olan insanlık, kızgınlığının tonunu artırıyor. Kendi kendime, bazen de sesli olarak kendilerinin günlük sigara ve kahve paralarını miktarını soruyorum.

Trenin hızına, konuşmalarımız ve kendi içimdeki anlık düşüncelerim, ayak uydurmuş bir şekilde, kısacık zamana bir sürü konuyu sığdırmak niyetindeyiz. Dergiyi vermek istediğimi söylemekle, iyi mi? yoksa kötü mü? yaptım iç tartışmalarımı sürdürür durayım, aynı anda çantadan çıkarıp kendine uzattım. Dergiyi alır-almaz daha incelemeyen kaç lira vermesi gerektiğini sordu. Gerçi önemli değildi. Çünkü, okunmak istendiğinde öylesine verilse ne olacaktı ki. Tabi, insan böyle düşününce aynı anda nedense “ya şöyle bir katkı olsun” lafını içirmek istiyor. Kendisine fiyatı söyledim. Parayı çıkardı, tam vermek üzereyken, ekledi. “Bak dergiyi beğenmezsem paramı geri isterim.” (Hani moda oldu. Solcula-

rın her şeyine mutlaka bir şey bulmak. İtâbi bu mutlaka mahkum edilmesi ve saflardan atılması gereken zararlı ideolojik duruşları kastetmiyorum- Ama işin ilginç, bu insanların sohbet konularının çoğunun, solcular üzerine olmasıdır. Bu da ayrı mesele tabi.) Şaka olmasına şaka da, gerçek payı ne kadar acaba? Sol dergilere bakış açısını önceden bildiğimden, "bir daha olmazsa daha iyi olur." Anlamına mı getirmek istiyor? diye düşünürken, gülmeye ve renk vermeye başladım. Bu, nasıl davranacağımı netleştiremediğim, anlamına geliyordu. Belki de, "sütten ağzı yananın yoğurdu üfleyerek yemesiydi."

Bir seferinde, "mangalda kül bırakmayanlarla" üflerken, aklıma nerden esti bilmem, tam zamanıdır deyip "Ya arkadaşlar bakın şunu yapabiliriz; nasıl olsa bir şeyler yapmak istiyoruz, bütün eksikliklerine rağmen her ay düzenli olarak gerek tutsakevine gerekse de dergi vb. gibi yerlere biraz para ayırsak, örneğin bir-iki sigara parası gibi, nasıl olur?" dedim. Bir ikisi sessiz kalmayı tercih ederken, sanki "ne halt yedikte fazladan konuştuk" der gibi, diğer ikisi de "yok efendim şimdiye kadar bir sürü yapmışlar, artık bıkmışlar. Kaldı ki, yapıların normalde yapması gerekiyor. Madem ki, bu işi yapmaya kalkışmışlarsa kendileri sorunları çözsünler" gibisinden itirazlar gelince sadece "eşeklik bende ki ben size böylesi bir öneri getirdim." demekle yetindim. Bir arkadaş gülerken, "ilk defa kendine küfreden biriyle karşılaştım." dedi. Yine bir panelden sonra bir eve gittim, evde birkaç kişi var. Açıkçası bir yapılanmanın kurucularından iki kişisi kesin diğerlerini bilmiyorum. Eski kuruculardan biri, (gördüğüm zaman sanırım döner işleriyle uğraşıyordu.) "Falan iş yerine bir iki dergi bırakabileceğimi, istersem parayı hemen vereceğini" söyledi. Ben de "dergiyi bıraktıktan sonra diğer vatandaşın alacağını söyledim." (Nasıl olsa diğer vatandaşta aynı yapılanmanın bir yerlerine kadar gelebilmiş biri. Merak, böylece "eski kurtları da" tanımış olacağız.) Gel zaman git zaman, dergileri söz verdiğimden dolayı söylenen dükkana götürdüm. Gel gelelim, dükkanda vatandaşın kendisi yoktu, mecburen bekleyeceğiz. Çünkü bulunduğum ülke çapında döner işiyle uğraşıyor. Yoğun adam. Neyse ki, fazla bekletmeden geldi. Ben durumu kısaca

kendisine anlattım. Uzun anlatarak kendisine karşı ayıp edeceğimi sandım. Hem bir zamanlar onun da önderlik ettiği mutlaka birileri vardı. Vatan- daş, "vallahı benim haberim yok, onun kendisi de pek gelmiyor, gelirse onunla halledersin" dedi ve ekledi "madem bu sefer getirdin bir tane bırak. Kaç lira?" epey bir bozuk para ama tam dergi fiyatı verdi. Sonra da başladı konuşmaya. Neler konuşmadı ki. Nasıl çocuk olunduğundan, işlerden nasıl anlamadıklarından, bu işlerin artık zamanının geçtiğinden uzun uzun konuştu. Nedenir bilmem, kendisine genelde hak verdim. Artık beni belki ileride iş yerinde çalıştırır diye mi, yoksa aman nasıl olsa diğerleriyle konuştuğumu bununla konuşmaya pek gerek olmadığını düşündüğümünden dolayı mı, yoksa bu daha bana ders olsunun iyice içime yerleşmesinden dolayı mı bilmiyorum? Ama, bana dert oldu. Memleketteki durumunu da, şimdiki durumunu da bir güzel hatırlatmak istedim. Gerçi sorunun, hatırlatmak değildi elbet. Güzel şeylerin ya da güzel insanların en azından orada, o anda bir güzel savunması yapılabilirdi. Olmadı. Gerçi düşünüyorum da bu durumda, bu ortamda bir şeyleri savunmakta belki de güzelden alıp çirkine vermek gibi bir şey oluyor. Öyle değil mi? Güzeli niye döner işlerinin, yeni dünya düzeni koşucularının, paranın içine sokulsun ki? Hem bu ortamda onların savunması ne kadar anlam ifade edebilir ki? "Ağacın kurdu ağaçta olmazsa ağaç çürümez" in gerçekliği mi? yoksa "gözden ırak olanın gönülden ırak olmasının" bire bir doğruluğu mu? Ya da insan oğlunun ayağının topraktan kesilip beton üzerinde yaşamasının sonucu mu bilmiyorum. Ama bir zaman ki "solcularımızın" durumu hiçte iyi değil. Belki o sıcak insanlar, sıcak ortamlarıyla, paylaşımlarıyla burada olmayabilirler. Ama, bunların da bir zamanlar o ortamlarda olduğu bir gerçek. Ya da bunların bulunduğu ortamda da herşeye inat, bütün sıcaklığını koruyan, bir zamanların sıradan insanları, her zamanların sıradan insanları da mevcut, onlardan da mı, birşeyler alınmıyor?

Tren bir ara yavaşlar gibi oldu. Arkadaş dergiyi şöyle bir karıştırdı. Birkaç saniyede okumuş gibi bir hava verdi. Sonra nedendir bilmem, artık gözüne ne ilaştıysa içindekiler bölümüne, yazılarına baktı. Kaşlarını çattı, sonra

bana dönüp sordu? "Bu dergiyi kimler çıkarıyor?" "Nasıl yani?" diye cevapladım. Umursamaz bir şekilde ama seviyerek. "Hayır, öğrenmek istiyorum, kim çıkarıyor bunu" diye diretti. "Orada yazıyor ya sahibini..vb" dedim. "Ya anlayamadığım bir çok farklı düşünceden insan var. Örneğin bu kadın feminist, bu bilmem kim, bu çok daha ayrı. Nasıl oluyor da bir dergide yazıyorlar. Daha doğrusu ben bilmiyorum" dedi. Gerçekten de yazarların bir kısmını tanıyordu. Dergi biraz daha dikkatini çekti galiba. Ayrılırken, "bunu bir okuyayım." dedi. **O an, kendi kendime "acaba bu tanınmış kişiler olmasaydı da hiç tanınmayan sıradan insanlar olsaydı yine aynı ilgiyi gösterir miydi?" diye söylenip durdum.**

Düşüncelerin isim yapmışlara göre belirlenmesi, kitapların tanınmışlara göre okunması, ilginin ünlülere göre gösterilmesi herhalde bizi en çok rahatsız etmesi gereken bir mesele olmalıdır. Tabi bu rahatsızlık kişinin kendisinin ünlü olmasından dolayı ünlü olana bir gıpta ise kötüdür elbette. Yoksa asıl yaratıcıların sıradan, nice adı duyulmamış, geri planda kalmış ya da olduğu yerde ve bunların karşısındaki vicdani sorumluluksa iyidir. Çünkü bu mesele en çok sahibini vuruyor. Gerek bir yapılanmada, gerek bir düşüncede alıp birini yüceltiyorsun, göklere çıkarıyorsun, sonra indir indirebilirsen. Bazen öyle oluyor ki; yüceltiğimiz düşünceleriyle, davranışlarıyla seni oyuyor, yaptıklarıyla seni yıpratıyor. O saatten sonra, önlemini alamıyorsun. Almış olsan bile, bir sürü değer gitmiş oluyor. Hem de, yeniden yaratılmasını kat be kat zorlaştırarak.

Bir arkadaş anlatmıştı, aklımda kalmış. Gerilla birliğinin barınağı açığa çıkmış. Kışın, orada burada kalıyorlar. Çok acilen ata ihtiyaçları varmış. Köylülerden birinin kulağına durumu fısıldamışlar. Tesadüf o ya, evinde oldukları köylü, devrimcileri çok seven, bir o kadar da tecrübeli, bir o kadar da insanları zorluklar karşısında nasıl tavır takınır iten davranışlarda bulunur. Birliğin komutanı, atı ister. Köylü; komutanın tavrı ölçmek ister. Komutanın istemine olumsuz yanıt verir. Komutan, köylüyü bir türlü razı edemez. Komutanın tüm ısrarına rağmen köylü atı vermez ve peşinden ekler; vermiyorum, de hadi beni ikna et. Yok, eğer zorla almak istiyorsan da siz bilirsiniz."

Bürokratizm

Arzu KILIÇ

Tarihsel süreç içerisinde değişen zaman gibi insan da değişme ve gelişme içerisinde. İnsan bu değişim ve gelişim süreci içerisinde, mevcut toplumsal düzeni yaşama bilgisi ve bunun insanın kendisi üzerindeki önemini kavramıştır. İnsanın doğa ile ilişkileri, doğaya egemen olma mücadelesi, üretim araçlarını geliştirmeye, bu gelişimin kendine uygun yeni toplumsal ilişkiler yaratmasına vesile olmuş ve insan(lık)ın tarihsel trajedisi bütün haşmetiyle sahneye çıkmıştır. Bu, en kaba ifadeyle ezen-ezilen arasındaki çelişkidir. Bu iki tarafta kendi varlık koşullarını sürekli kılabilmek için, yaşama kendi cephelerinden müdahale etmekte, yön vermeye çalışmaktadır.

Bilindiği üzere; egemen konumdaki sınıflar kendi varlık koşullarının tehlikeye girmemesi-ortadan kalkmaması için yaşamın her alanında kurumlaşmış, yaşamın içine kök salmaya çalışmış-çalışmaktadır da... Bu amaçla eğitim, medya, aile, ordu vb. gibi kurumlarına büyük önem vermekte, kitle iletişim araçlarını titizlikle elinde tutmaktadır. Yukarıda saydığımız devletin ideolojik aygıtlarının olağanüstü bir 'özveriyle' uygulanma gayretinin altında yatan tek şey ise; geniş halk yığınlarının kontrol altında tutulmak istenmesi ve bu kontrol sistemini kendi açık denetimini sağlayamadığı yerlerde ikame edilebilmesi için, amacına uygun bir kültür, değer, norm vb. oluşturarak gerisini lokal 'müritlerine' bırakma zorunluluğunun olmasındandır. Tam da bu noktada sorgulamayan, eleştirmeyen, ezberci, tek tip, itaatkar (Yat deyince yatan, kalk deyince kalkan) vb. insan tipi oluşturmak istenmesi egemen kültür için zorunluluktan başka bir şey değildir. Daha özlü bir anlatımla; ezenlerin yaşama kendi cephelerinden müdahaleleri demek, geniş halk kitlelerinin köleleştirilmesi demektir. Ezilenler de tarihsel süreç içerisinde burjuvazinin onlara dayattığı bu olumsuz kültüre edindikleri birikim, sonucu- hayır diyebildiği ölçüde MLM ile kuşanarak yaşama müdahalede bulunmakta, köleleşmeyi reddetmekte, sömürsüz bir dünyanın taşlarını oluşturmaya çalışmaktadır. Ezilenlerin yaratmak istediği bu alternatif kültür-alternatif dünya düşünün yaşamda

karşılık bulabilmesi için tek olmazsa olmaz koşulu; KP içerisinde çalışma yürütmek, -yani örgütlenmek- yaşama yön vermeye muktedir insanlarla birlikte gözüni hep ileriye dikmektir.

KP çalışmalarında insan unsuru çok önemli bir yere sahiptir. Çünkü KP ne kadar doğru politikalarla yaşama yön vermeye çalışırsa çalışsın bunu pratiğe geçirecek nitelikli bileşeni yoksa başarıya ulaşamaz. Yaşamın KP'ye dayattığı ihtiyaç duyulan nitelikli insan sorununu çözme yani bünyesinde bulunan insanları nitelleştirme ya da nitelikli insanları kazanma sorunu KP'nin birincil görevleri arasındadır. Bunun için KP sistemden koparak kendisine gelen bireylerin birebir eğitimleriyle ilgilenmeli, onları yönlendirmeli, yaşamı kucaklayan politikalar üretip nitelikli bireyleri saflara kazanma uğraşı vermelidir. Ve asla unutmamalıdır ki; egemen sistemin kendini var etme çabalarına güçlü bir alternatif oluşturabildiği oranda bu başarılabilir. Çünkü egemen sistemin taa kromozomlarımıza işlemeye çalıştığı kültüründen, KP'nin bünyesinde ve çevresinde bulundurduğu bireyler ne kadar nasibini alıyorsa parti de o kadar nasibini alır. Yani egemen sistemin zaaf, hastalık ve olumsuzluklarıyla amansız bir mücadele vermelidir. Bu da ezen kültürü yok saymak ya da görmezden gelmekle mümkün değildir. Verilen bu mücadele, kendisine katılanların eğitimini, yaratılan ve yaratılmakta olan alternatif kültür orijininde tamamlamayı geliştirmeyi de taraflarına özümsetebilmelidir. Çünkü unutulmamalıdır ki, bahsi geçen alternatif kültür de kendi varlık koşulunu egemen kültürün yok oluşundan alır. Egemen kültür hangi oranda kırıldıysa alternatif kültür de o oranda kendine yaşam alanı açmış demektir. Tabi ki doğrular kimsenin tekelinde değil ve yaşam durmadan önümüze yeni şeyler koyuyor. Eğer bu ortak kabulden yola çıkarsak KP'nin uygulamak zorunda olduğu bir yöntemden bahsetmek mümkün hale gelir. Bünyesinde var olan yanlış ya da eksikliklerin sürdürücüsü olmamak ve daima ileriye gidebilmek için eleştiri ve özeleştirme mekanizmasını daima canlı tutmayı bilmelidir. Yani KP; kendi dışındaki egemen kültüre karşı gösterdiği sorgulayıcı ve denetleyici tavrı kendisine karşı da göstermelidir. (Yukarıda sözü

geçen iki ayrı sorgulayıcı ve denetleyici tarz nitelik bakımından birbirinden tamamen farklıdır.)

Öz olarak; parti kendi içerisinde; ileriye taşınmayı hedefleyen her türlü eleştirel ve sorgulayıcı tarza kapısını aralamalı, bu yöntem ile kendisini sağlamlaştırması, yaratmayı düşlediği alternatif kültürün temellerini örmeli, pratikte uygulayıcısı olma ısrarını hiçbir zaman elden bırakmamalı ve her yönüyle güçlü bir çekirdek görevini üstlenmelidir. Ve en önemlisi de bünyesinde faaliyet yürütmeyi isteyebilecek bireylerin şekillenmesini buna uygun yaratmak ve sürekli denetimde tutmak zorundadır. (Burada bahsedilen denetimden kasıt bireyi kendi başına iş yapamaz hale getirmek değil aksine kendi başına iş yapabilme gücünü attırmayı içermektedir. Yazının konusu olmadığı için değinmiyoruz.)

Yazımızın konusu, KP'nin kendi içerisinde mücadele vermesi şart olan çocukluk hastalıklardan 'BÜROKRATİZM' sorunudur. "Bürokratizm hastalığı; sınıflı toplumda burjuva üretim ilişkilerinin beraberinde getirdiği yaşam tarzının bir ürünü ve şekillenişidir. İnsanın çok yönlü gelişimini engelleyen, sorumluluk bilincini sınırlayan, güdük bir kişiliğin ortaya çıkmasına neden olan egemen ideolojinin ürünüdür. Özden çok biçimi öne çıkaran kaba mekanik bir yaşam tarzının insan ve insan ilişkileri üzerinde ki yansımasıdır. Kapitalist sistemde bu yaşam tarzı egemen durumdadır. Tüm kurum ve kuruluşları buna göre şekillenmiştir. Bu bürokratik mekanizma üretici değil, tüketicidir. Bu anlamda da asalaktır!"

Kapitalizmin işbölümü şeklinde ifade edilen uzmanlaşma olgusu, özündeki hiyerarşik yapıyla birleşince bürokratizmin varlık koşulu da ortaya çıkmış olur. Kapitalizmin en güçlü yanı işbölümü şeklindeki örgütlenişidir. Yani kapitalizm insanları herhangi bir uzmanlık dalında tek yanlı olarak kusursuz bir donanıma sahip kılar. Örneğin ayakkabı fabrikasında çalışan bir işçi düşünün... Diyelim ki, bu işçi fabrikada paketleme bölümünde görevli, paketlemenin herhangi bir aşamasıyla uğraşır ve dolayısıyla sadece onu bilir. Ayakkabı üretiminin diğer aşamalarına ilişkin hiçbir şey bilmez. Bu beraberinde önce yaptığı işe sonra da kendisine yabancılaşmayı getirir. Yani yaptığı işin ge-

neline hakim değildir. Durum böyle olunca da yaptığı işin kölesi olmaya başlar.

Egemen güç bireylerini bu denli pasifleştirip onlara 'itina' ile işe yaramazlık duygusu aşılarken diğer yandan da yoğun olarak denetleme ihtiyacı hisseder. Bürokratizm tüm bu işlerin yürütülmesinde uzun uzadıya bir dizidolaşık işlemlere başvurulması sonucu oluşur. 'Şu işi yap, getir-götür, yan masaya git, üst kata çık' ların ardı arkası kesilmez.

Örneğin bir kamu çalışanını düşünelim. Yerine getirmekle yükümlü olduğu iş, yaşamını idame ettireceği geliri karşılamak haricinde kendisine hiçbir şey katmamakta, hatta eksiltmektedir. Harcadığı emeğin maddi-manevi tam karşılığını da alamamaktadır. Kendisinden istenen, gelen talimatları sorgusuz sualsiz uygulamasıdır. Fikir beyanında bulunmak gibi bir hakkı yoktur. Doğallığında göreve yeni başladığında görevini layıkıyla yapacağı konusunda en iddialı olanlar dahi zamanla memur zihniyeti adı verilen o cendere-nin içine ister istemez dahil olmak zorunda kalacaktır. Zamanla 'Paramı alırım, yatabildiğim kadar yatarım' şekillenışı hakim hale gelecektir. İşini görünürde titizlikle yerine getirenlerin amaçlarının patronlarına şirin gözükme vs. gibi küçük amaçlar peşinde olduklarının tekrar edilmesi bile gereksiz. Bu sonucu doğuran tek şey; mevcut işbölümü içerisinde bireyin üzerine düşenlerin emir komuta zinciriyle yerine getiriliyor olması ve bireyin zamanla araçlaştırılmasıdır. Amir emreder, memur hiç itirazsız kabul edip uygular. Göreve yeni başlayan taze soluklardan 'ama amirim' gibi sesler yükselse de bu sesler gün geçtikçe amirin tavizsiz tavrı üzere sönükleşir ve yok olup gider. Emir yukarıdan gelir, denetleme yukarıdan olur. Emir yoksa iş yoktur. Kaldı ki emirin olduğu her yerde de işi yapmak değil yapılmış göstermek marifettir. Emredenın kususuzca yapılmasını istediğı budur yoksa başına bir sürü iş açıp dediğini yapan memurun kıymeti yoktur. Memurdaki zihniyette gelişimini şöyle tamamlar 'maaş tehlikeye girmesin yeter'.

Görüldüğü üzere sistemin yaratmaya çalıştığı; düşünmeyen, sorgulamayan insan tipiyle ulaşmaya çalıştığı hedef, bireyleri kendisine bağımlı kılarak hiçleştirme ve üretim araçları gibi bireyleri de araçlaştırmaktır. Yani bireyin yalnızca yaptığı işin bu nitelikte olması yetmez, onun beyanının, düşüncelerinin de bu minvalde hareket etmesi gerekir.

Kapitalizmin kendine varlık koşulu

açtığı uygulamaların en önemlilerinden olan işbölümü, aynı mantık şekillenışı ve aynı muhtevaya sahip olmasa da KP içerisinde de bulunmaktadır. Dolayısıyla bürokratizm hastalığının gelişme şansı KP içerisinde de vardır denilebilir. Hatta bunun için önlem alınmaz, ideolojik bir eğitim ve mücadele verilmezse bürokratizm; ciddi, tehdit oluşturacak bir etkinlik alanına bile kavuşabilir. Gelenek güçlerimiz bu konuda bir hayli tecrübeye sahiptir sanırım. (KP de işbölümü; bir işi yapmak için pratiğe koyulmuş bireylerine o işin bütününi kavratarak; bireyin ilgi, yetenek ve tercihlerini de göz önünde bulundurup belli bir alanda konumlamayı uygun görür. Örneğin; gençlik çalışması içerisinde yer alan bir bireye, aynı zamanda diğer çalışmalar hakkında da asgari oranda da olsa bilgilendirmek ve donatmak zorundadır.) Böyle bir zeminin varlığı (yani kapitalizmin bireyi hiçleştirmek için kullandığı işbölümü metodunun zorunlu bir yöntemi olan bürokratizmle taçlandırılarak varmak istenilen amaca daha bir katmerli ulaşılıyor olması) devrimcilerin de bir yöntem olarak kullandıkları işbölümünün kapitalizmin çıkarlarına hizmet edeceği anlamına gelmez. Ama en azından bu noktada uyanık olmayı koşullar. Ezen-ezilen mücadelesi, bu mücadelede ezilen sınıfın da(proletaryanın) kendi siyasal-ideolojik-kültürel-etik-toplumsal tercihleri ile bir taraf olarak hayata müdahalesini gerektirir. Bu müdahale aynı zamanda sınıfa kendi kurumlarını yaratmayı da zorunlu kılar. KP, bu müdahalenin cisimleşmiş/örgütsel karşılığıdır. KP'lerin işleyiş ve ilişki ağı bir hiyerarşik bütün içerisinde dolaşıma girer. Ve bu hiyerarşi her zaman kendi içerisinde bürokratik öğeleri taşıyabilir, ya da doğru bir yöntemle sahip olunmazsa bu tehlikenin büyümesi için elverişli olanaklar oluşturabilir. KP'yi bürokratizm tehlikesinden korumanın en güçlü yöntemi KP içerisinde Demokratik Merkezîyetçilik uygulamasının işler kılınmasından geçer. Demokratik merkezîyetçilikte var olan altın üstü, üstün altı denetlemesi olgusu bürokratizmin yerleşebilmesinin önündeki en büyük engellerden biridir. Demokratik merkezîyetçiliğin işlerliği konusunda yapılacak en küçük hata diğer hastalıklar gibi bürokratizmin yeşermesine zemin oluşturacaktır. Nihayetinde partiyi içten çökertmeye başlayan bu hastalık güvensizlik ortamını beraberinde getirecektir. İşler yap denilmeden yapılmayacak yada

biçimcilik ön plana çıkacak, iş yapılıyor görüntüsü altında hiçbir şey yapılmayacaktır. "Üstün altı anlayamadığı, eğitip yönlendiremediği ve iş yapamıyorlar diye yakındığı, diğer yandan emreden, kitlelerden kopuk bir ilişki ve alt-üst çatışması gündeme gelir. Yönetici-yönetilen ilişkisi, olağan çelişki boyutu ve demokratik merkezîyetçiliğin olağan süreciyle çözülen durumdan çıkarak 'çatışma' 'bunalım' boyutuna doğru yol alır". Amir-memur ilişki ağı yerleşmeye başlar. Üstün amir tavırları altta memur tavrıyla karşılaşılıyorsa sorun olmamakla birlikte hiçbir işin yapılmadığı, yapılmayan işlerinde bir dizi gerekçeleri çıkar karşımıza... Birileri kazara 'tarihte en zor koşullar da yapılmış bir dizi iş olduğunu görüyoruz' dediğinde cevap hazır. Genelde verilen cevap o anın kurtarılmasına hizmet eder. Karşısındakini de çoğu zaman tatmin etmez zaten.

Üstün amir tavrı belirginleştikçe, alta araştıran sorgulayan bir niteliğe sahipse çatışma kaçınılmaz olur. Çatışmanın biçimi yine bireylerin mevcut nitelik seviyelerine göre biçimlenir. Alt eğer kendi gücüne güvenmiyor, demokratik merkezîyetçiliği bilince çıkarmamış yada parti içi mücadelenin nasıl verilmesi gerektiğini bilmiyorsa pasifleşiyor, gelişmeye açık olmasına karşın bu durum onu devrim saflarından uzaklaşmaya kadar götürüyor.

Zıtların birliği ilkesinden hareket edilirse amir tavrının olduğu yerde memur tavrının olduğu söylemek kaçınılmazdır. Bu nedenle yürütülecek mücadele ikisine karşı olmak zorundadır. Bürokratizmin hakim konuma geldiği yerde üretmenin mutluluğu duyumsanamaz. Siyasal ruhsuzluk hakim hale gelir, işler mekanik bir şekilde yerine getirilir. Oysa ki, devrimci kişilik araştıran, sorgulayan, değişen bir kişiliktir. Enerjiktir. Üretmenin mutluluğuyla hareket eder. Bu kişiliğin filizlenmediği yerde gönüllü kölelik gelişir. Memur zihniyetiyle işler savsaklanır. Yapması gerekenleri üstünde düşünmeden, kendinden bir şey katmadan yerine getirir. Üst içinde benzer durum geçerlidir. Üretmek yerine yönetmek ve tüketmek başlar. İşleri kısa yoldan halletmeye çalışır. Birilerinin kendisini rütbesinden dolayı yukarda tutmasını, her dediğini fikir beyanında bulunmadan, memur edasıyla yerine getirmesini ister. Küçük burjuva duygularının tatmini olarak yetkilerini hükmeder tarzda kullanır. Kariyerizm kendini gösterir.

Egemenlerin “Çizgi” Tahammülsüzlüğü

M. ALİ VARİŞ

Karikatür sanatçıları Aşkın Ay-rancıoğlu ve Seyit Saatçi, 5-9 Haziran 2001 tarihleri arasında Sinop'un Boyabat ilçesinde Halk Kütüphanesi sergi salonunda bir karikatür sergisi açtılar. Sergiye her iki sanatçı da 30'ar eserle katıldılar. Alınan duyumlara göre isimsiz bir telefon ihbarı üzerine harekete geçen cumhuriyet savcılığı ve emniyet müdürlüğü serginin üçüncü günü olan 7 haziran perşembe günü sergiyi basarak Aşkın Ay-rancıoğlu'nun 5, Seyit

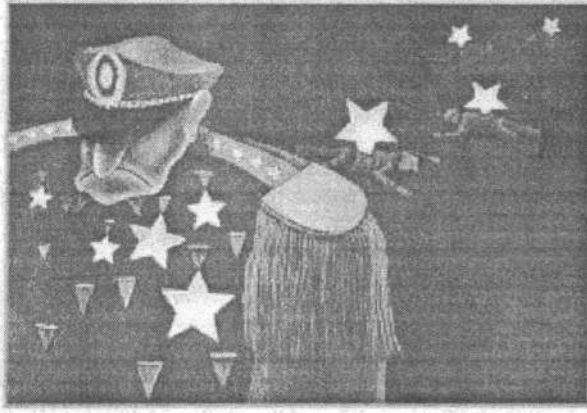
Saatçi'nin 2 karikatürüne el koymuş ve sanatçıları ifadelerini almak üzere polis karakoluna çağırmıştır. Böylece şüphelileri yakalama görevini yerine getiren emniyet, “bölücü örgüt propagandası yapmak ve devletin polis ve askerini tahkir ve tezyif etmek”le suçlanan sanatçıların ifadelerini almış ve savcının isteğiyle ev araması da yapmıştır. Ev araması sonucunda Aşkın Ay-rancıoğlu'na ait çeşitli yasal dergi ve kitaplar, kişisel arşivler, Che belgesel kaseti ve bir de Deniz Gezmiş fotoğrafı

“sakıncalı” bulunarak alınmış, böylece Ay-rancıoğlu'nun 23 günlük be-beği Dağlar'da polisle tanışmıştır... Geceyi karakolda gözaltında geçiren sanatçıları, ertesi gün saat 16.00'dan sonra önce savcıya ifade vermişler ve sonra hakim karşısına çıkarılmışlardır. Sonuçta her iki sa-

yurtiçi ve yurtdışında pekçok sergi-de yer almış ancak bugüne kadar sanatçıları hakkında herhangi bir yasal işlem yapılmamıştır... Sanatçıları ay-nı sergiyi geçen yıl Sinop'un Ayan-cık ilçesinde Ketan Festivali kapsa-mında, öğretmen evinde açmış ve sergi büyük ilgi görmüştü. Sanatçı-

ların Bo-yabat'taki sergisinde yaşanan olay; ya-raticılığa, özgür düşünme ve üretmeye tahammül edemeyen tektipçi düşünce-nin Ana-dolu'da bir aydın-lanma kı-

Aşkın Ay-rancıoğlu

Seyit Saatçi

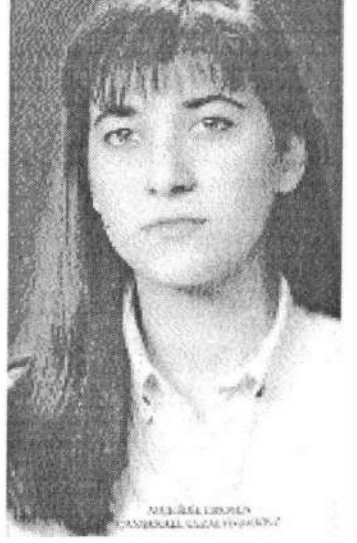
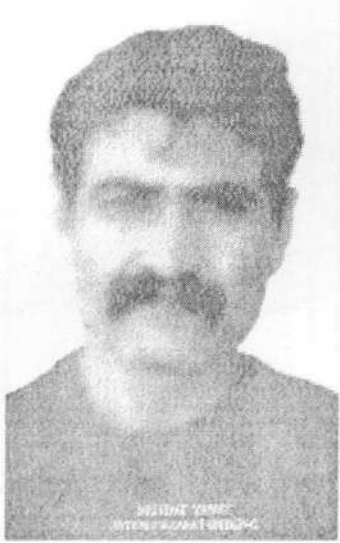
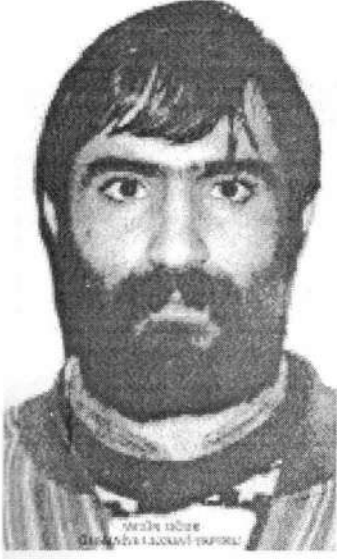
El konulan karikatürlerden ikisi

natçı da tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılmıştır...

Olayın traji-komik yanı şu cümleyle özetlenebilir; Aynı zamanda “devlet memuru” olan Aşkın Ay-rancıoğlu (resim öğretmeni) ve Seyit Saatçi (Sinop Belediyesi'nde memur) “devletin kaymakamı”nın izniyle, “devletin kütüphanesinde” bir karikatür sergisi açmışlar ve “devlet” tarafından yargılanmaktadır... El konulan karikatürlerin hepsi aylar/yıllar önce çeşitli dergi, gazete ve kitaplarda yayımlanmış,

pırtısını susturma eylemi olarak anlaşılabılır... Aynı düşünce, soruşturmaya bile gerek duymadan yalnızca suçlamalara dayanarak, Ay-rancıoğlu'nu öğretmenlik görevinden de uzaklaştırmıştır...

Karikatür sanatçıları, Aşkın Ay-rancıoğlu ve Seyit Saatçi'ye destek için geniş katılımlı bir karikatür sergisi hazırlığı içindeler ve bu sergiyi ilk önce Boyabat'ta açacaklar... Bu da gösteriyor ki, özgür düşünme ve üretme susturulamaz...

96 Temmuz'un şafağından 2001'e uzanan Ölüm Orucu Direnişi sürüyor...

ZAFERE MAHKUM EDİLENLER ÖLÜMÜ KÜÇÜLTEREK YENERLER

Öyle bir sürgünlüktü ki bir tek rüyalar kaldı yasaksız
bir tek rüyalarda sarıldı kollar, öpüldü eller
ve böylece dörtdöndü dört mevsim
yasakla soldu yeşil
yasaklı örtüldü kar
bahar yasakla geldi
yaz yasakla susattı

Hüseyin Şimşek

